

T. 1193660

C-1204943

Arb 156

110

R. P. D. IOAN. ANGELI

145

BOSSI,

EX CLERIC. REGVL.

BARNABITIS,

CONGREG. S. PAVLI;

Tractatus Posthumus.

DE EFFECTV CONTRACTVS MATRIMONII;

*nempe de Patria Potestate in filios, tum quoad personam, tum quoad illorum
bona, & de multiplicibus effectibus ex Patria Potestate resultantibus.*

IN QVO AVTHOR MORE SVO VTRIQUE FORO

satisfaciens, nullam questionem à quoquam mente conceptam omittit, nouas
etiam difficultates suscitatur, atque dissoluit, complures sacros Canones,
& Leges explicat, & omnia clare, ac dilucide pertractat
& accedant ad hoc opus Indices necessarii.

NUNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

Al. D. P. 145

LVGDVNI,

Sumpt. PHILIPPI BORDE, LAVR. ARNAVD,
ET PETRI BORDE.

M. DC. LXVII.

CVM APPROBAT. ET PERMISSV SUPERIOR.

n. 7779

Ex Libris V. S. Octavij Bossi.

EMINENTISSIMO
AC REVEREND^{MO} PRINCIPI
D.D. ALPHONSO
TITVL. S. CRVCIS
IN IERUSALEM
S. R. E. PRESB. CARD. LITTÆ,
S. MEDIOLAN. ECCLESIAE
ARCHIEPISCOPO, &c.

INTERPRETOR vel exequor potius (PRINCEPS
EMINENTISSIME) piam P. D. Ioan. Angeli
Bossij, olim Congregationis nostræ Præpositi Ge-
neralis, mox Assistentis, & Scriptoris satis cogni-
ti voluntatem; Idque cum Eminentia Vestra præ-
sto, eius mentis supremæ exequutor, quod ipse,
si modò interrogari posset, cuiusnam immortalis
patrocinio eius nimirum Tractatus postremus, ac posthumus, De Pa-
triâ Potestate, nuncupandus esset, vel diceret, vel sanè deberet res-
pondere. Cum enim propter eius singularis Religiositatis, & Do-
ctrinæ famam apud Eminentiam Vestram commendaretur, & vici-
sim illius menti alciùs hæreret, quot propterea nominibus, non ipse
modò, sed tota Congregatio nostra Tibi esset adstricta, cui alij
suum hunc postremum laborum partum, quàm auspiciatissimo
ALPHONSI CARDINALIS LITTÆ nomini consecraret? Debe-
bat ille nobiscum (nemo nescierit) quàm plurimum Litticæ Gentis
tuæ Progenitoribus, atque Maioribus, quæ, vt præclarissimâ suâ
nobilitate coruscat, ita se beneficium semper erga nos Solem suâ
munificentia, & auitâ beneuolentiâ comprobauit. Debebat hoc,
â 2 inquam

inquam, insignibus Eminentiae Vestrae meritis, & laboribus pro Sanctae Sedis Apostolicae, & Ecclesiae Vniuersae splendore, dignitate, ac beneficio exantlatis, vel à Viridi aetate, in qua nobile tyrocinium Praefulis optimi, & Pastoris Vigilantissimi posuit. Cum ad Almam hanc Urbem, singulari Numinis dispositione, traductus, vitae Puritate, morum Innocentiam, Candoremque animi illibato, VRBANO VIII. tunc Pontifici Maximo te ita commendasti, vt dignus Imperio, vel ab eà aetate iudicareris, & de Te, quod olim de Augusto, iure optimo vsurpari posset.

Jam tunc canities animi, iam dulce loquendi

Pondus, & ingenium venerat ante diem,

Ingenium caeleste suis velocius annis.

In hac ergo Romanam Curiam ductum, per omnes Dignitatum gradus, meritumque semper plura, quam gerentem, primo Ariminum, mox Urbis uetus, inde Spoletinum, post Camertinus Ducatus Te praefectum ita susceperunt, tuas ita partes iis in Prouinciis obeundis implesti, vt priscis Saturni saeculis non inuiderent, & haecenus optimum Parentem ereptum, Amorem, ac delicias humani generis ademptas lacrymentur. Bononia ipsa studiorum mater, & alitrix, quam Palladis tuae Litterariae in tenera aetate nutricem habuisti, alumnum suum gloriabunda aetate firmum, virtutisque robustum, Prolegatum difficillimis Ecclesiae temporibus Antonio Cardinali Barberino Pontificis nepote, Legati munere ibidem fungente, adhuc sibi gratulatur, memoriamque tuam melle ipso recolit dulciorem, qui eam ita consilio rexisti, iudicio statuisti, iustitiam firmasti, vt Bononiensium corda comitate, facilitate, ac morum suauitate, aureis veluti caenis, Alcide Gallico veriùs, Tibi deuinxeris: Immo sapientiam, & fortitudine insignem, Pontificia Arma, Commissarii Generalis titulo administrantem, choris castra iungentem, in Ciuili non tantum puluere, sed in Martiali etiam Sole bellatorem, fortissimum Praefulem, simul ac militem, Clericali Trabae Bellonae Aegidem, non indecoro foedere iungentem, iterum, ac tertio recepit Bononia, caeteraque finitimae legationes Romandiolae, ac Ferrariae. Hanc inconcussam animi constantiam Tui INNOCENTIVS X. VRBANI Successor demiratus, fideque Tua, ac in regendis populis dexteritate fretus, Te Asculum, & ad proximas regiones Commissarii Apostolici nomine, cum summa potestate, ac imperio, rebus tunc maximè turbatis, transmisit. Tenuit exinde Te Campaniae, ac maritimae Prouinciae administratio, tum totius Piceni regimen Praesidem accepit, vbi Mediolanensis Ecclesiae Tori orbi conspicuae Archiepiscopus ab eodem INNOCENTIO creatus, magnae illius Metropolis moli sustinenda, Ambrosio, & Carolo

Carolo Atlantibus in suffultæ Herculeam cervicem tuam suppo-
 fuiti. Et nunc den. m ab ALEXANDRO VII. Pontifice ter Opti-
 mo, ter Maximo Regnante, æquâ iudicij sui Lance, eximia tua in
 Christianam Rempublicam merita, librante, Totius Urbis, & Or-
 bis plausu, in Sacrum Purpuratorum Patrum Collegium coop-
 tatus es, & ad exornandam nouam Ecclesiæ Ierusalem, Præsulum
 gemma, confurgis. In Litticis Tuis quadris stabit Ciuitas in Qua-
 dro posita, nec vlllo turbine concuti poterit, quæ in quadratâ
 base stabile posuit firmamentum. Accipe igitur, Purpuratorum De-
 cus hoc qualecumque munusculum, Tuo Amplissimo Nomini obla-
 tum, mille Tibi nominibus à Congregatione nostra debitum, quæ
 in Ecclesiæ tuæ solo, nata, adulta, & à Tuis etiam Prædecessori-
 bus, mirificè, piâ liberalitate, atque operâ propagata est; & ab
 Auctore, qui præter beneuolentiam, & consuetam humanitatem
 Tuam, tum in illum, tum in nos, eandem sortitus est patriam,
 cuius Tu peculiari Numinis consilio, sacra gubernacula, per tot
 lustra illustri semper cum laude moderaris. Accipe, inquam, Pa-
 triæ Tuæ Pater, ac Decus, Litteratorum Meccenas optime, idem-
 que Litteratissime, Tractatum de Patria Potestate differentem, vt Te
 Patrem Amantissimum nobis esse memineris, filiorumque pietatis,
 obsequij, ac reuerentiæ tributum non dedigneris, quod omnium
 nomine ego ipse, cui Congregationis nostræ regimen, in hac
 Præpositi Generalis nostri contigit orbitate, Tibi maximè pro
 Tuo patrocinio, & clementia adstrictus, sacris manibus Tuis reue-
 rentissimè sisto. Sic enim factum iri speramus, vt Liber, qui pa-
 rentem suum, antequàm lucem saluaret, amisit, Te, secundum
 Parentem acquirat, à quo lucem accipiat, meliorique in Sole collo-
 cetur. Interim Patriæ decori, Christianæ Reipublicæ vtilitati, ac
 fœlicitati, nobisque diù, ac fœlix viue, Téque ad maiora etiam Dei
 Optimi Maximi seruet incolumem. Romæ in Collegio nostro San-
 ctorum Blasij, & Caroli, decimo sexto Kalend. Septembris Anno
 Millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.

Eminentie Vestræ.

Addictissimus & Obsequentissimus seruus
 DON IUVENALIS FALCONIVS, Vicarius
 Generalis Cong. Cler. Reg. S. Pauli.

Ad Lectorem Proloquium.

EN, Candide Lector, postremum Patris Don Ioannis Angeli Bossij fatum. Postremum, inquam, quia proles est posthuma, ab Authore quidem iamdudum concepta, membris distincta, suis lineamentis completa, & iam partui proxima; non tamen ab eodem in lucem edita: vix enim calamum ab ultima linea subtraxit, cum aeger decubuit, ut occubuit. Quis ille, & quantus doctrinam fuerit, sat validam tibi fidem faciant producta, dum viueret, publico vsui monimenta, communi plausu accepta, sapientum calculis comprobata, & peritorum manibus assidue trita, quorum ne seriem ignores; Catalogum subiicio. Primo loco edidit amplissimum Tractatum de triplici lubilai priuilegio; dein tria volumina Moralium variorum; exinde plures, & diuersis libris distinctos, completosque Tractatus de Matrimonio, Matrimonijque effectibus; nempe vno Tomo de ipso contractu Matrimonij altero de mutua Obligatione, & Cohabitatione Coniugum, aliisque de rebus ad hoc pertinentibus. Tribus vero voluminibus complexus est ea, quae sunt de Alimentis, de Dote, & de Legitima, & hoc postremo, quae sunt de Patria Potestate. Et hic Parca filum vitae succidente, quieuerunt fructus laborum Ioannis Angeli Bossij. Vtinam meliora fata in longiorem aetatem seruassent, dedissentque potuissent maturare reliquos partus, quos ille feraci ingenio conceperat. In componendis vero tantum abest, ut difficiles quaestiones subterfugerit, quin potius sponte scrutatus est ipse, excitauit, & maxime innodatos soluit, relatis scriptorum sententiis, & reuocatis ad suam trutinam rationibus, adhæsit non temere probatissimis, quas mira dicendi copia, eruditione, atque perspicuitate sapienter firmavit. Porro huiusce viri nomen, & excellentias aequa lance nobis commendant doctrina pietate, pietas doctrina coniugata. Spectabilis fuit morum candore, vitae integritate, ac religione, virtutum exemplis, regulari obseruantia, & studio cultus Ecclesiastici, quem sicuti à volutandis, conscribendisque libris grauitas, & molestia senectutis reuocare vsque ad ultimam vitae periodum nullatenus potuerunt, ita nec à psalmodia, ceterisque, ac quotidianis Chori functionibus anni septuagintaquinque subtrahere, quae causafuit, ut cum strenuè, ac laudabiliter omnes officiorum, dignitatumque gradus inter suos tenuisset, veluti peritissimus Nauclerus, etiam clauum suae Congregationis gubernauerit. Huius ergo eximij Doctoris nouum opus, Benignissime Lector, serena fronte excipe, nec ingemisce quia orphanum, doctrina abundè diues tradidit parens.

APPRO

FACULTAS

Admodum Reuerendi Patris Præpositi Generalis.

CVM Librum, cui titulus est (de Patriâ Potestate) compo-
situm à R. P. D. Ioanne Angelo Bossio Assistente nostro,
duo eiusdem Congregationis, quibus id commisimus, eru-
diti Viri recognouerint, & in Lucem edi posse probauerint. Nos
facultatem facimus, quantum in nobis est, vt typis mandetur. Da-
tum Romæ in Collegio nostro S. Blasij, & Caroli die septima men-
sis Nouëbris Anni M. DC. LXV.

DON ANDREAS CATTICA, Congregationis

Cler. Reg. S. Pauli Præpositus Generalis.

Approbationes Doctorum.

PERLECTO toto opere R. P. D. Ioannis Bossij Clerici Regularis Bar-
nab. Congregationis S. Pauli quod est (de Patria Potestate in fi-
lios) cum nec næuum in eo deprehenderimus, in lucem prodire, Nos
infra Doctore Theologi Parisienses dignum iudicauimus, Lugduni
hac die 15. Decembris, Anno Domini M. DC. L X VI.

F. IOANN. ROBE.

F. PAVLVS LANDRY.

TRACTATUS de Patria Potestate in filios auctore P. Ioanne Bossio
Clerico Regulari nihil Catholicæ Fidei aduersum habet & plu-
rimæ utilitatis erit, vbi prodierit in Lucem. Datum Lugduni die 30.
Decembris. 1666.

MORANGE, Domus, ac Societatis
Sorbonicæ Doctor.

Appro

Approbatio Ordinarij.

Imprimatur Lugduni die vigesima-nona Decembris anno millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.

DE NEVF-VILLE *Vic. Generalis.*

Consensus Procuratoris Regis.

VHis Doctorum Approbationibus non intercedo Regis causa, quin liber cui Titulus est *De Patria Potestate in filios*, Authore Ioanne Bessio, Imprimatur à DD. BORDE, ET ARNAVD, huiusce Urbis Bibliopolis, cum prohibitionibus aliis omnibus huius Ciuitatis Bibliopolis, in hoc casu fieri solitis. Lugduni, die 30. Decembris 1666.

VIDAVD.

P E R M I S S V.

Fiat iuxta Consensum Procuratoris Regis, die 30. Decembris anno millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.

DE SEVE.

SYLLA

SYLLABVS

CAPITVM, ET PARAGRAPHORVM

necnon præcipuarum difficultatum cuiusque
Paragraphi huius Tractatus,
iuxta seriem operis.

Littera n. numerum marginalem præcedit, solima chiffrâ paginam exhibet.

CAPVT I. **D**E Patria Potestate in filios familias. pag. 1
Quid sit Patria Potestas: Quo iure introducta: Quibus, & erga quos filios competit. ibid.
§. I. Quid sit Patria Potestas. num. 2. 4
§. II. Quo iure Patria Potestas fuerit introducta; An iure naturali, an vero iure ciuili. n. 6. 5
§. III. Quibus competat præfata Potestas Patria in filios. n. 14. 6
In Potestate Patris sui iuris sunt filij, qui ei nascuntur. n. 20. 7
Ascendentes per lineam rectam virilem, seu ex parte patris, non sui iuris, vt aui, proauui, & ceteri ascendentes, habent sub sua potestate nepotes, pronepotes, & deinceps ceteros descendentes per lineam masculinam. n. 22. 8
Serui, & Iudæi an habeant filios in potestate. n. 26. 9
§. IV. Quorumnam filiorum respectu patris, competit Patria Potestas. n. 29. ibid.
Filij ex legitimo matrimonio procreati cuiuscumque sexus, & ætatis sunt sub Patria Potestate. ibid. 10
In dubio, an filius præsumatur esse sub Potestate patris, vel suis iuris. n. 35. 11
Filij naturales, & legitimi, ex legitimo scilicet matrimonio geniti, verè & propriè dicuntur filij, non vero naturales tantum. n. 41. 12
Filij illegitimi naturales, legitimatione sub patria constituuntur potestate. n. 42. ibid.
Filij illegitimi naturales tantum efficiuntur legitimi, & sub patria potestate constituuntur per subsequens matrimonium, per oblationem curiæ, & per principis rescriptum. n. 43. ibid.

Filij alieni, per adoptionem in liberos, constituantur sub patria potestate adoptantis: Et quid sit adoptare, & quæ species adoptionis. n. 46. 13
Quid sit arrogatio, & quando fiat, & ad eam requisita, vt valeat. n. 48. ibid.
Qui à natura generare non possunt, neque arrogare, neque adoptare queunt. n. 50. 18
Qui filios possunt procreare, vel habent alios filios, vel spem illos habendi, non debent permitti adoptare. n. 51. ibid.
Arrogare &, adoptare potest tantum masculus, non femina, nisi forte ex principis indulgentia. n. 52. ibid.
Quæ requirantur in adoptione impuberis sui iuris. n. 53. ibid.
Adoptio specifica, proptè distinguitur ab arrogatione, quid sit, quando fiat, coram quo iudice, & quis consensus ex parte adoptantis, & adoptati, & patris familias dantis filium in adoptionem requiratur. n. 56. 16
Duplex est præfata adoptio specifica, & prima est, per quam filius familias traditur extraneo in filium; Et quis nomine extranei intelligatur, & quis eius effectus n. 57. 17
Altera adoptio est, quando filius familias à consanguineo ascendente paterno, vel materno adoptatur in proprium filium, & quis eius effectus. n. 58. ibid.
Filius alienus naturalis, vel spurius, neque arrogari, neque adoptari potest. n. 59. 18
Qui sint effectus arrogationis impuberis sui iuris. n. 60. ibid.
Arrogatio alieni sui iuris in liberum, potest dissolui per emancipationem, ex iusta causa factam, et si abique iusta causa fiat, arrogator debet arrogato relinquere. n. 61. 19

- quartam suorum bonorum. n. 68. 30
 Quis potest arrogari, & adoptari in nepotem
 quali natum ex filiofamilias adoptiuo, aut
 naturali, & legitimo ascendente, eiusdem
 filij consensu, & quid si sine tali consen-
 su ab Auo adoptetur in nepotem. n. 71. ibid.
 In quibus filij arrogati, & adoptati differant
 à filiis legitimis, & naturalibus. n. 72. 21
C A P. II. Quibus modis patria potestas dis-
 soluitur. p. 22
 §. I. Quomodo morte naturali patria potestas
 soluitur. n. 1. 25
 §. II. Per mortem civilem patria potestas quo-
 modo soluitur. Vbi de deportatis, relegatis
 feruis penæ, Bannitis, condemnatis ad tri-
 remes, vel ad perpetuos carceres, n. 2. 26
 Supradicti, si impetrata delicti remissione, sint
 à Principe restituti; An patria potestas ex
 parte patris, & ex parte filij censetur rein-
 tegrata. n. 10. 28
 Qua ratione per captiuitatem patris, vel filij,
 ex iusto bello contingentem, soluitur pa-
 tria potestas, & reuiuiscat iure postliminij
 n. 14. 29
 Propter hæresim patris soluitur patria pote-
 stas, & an etiam ob hæresim filij. n. 15. 30
 Propter baptismum à filio iudæi, & infidelis
 patris susceptum, liberatur filius à patria po-
 testate, & etiam propter patris incestus nup-
 tias, & propter expositionem filij infantis ab
 alijs nutriendi. n. 19. 32
 §. III. Propter filij legitimum matrimonium
 An, & quando filius eximatur à patris po-
 testate, & an eximatur ob vitam patris in-
 honestam. n. 21. 33
 §. I V. Per quas dignitates filiusfamilias li-
 beretur patria potestate. n. 24. ibid.
 Filio per Episcopalem dignitatem, vel aliam,
 effecto sui iuris, An pater amittat vsumfru-
 ctum bonorum aduentitiorum filij, ante si-
 bi acquisitum. n. 27. 35
 Filiusfamilias per adeptiorem Episcopatus,
 vel alterius dignitatis, cum à patria potesta-
 te eximentis, intelligitur liberatus à patria
 potestate quoad ea, quæ sibi sunt odiosa,
 non quoad ea sibi favorabilia. n. 33. 36
 §. V. Per professionem patris, vel filijfami-
 lias in religione approbata, an soluitur pa-
 tria potestas, n. 35. 37
 Per professionem filij, an pater, amittat vsum-
 fructum, quem ante illam habebat in bonis
 eiusdem filij aduentitijs. n. 38. ibid.
 Pater, qui habebat vsumfructum bonorum ad-
 uentitiorum filijfamilias, ingresso religio-
 nem, & facta solemnī professione, an fini-
 tur vsumfructus, vel potius transeat in Mo-
 nasterium. n. 40. 39
 Vsumfructus bonorum aduentitiorum, quæ
 filiusfamilias nouicius in religione tempo-
 re nouitatus ante professionem acquisiuit
 spectent ad patrem, vel ad ipsum noui-
 tium, vti vsumfructu bonorum quasi ca-
 strensium eiusdem n. 52. 42
Per Clericatum, Militiam, & Doctoratum, an
 filiusfamilias eximatur à patria potestate.
 n. 53. ibid.
 §. VI. Qua ratione per emancipationem tol-
 latur patria potestas. n. 58. 43
 Quæ definitio emancipationis; quique præ-
 cipui illius effectus; quæ emancipatio faci-
 ta & quando præsumatur n. 59. 44
 Ad filium infantem, scilicet qui nondum per-
 uenit ad septennium, & filium septennio
 maiorem absentem emancipandum, quæ
 requirantur. n. 65. 45
 Emancipatio est actus voluntarius, & qua ra-
 tione in illius præmium pater retineat v-
 sumfructum dimidietatis bonorum aduen-
 titiorum filij. n. 66. ibid.
 Neque pater emancipare filium, neque filius
 vt permittat se emancipari, cogi potest, ex-
 ceptis certis casibus, qui explicantur. n. 67.
 ibid.
 Emancipatio facta in fraudem non valet, &
 quando talis præsumatur. n. 69. 46
 An pater possit emancipare filium ad aliquem
 actum, & non quoad alium, vt sit pro parte
 in potestate patria, & pro parte non. n. 72.
 ibid.
 Filius emancipatus non potest renunciare
 emancipationi, & renunciando non reinci-
 dit in patriam potestatem. n. 74. ibid.
 Filius aliquo casu, aliquaue causa à patria po-
 testate liberatus, eo casu, cave causa ces-
 sante, an in patriam potestatem reincadat,
 n. 75. ibid.
 Propter filij emancipati ingratitudinem erga
 patrem, quem verbis, vel facto iniuria affi-
 cit emancipationem reuocare, & iterum
 redigi eundem in patris potestatem; & quid
 si emancipatio facta sit ex legis dispositione,
 vel ab auo, vel coacte iussu iudicis. n. 77. 47
 Quomodo pater filio emancipato, & filius
 emancipatus patri succedat, tam ab intestato
 quam ex testamento; & an quoad successi-
 onem paternam sit differentia inter filium
 in potestate, & emancipatum. n. 83. 48
 Per emancipationem, & alios modos patriæ
 potestatis tollende, non aboletur reueren-
 tia, & obseruantia patri debita. n. 85. ibid.
C A P. III. De effectibus patriæ potestatis
 quoad personam filijfamilias, & eiusdem pa-
 tris. p. 49
 §. I. An, & quando pater, iure patriæ potesta-
 tis, ob vrgentem famis necessitatem, quam
 patitur, & cui ob nimium paupertatem ne-
 queat aliter consulere, filios vtriusque se-
 xus vendere possit. n. 1. 51
 Iuxta ius Cæsareum valet venditio in seruum,
 certis conditionibus seruatis. n. 4. 53
 Pater

Capitulum & Paraphorum.

Pater ob famis necessitatem, & egestatem, iuxta ius Cæſareum, poteſt vendere filium, & latè explicatur *f. 2. c. de patribus, qui filios diſtraxerunt.* n. 5. ibid.

Dispoſitio *d. f. 2.* non procedit in patre per arrogationem, vel adoptionem. n. 6. 54

Dispoſitio *d. f. 2.* habet locum reſpectu filiorum infantium, & adultæ ætatis. n. 7. 54

Dispoſitio *d. f. 2.* an procedat etiam in pignoratione, & permutatione filij. n. 12. 55

Dispoſitio *d. f. 2.* de permiſſa patri venditione filij ob famis necessitatem, an procedat in quacunq; alia ſimili, vel maiori neceſſitate. n. 17. 56

Filius à Patre ob famis, vel aliam ſimilem neceſſitatem iuxta *d. f. 2.* venditus, an amittat libertatem, & efficiatur propriè ſervus. n. 21. 57

Sicut patri filium, an etiam Avo paterno, iuxta ius civile, ſit permiſſum ob famis neceſſitatem vendere nepotem, quem habet in poteſtate. n. 24. 58

An iuxta ius civile, mater ob neceſſitatem famis, ſeu victus poſſit vendere filium. n. 27. ibid.

Iure naturali parentes, tam mater, quam pater poſſunt liberos vendere ad ſuccurrendum extreme neceſſitati victus, vel alteri ſimili. n. 31. 59

§. II. An, & quando liceat patri occidere filium familias. n. 37. 60

An pater filium proſcriptum, & filius patrem proſcriptum, ac bannitum impunè occidere poſſit. n. 43. 62

An, & quando permiſſum ſit iure Cæſareo, patri occidere filiam familias, in adulterio deprehenſam ſua cum adultero. n. 46. 63

Vt pater impune poſſit, & adulterum occidere, debet ipſa filia eſſe nupta. n. 57. 65

Probatio præſumptiva adulterij, inducta ex oculis, amplexibus, & alijs indiis virginitatis, & violentis, an ſufficiat ad omnes ordinarias pœnas adulterij irrogandas vxori ſue civiliter, ſue criminaliter agatur, etiam ad imponendam mortis pœnam. n. 71. 69

In delictis quibuſcumq; occultè commiſſis probatio per præſumptiones violentas, vel violentiſſimas, vel indubitatas, an ſufficiat ad imponendam pœnam delicti ordinariam, & quæ ſine indiis indubitata. n. 75. 70

Pater filiam, & adulterum in adulterio inuentos, an poſſit impunè occidere, ſive filia ſit vilis, ſive nobilis, aut honeſta, & etiam adulterum virum nobilem, etiam ſi ſit iudex, aut dominus patris. n. 78. 72

Vtrum poſſit omnino impunè occidere filiam in adulterio prægnantem. n. 83. ibid.

An etiam iuxta ius canonicum, & in terris S. Pontifici temporaliter ſubiectis, Pater in foro exteriori impunè poſſit occidere filiã, &

adulterum in adulterio inuentos. n. 84. 73

Pater, vel maritus filiam, vel vxorem, & adulterum in adulterio deprehenſos, an poſſit demandare filio, vel extraneo, vt illos occidat, & mandatarius impunè poſſit occidere. n. 87. ibid.

Patri, vel marito, an filiam, vel vxorem, & adulterum in adulterio deprehenſos, liceat in foro ſcientiæ, & coram Deo occidere, an vero occidens peccet lethaliter occidens propria auctoritate, & ante Iudicis ſententiam. n. 92. 75

Pater, vel maritus occidens Clericum, cum filia, vel vxore in adulterio deprehenſum, excuſatur ab excommunicatione *cap. ſi quis ſuadente.* n. 102. 78

Occidens Clericum cum matre, vxore, filia turpiter inuentum, an incurrat irregularitatem. n. 104. 80

§. III. An, & quæ, ſeu qualis filiorum caſtigatio, & emendatio, non ſolum per verba, & admonitiones, ſed etiam per verbera, & flagella, ſeu corporalem punitionem, patri ſit permiſſa. n. 107. 81

Poteſtas moderatè caſtigandi, cauſa correctionis, filios, competit etiam patri naturali, avo paterno, patri ſpiritali, & etiam adoptiuo, & an vitrico. n. 112. 83

Quinam alij habeant eandem poteſtatem moderatè caſtigandi, & leuiter verberandi alios cauſa correctionis. n. 113. 84

Pater cauſa correctionis percutiẽs filium Clericum, minoribus tantum ordinibus initiatum, non incurrit excommunicationem, & quid ſi percutiat filium in maioribus ordinibus conſtitutum. n. 117. 86

An & propter quem exceſſum in percutiendo Clericum, cauſa correctionis, percutiens incidat in excommunicationem, & quid ſi percutiat cum dolo, & malo animo. numer. 120. 88

Quenam ſit dicenda percuffio levis, moderata, quæ gravis, & notabiliter excedens debitum correctionis paternæ, & domesticæ modum, ſeu ſimiles. n. 124. ibid.

Pater filium percutiens, An correctionis potius, quam ex dolo, & malo animo feciſſe præſumatur, tamen percuffio contineat notabilem exceſſum. n. 126. 89

Pater notabiliter excedens debitum modum in caſtigando, & verberando filium, punitur ſolum ob exceſſum, vt culpoſus, non pœna delicti ordinaria, vt dolofus; & An filius contra patrem eum caſtigantem poſſit ſe defendere, & eum repercutere. n. 128. 90

Ad neceſſariam ſui deſenſionem, An filius poſſit licitè, & impunè in vtroq; foro occidere patrem volentem ipſum interficere. numer. 133. 90

Syllabus.

Filio Catholico, patrem, vi eum compellentem ad deferendam fidem, licet occidere.

n. 135.91

Patre & filio iuste ad mortem condemnatis auctoritate publica, & data filio vita, si vellent, in defectum carnificis, patrem occidere, An filius possit licite optionem acceptare, & patrem suspendere. n. 136. ibid.

Pater etiam extra causam emendationis, & correctionis, imprudenter, & inadventer, licet culpabiliter, occidens filium, punitur poena extraordinaria, & est magis dignus commiseratione, quam poena. Vbi quod homicidium, & si culpabile, factum absque animo occidendi; non punitur poena ordinaria homicidij. n. 138.92

Filio, an & qua ratione permittatur patrem emendare. n. 139. ibid.

§. IV. De potestate patris vindicandi filium in sua potestate existentem, apud alium detentum, eodem filio volente, vel invito. ibid.

§. V. An sicut pater potest vindicare filium ab aliquo detentum; ita etiam teneatur redimere filium captivum apud hostes, vel detentum à latronculis. n. 145.95

Pater an teneatur redimere filium, qui ex aliquo delicto, vel maleficio, vel debito, eius culpa, detinetur in carceribus. n. 154.97

Expensæ factæ à patre pro liberando filio captivo apud hostes, an possint compensari, & computari in legitimam, vel potius præsumantur factæ ex pietate, & affectione paternâ. n. 160. 100

Patrem, qui declaravit voluntatem suam, quod vellet filium captivum redimere, non potest pœnitere, & eandem voluntatem mutare. n. 162. 101

Expensæ à patre factæ pro liberando filio è carceribus, in quibus ex delicto. seu maleficio, vel delicto detinebatur, An possint in legitimam filio debitam imputari. n. 163. ibid.

Filius tenetur redimere patrem captivum. n. 172. 105.

Pœnæ filij negligentis redimere patrem captivum. n. 173. ibid.

Filius tenetur patrem carceratum liberare è carceribus. n. 175. 106

Corollaria ex traditis. n. 176. ibid.

§. VI. Patri An, & quando competat actio iniuriarum pro iniuria illata filiofamilias, & an, & quando pater iniuriam eidem filiofamilias irrogatam remittere possit. p. 106

Iniuria filiofamilias facta censetur patri irrogata. p. 107. 106. n. 177.

• Iniuriarum actio duplex. Vna Prætoria. Altera ex lege Cornelia, à quibus inducitur seu proponitur; & differentia inter easdem actiones. n. 181. ibid.

Pro iniuria filiofamilias illata, patri, & filio competit iniuriarum actio civiliter, & potest pater nomine suo, & filiis iniuriarum agere. n. 186. 111

Quinam alij à patre, pro iniuria alteri facta, possint, vel non possint actione iniuriarum civiliter agere, & an omnes consanguinei pro iniuria consanguineis facta. n. 187. ibid.

Ex iniuria illata filiofamilias nuptæ, iniuriarum actio civiliter nascitur filia, eius patri, marito, & patri ipsius, seu socero. n. 189. 113

Et pro iniuria sibi illata, iniuriarum actio civiliter filiofamilias competit, illius tamen exercitium habet pater. n. 190. ibid.

• Pro iniuria filiofamilias facta, ob id, quia pulsatus, verberatus, eiusque domus vi introita, iniuriarum actio ex lege Cornelia soli filio & non patri competit. n. 192. 114

Pro iniuria facta nepoti ex filio, in sua potestate existente, aucto paterno competit iniuriarum actio prætoria. n. 194. 115

Præmittitur distinctio pro explicatione difficultatis, an pater possit remittere iniuriam filiofamilias factam. n. 195. ibid.

An iniuriam filiofamilias irrogatam, pro qua patri, & filio iniuriarum actio prætoria competit, pater possit, invito filio, remittere, ut postea filius non possit iniuriarum agere. n. 196. ibid.

Limitationes prædictæ communis sententiæ, quod pater possit, invito filio, remittere iniuriam illi irrogatam. Limitatio I. n. 201. 117

Limitatio II. n. 202. ibid.

Limitatio III. n. 203. ibid.

Limitatio IV. quæ rejicitur. n. 204. ibid.

Limitatio V. n. 209. 119

Limitatio VI. n. 210. ibid.

Limitatio VII. n. 211. ibid.

Limitatio VIII. n. 212. ibid.

Iniuriam factam filiofamilias, pro qua ei competit actio iniuriarum ex lege Cornelia, an possit pater remittere, invito filio. n. 213. 120

An, & quando pater, pro iniuria filiofamilias illata, actione iniuriarum agit nomine filij, teneatur cavere de rato, seu filium rem ratam habiturum. n. 214. ibid.

§. VII. De nonnullis aliis respicientibus personam patris, & filij, quatenus censetur vna, & eadem persona, ratione maximæ conjunctionis, vel patriæ potestatis. p. 121

Regula quod pater & filius censentur vna, & eadem persona, an præcedat etiam in filio emancipato, & sui iuris. n. 216. 126

Pater, & filius an censentur vna, & eadem persona ex sola iuris fictione. n. 218. 127

Quod pater, & filius censentur vna, & eadem persona. & factum patris sit factum filij, & è contra, intelligitur quando agitur de acquirendo aliquid filio, & eius commodo. n. 221. 129

Regula

Capitum & Paragraphorum.

Regula, quod pater, & filius censeantur à iure vna, & eadem persona, fundata est in maxima coniunctione, & vnitae patris, & filij; & qui effectus ex eadem coniunctione, & vnitae consequantur. n. 223. *ibid.*
 Filius, etiam viuo patre, est quasi dominus bonorum paternorum; & qua ratione in patris hereditate succedat. n. 224. *ibid.*
 Facultas, ad testatore heredi instituto concessa disponendi de bonis sibi relictiis inter fratres dumtaxat, extenditur ad dispositionem inter fratrum filios. n. 228. 130
 Iura, & prerogatiue etiam personales, quæ ipsi patri competunt, censeantur competere filiis, & nonnulla prerogatiue enumerantur. n. 229. *ibid.*
 Explicantur magis superius tradita: & quot modis patri possit competere priuilegium ratione nobilitatis, vel officij. n. 230. 131
 Priuilegia patri competentia, ratione nobilitatis, prouenientis ex genere, seu stirpe, trahunt ad filios, tam eo viuente, quam eo mortuo. n. 235. 132
 Priuilegia patri competentia ratione nobilitatis, ex accidenti acquiruntur, proueniunt ex dignitate, & quæ reddunt aliquem nobilem, absque ordine ad aliquod officium competunt filiis, etiam post patris obitum. n. 237. 133
 Enumerantur nonnulla officia publica, quæ habent annexam dignitatem. Et an priuilegia patri, vel marito, ratione talis dignitatis concessa, tam viuo, quam mortuo patre, transcant ad filios, & ad vxorem, & præsertim priuilegia Doctoribus ratione doctoratus concessa. n. 239. 134
 Priuilegium cõpetens patri ratione officij, vel ratificij, aut ministerij, non habetis dignitatem annexam, non pertinet ad liberos, & vxorem, neque etiam eo viuente. n. 243. 136
 Priuilegium militis, An & quando competit eius filiis, & vxori. n. 244. *ibid.*
 Priuilegium concessum alieni pro se, & filiis non extinguitur morte patris, sed in filiis perseverat, & porrigitur ad omnes descendentes, & de priuilegij concessi pro se, & posteris intellectu. n. 246. 137
 Priuilegium alieni concessum propter benemerita, An transeat ad filios, & heredes: Vbi an sit personale, vel reale, & an vim contractus habeat. n. 251. 139
 Benemerita patris in multis profunt filiis, & sunt causa, vt illis in remunerationem aliqua concedantur. n. 255. 140
 Parentum macula, ex natura, vel malitia, seu vitis proueniens, noceatne filiis & quomodo. n. 256. 141
 Filij parentum vitia, & prauos mores & virtutes imitari solent. n. 257. *ibid.*
 Parentum mores, & vitia generatione ipsa quasi transfunduntur in filios. n. 258. *ibid.*
 Pœna spiritali vnus pro delicto alterius non

punitur neque à Deo. n. 260. 142
 Pœna corporali aliquando Deus vnus pro alterius delicto, præsertim filios pro peccato patris punit. n. 261. *ibid.*
 Pœna pecuniaria, & priuationis bonorum temporalium, vnus pro alterius delicto, & maxime filius pro delicto patris, etiam ab hominibus, & lege humana punitur. n. 263. 143
 Quando nam respectu filiorum locum non habeat pœna d. f. *quisquis*, & d. *auth. Gauceros*. n. 264. 144
 Filius an propter crimen heresis patris priuetur nobilitate, & qua. n. 267. *ibid.*
 Parentes an gaudeant nobilitate, & priuilegiis filiorum. n. 271. 145
 Pater excusatur à tutelæ munere propter filios in acie belli pro Republica amissos. n. 274. 147
 Licet patri impunè occidere iniustum filij aggressorem, & è contra. n. 276. *ibid.*
 Pater occidens iniustum aggressorem filij, & filius occidens iniustum patris, An incurrit irregularitatem. Et an occidens iniustum iniustorem pro defensione aliorum coniunctorum, & eorum, quorum vitam tenetur defendere ex iustitia, vel charitate, & & pro conseruatione propriorum bonorum temporalium. n. 277. 147
 Occidens filium testatoris, sicut & occidens ipsum testatorem, priuatur tanquam indignus hereditate eiusdem testatoris, siue ex testamento, siue ab intestato. n. 281. 149
 Occisor an possit succedere heredi occisi in bonis ad eum, siue ab occiso, siue aliunde peruentis. n. 282. *ibid.*
 Filius eius, qui occidit testatorem, à quo idem filius erat institutus suus hæres, An, & qua ratione possit eidem testatori occiso succedere, & quo præsertim in foro conscientiar. n. 286. 151
 Pax, & promissio, ac cautio de non offendendo An & quando censeatur violata pro offensionem factam filio eius, cum quo fuit facta pax. n. 269. 152
 Sicut locator domus, pro vsu proprio domus locatæ, ob superuenientem necessitatem, potest domo expellere conductorem inuitum, locationis tempore durante: ita etiam potest ob necessitatem superuenientem filij, qui ea pro vsu suo indigeret. n. 292. 153
 §. V I I. An pater ratione Patriæ Potestatis, possit absque matris consensu, filium impuberem offerre Religioni. Vbi plura de oblatione puerorum Religioni. p. 154
 Impubes in Religionem ingressus absque parentum, vel tutoris consensu, An possit reuocari. n. 305. 157
 Etas legitima ad Nouitiatum in viris, & feminis, quæ sit, & an impubes admissus ad habitum Aeligiolum gaudeat priuilegiis Nouitiorum. n. 310. 158
 Dispositio iuris antiqui circa oblationem impubens religioni, eiusque ingressum, seu ad-

Syllabus

missionem ad habitum religiosum, si tunc cor-
recta per ius novum Tridentini, & quid
idem Tridentinum circa ingressum puella-
rum decreverit. n. 311. ibid.

§. IX. An filij Iudæorum, & infidelium parvu-
li, & infantes possint, parentibus inuitis, li-
cite baptizari. p. 160

Vtrum infantes filij infidelium, qui nullo modo,
neq; spiritualiter, neq; temporaliter Ecclesiæ,
vel Principib⁹ Christianis sunt subditi, possint
licite baptizari, inuitis parentibus. n. 321. 164

Vtrum infantes filij infidelium, in iurisdictione
temporalis civiliter, & non seculariter Princi-
pibus Christianis subditorum, inuitis pa-
rentibus, possint licite baptizari. n. 328. 167

Infantes infidelium utroque parente orphani,
inuitis eorum tutoribus, an possint licite
baptizari. n. 335. 170

Filiis Iudæorum, vel aliorum Infidelium Prin-
cipibus Christianis subditorum, orphanis,
an possit dari tutor Iudæus, vel debeat dari
Christianus, & an possit dari à Iudice Ec-
clesiastico. n. 337. 171

Quibus in casibus infantes infidelium possint
licite baptizari, inuitis parentibus. n. 340. 173

Infantes Infidelium in extrema necessitate articuli
mortis, possunt, inuitis parentibus, bapti-
zari, & etiam quicumque filii perpetuo
amenes. n. 341. ibid.

Quando alter ex parentibus ante filiorum con-
ceptionem, aut natiuitatē erat Christianus,
vel post filiorum natiuitatē conuersus est ad
fidem, baptizari possunt, & debent iidem filij
infantes, altero parente inuito, & quid si
utroque parens sit infidelis, & alter eorum
consentiat in baptismum. n. 344. 174

Filij Iudæorum, & aliorum Infidelium, an sta-
tim ac pollent usu rationis, possint, inuitis
parentibus, baptizari. n. 350. 176

In qua ætate pueri censentur adepti vltimū
rationis, ut ipsi volentibus, baptizari possint
& debeant, inuitis parentibus. n. 351. ibid.

Si in puero nondum septenni colluceat vsus
rationis, an possit, inuitis parentibus, bap-
tizari, & quid in dubio vsus rationis, siue
nondum sit siue sit septennis. n. 354. 178

An infantes serui, & filij infidelium, qui sunt
serui Christianorum, possint à dominis, vel
de eorum consensu baptizari, inuitis paren-
tibus, & quomodo. n. 359. 180

Infantes filij Infidelium, qui post susceptum
baptismum à fide defecerunt, siue sint apo-
stata, siue hæretici, inuitis parentibus, pos-
sunt ab Ecclesia baptizari. n. 364. 181

Vtrum in prædictis eventibus, quibus licite bap-
tizari possunt filij infidelium apostatarum,
& hæreticorum, adstringat obligatio illos bap-
tizandi. Vbi an infantes Turcarum, & Sara-
cenorum captiui apud Christianos, possint,
non collato baptismō, restitui parentibus,
accepta redemptione. n. 366. 182

CAP. IV. De peculio profectio filiorum fa-
milias p. 184

Quadruplex est peculium, quod filiosfamilias
hodie habere potest, & quid vnumquod-
que sit. n. 3. 187

Prædicta de peculio profectio, & aduentitio
quoad acquisitionem, in quibus liberis lo-
cū habeat, & in quibus ascendētib⁹. n. 6. 189

Peculium Castrense, vel quasi, mortuo filio, ad
eius successorem deuolutum, definit esse
Castrense, & sit aduentitium, & an habeat
locum in filiosfamilias. n. 9. 190

Cognitio præfatæ quadruplicis peculij ad quid
profit. n. 11. ibid.

§. I. Bona donata, vel testamento legata filiosfa-
milias ab alia persona, quam à Patre, an, &
quando sint, seu censentur profectitia, &
quando aduentitia. n. 14. 191

Peculium profectitium sunt omnia donata, vel
relicta ab extraneo filiosfamilias, principaliter
& proxime contemplatione, & occasione
patris. n. 15. 192

Quod datum, vel relictum filio contemplatio-
ne, & causa patris, acquiratur eidem patri,
procedit quando pater est causa proxima, &
immediata: secus si tantum remota, quod lat-
tè explicatur. n. 16. ibid.

Legatum certę quantitatē ab extraneo factum
filio, vel filijsfamilias, cum commemoratiōe
patris, præsumitur factum contemplatione
filij, vel filiarū, & est aduentitium. n. 18. 193

Donatum, vel relictum filiosfamilias, facta men-
tione patris, & patris potestatis, si patri non
potest acquiri, præsumitur donatum, vel
relictum contemplatione filij. n. 22. 195

Donata, vel legata ab extraneo, vel ab aucto-
ritate filiosfam. nascitur vel infanti alicuius
facta mentione patris, & patris potestatis, an
contemplatione patris censentur data. n. 25. 196

Quando solus vsus fructus tantum, & non pro-
prietas filiosfamilias donatus, vel relictus est,
in dubio patri-ne, vel filio præsumi debeat
donatus, aut relictus. Vbi late de intellectu
f. fin. de usufructu. n. 31. 198

Donata, vel concessa patri & filiis, simul, &
eodem tempore, an præsumantur donata,
vel concessa filiis contemplatione eorum
patris, an etiam contemplatione ipsorum
filiorum. Vbi de castro, vel feudo donato
patri pro se, & filiis. n. 39. 202

Si nec patris, nec filiorum extant merita, an
præsumatur donatio, vel concessio facta filiis
contemplatione solius patris. n. 42. 203

Donatio à patre facta filio, causa certi matrimo-
nij contrahendi cum muliere nobiliori, vel
ditori, non est profectitia, sed aduentitia.
n. 50. 206

Dos ab extraneo patri data, ut ipse filiarū suarū eā
constituat, an sit profectitia, an vero aduen-
titia, & quis nomine extranei intelligatur.
n. 51. ibid.

Donata

Capitum & Paragraphorum.

Donata ab Auo paterno nepoti, vel nepui ex filio, cuius contemplatione, filine, aut nepotis, vel neptis donata præsumantur. n. 57. 207

§. II. De bonis, quæ à patre immediate, vel ex negotiatione cum bonis patris, filiofamilias proueniunt, vel ab eodem filiofamilias acquiruntur, an, & quando censentur peculium profectitium, ad patrem; quoad vsumfructum, & quoad proprietatem, seu dominium spectent. n. 62. 209

Quæ sint bona filio à patre immediate prouenientia, & an sint semper profectitia, vel aliquando aduentitia. ibid. 210

An, & quando bona, seu lucra, quæ filiofamilias ex bonis, patrimonio, substantia, re, uel aliqua, aut pecunia patris acquirat, sint profectitia. n. 63. 211

Lucrum, quod filiofamilias, concurrente sua opera, & industria, acquirat ex substantia patris (siue sit fundus, siue pecunia paterna)

An totum sit profectitium, an uero mixtum partim profectitium, partim aduentitium. ib.

Quæ sit à filiofamilias cum re, seu pecunia patris, & nomine patris, sunt profectitia & pertinent in totum ad patrem. n. 70. 214

Quæ sit à filiofamilias cum re, seu pecunia patris, nomine proprio, & proprio periculo, sunt aduentitia, & pertinent ad filium. n. 71. ibid.

Quæ sit à filiofamilias cum re, aut pecunia patris, negotiante ipso filio communi nomine, & periculo, sunt partim profectitia, partim aduentitia. n. 72. ibid.

Si non constet, quæ nomine filius negotiatus sit, An totum lucrum profectitium sit patri acquisitum, an diuidendum inter patrem, & filium. n. 73. ibid.

Quando filiofamilias cum re, seu pecunia patris negotiatus, & locratus est, & lucrum est partim profectitium, partim aduentitium, An inter patrem, & filium sit diuidendum æqualiter, vel Iudicis arbitrio. n. 75. 215

In dubio, An bona, quæ filiofamilias habet sint acquisita ex bonis patris, & profectitia, vel aduentitia. n. 76. ibid.

An quicquid filiofamilias habet, præsumatur ad patrem pertinere, nisi probetur contrarium. n. 78. 216

Filiofamilias, qui iussu, seu commissione patris administrat bona eiusdem patris, eiusque negotia gerit, An debeatur à patre, vel, eo mortuo à fratribus salarium pro laboribus, & operis suis. n. 79. ibid.

Quicquid filiofamilias ex suo famulatu, proprio labore, aut artificio acquirat, ad ipsum pertinet quoad dominium, & proprietatem, n. 83. 218

Quodnam commodum, seu fructum percipiat vel percipere possit pater ex pecuniis, quam filiofamilias, seruendo patri in administratione bonorum eius, vel famulando alteri,

aut alio proprio labore, vel aliquo suo artificio acquisiuit. n. 84. ibid.

Acquisita à filiofamilias ex turpi, & illicito lucro, cum pecunia patris, per vsuras, aliam uel negotiationem illicitam, non acquiruntur patri neque ut peculium profectitium, neque ut aduentitium, & idem de acquisitis ex quocumque delicto. n. 86. 219

Acquisita à filiofamilias ex ludo illicito, non acquiruntur patri, sed ipsi filio. n. 87. 220

Lucrum per filiumfamilias in ludo licito acquisitum, patrinè, an ipsi filio acquiratur. n. 88. 221

§. III. An peculium profectitium possit ob delictum publicari, & fisco applicari & ob res alienum à creditoribus capi. n. 99. 224

Peculium profectitium an ob crimen patris publicetur, seu fisco applicetur. ibid.

Creditoribus patris in peculio profectitio an præferatur filio aliis bonis paternis non sufficientibus ad soluendum res patris alienæ. n. 106. 227

Occupatis à fisco bonis filiofamilias propter eundem filij delictum, non publicatur peculium profectitium. n. 109. ibid.

CAP. V. De peculio aduentitio. n. 1. 228

§. I. Continens nonnulla generaliter de peculio aduentitio, seu bonis aduentitiis filiorumfamilias, pluribus dubiis explicata. n. 129

Verum etiã in foro conscientie vsumfructus bonorum aduentitiarum filijfam patri debeatur. n. 4. ib.

Pater vsumfructuarius bonorum aduentitiarum filiofamilias, an ratione vsumfructus teneatur alere eundem filium, vel solum ratione sanguinis, si egeat. n. 6. 230

Bonorum aduentitiarum, quæ filius, vel filia sub Patris Potestate existens acquirat, vsumfructus ad patrem spectat. n. 8. ibid.

Bonorum aduentitiarum, quæ filius, vel filia coniugari, sub Patria Potestate existentes acquirunt, vsumfructus patri acquirunt iuxta ius commune. n. 10. ibid.

Vsumfructus bonorum aduentitiarum filij naturalis illegitimi, iuxta ius commune, patri non acquiruntur. n. 11. 231

In bonis aduentitiis filij emancipati, ab eo post emancipationem acquisitis, An pater habeat vsumfructum, vel solus ipse filius. n. 12. ibid.

Dispositio iuris de acquisitione vsumfructus in bonis aduentitiis filiorum parenti seruata obtinet locum etiam in Auo, & Proauo paterno, non in matre, vel Auo materno Et procedit etiam in patre adoptio arrogatore. n. 13. ibid.

Vsumfructus aduentitiarum filijfamilias etiam patri ignoranti, & inuito acquiruntur. n. 16. 232

Patri in extremis constituto, ac mori proximo filiofamilias non acquirat vsumfructum aduentitiarum, bene tamen peculij profectitij. n. 17. ib.

Pater habet vsumfructum non solum in bonis filiofamilias immobilibus, sed & super pecuniis, & mobilibus, seu mercibus. n. 19. ibid.

Syllabus

- §. II. De peculio aduentitio, seu bonis aduentitijs, quæ filiofamilias à personis à patre diuersis, neque eiusdem patris intuitu, obueniunt, donatione, testamento, aut iure hæreditario. n. 233
- Filiusfamilias solus, ignorante, ac etiam recusante patre, potest hæreditatem sibi delatam adire. n. 25. 235
- Filiofamilias ex hæredato ab eo, qui ex necessitate debebat illum instituere, an pater eo inuito, possit rumpere testamentum. numer. 26. ibid.
- Hæreditas filiofamilias delata, potest, eo ignorante, & inuito, acceptari, & adiri à patre n. 27. ibid.
- Pater absque filio, atque vlllo iudicio, propria auctoritate, sibi à iure attributo, potest bona aduentitia, eorumque possessionem, administrationem, & vsumfructum capere. n. 28. 236
- Pater bonorum aduentitiorum filij administrationem capiens, non tenetur satisfacere, neque administrationis rationem reddere, neque aliis oneribus grauari, nec eius bona tacite obligantur pro administratione. numer. 29. ibid.
- An pater administrator aduentitiorum filiofamilias, teneatur inuentarium eorumdem bonorum conficere. n. 30. ibid.
- Pater vt tutor administrans bona filii emancipati, & etiam administrans bona aduentitia filii in potestate, quorum vsumfructum non habet, tenetur satisfacere, administrationis rationem reddere, & alia onera subire, prout quilibet alius administrator. n. 35. 237
- Filiusfamilias an possit renunciare maternam hæreditatem præiudicium vsusfructus querendi à patre in illa. n. 38. 238
- Si filiofamilias sit relicta hæreditas, & factum legatū patri cū prohibitione, ne quid aliud ex ea hæreditate possit pater petere, an idē pater habeat vsumfructum in tota illa hæreditate. n. 39. ibid.
- Pater, & Filius sub illius potestate, si fiant hæredes ab extraneo æqualiter, an in dimidio filii pater habeat vsumfructum, vbi filio non sit à testatore referuatus. n. 40. ibid.
- Etiam in bonis filio nascituro per paternam, vel notarii stipulationem quæsitis, pater habet vsumfructum. n. 42. 239
- Quando filius fuerit stipulatus patri, & non sibi, tunc patri acquiritur etiam proprietas. n. 43. ibid.
- In bonis maioratus seu primogenii Ducatus aut Comitatus filiofamilias obuenientis, ex beneficio & liberalitate Principis, vel ex matre, aut linea materna, aut aliunde ex persona priuata pater habet vsumfructum. n. 44. ibid.
- Cum maioratus constitutus ex bonis propriis priuati, obuenit filiofamilias, an in eius bo-

- nis pater habeat vsumfructum, eodem filio viuente. n. 48. 240
- Vtrum pater in bonis feudilibus filiofamilias, quem habet in potestate, vsumfructum habeat. n. 51. 241
- Pater habet vsumfructum in rebus emphiteuticis filiofamilias pro tempore vite eiusdem filii. n. 58. 242
- An Pater possit habere vsumfructum in bonis aduentitijs ad filiumfamilias peruentis ex eiusdem patris delicto. n. 61. 243
- Vtrum pater habeat vsumfructum in bonis quæ filiofamilias quæsiuit ex fructibus non consumptis prædij sibi assignati pro alimentis. n. 62. ibid.
- §. III. De peculio aduentitio, seu bonis aduentitijs filiofamilias obuenientibus, seu quæsitis ex eius latere, & industria. n. 64. 244
- Pater an habeat vsumfructum bonorum, quæ filius fugitiuus, & absque eiusdem patris consensu seorsim, & longè à patre viuens lucratur. n. 66. ibid.
- §. V I. Casus, in quibus patri non acquiritur illum vsusfructus aduentitiorū filiofamilias, sed habet filius. ibid.
- Primus casus pater tam in dote profecticia, quam aduentitia filiofamilias non habet vsumfructum tam attento iure Digestorum quam Codicis. n. 69. 246
- In dote vxoris filiofamilias, an pater habeat vsumfructum. n. 70. 247
- Si lucrum dotis vxoris vigore statuti, deferatur marito, per mortem vxoris absque filiis, an si maritus est filiofamilias, acquiritur patri, & sit profectitium, vel ipsi filio, & sit aduentitium. n. 74. 248
- Si in statuto, de lucro dotis vxoris defunctæ, dicatur, Qui dotem recepit, mortuæ vxoris dotem lucretur, An illud lucretur pater, qui dotem recepit, & onera sustinuit. n. 79. 249
- Secundus casus, In quo pater non habet vsumfructum bonorū aduentitiorū filiofamilias. n. 81. ib.
- Tertius casus. n. 82. 250
- Quartus casus. n. 83. ibid
- Quintus casus. n. 85. 251
- In legitima, filijs, aut Nepotibus à matre, vel ab ascendentibus ex linea materna relicta, sub conditione, quod vsusfructus non quæretur patri; An idem pater nihilominus habeat vsumfructum. n. 86. ibid.
- Adexcludendū patrē ab vsu bonorū aduentitiorū filiofamilias relictorū. An requiratur prohibitio expressa, vel sufficiat tacita. n. 89. 252
- Cōiecturæ ex quibus tacita prohibitio, vt vsusfructus in bonis aduentitijs filij minimè acquiritur patri, deducitur. Et an deducatur ex prohibitione administrationis bonorum patri facta. n. 90. 253
- Ex prohibitione vsusfructus, an censeatur prohibita patri etiam administratio bonorum filiofamilias relictorum. n. 91. ibid.

Sextus

Capitum & Paragraphorum.

Sextus, & Septimus casus. In quibus patri non competit vsusfructus in bonis aduentitiis filifamilias. n. 98. 256

Octauus casus. Pater non habet vsusfructum, in bonis alienis filiofamilias acquisitis, quæ ex proprio facto amissæ: explicatur exemplis. n. 100. ibid.

Nonus casus in quo pater priuatur vsusfructu in bonis aduentitijs filifamilias. n. 101. ibid.

Decimus casus. Pater potest expresse, vel tacite vsusfructum, sibi competentem in bonis aduentitijs filij in potestate remittere & an remissio statim ab initio valeat, nec postea possit idem pater eam reuocare. n. 104. 257

Vndecimus casus. Pater non habet vsusfructum in bonis, quæ patre minus legitime faciente diuortium, filijs ex lege applicantur. n. 114. 260

An in omnibus casibus, in quibus patri in bonis filifamilias non quaeritur vsusfructus, siue sint bona aduentitia, siue castrensia, aut quasi, aut donata à Principe, idem pater habeat ius commoditatis ipsius vsusfructus. n. 115. ibid.

An in bonis à patre filiofamilias donatis cum iuramento habendi perpetuo ratam, & gratam donationem, eamque non reuocandi, idem pater habeat vsusfructum. n. 119. 262

§. V. De vsusfructus aduentitiorum filifamilias, patri iam acquisiti, cessatione, seu amissione, & donatione. An vsusfructus in bonis aduentitijs filifamilias; semel patri acquisitus, post filij obitum cesset, vel duret vita patris. n. 123.

Pater vsusfructum sibi acquisitum in bonis aduentitijs filij, An amittat per professionem filij vel propriam in Religione approbata. n. 124. 266

Filiofamilias per assumptionem ad dignitatem Episcopalem, Cardinalitiam, Patriciam, Consularem, vel aliam similem à patria potestate liberato, An pater amittat vsusfructum sibi in bonis filij acquisitum. n. 126. ibid.

Per emancipationem filij, An, & qua ratione vsusfructus in bonis eius antea acquisitus, à patre amittatur. n. 127. ibid.

Quando filiusfamilias ob factum proprium, aut ob delictum suum, exiit à patria potestate, quia deportatus, seruus pœnæ effectus bannitus, damnatus ad perpetuos carceres, aut trimes; pater non amittit vsusfructum, antea quaesitum, neque ob crimen hæresis filij. n. 128. 267

Si solvatur patria potestas ob delictum patris, An idem pater amittat vsusfructum ante sibi quaesitum in bonis filij. n. 130. ibid.

Pater, ob delictum suum condemnatus ad mortem civilem, scilicet ad pœnam depor-

tationis, ad metalla, & alias pœnas, quibus iure communi efficitur seruus pœnæ, an amittat vsusfructum antea quaesitum in bonis filiofamilias. n. 133. ibid.

Confiscatis bonis filiofamilias ob eius delictum non venit in confiscationem vsusfructus patri acquisitus in eius bonis. n. 138. 269

Confiscatis, ob filiofamilias delictum, eius bonis an etiam bona aduentitia eiusdem, in quibus vsusfructus patri est acquisitus quoad proprietatem sint confiscata, & ad fiscum spectent. n. 140. ibid.

Filiofamilias, ob crimen hæresis, vel læsæ maiestatis humanæ, damnato in confiscatione bonorum an censentur publicata etiam bona aduentitia, quorum vsusfructus ad patrem spectat. n. 146. 272

Si patris consensu, aut ex decisione arbitrorum compromissariorum, filiusfamilias habet liberam aduentitiorum bonorum administrationem, quorum vsusfructus ad patrem spectat, an ob filij delictum, eius bonis confiscatis, eadem aduentitia publicentur quoad proprietatem. n. 150. 274

Si ipse filiusfamilias habeat vsusfructum aduentitiorum, & non pater, An ob filij delictum confiscatis eius bonis in confiscatione comprehendantur eadem bona aduentitia. n. 151. ibid.

Confiscatis bonis patrisfamilias propter eius delictum, An publicetur etiam vsusfructus bonorum aduentitiorum filij, eidem patri antea acquisitus. n. 154. 275

Resolutio difficultatis. n. 158. 276

An pater vsusfructu bonorum aduentitiorum filij priuari debeat, quando illi ea dispan- ti, & male administranti auferatur eorumdem bonorum administratio. n. 164. 277

Pater per transitum ad secundas nuptias, non amittit vsusfructum, sibi quaesitum in bonis aduentitijs filiorum primi matrimonij, neque eorum legitimam administrationem. n. 170. 279

Pater transiens ad secundas nuptias, an teneatur satisfationem præstare de conseruandis, ac restituendis filiis prioris matrimonij, bonis ex primo matrimonio habitis, & etiam inuentarium facere. n. 171. 280

Si filiusfamilias, ex concessione patris, testatus sit de bonis aduentitijs, in quibus pater habet vsusfructum, an eodem filio defuncto, pater amittat vsusfructum. n. 174. 281

Utrum pater habeat vsusfructum bonorum aduentitiorum filijfamilias Clerici. n. 175. ibid.

Pater vsusfructum bonorum aduentitiorum filijfamilias, sibi antea acquisitum, an amittat propter Clericatum postea assumptum. ibid.

In bonis aduentitijs filijfamilias Clerici, obuentis eidem post Clericatum, an pater vsusfructum habeat, vel ea bona sint quasi Castren

Syllabus

Castrenſia, & ad filium pertineant etiam quoad vſumfructum, adminiſtrationem, ac liberam diſpoſitionem inter viuos, & per vltimam voluntatem. n. 177. 282

Priuilegium, quod bona aduentitia, Clericis, etiam ſub patris poteſtate conſtitutis, acquiſita, ſint quaſi caſtrenſia, & de illis poſſint liberè diſponere, ac teſtari, an intelligatur de omnibus Clericis, etiam minorum ordinum, & primæ conſue. n. 182. 284

Bona proſecutia à Clerico filiofamilias acquiſita etiam poſt Clericatum, iuxta *auth. prefbyteros*, non ſunt quaſi Caſtrenſia, ſed ſunt patris quoad proprietatem, & vſumfructum. n. 184. 285

§. VI. Paterfamilias bonorum aduentitiorum filii, ad quæ onera ratione vſumfructus teneatur. *ibid.*

Pater &c. tenetur ex fructibus ſoluere legata annua, non filius vſufructuarius. n. 185. 287

Neque paterfamilias vſufructuarius bonorum aduentitiorum, neque vſufructuarius omnium bonorum ex vltima voluntate tenetur ex fructibus vſumfructus ſoluere legata ſimplicia, & ſemel reſecta, & minimè annua. numer. 187. 188

An paterfamilias legitimus vſufructuarius bonorū aduentitiorū filij, teneatur de vſufructu ſoluere æs alienum, cui ſoluendo obnoxia ſunt bona ad filium peruenta. n. 190. 289

Paterfamilias vſufructuarius legitimus bonorum aduentitiorum filij & generaliter vſufructuarius, An tenetur ad onera collectarum, gabellarum, centuum, penſionum, Canonum, & aliarum præſtationum, quæ ratione poſſeſſionis, vel fructuum ſoluuntur. n. 192. *ibid.*

Si collectæ, tributa, vel alia onera eſſent tam magna, & tantæ ſummæ, quod omnes, & totos fructus vſumfructus abſorberent, An vſufructuarius, vel potius propriarius teneatur illa ſoluere. n. 200. 292

Pater vſufructuarius bonorum aduentitiorum filijfamilias, An ex fructibus eorundem bonorum teneatur facere expenſas litis ſuper vſufructu, vel proprietate illorum motæ. Vbi & nonnulla de expenſis, circa lites ab vſufructuario ex diſpoſitione hominis, faciendis. n. 203. 293

Vſufructuarius, ſiue ex lege, ſiue ex hominis diſpoſitione, quas expenſas, extra cauſam litis, de ſuo facere, nec ne teneatur circa bona, quorum vſumfructum habet, in ædificando, reparationibus, & melioramentis. n. 208. 295

Modica impenſa vſufructuario, magna proprietario incumbit. n. 209. *ibid.*

Quenam dicatur modica, quæ magna impenſa. n. 210. *ibid.*

Impenſa quando nō cenſeatur ab vſufructuario

facta gratia fructuum, & compenſetur cum fructibus, nec repeti poſſit à proprietario. n. 212. 296

Impenſa dicitur facta gratia fructuum percipiendorum, quæ atenta principali attentione faciendis, ad illum finem facta eſt, vt fructus percipiantur, licet quoad vtilitatem duret vltra tempus. n. 213. *ibid.*

Præſata impenſa ab vſufructuario facta gratia fructuum durans vltra tempus vſumfructus, an, & quando poſſit repeti. n. 214. 297

Quenam dicatur impenſa vtilis, quæ neceſſaria, & ad perpetuam rei vtilitatem pertinet, quæ repeti poſſit. n. 217. 298

Impenſa in ſodiendo ſæpius terram arboribus vel vitibus conſtitam, An dicatur gratia fructuum, anque ſit ſimul vtilis, vt poſſit repeti. Et quid de impenſa ad præparandam terram pro plantandis vineis, vel ad noualia, aut ad ſimilia. n. 218. 299

Impenſa facta in redigendo nemore ad culturam, An ſpectent ad perpetuam vtilitatem, & poſſint repeti. n. 219. *ibid.*

Vſufructuarius impenſam modicam vtilem vel neceſſariam a ſe factam, ad perpetuam rei vtilitatem, nullo modo poteſt repetere, licet duret vltra ius ſuum. n. 220. *ibid.*

Impenſa magnæ à marito, vel alio vſufructuario factæ, vtilis, ſeu neceſſariæ, quæ perpetuam rei vtilitatem continent, repeti poſſunt deducta modica impenſa. n. 222. 300

Impenſarum, & meliorationum à marito, vel alio vſufructuario, aut ab hærede grauato fideicommiſſi, ſacrarum, ac reſtituendarum, æſtimatio, de tempore reſtitutionis, conſideratur, ſeu attenditur. tam quoad diminutionem, quam quoad lucrum. n. 224. 301

Vſufructuarius non tenetur magnam impenſam pro reſedione, vel conſeruatione rerum facere de ſuo, ſed poteſt à proprietario, ſeu Domino pecuniam pro futura impenſa petere. n. 226. 302

C. A. P. VI. De peculio caſtrenſi filiorumfamilias. n. 302

§. I. De bonis caſtrenſibus, quæ ipſe filioſusfamilias in militia acquirit. n. 6. 303

§. II. De bonis caſtrenſibus, quæ filioſusfamilias militi ex aliorum, ſiue coniunctorum ſiue extraneorum donatione acquiritur. n. 10. 304

§. III. De bonis, quæ filioſusfamilias miles ex ſupradictis bonis caſtrenſibus acquirit. n. 16. 305

Bona Caſtrenſia, & quaſi Caſtrenſia pleniffimo iure quoad proprietatem, & vſumfructum, item quoad adminiſtrationem, & diſpoſitionem inter viuos, & per vltimam voluntatem, ſpectant ad filiumfamilias. numer. 19. 306

Filius

Capitulum & Paragraphorum.

Filiusfamilias etiam actu miles, extra, Castra & expeditione condens testamentum de bonis castrensis, tenetur observare formam Iuris communis. n. 22. 307

Filiusfamilias impubes non potest de bonis Castrensis, vel quasi Castrensis testari, nec disponere inter vivos, nec etiam obligari auctore patre, etsi potest auctore tutore. n. 23. ibid.

Filiusfamilias, siue actu militans, siue post dimissam militiam, an de bonis castrensis, vel quasi castrensis, possit, sicut olim, sic hodie valide testari cum prætentione, vel exheredatione parentum. n. 25. ibid.

Corollaria ex traditis. n. 29. 309

Olim, & ab initio etiam bona filijfamilias castrensis, & quasi, acquirerebantur patri: postea indultum est, ut essent filij iure pleno, & quomodo mortuo filio intestato, iuxta iura, deferantur patri superstiti. n. 32. 310

CAP. VII. De peculio quasi castrensi. 312

§. I. Quæ sint bona castrensis primi generis, ingenio, & industria ipsius filijfamilias acquisita. n. 3. 313

Stipendium Scribarum non conficiendum scripturas authenticas, sed scribentium dictata, vel gesta ab aliis, & transcribentium aliorum scripturas, aut libros, an sit quasi castrensis. n. 10. 315

Stipendium Procuratorum, an sit quasi castrensis, vel aduentitium? Et an id sit stipendium Officialium Episcoporum, & nonnullorum aliorum. n. 14. 316

De acquisitis à filiofamilias Clerico ex officio Clericatus, & ex beneficio Ecclesiastico. n. 20. ibid.

§. II. Quænam bona, filiofamilias Aduocato, aut habenti quodvis aliud officium, aut publicam administrationem ex enumeratis in præcedenti Paragrapho, donata ab aliis, sint quasi castrensis. n. 22. 317

Donata filiofamilias scholari in studiis versanti, an sint bona quasi castrensis. n. 26. 318

Donatio librorum causa studii à patre facta filiofamilias, an statim, & à principio valeat. n. 28. ibid.

Libri à patre causa studij traditi filio, in dubio an censentur donati. n. 30. 319

Præcedens traditio, quod in dubio prædicti libri censentur donati, multo urgentius procedit, si sint traditi filio doctori, aut qui nouo patre sit factus doctor. n. 33. 320

Donatio librorum à patre filiofamilias facta causa studii, an sit per filium conferenda cum fratribus, & in legitimam imputanda. n. 36. ibid.

Donatio fundi, vel alterius, à parentibus filiofamilias facta, ad titulum sui patrimonij pro susceptione Ordinum sacrorum, an reputetur peculium quasi castrensis, & an sit conse-

renda, & imputanda in legitimam. n. 43. 321
Relicta, aut donata filiofamilias Canonico vnus Ecclesiæ, ab alio eiusdem Ecclesiæ Canonico, ratione solius amicitiae, ortæ ex seruitio simul præstito eidem Ecclesiæ, sunt bona quasi castrensis. n. 47. 324

CAP. VIII. De effectibus patris potestatis quoad administrationem bonorum aduentitiorum filijfamilias, patri de iure competentem. n. 3. 24

§. I. Pater est legitimus administrator bonorum aduentitiorum filijfamilias, Et nonnullæ prærogatiuæ huius administrationis. n. 1. 328
Pater legitimus administrator, & usufructuarius aduentitiorum filij, ab initio administrationis non tenetur satisfacere pro bona administratione, nec ea finita, rationem reddere, neque pro eius culpa & negligentia in eadem administratione illius bona sunt hypothecata. n. 4. 332

§. II. An pater sit legitimus administrator filijfamilias non solum in bonis aduentitiis, quorum usufructum habet, sed etiam in bonis aduentitiis, quorum usufructus ex dispositione hominis, vel legis eidem patri non acquiritur, sed ad ipsum filium vna cum proprietate spectat. n. 11. 331

Pater spe futurus, an sit legitimus administrator bonorum, quæ ex causa aduentitia deferuntur filio nascituro, in utero matris adhuc existentibus. n. 14. 332

An, & in quibus bonis feudalibus filijfamilias pater sit legitimus administrator. n. 15. 333

§. III. An Pater legitimus administrator bonorum aduentitiorum filijfamilias in iudicio, absque eiusdem filij consensu, quoad eadem aduentitia, possit agere, & defendere, seu mouere, & suscipere actiones, conuenire, & conueniri. n. 16. ibid.

Auctoris resolutio. n. 2. 335

Absente filio, Pater legitimus administrator in aduentitiis filij potest agere, & defendere, nullo requisito filij consensu, nec tenetur cauere de rato. n. 16. 336

Cum pater legitimus administrator aduentitiorum pro illis agit, vel conuenitur, an in bello nominari debeat pater, & filius, & exprimi qualitas legitimi administratoris. n. 28. ibid.

In aduentitiis solus filiusfamilias maior septennio non potest citari, & in ius vocari, neque pupillus impubes absque tutore. n. 30. 337

In aduentitiis pater legitimus eorum administrator potest sine filio, ante litem contestatam, constituere procuratorem ad agendum & defendendum. n. 31. ibid.

Pater an tanquam administrator filijfamilias minoris, restituatur in integrum, sicut restitueretur filius ipse minor. n. 34. ibid.

§. IV.

Syllabus Capitum & Paragraphorum.

§. IV. Pater legitimus filij administrator in aduentitiis, an sine consensu filij, possit adire hæreditatem eidem filio delatam. n. 35. ibid.

§. V. An, & quando Pater legitimus administrator bonorum aduentitiorum filijfamilias, possit illa alienare. n. 39. 338

Bona mobilia aduentitia filijfamilias minoris, possunt à patre legitimo administratore libere, & absque iudicis decreto alienari. n. 41. ibid.

An ex quacunque causa necessaria pater legitimus filij administrator, possit, sine iudicis decreto, alienare bona mobilia aduentitia. Et quæ dicatur alienatio necessaria. n. 46. 340.

Pater legitimus filij administrator, An sine iudicis decreto, possit alienare res aduentitias immobiles, obnoxias periculo pereundi tractu temporis, & quæ maiorum sunt sumptuum, quam fructuum, & generaliter quando alienatio resultat in notabilem utilitatem filij. n. 53. 341

An, & quando pater de bonis aduentitiis filijfamilias possit nomine filij donare. n. 57. 342

Pater legitimus filijfamilias administrator in causa dubia, An possit transigere super bonis eiusdem filij aduentitiis immobilibus. numer. 64. 344

Pater legitimus administrator, an super bonis immobilibus aduentitiis filijfamilias in causa dubia pro filio possit compromittere. numer. 73. 346

Pater legitimus bonorum filijfamilias administrator, an possit remittere caducitatem, recipiendo canonem ab emphyteuta filij. numer. 77. ibid.

Pater legitimus administrator filijfamilias, an possit filij aduentitia locare, ita ut etiam post eius obitum, aut administrationem filius teneatur stare illi locationi. n. 78. ibid.

Pater legitimus bonorum aduentitiorum filijfamilias administrator, & usufructuarius, an possit ad longum tempus locare, & alienare, alteriue concedere eorundem bonorum commoditatem, & etiam vsum fructum sibi competentem. n. 83. 348

Pater legitimus filijfamilias administrator super bonis filij aduentitiis non potest constituere hypothecam, vsum fructum, aut aliam servitutem. n. 87. 350

Pater legitimus administrator bonorum aduentitiorum filijfamilias, an possit debitorum nomina exigere, & debitores filij sibi soluentes liberare. n. 91. 351

§. VI. An bona filijfamilias à patre legitimo eorum administratore male, & sine villa virgente, & iusta causa alienata, possint vendicari, & reuocari ab emptoribus, & tertius possessoribus. n. 93. 352

Pater ipse, qui male, & inutiliter alienauit bona filijfamilias aduentitia, an possit nomine filij reuocare alienationem, & vendicare bona alienata. n. 95. 353

Filiusfamilias an bona aduentitia sua à patre male, & absque iusta causa alienata, possit viuentem patre, vindicare ab emptore. numer. 100. 354

An mortuo patre, filius patris hæres possit bona aduentitia sua, à patre male, & sine legitima causa, ac nulliter alienata vendicare ab emptoribus, & possessoribus. n. 111. 356

Filius à patre in sola legitima institutus, & nihil à patre habens, ultra legitimam, verum possit reuocare in totum rem suam à patre alienatam, & non teneatur emptori pro rata legitima. n. 124. 359

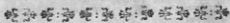
Quando, & qua ratione filius hæres patris, præsertim ultra legitimam, excludatur à reuocanda re sua à patre alienata, vel ad eam reuocandam admittatur. n. 127. 360

R. P. D.

IO. ANGELI BOSSII TRACTATVS DE PATRIA POTESTATE in Filios-Familias.

DE hac materia Patriæ Potestatis in Filios-Familias, (quem esse effectum Matrimonij constat ex l. item, ff. de hi qui sunt sui, vel alieni iuris, & ex tit. 9. lib. 1. Instit. vbi dicitur, quod liberi omnes ex legitimis nuptiis procreati sub Patria Potestate constituti sunt, ratione cuius potestatis filius non est persona sui iuris, sed alterius) extant dictus tit. 9. lib. 2. Instit. diff. tit. 6. ff. de hi, qui sui, vel alieni iuris sunt, & titulus Cod. de Patria Potestate. De eadem materia agunt Iurisperiti in præallegatos iuris titulos Afcianus Clement in Tract. de Patria Potestate, (qui habetur in tom. 8. tractatum p. 2.) Sebastianus Monticulus in præfatum titulum de Patria Potestate lib. 1. instit. (qui Tractatus pariter est in diff. 2. p. impressus) Philippus Paschalis de viribus Patrie Potestatis, Tuschus litt. P. concl. 130. & seqq. & alij Iurisperiti ab eisdem relati. Ex Theologis Sanchez Consiliorum seu opusculorum moralium lib. 1. cap. 1. dub. 11. & seqq. Molina de iustitia & iure tom. 1. tract. 2. disp. 227. & seqq. & etiam disp. 179. & 80 vbi de iustitia, & transmissione hæreditatis non aditæ.) Azorius instit. moralium p. 2. lib. 2. cap. 19. & seqq. Fragosus de Regim. Christiana Reipublica tom. 3. lib. 2. disp. 3. per tot. Machad. in suo perfecto confessorio tom. 2. lib. 6. p. 7. tract. 6. documento 1. & nonnullis seqq. & alij, quos iidem referunt.

CAPVT PRIMVM.

*Quid sit Patria Potestas? Quo iure
introducitur? Quilibet, & erga
quos filios competat?*

SVMMARIVM.

Textus iuris Civilis, & Doctores agentes de Patria Potestate, ante n. 1.
Potestatis nomen generaliter sumptum, æquiuocum, plura significat, & ad multa adaptatur, iuxta subiectam materiam, n. 1. Specialiter ad omnem sexum, & ad omnes, qui sunt alieno iuri subiecti, extenditur. ibid.
Adaptatum ad patrem, & filium, significat Patriam Potestatem, ibid.
Que Patria Potestas in iure Civilis explicatur etiam per hoc, filium nascere dicitur in sacris paternis, n. 1.
Et cur dicatur retineri in sacris paternis filius, qui est sub Patria Potestate? ibid.
Quid sit Patria Potestas? & afferuntur eius variae descriptiones, n. 2. & tribus sequunt.
D Io. Angel. Bossius, de Patria Potestate,

Morum, & legis nomine quid intelligatur? n. 3.
In Hispania, iuxta leges Tauri, per legitimum Matrimonium receptis benedictionibus, filius, & filia à Patrie Potestate liberantur, n. 4.
Mater non habet filios in potestate, n. 5.
Paterfamilias, & filiosfamilias quis dicatur, & sit? ibid.
Quo iure fuerit introducitur Patria Potestas, an iure naturali, an Civilis? & cur dicatur propria Civium Romanorum? n. 6. cum pluribus sequunt.
Concluditur Patriam Potestatem esse de iure Civilis, sed à iure Civilis introductam, n. 9. & 10.
Iuri Patrie Potestatis potest per consuetudinem derogari, & an in Gallia, & Aragonia, & aliis nationibus vigeat ius Patrie Potestatis, quoad suos effectus, necne loci consuetudo attendi debeat, n. 11.
Principis potest aliquem eximere à Patria Potestate, n. 12.
Patria Potestas non consideratur in beneficialibus, & aliis causis spiritualibus, in quibus filiosfamilias maior 14. annorum potest agere, & constituere procuratorem suo nomine, n. 13.
Matri est, ac patri debeatur equalis honor, & obedientia, tamen non competet Patria Potestas in filios, n. 14.
Cur matri à iure non sit tributa Patria Potestas, n. 15.
Patria

Patria Potestas in liberis competit tantum patri, aui, & ceteris virilis sexus parentibus n. 14. & 15.

Pupillaris substitutio commodum, & utilitatem offert populo. n. 14.

Leges in providendo filiis magis confidunt de patre, quam de matre. ibid.

Filij patri, non matri familiam sequuntur. n. 16.

Mulier nubendo transiit in familiam viri, & eius conditione tenetur. n. 16 est caput & finis sue familia. ibid.

Aui, proavus maternus non habet nepotes, & pronepoter in sua Potestate, quoniam neque pater, neque aliquis ascendens paternum superius sit. n. 17.

Neque avia, neque proavia, sine ex parte patris, sine ex parte matris, habent in sua Potestate nepotes ibid.

Respectu matris filius non dicitur filius familiae, sed simpliciter filius. ibid.

Mater non habet ius in bonis, neque in persona filij, nihilque illi per filium acquiritur, etiam quoad testamentum, neque habet administrationem eorumdem bonorum filij. n. 18.

Mater in successione filij sui praefertur aui in successione, non tamen aufer ab aui paternum usufructum, quod habebat in bonis viri nepotis iure Patria Potestatis. n. 19.

Pater sui iuris in sua habet Potestate, filios, qui ex eo nascuntur. n. 20.

Filium familiam quoad ius publicum, in causis publicis non sequitur iura Potestatis, & loco patris familiae habetur. n. 21.

Filium familiam Magistratum gerens qua ratione patrem suum honorare, & sibi eum proponere debeat. ibid.

Ascendentes per lineam rectam ex parte patris, sub Potestate alterius ex ascendentibus existunt, ut aui, & proavi, & ceteri ascendentes, habent sub sua Potestate nepotes, & pronepotes, & deinceps ceteros descendentes per lineam virilem rectam, sine suis matribus, sine famine. n. 22.

Filij qui procreantur ex filia, non sunt in Potestate aui, seu patris filie, sed mariti filie, vel illius in cuius Potestate est maritus. ibid.

Ultra septimum gradum dicuntur iura cognatorum non consistere, quia ultra illum gradum iura cognatorum regulariter non existit. n. 23.

Qui ab alio possidet alium possidere non potest. ibid.

Mortuo supremo ascendente paterno, descendentes, qui sub eius erant Potestate, transeunt in Potestatem sequentis ascenditis superstitis, & sic deinceps, & mortui omnia ascendentibus paternis, pater incipit habere proprios filios in Potestate. n. 25.

Vbi quis liberatus est à Patria Potestate per emancipationem, vel alia ratione, eius filij, & ceteri descendentes per lineam virilem tempore emancipationis iam nati, vel concepti, manent sub Potestate supremi ascenditis superstitis: Concepti vero post emancipationem sub emancipati sunt Potestate. n. 24. Vbi ex filius dicitur conceptus ab ipso die infusi seminis nondum infusa anima. ibid.

In Lusitania & Regnis Hispania filius, & filia post contractum Matrimonium, & benedictionem receptam eximuntur à Patria Potestate, & sic filij concepti ex illo Matrimonio sunt sub sua patris, non aui Potestate. n. 25. Apud quosdam alios populos ex consuetudine, contraheo Matrimonium, Patria Potestas solvatur ibid.

Filia per Matrimonium à Patria Potestate liberata, effectus vidua non reincident in Patrem Potestatem. ibid.

Servus non habens filios in Potestate. n. 26. Annuitur ea, qua sunt iuris Civilis. ibid.

Iudei habent filios in Potestate, si eo ipsi filij sint Iudei. n. 27. & si sint impuberes pater illis potest substituire pupillarem. ibid.

Si filius Iudei efficiatur Christianus, per Baptismum liberatur à Patria Potestate. n. 28. Intelligitur quoad actus odiosos, & praesudiciales, non quoad effectus profanos. ibid.

Filius Catholicus eximitur à Potestate Patris haereticus, ibid. intelligitur ut supra.

Iuxta ius Civile Patria Potestas patri competit tantum in filios naturales, & legitimo Matrimonio scilicet natos. n. 29.

Illegitimi, sine naturales tantum, sine spurij non sunt sub Patria Potestate, nisi efficiantur legitimi. ibid.

Legitimum Matrimonium intelligitur iuxta ius Canonicum. n. 30 & quid si furor contractum emisit culpabiliter denunciationibus. ibid.

Nepotes sunt sub Potestate aui, vel proavi paterni, sub cuius Potestate est eorum pater, licet non geniti ex Matrimonio per annum contracto. n. 31.

Filij ex legitimo Matrimonio procreati sub Patria sunt Potestate, cuiuscumque numeri, sexus, & gradus, & omnes descendentes ex filio sub Potestate Patria existente. n. 32.

Sub Patria Potestate est etiam filius sexagenarius, & filius etiam quantumcumque longe à patre distet. ibid.

Liberos appellacione comprehenduntur omnes descendentes saltem quoad triquetrem. ibid.

Filia, est nupta, de iure communis est sub Patria Potestate. n. 33 idem de filio uxoreto. ibid.

Usufructus aduocaturum filij, vel filia coniugari, vel coniugata de iure communis acquiritur, vel conservatur patri. ibid.

Ratione Patria Potestatis filius, & filia dicuntur patri obligari. n. 34.

Pater non habet in potestate filium in viro uxoris adhuc existentem. ibid.

In dubio quis seu filius, qui non requiritur in quasi possessione sui iuris praesumatur sub Potestate patris, vel patris sui iuris. n. 35. & quatuor seqq.

Si filius reperitur in quasi possessione sui iuris per longum tempus in dubio praesumitur sui iuris. Et quid in praesenti dicatur longum tempus, & quid si praeter longum tempus, illa quasi possessio sit aliunde administrata, puta confessione patris tacita. n. 40.

Filius à patre ad unum annum emancipatus censetur quoad omnes actus solutus Patria Potestate. ibid.

Filius naturalis, & legitimus, ex legitimo scilicet Matrimonio natus, verè, & proprie dicitur filius, non verò filius naturalis tantum. num. 41.

Leges loquentes de filiis regulariter, intelliguntur tantum de filijs naturalibus & legitimis. ibidem.

Filij illegitimi naturales per legitimacionem constituuntur sub patris potestate, & habentur ac legitimi, atque legitime nati. n. 42. & si non proprie dicitur legitimi. ib. Legitimare quid sit? ibidem.

Filij illegitimi naturales tantum, per subsequens matrimonium inter patrem, & matrem efficiuntur legitimi, & constituuntur sub Patria Potestate, & qua circumstantia ad id requiruntur: num. 43.

Idem naturales efficiuntur legitimi, & sub Patria Potestate per oblationem Curiae. Vide ora talis legitimatio, & qua ratione fiat? n. 44. Et quid operetur quoad successionem bonorum patris, & bonorum filij sic legitimari. ibid. Abiit de iurisdictione hic motus legitimati. ib.

Idem naturales tantum, & etiam filij spurij legitimantur, & rediguntur in Patria Potestate per scriptum Principis, dummodo in legitimacionem consentiant. n. 45. Et quid si proprie hoc legitimatio, & quando fiat? ibid.

Filij alij per adoptionem in liberos, constituuntur sub Patria Potestate adoptantis. n. 46. Non constituuntur autem per quamcumque adoptionem. n. ibid.

Adoptare ex vi nominis dicitur significare, & quid sit adoptiois definitio? n. 47.

Adoptio alieni in filium proprium habet locum in personis, in quibus natura quoad processionem locum habere potest. ibid.

Adoptio in genere habet duas species: Vnam, qua dicitur arrogatio: Alteram, qua, retento nemine generis, dicitur adoptio. ibid.

Adrga

Adrogatio quid sit, quandoque fiat: ad eam requisita, ut sit valida, & an per eam adrogatus in filium, transeat in potestatem adrogantis. n. 48. & seqq.

Adrogatio est tantum eius, qui est sui iuris. n. 48.

Fili coram supremo Principe, vel alio à Principe Delegato. ibid.

Ad adrogationem pueris iuris sui in filium, requiritur expressus consensus adrogantis, & adrogati. ibid.

Infans non potest arrogari; nisi eius consensu affirmaverint, id ei expedire. ibid.

Adrogatio non potest fieri per procuratorem. ibid. ver. ex eo etiam, & curbid.

Si quis coram multis, vel etiam per se in domo sua dicat, accipio te in meum filium, non fit adrogatio. n. 48.

Qui adrogare, vel adoptare vult, debet excedere adrogandum, vel adoptandum decem, & octo annis. n. 49.

Adoptio imitatur naturam, & locum habere non potest, nisi ubi & natura. ibid.

Filium alicuius in locum nepotis, & à contra alicuius nepotem in locum filij qui potest arrogare, vel adoptare. n. 49. ver. ex hoc quod.

In locum fratris non potest. ibid.

Sacerdos an possit aliquem arrogare, vel adoptare in filium. n. 49. ver. secundo, & 74.

Si arrogatus habeat filios in sua potestate, ij etiam transeunt in potestatem adrogatoris. n. 49. ver. tertio.

Pater adoptivus potest filium adoptivum alteri cōiuncto dare in adoptionem. n. 49. ver. quarto.

Non habens filium potest adoptare aliquem in nepotem, & non habens uxorem potest quempiam adoptare in filium, & quam ob causam. n. 49. fine.

Qui à natura generare non possunt, ut Castrati, adoptare non possunt; et verò possunt adoptare qui non à natura, sed tantum ex accidenti non possunt generare, ut Spadones. n. 50. ubi qui dicantur Castrati; qui proprie Spadones, & unde dicti Spadones.

Qui idoneus est ad generandum, & minor sexagenario, & alias aliquo vitio non impeditur generare, prohibetur arrogare, & adoptare. n. 51. Nisi quis cōiunctam sibi personam velit adoptare. ibid.

Prohibetur quoque adoptare, qui habet filios aut naturales, & legitimos, vel speciem illas habendi, aut alias adoptivos. ibid. Et quid si in praedictis casibus Princeps sciens, & prudens admittat, adoptionem. ibid.

Generare potens, vel habens filios naturales, ac legitimos, vel adoptivos potest adoptare alienum extraneum. ibid.

Masculus tantum potest adoptare, & non femina, nisi ex indulgentia Principis, qui tamen casu adoptatus non transit, in feminam potestatem. n. 52.

Ad impuberis sui iuris adrogationem non requiritur eius consensus, sed bene requiritur causae cognitio, an adrogatio ei expediat, coram Principe, vel eius delegato habenda. n. 53.

Quam, ad habendam eam cognitionem, facere debet Princeps, vel Index delegatus inquisitionem. n. 54.

Causa fidei iussoria ab adrogatore impuberis est prestanda de restituendis, dissoluta adrogatione per mortem adrogatoris, bonis pupilli iis, ad quos pervenissent adrogatione non facta. n. 55. Ea fidei iussio cessat pupillo effecto pubere. ibid.

Adoptio praesumptae, & specificae propter distinguitur ab adrogatione quid sit, quandoque fiat, coram quo iudice. n. 56.

Praesumptae duplex est. n. 57. & prima est quando filiusfamilias à patre traditur extraneo in filium. ibid.

Quis intelligatur nomine extranei; ibid. Qui huius adoptionis effectus, & qua ratione adoptatus succedat adoptanti, & patri naturali. ibid.

Alterae adoptionis specificae praesumptae sumpta est, & sit, quando D. Io. Angel. Boilius, de Patria Potestate,

de filiusfamilias existens sub sui patris potestate à consanguineo ascendente paterno vel materno adoptatur in filium. n. 58. Qui inde effectus sequuntur quoad successorem in bonis adoptantis, & adoptati, & patris naturalis adoptati, cum perseverant adoptione, quam illa soluta, sine per mortem adoptantis, sine per emancipationem sine ex iusta causa, sine absque legitima causa fa. lon. ibid.

Quid si ex testamento patris naturalis, manente adoptione, & existentia filij in potestate aui, bona eiusdem patris naturalis deberent ad alios devenire, & aui, vel proavi adoptati, post mortem patris naturalis, nepotem adoptatum emancipasset, an filius tamen remaneret primatus successore, & hereditate paritibus. ibid.

Spurius, & etiam naturalis tantum bodi non potest adrogari, nec adoptari. n. 59.

Non solum ipse adrogatus, sed & eius filij, quos habet in potestate, transeunt in potestatem adrogatoris. n. 60.

Ad eundem adrogatum transeunt omnia bona adrogati. n. 61. Adsentitio an & quando adrogatori acquirantur quoad ususfructum, & quando etiam quoad proprietatem, si adrogatus sine pube, sine impuber, manens in potestate adrogatoris, & vita decedat. ibid.

Arrogandum an possit aliquid per se retinere. n. 61. fine.

Qua ratione adrogatus succedat ab intestato in bonis adrogatoris decedentis sine liberis, vel cum liberis, sine naturalibus, sine arrogatis. n. 62.

Ascendentes adrogatoris defuncti sine aliis liberis, excluduntur ab adrogatis. ibid.

Adrogator, condito testamento decedens, debet ultra bona adrogati proprie ad se pervenire, vel inquirere eidem adrogato quartam bonorum propriorum. n. 63. An hac quarta debeat esse omnium bonorum adrogatoris de tempore eius mortis, an vero solum portionis adrogati ab intestato debita. n. 64.

An hodie imperius sui iuris arrogati quarta sit aucta? n. 65.

Eandem quartam si adrogator absque iusta causa non reliquerit, eius heredes tenentur solvere, & non solum adrogatur transmittit ad suos heredes. n. 66.

Adrogator arrogato potest substituere pupillum in sola tamen quarta, quam non potest onere fideicommissi gravare. n. 67.

Adrogator potest arrogatum dimittere si sua potestate per emancipationem ex iusta causa fuisset. n. 68. Quo casu non tenetur arrogato relinquere quartam ex suis bonis, & que sit iusta causa emancipandi. ibid. Tenetur tamen arrogato, etsi iuste emancipato restituere omnia illius bona. ibid.

Si adrogator arrogatum emancipaverit absque iusta causa, debet illi restituere omnia eius bona ad illum pervenita, & ex propriis bonis relinquere quartam, quam post mortem arrogatoris non solum ab heredibus arrogatoris ad suos heredes transmittit. n. 69. Si tamen arrogatus emancipatus vivente adrogatore & iura discesserit, non censetur transmissa ad suos heredes facultas petendi eam quartam. ibid.

Adrogatus, ante mortem adrogatoris, emancipatus non potest eidem arrogatori succedere ab intestato, nisi sit illi proximior ceteris agnatis, vel cognatis. n. 70. Patri naturali decedenti, perseverant arrogatione non succedit ab intestato, neque tenetur idem pater naturalis quicquam ex testamento illi relinquere, & potest cum pervenire ibid.

Si absque iusta causa emancipatus vel ex hereditate debetur ei dicta quarta in bonis patris. ibid.

Ad adrogationem alicuius in nepotem quodammodo naturum, seu in filium filij sui, requiritur filij consensus, & sine fiat cum praefato consensu, sine sine eo qua ratione adoptatus succedat ab intestato aui, vel patri adoptivo nempe an filio. n. 71.

Si cum ex filiofamilias nepotem det alteri in adoptionem, non est necessarium filij consensus, ibid. fin.

Arrogati, & adoptivi filij appellatione filiorum non veniunt, num. 72. limitatur in dispositione sanctorum ibid.

Statutum loquens de filiis non intelligitur de filiis adoptivis. ibid.

Adoptivi filij non excluduntur fideicommissarium. n. 71.

Adoptivi in fundo non admittuntur, nec in emphiteusi. n. 74.

Admittuntur, quando verbum filij non potest verificari, nisi in iis adoptivis, ut si Clericus in Sacro constitutus fuerit substitutus, si decesserit sine filiis intelligitur de adoptivis. ibidem. Quid si filius fuerit si decesserit sine filiis, & ex corpore suo natus. ibid.

Adoptivi filij non habent locum in statu excludente feminas propter masculos. n. 75. neque possunt patri in immunitate, quia ob filios illi datur n. 76.

Non revocant donationem ex li. inquam. n. 77.

In predictis, & aliis similibus filij adoptivi a legitimis, & naturalibus differunt, ob frandem, quae ex adoptione eriri posset. ibidem.

Adoptando non potest quis consequi, quod filius in tempore liberorum relinquitur. ibidem.

Adoptivi sub cautione de non offendendo constitutos veniunt. n. 77. fine.

POTESTATIS nomen est latissimum, & plura significat. 1. potestatis verbo ff. de verbis significat ibidem Alciatus, & post alios Alcanius Clement alleg. tract. de Patria Potestate cap. 1. num. 1. ubi notat, hoc nomen Potestas, deduci a verbo, *possum*, & orationes, in quibus verbum, *possum* ponitur, possunt recte per nomen Potestas, effici, & explicari; & (e primo nomen potestas significat liberam facultatem, seu potentiam, alicui faciendi, & in iure civili hoc nomen Potestas semper denotare liberam potestatem tradit Alcanius Clement, ex Alexandro in l. Gallus n. 3. ff. de liber. & post. & verbum, potest. indicare potentiam, non necessitatem iuxta l. non quidquid ff. de indi. notat. Tufch. lict. P. concl. 464. num. 1. & quod verbum potest, ad iudicem relatum denotet facultatem, & potestatem liberam, non necessitatem constat ex l. 1. C. quando, & quando iudici, & post Alexandrum vii supra, & plures alios; tradit Alcanius Clement. dist. cap. 1. num. 3. & si aliquando importet necessitatem, ut Alexander loco allegato, Tufch. videndus dist. conclus. 464. num. 3. & sequens, & Alcanius Clement. dist. cap. 1. eodem num. 3. ubi addit idem nomen Potestas, esse æquinoctium, quia accipitur aliquando pro officio, & officium pro potestate; unde sicut dicimus officium procuratoris, ita & potestas procuratoris; & cum nomen Potestas, multa significet, & ad multa adaptetur d. l. potestatis verbo, accipiendum est iuxta subiectam materiam, ut post Alexandrum loco citato, & alios concludit Alcanius Clement. dist. cap. 1. num. 4. Tamen addit specialiter, (quod facit ad præsentem materiam Patria Potestatis,) quod hoc nomen Potestas generaliter ad omnem sexum, & ad omnes qui sunt alieno iuri subiecti, extendi; ut expressè l. 1. §. potestatis. ff. de tributaria actione, & in l. 1. §. in potestate autem. ff. de exercitoria actione. Quare porrigitur ad Abbates, & Monachos, & significat obedientiam, & ad Dominos, & servos, ut cum dicitur Dominus suos servos habere in potestate, vel de potestate dimittere, & significat in Domino circa suos servos dominium, ut dist. l. potestatis verb. ff. de verbis significat, & dist. §. potestatis, & §. in potestate, & sic ad materiam potestatis accedendo nomen Potestas, adaptatum ad patrem, & filium significat Patriam Potestatem. ut dist. l. potestatis, verbo, quæ Patria Potestas præ cæteris est res in-

estimabilis l. filius. ff. militas, §. sed si liberus, Alcanius Clement. dist. cap. 1. num. 7. & Surd. de adm. ritul. §. primil. 63. num. 1. Quæ etiam Patria Potestas in iure Civili, multis in locis explicatur per hoc, quod filius in Patria Potestate existens dicatur manere, vel retineri in sacris paternis, ut filium, vel filiam in sacris manere, vel retineri idem sonet, quod esse in Patria Potestate, ita l. si quis matre paulo post initium, C. de bon. mater. l. cum in adoptivis, §. sed ne erit- cium versum cum enim, C. de adoptivis, & l. in continuatione. Cod. de nupt. Pinell. in rubr. Cod. de bon. mater. in 2. part. rubrica num. 4. Alcanius Clement. dist. cap. 1. num. 7. Azorius dist. cap. 19. quest. 1. fine, & Machad. dist. tract. 6. documento 1. num. 1. fine. Quare autem filius existens in Patria Potestate dicitur in sacris paternis, seu parentum esse explicat Alcanius Clement. d. tract. de Patria Potestate cap. 6. effectus 7. num. 1. & 2. Quia olim filius, dum in Potestate patris erat, ob eam non poterat habere alia sacra, quam pater haberet, sed eosdem Deos penates colere, ipsedemque sacra facere cogebatur l. 2. tabul. cuius verba erant. *Sacra privata perpetua manent.* Quæ Tullius lib. de legibus interpretatur, ut omnes, ad quos patrisfamil. pecunia pervenerit, teneretur sacra illa celebrare. In hac igitur vltima significatione in præfenti Tractatu accipitur Potestas, scilicet prout in persona patris respectu liberorum, & dicitur Potestas Patria, sit igitur.

§. I.

Quid sit Patria Potestas.

Patria Potestas variè describitur ab Azone in sum. Cod. de Patria Potestate deservit, quod sit ius quoddam, quod habent hi, qui sunt de Imperio Romano, in liberos naturales, & legitimos. Quod alij homines præter Romanos non habent. Quæ descriptio colligitur ex §. ius autem iustit. de Patria Potestate ex l. non & civium, & ex l. item in potestate ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, eandem descriptionem tradunt Alcanius Clement. de Patr. Potest. cap. 2. num. 1. & Sylvestr. in summa verbo, Patria Potestas.

A Sebastiano Monticulo in d. tit. de Patria Potestate lib. 1. insinuat. §. patri ergo tantum num. 21. describitur, quod sit ius moribus, legibusque constitutum, quod patri in filium, ipsiusque bona tributum est. Quod ius olim (inquit) erat scilicet ius vitæ, necesse in liberos, ut constat ex lege 12. tabularum, & ex l. in suis, ff. de liber. & post. & colligitur ex l. 2. Cod. de paribus, qui filios suos distraxerant, de quo infra. Dicit ergo Monticulus, quod nec sibi legitima nuptiæ (licet sint causa, & origo Patriæ Potestatis) faciunt eandem Patriam Potestatem, nec illam faciunt soli mores, nec sola lex, sed omnia simul in omnia, & morum nomine intelligit omnium consensum, naturæque instinctum, quo unusquisque quantumlibet ferocis, & exlex admonetur, parentibus esse obtemperandum l. 2. ff. de iust. & iur. legis nomine intelligit ius Romanorum cuiuslibet alij iuri prævalens, vincensque omnem aliam legem vel Principem; quod ius solum (inquit idem Monticulus) non potuisset hoc facere, si boni mores, naturaque congruitas adverteretur, quod latius explicat.

Denique alia brevis descriptio, seu definitio tradit, quod Patria Potestas est ius, quod pater, vel avus, aliusve ascendens per lineam masculinam habet in filiorum, seu liberorum personas, & in eo-

tum bona ita Mynsingerius in *insti. lib. 1. tit. de Potest. Patr. initio n. 1.* & etiam Sanchez in *opus. mor. d. lib. 1. cap. 1. dub. 21. incia leg. 1. Hispanam tit. 17. part. 4.* in qua tamen definitione lex illa 1. & Sanchez dicunt tantum esse ius patris, & apud Hispanos dicitur tantum esse ius patris (si prius erat in sui Patris Potestate) contrahit matrimonium, & recipit benedictiones (quas Relationes vocant Hispani) liberatur a ius filij non sunt sub potestate avi, vel alterius ascendentis paterni; et amicus pater obicit, vt declarat Sanchez *d. c. 1. dub. 12. n. 5.* & Machad. *d. c. 1. n. 5.*

Prædictæ autem descriptiones an sint convenientes, earumque intelligentia patebit ex his, quæ in sequentibus paragraphis traduntur. Hic solum aduertendum in præfatis descriptionibus Patriam Potestatem dici ius patris &c. nulla facta mentione matris; Quia prædicta Patria Potestas datur tantum patribus, & ascendentibus paternis, in quorum favorem tantum introducta est, non matribus, neque ascendentibus maternis, qui igitur iustitia de Patria Potestate, & si familia instituta de adoptionibus de quo infra. Aduertendum etiam, quod is, qui sub Patria Potestate habet filios, seu liberos, appellatur pater familias, & qui sub Patria Potestate est appellatur filius familias, comparatione eius parentis, sub cuius Potestate est, in suis ff. de liber. & posth. l. nam civium, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & l. pronuntiatio ff. de verbor. significat. & l. 4. ff. de his, qui sui, vel alieni iuris sunt, Molin. de iustitia d. 10. 1. allegat disp. 217. initio, & ff. de iure communi sine. Ant. Piccardus lib. 2. institut. tit. 22. initio n. 15. & Ion. Baptista de Barbotus de filiis-familias quest. 1. n. 37. Quamvis pater-familias appellatur etiam, qui in domo dominium habet, quamvis filium non habeat, unde & pupillus, mortuo patre, pater-familias appellatur d. l. pronuntiatio.

S. II.

Quo iure Patria Potestas fuerit inducitur; an iure naturali, an vero iure Civili.

Unanimitas communis sententia est, quod Patria Potestas sit de iure Civili, seu iure Civili inducitur, ita Alcanius Clement. de Patria Potestate cap. 3. Paschalis de vivis Patria Potestatis p. 1. cap. 1. n. 1. & Sanchez in *opus. mor. lib. 1. d. cap. 1. dubio 1.* qui alios Doctores late refert, ita etiam ex Summistis Angelus, Sylvestre, & Tabiena, Fragolus d. disp. 3. §. 1. n. 1. Quod ait Alcanius Clement. d. cap. 3. n. 1. satis constare videtur ex tot. tit. institut. & de Patria Potestate & ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, dicitur enim in §. ius autem institut. de Patr. Potest. ius Patrie Potestatis, quod parentes in liberos habent, proprium esse Civium Romanorum, nulloque alio esse homines, qui talem in liberos potestatem habeant, qualem Romani, iure ergo Romano, & sic iure Civili inducitur est Patria Potestas parentum in liberos.

Contra tamen obicitur primo, quod Patria Potestas sit de iure naturali, vt defendit Bacomius declar. 8. & 112. ab Alcanio Clement. d. cap. 3. relatus. Scribit Aristoteles *1. politic. c. 8.* Naturæ lege, ac præscripto, liberos parentum imperio subiectos esse, quod enim procreant, & genuit (inquit) id, vt præsit, & amicitie ratio, & senectutis postulat, & idem l. 1. & l. omnes populi verus, quod vero ff. de institut.

D. Io. Angel. Bosius, de Patria Potestate.

titia, & iure quibus id ius subiectionis liberorum erga parentes, naturali ratione apud omnes esse traditum est; dum dicitur de iure gentium, quod in naturali instinctu fundatur quoque ideo omnes gentes humanæ videntur, vt parentibus pareamus; Ex quo apparet iuris esse naturalis, vt filius iussu patris obtemperet, id quod etiam videtur innuere Vulpianus l. patre furio ff. de his qui sui, vel alieni iuris, dum dicit moribus hanc Patriam Potestatem introduci esse; mores enim, Sebastianus Monticulus (vt supra notatum est) d. tit. de Patr. Potest. §. Patri ergo tantum n. 17. dicit representare omnium gentium consensionem, naturæque instinctum, quo, unusquisque inclinatur ad obtemperandum parentibus.

Obicitur 2. contra illud, quod ius Patrie Potestatis in filios sit proprium Civium Romanorum, nam ante Romulum Sebastianus Monticulus d. §. Patri ergo tantum n. 22. ex Dionysio Halicarnasensi lib. 2. & aliis scriptoribus, refert apud Perlas Scytalque habuisse parentes ius vitæ, necisque in liberos, & quod abdicabant, exheredabant, creditoribus abdicabant, merumque quodammodo, & mixtum imperium, tyrannidemque exercebant, licet etiam postea illud idem ius Patrie Potestatis in liberos, & ita plerumque etiam in eorum vitam scribat Plutarchus fuisse lege Regia Romuli (quam Decemviri in 12. tabulis transulerunt) inducitur, & sancitur & legis Romuli verba inter eas leges, quas Curias vocabant, hæc referuntur (vt testantur Plutarchus, Halicarnasensis, & refert Mynsingerius loco superius allegato, & Alcanius Clement. de Patria Potestate cap. 3. n. 1.) filius quamvis vixerit, in patris Potestate maneat, & parentum in liberos omne ius est relegandi, vendendi occidendi, vt etiam refert Piccardus in d. §. ius autem n. 3. institut. de Patria Potestate. Præterea si Patria Potestas in liberos esset propria Civium Romanorum, Gallis, & aliis gentibus non competeret, quod videtur contra præxim: igitur.

Pro defensione præfate communis sententia explicandum est. Qua ratione ius Patrie Potestatis dicitur proprium Civium Romanorum, & sit iure Civili inducitur; Dicitur est igitur ius Patrie Potestatis proprium Civium Romanorum non ad excludendas alias gentes, seu nationes ab iure Patrie Potestatis, & quia non sit apud alios, sed quia à lege 12. tabularum introductum, & moribus Civium Romanorum receptum statim ab initio nascentis Civitatis, non à Græcis, aut aliis Nationibus, à quibus ipsi Cives Romani fuerint edocti, iuxta d. l. patre furioso, ibi: Nā cum ius potestatis moribus sit receptum ff. de his qui sui, vel alieni iuris, & quia nonnulla specialia Romani in liberos suos habuerunt, vt constat ex effectibus Patrie Potestatis (de quibus infra) & notant glossæ & alij in d. §. ius autem institut. de Patria Potestate, & explicatur infra in segg. Vnde in d. §. ius autem, dicitur, qui talem in liberos habeant potestatem, qualem nos habemus, & præterea in d. §. ius autem, Imperator Iustinianus non vitur verbis, quæ Gallis, vel aliis Nationibus adimant Patriam Potestatem, quia dum Civibus Romanis, (inquit Alcanius Clement. & Pinell. p. 2. num. 11. c. de bon. matern.) eam tribuit potestatem, intelligendus videtur sensu de omnibus subiectis Imperio Romano, vt iam erant Galli, & Hispani, & hodie cum Antonini Imperatoris constitutione in l. Roma 3. ff. ad municipalem, & l. in verbo fidei statum hominum, omnes, qui in Orbe Romano sunt, Civis Romani effecti sint, sequitur, quod illud ius Patrie Potestatis, de quo Imperator in d. §. ius autem, ad Græcos, Hispanos, & ad omnes Christianos extenditur, & perueniat, cum & ipsi essent partes Imperij Romani,

A) 1

ut post Alicantium in *l. potestas verbo ff. de verbor. significat.* Mynsingerius in *d. §. ius autem*, & Alicantius Clement. *d. cap. 3.* Qui & bene adnotat, cum modo non adfit amplius præfatum illud Romanum Imperium, & ille Orbis Romanus, debere considerari mores nationum, ut apud eos adfit hæc Potestas Patria, si hoc moribus ab eis receptum est, ut dicitur in *d. l. patre furioso ff. de his, qui sui, vel alieni*, & sic iuxta mores locorum Patriam Potestatem posse non habere tantum virum, sicut iure communi habet, de quibus videantur Pinellus in *2. part. v. rubrica l. 1. C. de bon. mater. num. 9.* Alicantius Clement. *dist. cap. 3.* Piechardus in *d. §. ius autem*, & Tiraquell. in *tract. de utroque retrac. §. 1. gloss. 9. num. 61.*

10 Quare etiam Patria Potestas dicitur esse de iure Civili, sine iure Civili introducta, quia & si habuerit ortum suum à natura, seu consensu gentium, ac naturali instinctu, tamen incrementum, & formam, quoad plurimos effectus, quos hodie operamur, habuit à legibus, & iure Civili, ut sententiæ insuper communitur, quos Alicantius, idem sentiens, refert *d. cap. 1. vbi id colligit ex Vulpiano in allegat. l. patre furioso ff. de his qui sui, vel alieni iuris*, dicente hanc Patriam Potestatem esse moribus introductam, quæ dictio moribus, (licet videatur aliter aliquando exponi, ut *l. 2. ff. de vulg. & pupillar.*) exponitur ab Accutio, id est iure Lacedæmoniorum, quod importat insimile, quod constat vel ex scripto, vel ex non scripto *§. constat in fine, de iure natur. gent. & Civili*, & ius Civile ex non scripto appellatur mos, & ita fere semper illa dictio mos solet proprie exponi, ut in *§. ex non scripto in fine. cod. ut d. cap. 1.* notat Alicantius Clement. & hodie esse de iure Civili sine scripto, sine non scripto constat ex *tit. institutionum*, & *Cod. de Patria Potestate*, & licet lege Romuli fuerit Patria Potestas introducta, id non efficit, ut non sit iure Civili inducitur, cum idem Romulus inter Introducutores iuris Civiles enumeretur in *l. 2. in principio ff. de origine iuris*.

11 Ex hoc autem, quod Potestas Patria sit de iure Civili, inferitur, quod iuri huius Patrie Potestatis per consuetudinem derogari possit; ita Glossa in *fine de Patria Potestate in principio vers. cunctum*, Alicantius Clement. *d. tract. de Patria Potestate cap. 1. & 3.* & aliis relatis, Sanchez *d. lib. 1. c. 1. dub. 11. n. 3.* quæ iisdem Doctoribus addit de facto sic obtentum in Gallia & Aragonia, ut in iisdem locis filij sub Patria Potestate constitui non sint, & Gallorum filios testari posse, (quod non possent facere, si essent sub Potestate Patris *l. qui in potestate ff. de testam. & institut.* quibus non est permixtum sue testam. in principio) tradit Romanus in *auth. similiter. Cod. ad l. falsiciam*. Nec etiam posse parentes illis substituere, pupillariter dixerit Alexander, Iason, & alij, quos *d. cap. 2. refert* Alicantius Clement. qui tamen ex aliis testatur contrarium scilicet Gallos habere hanc Patriam Potestatem in filios, sed Tiraquellus de utroque retrac. *§. 1. gloss. n. 61.* scribit apud Gallos Potestatem Patriam non habere tantum virum, sicut iure communi, imo longa consuetudine receptum esse, ut filij parentibus Gallis non acquirant, quin etiam addit apud eosdem Patriam Potestatem, vel locum non habere, vel modicam esse Dubitat etiam Abbas in *c. ex litteris num. 6. de consuetud. in an in Raguninis*, & in Venetis viget Patria Potestas in filios, cum non iure communi, sed propriis legibus videntur, & an hodie Patria Potestas in liberos à iure Romano, & Civili inducitur, hodie habet locum apud Gallos, & alios populos, Impetio Romano non subiectos, latè Pin. *d. p. 2. num. 12. Cod. de bon. mater.* Verum in veterum, an Patria Potestas, de qua in iure Civili communi,

apud quosdam adfit, nec ne, loci consuetudo, & eorum mores, debent attendi, ut dicitur *d. l. 1. Patre furioso ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris*.

12 Inferitur secundo, multo magis Principem posse quem eximere à Patria Potestate, ut est textus in *§. filiusfam. institut.* Quibus modis hæc Patria Potestas solvatur, vbi Quis enim, inquit textus, potestatem patrem quidem posse per emancipationis modum potestatem suam vexibus, filium liberare, Imperatoriam autem celsitudinem non valere cum, quem sibi elegit patrem (scilicet, illi conferendo Patriatus dignitatem) ab aliena eximere dignitate.

13 Tercio inferitur Patriam Potestatem non consistere in beneficiis, & aliis causis spiritualibus, & ab iisdem dependentibus, ut quamvis filius familiaris regulariter non possit stare in indicio sine consensu patris, de quo infra (possit tamen filius familias maior 14. annorum in ipsis causis beneficiis, & spiritualibus, & matrimonialibus, ac dependentibus ab eis, esse, & agere in iudicio, & consistere procuratorem suo nomine ut per textum clarum in *cap. fin. §. in huiusmodi causis de iudiciis in 6. tradunt communiter Doctores*, Menoch de recuperat. posses. *remed. 15. num. 319. & 320.* Alicantius Clement. de Potest. Patria *cap. 1. & alij relati ab iisdem*, & latius ab Augustino Barbosa collectaneæ ad *d. cap. fin. num. 10.* addens etiam, post alios, præsertim Cordubam à Lara in *l. si quis à liberis. in principio. n. 16. ff. de liber. agnos.* in spiritualibus filium familias posse agere adversus patrem, & ex Theologis Rebellen de obligat. *inst. p. 2. lib. 1. quest. 8. n. 61.* & si fuerit minor quatuordecim annis Clericus volens agere causam beneficalem, dabitur illi curator ab Episcopo, vel ab eius Officiali, vel ipse sibi consistere procuratorem poterit, cum autoritate Episcopi, aut eius Officialis, aut Curatoris legitime constituti, modo sit maior infante iuxta *cap. si annus de iudiciis in 6.* & notat Rebellen, & quod in spiritualibus non attendatur Patria Potestas tradunt communiter Doctores ut notatur infra *cap. 3. num. 297. fine*, & num. 344. vers. & quod in huiusmodi.

§. III.

Quibus competat præfata Potestas Patria in filios.

14 In primis matrem non habere eam Potestatem in filios, sed soli patri, & ascendenti paterno, constat *innox. §. qui igitur. institut.* de Patria Potestate (vbi habetur, igitur qui ex te, & uxore tua nascitur in tua potestate est, item qui ex filio tuo, & uxore eius nascitur, id est nepos tuus, & nepis, æque in tua sint potestate, & pronepos, & proneps, & deinceps ceteri) tum ex *§. familia instituta, de adoptionibus*, vbi expressè dicitur feminas non posse adoptare, quia nec naturales liberos habent in tua potestate, & licet ex indulto Principis, ab illis impetrato, in solatium filiorum, quos in defensione Patrie amiserunt, adoptare aliquos possint *d. §. familia, & l. mulierem C. de adoptionibus*, & tamen filij in eius potestatem non transeunt, ut in *d. §. familia notat gloss. & post eam* Aretius, idem tradunt Doctores communiter ita Monticulus, Mynsingerius, Piechardus, & alij scribentes in *d. §. igitur qui*, Alicantius Clement. de Patria Potestate *cap. 4. num. 11.* Fontanella de poll. *resp. claus. 4. gloss. 7. p. 3. num. 31.* Iussum Pinellus *p. 2. n. 10. & dub. seqq. Cod. de bon. mater.* & alij insuper relati à Sanchez in *cons. nec. lib. 1. cap. 1. dub. 12. num. 1.* &

ex Theologis, Synesther in *sum. verbo Potestas Patrie*, Sanchez *d. aum. 1. Molina de iust. & iure tom. disp. 1. 17. vers. de iure communi*, Azorius *p. 2. lib. 1. cap. 19. quaest. 4. Fragozios d. 5. 1. num. 4. Machadus tom. 2. lib. 1. p. 7. ar. 6. documento 1. num. 2. & alij, à Sanchez relati, quare etsi aequalis matri, & patri pietas debeatur *l. furiose, ff. de curatoribus furioso*, & aliis extra minores dandis, nullumque sit aequaliter parentum obediendi praeceptum, & eorum audire imperium iuxta quatum Decalegi praeceptum, idque ipso iure naturali, eiusque ratione omnibus innotum sit *l. de institutis, & iure, cum & mater iuxta Medicos, & Philosophos in filiorum procreatione non minima pars sit*; quin imo certior sit pater *§. si adversus institut. de rupt. iuncto §. nonnulli in institut. ad S.C. orsc. & l. suspecta 29. ff. de institut. testam. & probati tom. 1. moralium tit. 1. agens de probatione filiationis*, & etiam mater diligat filios suos, ut pater, imo amor matris saltem intentione sit maior amore patris, ut dixit Cern. *conf. 175. num. 12. col. 3.* & praeterea etiam filius matri sit summopere obligatus, cum matri sit ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partum laboriosus, ut dicit *textus in cap. fin. de conuers. infid.* inaequalis tamen est matri, & patris in liberis potestas dicitur *l. furiose*, quia omnes filij, qui ex institutis nuptiis procreantur, in patris sunt potestate, et tunc filii ascendentes paterni omnes ex virili sexu descendentes, veluti nepos ex filio, pronepos ex nepote, & ceteri deinceps sunt in ascendenti paternorum potestate *d. §. qui igitur ex te in institut. de potest. patr. & l. nepotes, ff. de his qui sunt sui*, & infra explicatur. Quapropter mater iuxta praefata iura, seu leges Civiles etiam mortuo patre non habet Potestatem Patriam in filium, & nepotem, & ceteros ex filio descendentes, quo fit, ut patre vita functo, quamvis mater sit imperfecta, filius sit sui iuris effectus.*

Cur autem à iure praefata potestas in filios non fuerit tradita matri, sed tantum patri, & ano, ceterisque virilibus seans parentibus Afcianus Clement *dist. cap. 4.* explicans rationem, ob quam Patria in filios Potestas fuerit introducta, quam assignat duplicem, scilicet primo fuisse introductam in praemissum parentum, quia leges patres filios amore prosequi videbant, ut nullos eum amorem vincere dicerent *in l. fin. ff. de curatoribus furioso*, in primo, & quod pater sollicitus erat de filiorum salute *in l. cum pater, §. mando, ff. de leg. 2.* (ibi mando filia meae pro salute sollicitus ipse) de quo plura Tiracellus *in l. si vnamquam num. 1. C. de reuocand. donat.* secundo ait fuisse introductam in virilitatem filiorum, ut apparet ex effectibus, qui ex ipsa Patria Potestate proficiuntur, (de quibus infra) quorum maior pars in virilitatem, & commodum filiorum redundat, praesertim ille effectus, qui est, quod pater ob eam potestatem filiis suis testamentum potest facere, illis pupillari substituit, quod pupillaris substitutio in commodum, & utilitatem filiorum fuerit introducta *l. pupillis, ff. de acquir. heredit. & institut. de pupillari substitut. in fine princ.* ob hanc igitur secundam rationem, cuius causa Potestas Patria fuit inuenta, concludit Afcianus eandem potestatem matri non fuisse traditam, nempe quia in matre huiusmodi causa deficiat, cum ad multa mater pro filiorum utilitate, ob imbecillitatem suam, & imbecillitatem, ac inconstantiam non sit apta, sicut pater, & leges magis confidunt de patre in providendo filiis, quam de matre, quod ex eo apparet, quia, si pater dat tutorem filio, non est necessaria alia iudicis inquisitio, secus autem si à matre deat, quia tunc non aliter erit tutor in effectum, nisi per iudicem, causa cognita, confirmatus fuisse *l. i. & 2. ff. de confirm. tut.* & in pluribus ceteris conditionibus esse feminine

sexum constat ex *l. in multis, ff. de statu homin.* & lazius notat Afcianus *d. cap. 4. n. 18.*

Monticulus in *d. tit. 9. institut. de Patria Potestate*, *§. Patri ergo tantum, & §. ex uxore tua n. 4.* Myndingcrius in *§. ius autem institut. cod. tit.* & Picchardus in *d. §. 1.* aiunt matri non esse tributam eam potestatem in filios, quia qui nascitur, patris, non matris familiam sequuntur *l. familia 196. ff. de verb. significat.* & mulier est caput, & finis iuxta familiam *l. pronuntiatio in fin. ff. cod.* & sic licet mulier sit de familia, genere, & agnatione patris sui, non tamen illam transferat vinens, vel moriens, in filios suos *l. 1. fin. ff. de iure immunitatis*, imo & ipsa nubendo in viri sui familiam transit, eiusque conditione tenetur *l. pen. §. Iulianus, ff. quod falso tutor. & l. 3. Cod. muni rangoli lib. 1. 1.* Quare, Labeo *ut notat Anus Gellius lib. 1. §. 1. c. 10.* à Myndingcrio in *§. ius autem n. 4. institut. de Patria Potestate relatus* scripsit, sororem appellatam esse, quasi seorsum nalcatur, separatimque ab ea domo, in qua nata est, & in aliam transmigret familiam, & propterea mulier filios mariti, non sibi parit, colque ipsa non habet in potestate, neque ipsi sunt in potestate patris eiusdem mulieris, sed in patris eorumdem filiorum, ut habetur in *§. qui igitur institut. de Patria Potestate*; ibi: *Qui autem ex filia tua nascuntur, in potestate tua non sunt, sed patris eorum, scilicet mariti, in cuius familiam, ius, & potestatem filia nubendo transiit.*

Ex quibus fit auos, proavos maternos, sen ex linea materna non habere nepotes, & pronepos in sua potestate, ut notant Molina *d. disp. 2. 27. citato §. de iure communi*, sine Sanchez *d. dub. 11. num. 2. & alij ab eodem Sanchez relati*. Ratioque est quia ius, quod habent in nepotes, oritur ratione matris, ac proinde non habent maius ius, quam mater, quae cum non habeat filios in potestate, neque ipsi habent, quamvis neque pater, neque aliquis ex ascendentes paternis superles sit. Similiter neque avia, neque proavia, siue avia, aut proavia sine ex parte matris, siue ex parte patris, non habent in sua potestate nepotes, esto nullus alius ascendens superles, cum feminis non competat Patria Potestas iuribus supra num. 14. relatis. Neque respectu matris filius dicitur filius-familias, sed simpliciter filius, ut Monticulus *d. §. ex uxore tua num. 4.* & Molina loco superius allegato, ita etiam Fragozios *d. §. 1. n. 4.*

Ex eo quoque quod mater non habeat filios in potestate, sequitur, quod non habeat ius in bonis, neque in persona filij, nihilque illi per filium acquiratur, etiam quoad usufructum, *l. qui aliena, §. quamquam, ff. de negotijs gestis*, Monticulus cum aliis *d. §. ex uxore tua, & Fontanella de pass. rupt. d. claus. 4. gloss. 7. part. 2. num. 3.* Item sequitur, quod mater non habeat à lege administrationem eorumdem bonorum filij, cum haec à Patria Potestate caueatur, & sit praecipuus Patriae Potestatis effectus, ut colligitur ex *l. cum oportet, §. non autem, Cod. de bonis qua. liberis*, & tradunt Afcianus Clement. de Potestate Patria *c. 6. effectus 12.* Cran. *conf. 39. num. 6.* Hieronym. Gabriele *conf. 36. num. 32. col. 1.* Caneus. *variis resolut. p. 3. cap. 11. num. 68.* Anton. Faber *lib. 6. Cod. tit. 33. de bonis qua. liberis. definit. 1. 1.* Fontanella *dist. p. 3. num. 19. & 31.* & alij ab Afciano relati.

Aduertit etiam Faber *dist. tit. 16. definit. 14.* quod etsi mater perferat ano paternum in filij sui successione, non tamen aufert ab ano usufructum, quem habuit ille in bonis viui nepotis, iure potestatis, quia usufructus patri per filium quaeritur, etiam si ipsi filio fuisset quaeritus, morte filij non extinguuntur *l. ult. Cod. de usufructu*, & similiter ac multo magis usufructus primum, & immediate patri acquisitus morte proprietarij non extinguuntur *l. 3. cod. tit.*

In potestate patris sui iuris sunt filij, qui ei nascuntur.

80 Igitur primo filij sunt in potestate patris, qui est sui iuris, non existens in aliquo ascendente paterni potestate & qui igitur ex te, instituta de Patria Potestate, sic habent: Qui igitur ex te, & uxore tua nascitur in tua potestate est; hoc enim intelligitur, quando ille qui habet uxorem, seu pater est sui iuris, ut gloss. ibidem, & Monticulus in d. tit. de Potestate Patris & ex uxore tua n. 3. & probat etiam id quod ibidem subditur, item qui ex filio tuo &c.

81 Neque obstat l. ille à quo & si quis filiusfamilias ff. ad Trebell. ubi, non pater filium, sed filius patrem in potestate sua habere videtur, cum in eum ius dicatis magistratrum gerat, si quis filiusfamilias (inquit Vlpianus) sit & magistratrum gerat, patrem suum, in cuius est potestate cogere poterit, suspectam dicentem hereditatem adire, & restituere. Non obstat, inquam, quia filius, quoad ius publicum non sequitur ius potestatis l. non quod intro ff. eod. tit. quia (ut expressè habetur l. filiusfamilias ff. de his qui sui, vel alieni iuris) filius familias in publicis causis loco patris habetur, veluti si magistratrum gerat, vel utor. Teneatur tamen filius magistratrum gerens patrem suum honorare, & eum sibi præponere in eis, quæ domi fiunt, & dicitur infra cap. sequenti de filio facto Episcopo, de quo cum aliis Aiscianus Clement. de Potestate Patris c. ultimo.

Ascendentes per lineam rectam virilem, seu ex parte patris, non sui iuris, sed sub potestate alterius ex ascendentibus per lineam virilem, ut ani, proavi, & ceteri ascendentes, habent sub sua potestate nepotes, pronepos, & deinceps ceteros descendentes per lineam masculinam.

82 Secundò ascendentes per lineam rectam ex parte patris, non sui iuris, sed sub potestate alterius ex ascendentibus per lineam virilem, ut ani, proavi, & ceteri ascendentes, habent sub potestate sua nepotes, pronepos, & deinceps ceteros descendentes per lineam virilem, ita l. nepotes ff. de his, qui h. c. & §. qui igitur instituta de Patria Potestate, ubi item qui ex filio tuo scilicet quem habes in tua potestate (ut ibidem notat Mynsingerius) & ex uxore eius nascitur, id est nepos tuus, & nepos a quo in tua sunt potestate, & pronepos & proneptis, & deinceps ceteri scilicet (ut notat Monticulus in d. tit. instituta de Potestate Patris §. ex uxore tua n. 4. abnepos, trinepos, quadnepos) si hoc vocabulo vtiliter & quilibet ulterior descendens per lineam rectam virilem; & si opponatur l. non facile ff. de gradibus, & affinibus, ubi initio dicitur, quod ultra septimum gradum iura cognatorum non consistunt. Respondit, ibi intelligi post mortem, quia ultra illum gradum vita cognatorum regulariter non existit. At hic nepos, pronepos, & deinceps intelligitur, qui vivo aui, vel Proavo, vel deinceps natus sit, item prater ff. de suis, & legitimis hered. Cur autem existens in alterius potestate filij non sint in eius potestate, sed in potestate eius, cuius iuri illemet obnoxius est, comprobatur regula, quod qui ab alio possidentur, alium possidere non possit l. si unius ff. ad l. in iura de adult. Porro descendentes ex filio in potestate patris, vel alterius ascendentes per lineam virilem sunt in potestate aui, proavi, & deinceps, siue sint mares, siue feminae, ut constat ex d. §. qui igitur instituta de Patria Potestate ibi, nepotes, & proneptis, ex principio eiusdem tituli, ibi in potestate nostra sunt liberi nostri quæ verba comprehendunt liberos cuiuscunque sexus, & genus masculinum concipit femininum l. i. ff. de peculio. Descendentes vero ex filia, & per lineam femininam non nascuntur in potestate patris filie, sed in patri-

ecorum, ut dicitur d. §. qui igitur, & ex traditis supra n. 14. & sequentibus constat, præsertim ob eam rationem n. 16. adductam, quod cum filia nubendo transcat in familiam, ius, & potestatem mariti, in descendentes ex ea cessat ratio Patrie Potestatis respectu patris eiusdem filiz, qui non matris, sed patris scilicet mariti, in cuius familiam, ius, & potestatem nubendo transiit, familiam, & conditionem sequuntur. Ac proinde filij, qui procreantur ex filia, transcat in ius, seu potestatem vel mariti (si sit sui iuris) vel illius, in cuius potestate est maritus.

Porro mortuo primo, seu supremo ascendente, 23 qui descendente per lineam masculinam ex proximo ascendente superstitit, recidunt in ipsius potestatem, & sic incipiunt esse filij familias comparatione illius; ut mortuo proavo, & superstiti aui, filij, & nepotes tali aui incipiunt esse in potestate ipsius aui, & mortuo aui, & proavo, pater incipit habere proprios filios in potestate ita habetur §. permissum, vers. nepotibus vero, & vers. ita cum filius tuus, instituta de tutel. & l. nepotes ex filio ff. de his, qui sui, vel alieni iuris, & tradunt Mynsinger. & alij scribentes in d. §. permissum, Aiscianus Clement. cap. 5. num. 4. sine, Molina de iustitia d. disp. 127. §. mortuo supremo, & Azorius d. p. 1. lib. 2. citat. c. 19. quæstio 2. vers. quæres quid.

Si aliquis descendente sit egressus Patriam Potestatem per emancipationem, aut alia ratione, descendentes huius per lineam masculinam, qui tempore talis emancipationis erant nati, aut solum concepti, non manent sub huius potestate, sed sub potestate supremi ascendents superstitis, illi vero, qui post talem emancipationem sunt concepti, sub huius sunt potestate, non sub potestate supremi ascendents ita §. illud autem instituta quibus modis ius Patrie Potestatis solvatur, ubi expressè habetur, ut nepos in aui potestate sit inspicendum tempus conceptionis. Accedit Liberrus, ff. de adoptionibus, dum dicit, integrum esse supremo ascendente superstiti emancipare filium, & relinquere sub sua potestate nepotem, & pronepotem, aut emancipare nepotem, & pronepotem, & relinquere in sua potestate filium, ita etiam Monticulus in d. tit. de Patria Potestate §. liberi nostri n. 11. Pichardus in d. §. illud autem, Tullius litt. P. concl. 1301 num. 5. & alij ab eodem relati, & Monticulus ex gloss. in L. iunior, ff. de extraordinaria crimina. notat filium satis dici conceptum à die usus feminis, non etiam infans animæ post dies quadraginta. Ratio prædictorum est, quod cum huius, quod aui paterni habent in nepotes, sit ratione patris ipsorum nepotum, quando pater est sub Patris potestate, vel dum obit, erat sub aui potestate, nepotes sunt similiter, & manent sub aui potestate, si vero pater conceptionis tempore non erat sub sui patris, seu alterius ascendents paterni potestate, sed sui iuris, eius filij sunt sub illius potestate, & eo mortuo efficiuntur sui iuris, ut ex d. l. nepotes & alij iuri-bus allegatis constat, & ex Doctores relatis, & ex gloss. in d. l. nepotes vers. & in familia, & post alios notat etiam Sanchez d. lib. 1. consil. moral. cap. 1. dub. 12 n. 4.

Et prædicta quidem de iure communi, secundum 25 quod filius, vel filia est in Patria Potestate, etiam post contractum matrimonium, secus in Lusitania, & in aliis regnis Hispania, ubi secundum legem Tan-ri 47. filius, vel filia postquam contraxit matrimonium & recepit benedictiones Ecclesie, vulgo velationes, liberatur à Patria Potestate, & efficitur sui iuris; Ex quo sequitur ut filij post contractum matrimonium, & receptas benedictiones concepti, & nati sint sub Patria Potestate, non sub potestate aui, vel

vel alterius ascendens paterni, neque etiam post patris mortem, secus autem si filius coningatus non receperat benedictiones, nam tunc nepos, ex tali filio procreatus, manet sub aui potestate, de quibus latè Gomez. *ad dist. 1.47. Tauri*, & post alios Sanchez *dist. cap. 1. dub. 13. num. 5. & dub. 14. num. 7.* Picardus in § *quidem sit*. *num. 7. insinuat. quibus modis*, & alij Doctores Hispani à Sanchez relati, etiam de consuetudine in Regno Francie, & Ducatu Britannie per matrimonium filij soli Patriam Potestatem testatur Boërius *decis. 192. num. 3.* quem etiam ad id refert Afcianus Clement. *cap. 5. num. 76. & idem testatur Boërius de filiabus maritatis*. An autem si filio per matrimonium liberata à Patria Potestate, efficiatur vidua, redeat in Patriam Potestatem. Affirmant Castaneus, & Neopodanus à Boërio *dist. decis. 197. relati*, Afcianus Clement. *de Patr. Potest. cap. ultimo, n. 110.* & apud eum Suarez in *thesaur. 40. recept.* Negarunt vero Aflidus, Mansuetus, & Tiraquell. pariter ab eodem Boërio allegati, qui illos videtur sequi, & idem videtur sentire Gomez. *ad dist. 1. Tauri 47. num. 5.* dum ait filium, & filiam, iuxta dispositionem eiusdem legis, per contractum Matrimonij, ita effici sui iuris, & habeatur pro emancipato, vel emancipata, in omnibus, & per omnia, etiam Henricus de *fideiussor. cap. 7. n. 621. & 622.* pluribus alijs relatis testatur, Matrimonio contracto, dissolui omnino Patriam Potestatem non solum apud Hispanos, Lusitanos, & Gallos, sed etiam apud Burgundos, Niuernenses, Belgas, Longobardos, Italos, Neapolitanos, & apud Germanos, At quoad hoc cuiuscunque populi consuetudo bene inspicienda est, videatur etiam infra *cap. sequent. num. 11.*

Servi, & Iudei an habeant filios in Potestate.

16 Vtrum verò mancipia, seu servi habeant filios in potestate. Ratio dubij esse potest, quod etsi servi iure Ciuili non poterant contrahere matrimonium, seu iustas nuptias, quibus Patria Potestas constituitur, (vt supra ignito notatum est, & sequenti §. *diueter*) propterea tradunt Gloss. & Doctores in *princip. insinuat. de nuptijs*, & notat Afcianus Clement. *de Patr. Potest. cap. 1. num. 2.* de iure tamen Canonico certum est, quod serui possunt matrimonium contrahere *tot. tit. de coniugio seruorum*; nihilominus certum est, quod serui non habet in potestate filios, vt tradit vbi supra Afcianus Clement. quod probat regula *supra num. 12.* notata, quod qui ab alio possidet, alium possidere non possit *d. l. si emenit, ff. ad leg. Iuliam de adulterijs*, serui autem ipse, & qui ex eo nascuntur, in potestate sunt dominorum §. *serui autem*, (vbi scribentes) *de iure personarum*, quod procedit etiam de iure Canonico, quod etiam seruitus est approbata, vt notat Abbas in *cap. 1. n. 3. de coniug. seruorum*, & post eum Afcianus Clement. *loco allegato*. Accedit alia ratio, quod Potestas Patria introducta est iure Ciuili (vt supra probatum est) serui autem amittunt ea, quæ sunt iuris Ciuili *l. quod actio. ff. de reg. iur.* & consequenter non habent filios in potestate arg. *l. item & ciuium ff. de his qui sunt sui, & §. maxima infra. de cap. dominum*.

17 An vero Iudei habeant filios in potestate. Tactè negant Angelus *in summa verbo Baptismus 6. n. 11.* & alij ab eodem ibidem, & ab Afcian. Clement. *de Patria Potestate cap. 6. effect. 7. num. 5.* relati quatenus sentiunt Iudeos per Passionem Christi factos esse seruos Principum *cap. ceteri Iudeos de Iudeis*. Nihilominus Gloss. in *cap. Iudeorum 29. quæst. 1.* & Doctores communiter, quos latè refert, & sequitur Afcianus Clement. *dist. effect. 7. num. 6.* Ricciullus de

iure personar. l. b. 2. cap. 29. vbi, & latè probat, & etiam Nauerius *conf. 4. tit. de conuers. infid. num. 1. p. 1. lib. 3.* Paschal. *d. p. 1. cap. 7. num. 4.* Sperell. *decis. 12. n. 37.* sentiunt Iudeos habere filios in potestate, si vterque, scilicet pater, & filius, sit Iudeus, eo quod Iudei habeant ea quæ sunt Ciuium Romanorum, vt latè probat Marfil. *single. §. 40.* & falsum est (vt dicit Syluester in *summa verbo Baptismus 4. num. 6.*) quod Iudei sint simpliciter, & quoad omnia serui, sed quoad quædam tantum; & ex praxi, & vniuersali consuetudine constat Iudeos non haberi pro seruis, vt vendi possint, etiam infanti bona sua, aut aliter inferri molestias prohibitum est. Et quod Iudei, & etiam omnes infideles quantumvis subiecti Ecclesie, seu Principibus Christianis possint, & temporaliter tantum habeant filios in potestate, tradunt communiter DD. qui infra *cap. 3. num. 321. & 329.* referunt, asserentes præfatum Iudeorum, ac infidelium filios infantes nondum habentes rationis vsum non posse licet, parentibus nutus baptizari, ex quo sequitur, vt notat Ricciullus *dist. cap. 29. num. 4.* Iudeos posse filios impuberibus, & in potestate existentibus popullariter subducere, cum hic sit effectus Patrie Potestatis *l. 2. ff. de vniuers. & pupill. l. si testamento, & l. precibus, Cod. de impuber. num.* & alij *substit. & insinuat. de pupill. substit. in princ.*

28 Dicitum est, si pater, & filius sint Iudei, nam si filius efficiatur Christianus, liberatur per Baptismum à Patria Potestate patris infidelis, sicut & filius Catholicus eximitur à potestate patris hæretici, vt Afcianus Clement. *dist. effect. 7. & dicitur cap. sequenti*, Surd. *de alim. tit. 1. quæst. 18. num. 4.* aliique *cap. sequ. num. 19.* relati, & alios referens Ricciullus *eodem cap. 29. num. 5.* cuius rei plures rationes tradit Surd. *num. 8. & 9.* qui non omnes approbat & sequenter approbant ipse, & Ricciullus, scilicet, quia Christianus non debet esse subiectus potestati illius, de quo suspicio, seu periculum morale est, vt illum ad infidelitatem, aut hæresin erretorem, & falsam religionem inducat, vt contingeret, si filius Iudeus, vel alterius infidelis remaneret sub Patris Potestate, *vt probat cap. 2. §. cum autem de conuers. infidel.* & constat ex traditis supra *num. 319.* Intelligitur autem de liberatione, & egressu à Patria Potestate quoad ea, quæ sunt odiosa, & continent incommoda, & actus præiudiciales, non vero quoad commoda, & de vili filio, & ad effectus eidem filio proficuos, quoad quos effectus filius baptizatus censetur esse in potestate, vt post alios tradit Ricciullus *d. cap. 7. & sequ.* iuxta ea, quæ *cap. sequenti*, traduntur de exemplis à Patria Potestate per adeptam dignitatem, & in quibus filius Iudei conuersus ad fidem, & filius hæretici Catholicus habetur vt adhuc constitutus sub Patria Potestate vt infra *cap. 2. sequenti num. 19.* explicatur.

Vtrum etiam baptis hodie habeant filios in potestate explicatur *c. seq.*

§. IV.

Quorumnam filiorum respectu patris competat Patria Potestas?

Vltimum est, quibus competat Patria Potestas, modo explicandum, qui nam sub Patria sint Potestate?

Filij ex legitimo Matrimonio procreati cuiuscumque sexus, & ætatis sunt sub Patria Potestate.

29 Iuxta ius Civile (quo Patria Potestas inducitur est vt supra probatum est) Patria Potestas Patri competit tantum in filios legitimos, scilicet ex iustis nuptiis, seu legitimo Matrimonio natos, vt patet ex *instit. de Patria Potestate intro.* & ex §. qui igitur ex te & ex ore tua, ex l. item in potestate, & l. nam Cincium Romanorum ff. de his qui sunt sui &c. Quare omnes illegitimi, siue naturales, siue spurii non sunt sub Patria Potestate (nisi efficiantur legitimi, modis infra explicatis), vt latissime declarat, & probat Afcianus Clement. de Patria Potestate cap. 5. a num. 22. ad 31. & est communis sententia, quidquid secus sentiant aliqui, quos refert, & sequitur Fragorus de regim. Christ. Resp. p. 3. lib. 2. disp. 3. §. 1. n. 15. vers. insuper, asserentes etiam filios naturales esse sub Patria Potestate, ideoque posse naturalibus a patre dari tutorem in testamento, & eisdem naturales patribus acquirere, & vsumfructum in bonis aduentitiis ad patres pertinere, de quo infra cap. 4. & 5.

30 Iuxta autem nuptias seu legitimum Matrimonium, non debent intelligi iuxta omnes conditiones a iure Ciuili ad iustas nuptias requisitas, (de quibus *instit. de nuptiis, ibidem intro.* Mynsinger. & latissime Monticulus in *tit. instit. de Matr. Potest. §. Matrimonium*.) sed iuxta ius Canonicum (quod in Matrimonio seruandum est) & præsertim iuxta dispositionem Concilij Tridentini (scilicet 24. de reform. cap. 1. vt etiam notatur Afcianus Clement. de Patria Potest. cap. 5. num. 2. & seqq. & Monticulus d. §. Matrimonium num. 24. An verò si Matrimonium fuerit presentibus Parochis, & testibus duobus, vel tribus contractum, omnis, & absque debita Episcopali licentia, denunciationibus requisitis, iuxta dispositionem cap. cum inhibito de clandest. de spons. & eiusdem Concilij Tridentini, non debeat dici legitimum, ad hoc vt filij ex tali Matrimonio nati, sint sub Patria Potestate. Affirmant Buttrius, Gofredus, Ancharanus, Capra, Philippus Portius, quos Afcianus Clement. d. cap. 5. num. 2. refert, dicens, vt eodem Portio, esse communem, & idem sentiens, nisi Matrimonium sic contrahatur in articulo mortis, quo casu ait, non requiri solemnitatem, *dist. cap. cum inhibito*. Verum cum iuxta dispositionem Tridentinam d. cap. 1. Matrimonium coram Parocho proprio, & duobus testibus sit verum Matrimonium, & ex eo filij procreati sint verè legitimi, vt probatur in *trattat. de contractat. Matrimonij cap. 8. num. 86.* mihi non videtur dubitandum, quod iidem filij ex eo suscepti, sint sub Patria Potestate, licet culpabiliter denunciationes fuerint omisse si etiam Matrimonium fuerit nullum, eo aliquod impedimentum, quo l. vterque vel alter coniux inculpabiliter ignoraret, filios inde susceptos tanquam legitimos esse sub Patria Potestate per text. in l. qui contra, C. de iuribus nuptiis, & in cap. ex tempore, qui filij filij legitimi, tradunt Innocentius in cap. vltimum qui filij filij legitimi. Faber in §. qui igitur vers. ex exore tua *instit. de Matr. Potest. & Monticulus in d. tit. §. ex ore tua* vt tua n. 1.

31 Aduertendum autem ex supra n. 22. traditis, quod nepotes ex filio sub potestate existente, & ceteri ex eo descendentes per lineam virilem, sunt sub potestate, non patris, sed aui, vel proau, licet ab eo ex Matrimonio, per eum contracto, geniti non sint §. 2. *instit. de Matr. Potest. & l. si maritus*, C. eod. tit. cuius ratio ead. num. 22. tradita est, nempe quia cum & pater ipse in sui Patris Potestate sit, alios in sua potestate habere non potest allegas. l. sic eueniet ff. ad l. l. de adul.

32 Ceterum filij legitimi, seu ex legitimo Matrimo-

nio procreati sunt sub Patria Potestate cuiuscumque numeri, sexus, & ætatis, & gradus, vt Monticulus in d. tit. *instit. de Matr. Potest. §. liberi nostri*, probat ex text. in d. tit. *instit. de Matr. Potest. in princ. ibi, In potestate nostra sunt liberi nostri*, quos ex *instit. non prius procreauimus*, sermo enim ille pluralis, liberi nostri, comprehendit & vnum filium, vnamve filiam l. non est 148. ff. de verb. significat. & genus masculinum concipit femininum l. 1. ff. de peculo, & sic tam filius masculus, quam filia ex legitimo Matrimonio, sunt sub Patria Potestate, vt supra notatum est, & etiam descendentes ex filio per lineam virilem, vt patet supra notatum est, cum appellatione liberorum comprehendantur omnes descendentes, saltem quoad trinepotem l. vlt. §. septimo ff. de gradibus, vbi in septimo gradu agnationis, seu linea rectæ per sexum virilem ponuntur tritantes, & trinpotem, & sic filius quantumvis senex etiam sexagenarius est sub Patria Potestate cuius semper durat, cum ius loquens de Patria Potestate in liberos, nullibi excipiat senex, ita Gloss. communiter recepta in l. vltima §. pupillus ff. de verbor. obligat. Monticulus d. §. liberi nostri, Pichardus in §. fin. num. 6. *instit. quibus mod. &c.* & Afcianus Clement. de Matr. Potest. cap. 5. num. 75. Quamvis idem Clement. cap. vltimo num. 107. nonnullos alios allegans; dicat filium sexagenarium, vel quinquagenarium non præsumi in Patria Potestate, cum in illa ætate non soleant vt plurimum filij habere patres, & ita, arguendo a communiter accidentibus, filius sexagenarius, vel quinquagenarius non præsumitur in Patria Potestate, sed cum iuxta iura vita hominis possit esse vique ad centum annos, & plurimi ad annum octuagesimum perueniant, dicendum videtur, quod sæpe etiam sexagenarius possit habere patrem, & sic cessat illa præsumptio, & quod filius licet sexagenarius sit sub Patria Potestate, tradunt quoque Angelus in d. §. pupillus, Gomez. l. 47. Tauri n. 1. & alij iurisperiti, quos Sanchez in *conf. mor. lib. 1. cap. 1. dub. 14. num. 28.* refert, ita etiam Fragorus d. §. 1. num. 12. Etiam filium remanere sub Patria Potestate, quantumcumque loco longe a patre distet, vt distantia loci coram non tollat ius Patrie Potestatis l. Pomponius, ff. de procurator. in princ. & alijs viribus allegatis, notat idem Clement. num. 72. Pinell. in l. 1. p. 1. n. 34. & Sanchez *conf. mor. lib. 1. cap. 1. dub. 17.*

Filia quoque non solum caelebs, sed & nupta, seu maritata iuxta ius commune, est, seu remanet in Potestate Patris l. 1. ff. de liberis exhiben. & l. si uxorem C. de conditionibus infortis ibidem gloss. & alij scribentes, Monticulus in d. tit. *instit. de Matr. Potest. §. Patri ergo num. 12* alij cap. sequenti num. 21. relati, & alios allegantes. Perez. decif. 95. n. 3. & decif. 139. n. 2. & Afcianus Clement. d. cap. 5. n. 76. vbi ex Bald. in l. si iuxta Cod. de nuptiis, notat quod licet sit maior potestas mariti in uxorem, quam patris in eam quia maritus potest illam repetere iniuncto patre l. 2. ff. de liber. exhib. tamen remanet filia illa nupta in sui Patris Potestate quoad omnia, quæ canstantur a Patria Potestate. Quare prædictæ sententie communi non obstat, quod mulier dicatur & sit subiecta viro can. mulierem 33. *quæst. 5.* quod naturalis ordo est, vt feminæ viris seruiant: can. ordo dicit. *quæst. 5.* & quod maritus potest vindicare uxorem l. 1. §. per hanc ff. de rei vindicat. & eam corrigere, & castigare, vt not. in l. consensu, C. de repud. & habet Gloss. in cap. quemadmodum de inuendit. non obstat, inquam, quia prædicta probant solum uxorem eo quædam, & multa obsequia, quæ viro præstare debet, dici, & esse sub viri potestate, quod non tollit, quin quoad alia, quæ Patriam Potestatem concernunt, & ab illa oriuntur, sub Patris Potestate extet, vt Bald. in

60 l. 1. *Cod. de bon. qua. liber.* & Afcianus Clement. d. cap. num. 76. & alij, quos laic refert Castill. de usufruct. cap. 3. num. 47. illos sequens, & idem de filio coniugato, vt ex iis inibus tradunt idem Doctores, & alij communiter, relati ab eodem Castillo, qui proinde n. 76. recte addit, quod ex consequenti, durante Patria Potestate, etiam filius, vel filia fit coniugatus, vel coniugata, vniuſusq. aduentitiorum eorumdem, iuxta ius commune acquiritur, seu conſervatur patri vt in l. 1. & 2. C. de bon. qua. liber. & prater eundem Castill. tradunt Gomez. ad d. l. 47. & alij quos idem Castill. refert.

Dixi, iuxta ius commune, quia de iure Hispano, & consuetudine Franciæ, & aliorum aliorum populorum aliud est, vt superius num. 25. notatum est.

- 34 Ratione autem Patriæ Potestatis prædictæ, filius, & filia sub ea existentes, dicuntur patri obligari, vt Afcianus Clement. d. cap. 5. num. 73. notat. per text. in *prin. in fit. quib. mod. ius Patr. Potest. soluat.* ponderando illud verbum, liberatur, cum liberatio supponat obligationem, & qui non est obligatus, non liberetur. *Idem ff. de verb. obligat.* Ex quo sequitur, vt qui est sub Patris Potestate, dicatur obligatus. Quapropter si statum decernat, quod mulier non possit se obligare, sine certa solemnitate, eam non posse arrogari, cum per arrogationem obligetur vinculo Patriæ Potestatis, absque ea solemnitate, tradit dist. cap. 1. num. 74. idem Afcianus Clement. post Ioan. à Platea, & Syluestrum Aldebrandinum.

Porro quod dictum est, filios ex legitimo Matrimonio procreatos esse sub Patris Potestate intelligitur de matris, non de filio, seu prole adhuc in ventre uxoris latente, quam patrem non habere in Potestate constat, tum ex §. qui igitur in fit. de Patr. Potest. ibi: & uxore tua nascitur, tum ex l. ult. ff. de collatione bonorum, ibi: Antequam nascatur non potest dici in potestate meretricis fuisse, tum ex §. cum antem in fit. de tutel. ibi: Vt si uisus parentibus, nasceretur sui heredes, & in potestate eorum fierent, & hoc idem quod pater non habet in potestate filium conceptum in utero uxoris adhuc latentem, per dictos textus tradunt Alex. conf. 171 lib. 2. Bald. conf. 126 lib. 1. & post eos Fragolus de regim. Christi. Reipubl. part. 3. lib. 1. dist. 3. num. 3. Videatur infra cap. 8. n. 14.

In dubio an filius præsumatur esse sub Potestate Patris vel sui iuris.

- 35 Sed num in dubio filius præsumatur esse in Potestate Patris, vel sui iuris, procedit dubium præcipue vbi non constat, filium legitimo Matrimonio natum: Igitur filium in dubio præsumi sui iuris, ex quo non præsumitur Matrimonium, vt quid facti, asserunt Batt. in l. filium defunctus ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & in conf. 24. num. 1. lib. 3. Corn. conf. 68. num. 3. vol. 1. Ialson. in l. post. dist. num. 4. ff. solut. matrim. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 2. quæst. 2. n. 7. & Menoch. conf. 164. n. 14.
- 36 Contrarium, & præsumi filium in Potestate Patris, nisi a negante probetur, sui iuris esse, dixere Raphaël, Fulgofius, & Pontanus in l. sed si de sua ff. de acquir. hered. & Corneo conf. 145 num. 5. vol. 4. relati, idem Corn. ibid. & conf. 101. vol. 3. quem refert Afcianus Clement. de Potest. Patr. cap. ult. num. 100. Boët. decif. 197. num. 1. & ita sentire communiter Doctores per textum, ibi, in l. si emancipati, C. de collationib. & in l. si filius ff. de probat. Quæ tamen sententia procedit, vb. constat filium legitimo Matrimonio natum: nec huius est in quasi possessione sui iuris, puta quia se tanquam pater-familias ad negocia gereret,

& se exerceat, vt ex iisdem Doctores colligitur & quod, consilio de procreatione ex legitimo Matrimonio, in dubio filius præsumatur in Potestate; Ratio ea asseritur, quod mutatio non præsumatur in eum qui voluntatem, ff. de procurat. l. cum hic statim, in prin. ff. de donat. inter vir. & uxor. & cap. maiores de Baptism. Quod procedat etiam, si sit lapsum tempus longum Afcianus Clement. d. cap. ult. n. 104. tradit Ialson. in l. fauimus per eund. text. in 3. notab. C. de testam.

Tertia sententia est, quod filius in dubio non præsumitur sui iuris, nec in potestate, sed qui se fundat in potestate, debet illam probare, & qui se fundat in existentia sui iuris, debet probare quemadmodum in dubio minoris, vel maioris ætatis, qui se fundat in altera ex eis, debet probare l. si in minorum, C. de integ. restit. minor. Huius sententia esse Corneum dist. conf. 68. n. 1. vol. 1. conf. 45. n. 1. vol. 2. & conf. 108. n. 6. vol. 3. tradit Afcianus Clement. d. cap. ult. n. 109.

Primam sententiam existimo esse tenendam, vbi non constat filium esse natum ex legitimo Matrimonio, idque ob rationem adductam, & ita etiam Fragolus de Regim. Christi. Reipubl. tom. 3. lib. 2. dist. 3. §. 3. n. 96.

Secundam verò putto admittendam vbi constat, filium ex legitimo Matrimonio procreatum, nec filius reperitur in quasi possessione sui iuris, quia de iure Civilis filius ex legitimo Matrimonio procreatus non est sui iuris, sed nascitur sub Patris Potestate, item in Potestate, ff. de his, qui sui, vel alieni iuris, & in fit. de Patria Potestate in prin. vt supra probatum est, & sic filius genitus ex legitimo Matrimonio, iuris præsumptione, censetur sub Patria Potestate, non sui iuris: Vnde si filius ex legitimo Matrimonio natus diceret, se sui iuris per emancipationem, deberet id probare d. l. si filius, ff. de probat. & Boët. post alios dist. decif. 197. num. 2. vbi ait, idem dicendum, si filius prætenderet esse sui iuris alia de causa, puta per præscriptionem, & lapsum temporis vt in l. 1. C. de Patr. Potest. vel per consuetudinem loci, per quam pater amittat Patrum Potestatem, & ita etiam sentiunt Paleot. de nobis cap. 20. in fin. Menoch. conf. 543 num. 5. vbi cum semel apparet filium fuisse sub Potestate Patris, in dubio non præsumi eius emancipationem, & idem Afcianus Clement. d. n. 100. & Fragolus d. n. 96. vers. secus.

Dixi, nec filius reperitur in quasi possessione sui iuris, scilicet se gerat, & habeatur, vt pater-familias, nam ratione huius quasi possessionis, præsumeretur sui iuris, vt post alios notat Afcianus Clement. d. cap. ult. n. 101. & patri, vel alteri dicenti eundem filium esse in potestate, incumberet onus id probandi, cum inter cetera possessionis commoda illud sit præcipuum, vt reiciat onus probandi in aduersarium §. commodum in fit. de interdict. Vt autem quasi possessio sui iuris inducat præsumptionem, præscriptionem, & probationem sui iuris, non sufficere quasi possessionem cuiuscunque temporis, sed requiri, quod filius fuerit in quasi possessione, habituque patris-familias per longum tempus, tradunt Alciatus allegat. præsumpt. 1. num. 2. vers. in solus, Afflicti. decif. 83. n. 3. & Afcianus Clement. d. cap. ult. num. 105. & colligitur ex l. 1. ibi, cum diu pater sit, vt pater-familias, C. de Patr. Potest. & licet Afflicti. per longum tempus intelligere videatur tempus viginti annorum, dum dicit, quod emancipatio non probata, emancipatio præsumitur per quasi possessionem emancipationis per 20. annos; tamen dicendum est sufficere quasi possessionem per decennium, vt expresse tradit loco citato; Alciat. ad præscriptionem sui iuris requirit, vt per decennium quis sit habitus, vt pater-familias, & idem

idem Iason. in l. si emancipati Valquius quest. illustr. cap. 86. n. 4. apud quem alij iurisperiti, & ex Theologis Emanuel Sa, verbo filius, & Fragulus de Regim. Christiane Reipul. tom. 3. lib. 1. disp. 3. §. 3. num. 94. & 95. & ratio est quia decennium in iure dicitur, & est longum tempus, ut constat ex tit. C. de praescriptione longi temporis, decem, vel viginti annorum, & ex tractatu à me tom. 3. moral. tit. 6. num. 321. ac ex Doctoribus ibidem allegatis. Quin etiam decennium quasi possessionis sui iuris, ad praesumendum filium esse sui iuris, requiritur solum in simplici praesumptione aliunde non adminiculata, secus verò cum praeter quasi possessionem adest ipsius patris confessio tacita, qui scilicet cum filio, quasi cum extraneo, & uti sui iuris, & patrefamilias contraxerit, cuius exemplum alij sint sequenti, notant Theodosius, Rube in singulari decis. tom. 2. p. 6. ad cap. 152. lib. 1. statuit, verba de contrahibus prohibitis num. 1. vers. nec similiter, quia hoc casu apparet clara probatio patrem habuisse tanquam patrefamilias, voluisseque filium esse sui iuris, imò, ex Verill. ad decis. 300. Afflic. n. 19. & aliis, addit, ad praesumendum filium sui iuris, sufficere simplicem habitationem seorsum à patre, quae tamen duraverit, de quo cap. sequenti n. 64. subditque ex Casan. ad consuet. Burgund. rubr. 6. §. 6. in verbo emancipatio, filium à patre ad vnum actum emancipatum, censeri quoad omnes actus solum Patria Potestate.

Filij naturales, & legitimi ex legitimo scilicet Matrimonio geniti, verò, & propriè dicuntur filij, non verò naturales tantum.

Et supradicta quoad filios naturales, & legitimos, scilicet ex legitimo Matrimonio procreatos, qui verò, & propriè dicuntur filij, ut constat ex l. filium, ff. de his, qui sunt sui, ubi traditur hæc filij definitio, filium autem definimus eum, qui ex legitimo Matrimonio natus est, & tradunt Alcanius Clement de Patr. Potest. cap. 3. num. 28. (ubi quod filij naturales non sunt propriè filij,) & num. 47. (ubi quod legitimi, & naturales propriè filij dicuntur) Fachin. controu. iur. lib. 4. cap. 3. vers. fundamentum, Ioan. Baptista de Barbob. tract. de filiosimilitas quest. 1. n. 19. & Castrensi. in l. qui filium nom. 1. ff. de iure deliber. inferit, quod si statum loqueretur de verò filio, intelligi deberet de naturali, & legitimo, sed plura videntur apud praefatum Alcanium Clement. supradicta, inquam, de filiis legitimis & naturalibus qui nascuntur sub Patria Potestate.

Filij illegitimi naturales legitimatione sub Patria constituuntur Potestate.

Filij autem illegitimi naturales licet statim ut nati sunt, in parentum Potestate non sint, ut supra dictum est, legitimatione tamen sub Patrie Potestate rediguntur, seu constituuntur §. aliquando instituit. de nuptiis tot. tit. auct. quibus modis naturales efficiuntur legitimi, & §. generaliter auct. quibus modis efficiuntur sui, cap. tanta. & cap. per venerabilem, qui filij sunt legitimi scribentes in d. §. aliquando, Alcanius Clement. de

Patr. Potest. d. cap. 3. num. 45. & segg. & Iurisperiti communiter, quos latissime refert idem Alcanius Clement. qui quod legitimarius constituatur, & sub Patria Potestate constituitur, & sit, probat ea ratione, quia legitimum natum est, quam abolere maculam, & defectum naturalium, seu maculam illam naturalitatis, quæ filium ipsum impediabat, nunc in Patrie Potestate foret, ab aliisque differebat. Quare sublata macula, & defectu, sequitur, quod hi filij legitimati habeantur, ac legitimi nati, ut dixit Ancharanus cons. 190. & à legitimis non differant, ut Decius cons. 317. numero 7. & 10. Afflic. decis. 191. & cum aliis Alcanius Clement. d. c. 5. num. 47. & dicantur propriè filij, sicut dicantur legitimi, & naturales, ut Bart. in l. si iis qui pro emptore, ff. de usu cap. & alios referens Alcanius Clement. eod. cap. 3. num. 5. & si ex communi usu loquendi legitimatus non dicatur propriè legitimus, ut Paulus de Castro in l. su. C. de his qui veniunt etiam impetrar. & alij ab eod. Clement. allegati; de quibus infra, cum de legitimatione.

Filij illegitimi naturales tantum efficiuntur legitimi, & sub Patria Potestate constituuntur per subsequens Matrimonium, per oblationem Curia, & per Principis rescriptum.

Potest duobus modis filij illegitimi naturales tantum (qui attento iure Canonico sunt, qui extra Matrimonium ex soluto, & soluta, inter quos potest esse legitimum Matrimonium, procreantur, de quo latè egi tom. 1. moral. variorum agens de filiationis probatione, ubi latè quinquam filij illegitimi naturales iuxta ius Civile, & Canonicum dicuntur, & sint, & qui spurij) efficiuntur legitimi, & sub Patria Potestate constituuntur. Vnus est per subsequens legitimum Matrimonium inter patrem, & matrem, post filij natiuitatem contractum, ita d. §. aliquando instituit. de nuptiis, & d. auct. quibus modis naturales efficiuntur legitimi in princ. & cap. tanta qui filij sunt legitimi. Ad quam legitimationem per subsequens Matrimonium, licet de iure Civili olim requireretur, ut filius esset procreatus ex muliere & partus, & conceptionis tempore libera, & vnica concubina domi retenta, & quod dotalia instrumenta fuissent confecta (de quibus Mynsingerius, Picchardus, & alij scribentes in d. §. aliquando) hodie tamen iuxta ius Canonicum (quod in Matrimonio vel spiritualibus negotiis est attendendum) d. cap. tanta, ut filius naturalis per subsequens Matrimonium efficiatur legitimus, non est necesse quod fuerit genitus ex concubina vnica domi retenta, neque quod instrumenta dotalia fuerint confecta, sed solum Matrimonium contractu legitime, iuxta idem ius Canonicum, & Tridentinum (ubi idem seruatur) initio, subsequente, naturales filij legitimi fiunt, sed de hac legitimatione per subsequens Matrimonium plura tradidi in tractatu de contrah. Matrimon. cap. 8. n. 85. & 86. & c. 10. n. 64.

Alter modus, quo naturales filij iure Civili efficiuntur legitimi, & in Patriam Potestatem rediguntur, est per oblationem Curia, seu ordinem Curialium, qui obnoxij sunt muneribus quæ in municipiis obeantur, d. §. aliquando instituit. de nuptiis, §. quibus instituit. de hered. que ab intestato, §. quod verò, & §. si quis suus, & §. si quis ignitus, auct. quibus modis naturales efficiuntur legitimi, & l. si quis 3. C. de natur. lib. Tempore enim Romanorum erat Curia sine Corpus in quilibet Civitate, quæ Curia cum indigeret assessoribus, sine officialibus ad negotia expedienda, ut in auct. de defensor. Civit. §. nulla, ideo quicumque offerebat filium naturalem Curia, filius ille efficiebatur

efficiatur legitimus, vt est text. in d. §. quod vero, & §. si quis iuratur. amb. quibus modis naturales efficiantur legitimus, & Scribes in d. §. aliquando iuratur. de nuptiis, & Insuper committitur. Et hac legitimatio per oblationem Curie: fieri potest aut per patrem inter vivos, vel i. testamento Curialem scribat, vel per ipsum naturalem filium, qui defuncto patre, nec alius filius legitimus superstitibus, i. ipsum Curie offert d. l. §. qui. Cod. de natural. liber. & Myningerus in d. §. aliquando. Et naturales sic legitimati, & in Patria Potestate redacti in paternam successionem suorum heredium, iura cum aliis filijs legitimis adipiscuntur, ipsique vicissim pater succedat i. communis 98. Cod. de natural. liber. & §. quoniam amb. quibus modis naturales efficiantur legitimus. Myningerus & Picchardus in d. §. aliquando. Couarr. lib. 4. decretal. p. 1. cap. 8. §. 9. num. 1. Grallus de successione ab intest. §. successio de intestato quest. 1. 9. num. 16. & apud eundem alij. Cognatis vero, agnatiue patri non succedunt, nec ipsi idem cognati patris, §. filium amb. quibus modis naturales efficiantur legitimus, Myningerus in d. §. aliquando, qui post Angelum in d. §. aliquando, aduerit hos oblatos Curie iuris tantum fisione, & auctoritate fieri legitimus, non verè.

85 Verum hic modus legitimandi per oblationem Curie in diuersitudinem abiit, & amplius non obsecratur, vt post alios tradunt Couarrun. & Grallus locis allegatis, Picchardus in d. §. aliquando num. 2. iuratur de nuptiis, Ioan. Baptista de Barbois in d. tract. de filiis fam. quest. 44. n. 24. & Molin. de iustitia tom. 1. allegat. disp. 2. 2. vers. de iure antiquo, & eius loco successit legitimatio, quæ per scriptum Principis fit, per quam patet filius illegitimus constituitur in Patria Potestate, §. si quis sanè non habens filius legitimus, & §. si iuratur licentia, amb. quibus modis natur. eff. legit. amb. præterea, & amb. item sine. Cod. de natural. liber. & cap. per venerabilem; Picchardus loco citato, Ioan. Baptista de Barbois quest. 1. n. 16. Couarrunias d. cap. 8. §. 3. Grail. d. quest. 9. Gomez. ad l. 12. Tauri num. 54. Molin. loco citato, & disp. 174. initio d. tom. 1. & Doctores communiter in d. amb. quibus modis naturales efficiantur legitimus. Et aduertendum, quod per scriptum Principis legitimari possunt, & solent non solum filij illegitimi naturales tantum, sed etiam ipsi, modo in legitimatorem consentiant, & per eam legitimatorem ex consequenti idem spiritus legitimatus in Patris Potestate transit, vt habetur §. generaliter amb. quibus modis naturales efficiantur sui, ita C. matrimonias d. §. 3. Gomez. ad d. l. 12. Tauri num. 54. & Molin. loc. cit. Qui d. disp. 173. initio assert rationem, nempe quia cum inhabilitates illegitimatorum omnium iure positio sint introductæ, accedente voluntate, decreto Principis, cui tale ius postimum subiacet, abolitæ manent, ac proinde huiusmodi illegitimus etiam si sit spiritus, legitimus efficitur. Intra igitur præallegata iura legitimatio per scriptum fit. Quando Princeps, non cognoscens superiorem, concedit legitimatorem filio naturali vel spiritui, & restituit eum primis natalibus, quibus omnes homines liberi, & legitimi nascuntur, vt etiam Gomez. d. l. 12. num. 54. De qua legitimatone, & eius effectibus latè infra.

Filij dicuntur, per adoptionem in liberos, constituuntur sub Patria Potestate adoptantis & quod sit adoptare, & quæ species adoptionis.

46 Ceterum in Patria Potestate sunt non solum filij ex legitimis nuptiis procreati, & naturales filij legitimati, vel per subsequens Matrimonium, vel per oblationem Curie, vel Principis scriptum, D. lo. Angel. Boffius, de Patria Potestate.

sed etiam ij, qui etiam ab aliis sint geniti, in liberos adoptantur, quique per adoptionem in adoptantiam potestatem transeunt, iuratur. de adoptionibus in princ. l. generalis, ff. eod. tit. & constat ex tot. tit. Cod. eod. Quare tres habet causas Patria Potestas, iustas nuptias, legitimatorem filij naturalis, & adoptionem, quæ mediante, qui non est filius verè, & per procreationem, legis potestatem filius efficitur, & in potestate adoptantis constituitur, & sic solum legitimus, in quo distinguatur a filio, qui ex legitimo Matrimonio natus est, qui naturalis, & legitimus est, vt post Gloss. in l. initio iuratur. de adoptionibus, notat Picchardus ibid. initio num. 3. De adoptione autem latè, dicitur iuratur. de adoptione & tot. tit. ff. & Cod. tit. eod. Myningerus, Picchardus in d. l. iuratur. de adoptione, & alij Scribes ibid. in d. tit. ff. & Cod. de adoptione. & Alcanis Clement. de Potest. Patr. cap. 1. num. 5. & segg. & ex Theologis Lud. Molino de iur. & iure tom. 1. tr. 2. quest. disp. 227. Angelus in sum. verbo adoptio, & Synthesi verb. eod. Cum igitur non per omnem adoptionem quis constituitur sub Patria Potestate, explicandum est, per quam adoptionem filius naturalis alienus efficitur in adoptantis potestate.

Itaque adoptare ex vi nominis (vt notauit Myningerus in rnr. Iuratur. de adoptionibus) significat alienum in filium sibi adscribere, seu delgere; Vnde adoptio, generaliter accepta, nil aliud significat, quam gratiam quamdam electionem alicuius in filium, ac proinde qui sic eligitur, adoptivus dicitur, & à Picchardo in expl. causæ legis si adrogator num. 1. ff. de adoptionibus eo posita ante initium tituli Iuratur. de adoptione. definitur sic. Adoptio est actus legitimus, per quem qui extraneus est pro filio nepotè habetur; à Theophilo verò definitur, quod sit actus legitimus, naturam imitans ad liberorum solatium inducens; quam definitionem ponit Myningerus loco citato, & tradit etiam Angelus in sum. verbo adoptio. initio, & dicitur naturam imitans, quia, (vt Iulianus l. adoptio ff. de adoptionibus ait, & tradit ad Iulianum d. l. iuratur. de adoptione §. minore & segg.) in patris locum habet, in quibus natura locum habere potest. Dicitur verò, actus legitimus, quia non moribus, sed lege duodecim tabularum iustitiam est, vt loco alleg. Picchard. Porro adoptio, sic in genere accepta sub duas habet species, quarum prior dicitur arrogatio, seu melius (vt in d. explicat. n. 5. & in §. adoptio. n. 1. Iuratur. de adoptione) notat Picchardus arrogatio, propter rationem, de qua num. sequenti, altera species dicitur similiter adoptio, cum nomine proprio careat, in iure enim, quando species aliqua certo proprio nomine caret mutatur, & retinet nomen sui generis, §. 1. iuratur. de legitimis agnatis success. & l. ff. de adoptione. de qua distinctione adoptionis in præfatas duas species dicit. l. 1. & sequentibus, ff. eod. tit. & tit. iuratur. de adoptione.

Quid sit arrogatio, & quando fiat & ad eam requisita, vt valeat.

Adrogatio est, seu sit, quando quis, (sive masculus, sive femina, adrogari enim, & adoptari possunt non solum masculi, sed etiam feminae, §. 1. initio ibi, et, casus, iuratur. de adoptione, & l. nam & femina, ff. eodem, dummodo sint legitimi, & naturales, locus vero si spiritui, vel naturales tantum vt infra num. 19. Minime filius familias, sed sui iuris (vel quia ascendentes per lineam masculinam non habet, vel quia per emancipationem, vel alia ratione. Egressus est eorum potestatem) scripto supremi Principis adoptatur, d. §. 1. iuratur. de adoptio. & l. 1.

l. i. §. ff. *cod. de dicitur adrogatio*, quia (vt habetur l. generalis. ff. de adoptione) & is, qui adoptat, rogatur, id est interrogatur, an velit cum quem adoptatum est, iustum sibi filium esse, & is qui adoptatur, rogatur, an id fieri paratur, & per hanc adoptionem, seu adrogationem transeat adrogatus in potestatem, & familiam adoptantis l. cum in adoptis §. fin. C. de adoptionibus & d. l. generalis 2. §. fin. ff. *cod. tit. de conlat etiam ex infirmis. tit. cod. & tradunt Doctores* scribentes in predictis textus, & per allegati, & committere alij. Quod intelligitur, si pater sit qui adoptatur, si vero impubes, dicendum vt infra. Puberis ergo filij iuris adrogatio, vt sit valida, primo fieri debet per ipsum Principem supremum d. l. generalis & l. adrogatione & l. adrogationem, C. de adoptionibus. Quia vero difficile est huic rei gratia Imperi Principem adire, eandem adrogationem posse ab alio per Principis rescriptum delegato, tradunt Alexander in l. ff. de officio eius mand. est ius Bald. in l. penult. §. ff. de adoptione. Mynsinger. in §. cum autem ius in princ. Instituta de adoptione. Secundo requiritur expressus consensus adoptatis, & adrogatoris, vt supra dictum est, & traditur etiam l. neque ff. de adoptione. Quare licet infans adoptari possit adoptione posterioris speciei, scilicet quando pater dat filium in adoptionem l. in adoptionibus, & l. etiam infan-tem ff. de adoptionibus non tamen potest adrogari infans, cum careat consensu iuxta eadem iura, & notant Syluester, & Angelus (sum. verbo adoptio, ac Molina dist. 227. Hoc tamen limitat Glossa in dist. l. generalis, nisi coniuncti affirmaverint apud Praedictum hoc infanti expedire argum. d. l. generalis, & idem notat Additionator ad summam Angelij, verbo adoptio litt. D. Ex eo etiam, quod requiritur utriusque consensus expressus, sequitur vt quis absens non possit adrogare, neque etiam adoptare per procuratorem posterioris speciei, neque etiam per procuratorem l. neque, & l. post mortem, §. neque, ff. de adoptionibus. Huiusque causam tradit Bart. in l. Gallus, §. forsitan, ff. de liber. & post. Scilicet quia licet ea, in quibus solus consensus requiritur, per procuratorem fieri possint, vt in legitimatione, ubi sufficit, quod filius ostendat voluntatem patris, nec sit necesse patrem esse praesentem, neque etiam ex parte filij requiratur, quod sit praesens, sed sufficiat, quod habeat ratum, vt in auct. quib. mod. natur. eff. sui, §. naturales, & §. generaliter, quia in legitimatione pater nihil disponit, sed Principi, vel habenti auctoritatem à Principe, consentit, quia ipse non legitimat, sed auctoritas Principis. Tamen quando pater disponit, vt quia pater emancipat, vel absoluit filium, manumittit, adoptat, & iudex autorizat, non potest facere per procuratorem. Per nuncium autem posse fieri adrogationem notat Additionator ad Angelum in summam verbo adoptio, num. 6. litt. E. si etiam quis coram multis, vel etiam per se in domo sua dicat, accipio te in filium meum, non fieri adrogationem, neque adoptionem in tali casu post Panormitanum in cap. unico de cognatione legali, tradunt Syluester d. verbo adoptio, num. 7. Angelus verbo *cod. num. 2. & ibid.* Additionator per text. in l. non nudis, *cod. de probat.* quia non servaretur forma, quae est vt fiat Principi vel Magistratus, (vt dicitur infra) auctoritate (vt dist. l. non nudis), & est de substantia adoptionis, & etiam requiritur consensus per verba expressus. Tercio, vt quis possit per adrogationem, vel adoptionem sibi facere seu adrogare, vel adoptare in filium, debet esse ius iuris, seu paternifamilias, non filiusfamilias, cuius voluntas subiecta est ei, sub cuius potestate est, sub cuius etiam potestate foret ab eo adoptatus, ita etiam expresse

Syluester d. verbo adoptio n. 5. & Molina d. dist. 227. *verf. fin.*

Quarto vt quis adrogare, vel adoptare possit, debet excedere, adrogandum, vel adoptandum, decem, & octo annos, §. minorem natum, de adoptionibus. Cum enim adoptio imitetur naturam, eiusque sit similitudo, & imago, l. si pater cum l. sequenti, l. quasi-tum 34. *verf. nec enim*, ff. de adoptionibus, & l. filio, ff. de liber. & post. sequitur vt locum habere non possit, nisi ubi & natura, cuius lex & ars imitatrix est, habere potest: iuxta autem naturam pro monstro haberetur, imo impossibile esset filium esse patre maiorem, ac proinde qui minor natus est, maiorem adoptare non potest, sed tunc à lege permittitur, ubi & natura locum habere potest, dist. l. si pater cum alior. Iuriconsulti, & Iustinianus voluerunt adrogantem, atque adoptantem habere debere plenam pubertatem, decemque, & octo annis excedere, adrogandum, vel adoptandum, quia quamvis ad legitimum Matrimonium aetas quaedam annorum sufficiat, tamen cum in adoptionibus electione res agatur, firmitate quadam indicij opus est, quam habere censetur, qui decimum octavum attigerit annum, §. fin. quibus ex-*caus. manum. non liceat.* Quare, si quis plures adrogat, vel adoptat, & debet, & satis est vnum quemque eorum decem & octo annis excedere. Ex hoc quod adoptio imitatur naturam, sequitur primo quod etsi filium alicuius in locum nepotis, & contra alicuius nepotem in locum filij quis legi-*tim. filium.* permittit adrogare, vel adoptare possit, & tam filium, inquit, de adoptionibus, non est tamen lege permittit in locum fratris adoptare, l. nec apud *cod. de hered. instituen.* & ibi Glossa. idque ideo quia legibus naturae, quam decem habet adoptio, minime consentaneum est, vt frater à fratre procreetur, vt Glossa citata, Mynsinger, in dist. §. & tam filium, & Piccardus in §. minorem natum instituit, de adoptionibus. Secundo sequitur, quod quamvis Clericus in Sacris constitutus, vel alia persona facta, non valens Matrimonium valide contrahere, naturaliter filios habere possit, quia tamen ipsa natura, quod inhonestum impossibile putatur, non potest adoptare, ita Greg. Lopez l. 2. tit. 16 p. 4. Additionator ad Angelum in summam verbo adoptio n. 6. litt. D. E. Piccardus in d. §. minorem natum, exi-*trahitur.* contrarium, & initiatos sacris Ordinibus, cum à natura non sint impediti generare, sed ex accidenti, ex superuenienti voto castitatis, adoptare posse affirmant Afcianus Clement. alior allegans cap. 3. num. 13. Syluester dist. verbo adoptio, num. 5. & Ludovicus Molina dist. disput. 227. circa fin. & prius dixere Hostiens. in rubr. de cognat. leg. & Panormitan. in cap. unico *cod. tit. de cognat. leg.* Quos tamen reprobat d. Additionator ad Angelum dicens sibi hoc videri absonum, cum Clerici in sacris, ac Presbyteri debeant vacare domino cultui, & quia non debeant filios thesaurizare, ac etiam quia possit fieri fraus habendo tales filios adoptivos, vt filij naturales reputarentur adoptivi. Tercio, cum secundum naturam quis nepotes ex filio, eiusque descendentes habeat in potestate, iuxta in praecedentibus tradita, pari modo, si is, qui filij iuris est, sit adrogatus, & habeat filios, non solum ipse, sed & filij eius, etiam adoptivi, transeant in adrogatoris potestatem, tanquam nepotes, seu nepotum vicum obtinentes §. illud proprium in fine, de adoptionibus, l. 2. §. hoc vero proprium, l. si paternifamilias, & l. adrogato, ff. eodem; idque procedit (vt notat in d. §. illud, Mynsinger.) non solum in filiis adoptatis, sed etiam in nascituris, atque his, qui iure postumini reddebant, vel qui in utero fuerant, dum adrogarentur l. si pater-*familias*

familias, ff. de adoptionibus. Quarto, ex eo quod adoptio imitatur (vt dictum est) naturam, sicut pater naturalis potest filium suum in adoptionem alteri dare, § *sed hodie in fine*, de adoptionibus, & infra explicatur, ita pater adoptivus filium adoptivum § *in plurimo in fine* eod. Quod intelligitur (vt ibid. dicitur) de filio adoptivo, non quidem extraneo, sed sanguine coniuncto ipsi patri adoptivo; quia cum filius a parte datus alteri extraneo in adoptionem, in adoptantis potestatem non transeat d. § *sed hodie*, & notatur infra, non possit idem pater adoptivus eundem filium extraneum adoptatum alteri in adoptionem dare. Si contra illud, quod adoptio imitatur naturam, obicitur, quod quamvis quis filium non habeat, potest aliquem in locum nepotis, vel neptis adoptare, quod tamen ipsi nature adversatur, cum non possit, qui filium nunquam habuit, habere nepotem; & similiter, qui nunquam uxorem habuit, non prohibetur adoptare, l. c. qui uxores i. ff. de adoptionibus, cum tamen naturaliter non possit habere liberos, qui uxore caret. Respondetur cum Mynsingerio in d. § *hodie*, & Piccardo in § *minorum nata num. 12.* cum sit accidentale, vt alias idoneum ad procreandum filium, vel uxorem, non habeat, ideo in adoptione non esse considerandum, neque illud impedire.

Si præterea obicitur, quod spadones, qui naturaliter generare non possunt, adoptare nihilominus possunt, § *sed & illud in fine*, de adoptionibus, & l. 2. ff. eod.

Qui a natura generare non possunt, neque arrogare neque adoptare queunt.

30 Respondetur, quod qui a natura, seu secundum naturam, obve defectum naturalem generare non potest, neque arrogare, neque adoptare potest d. § *sed illud*, & d. l. 2. dum illam textibus dicitur, quod non possunt adoptare Castrati; Castrati enim proprie dicuntur, qui sic nati sunt, vt nunquam generare possint, & sic a natura ob defectum, seu carentiam partis corporis generationi destinatae ab initio naturæ sunt impotentes ad generandum, vt notat Mynsingerius in d. § *sed & illud*. At verò arrogare, & adoptare possunt, qui ex accidenti ob vitium aliquod temporale generare non possunt, qui videlicet morbo, aut alia ratione genitalia, aut vitiumque testiculum amiserunt, aut maleficio impediti sunt coire, vt explicant Mynsingerius in d. § *sed & illud*, & Picchardus in d. § *minorum num. 10.* & constat ex d. § *sed & illud*, & d. l. 2. ff. de adoptionibus, dicentibus spadones posse adoptare, non Castratos, quia ex accidenti, non a natura. Spadones sunt ad generandum impotentes; nam quamvis spadonum generalis sit appellatio, omne Enitatorum genus comprehendens l. spadonem 128. ubi Aciatus ff. de verborum significat. tamen illi spadones proprie dicuntur (vt locis allegatis Mynsingerius, & Picchardus explicant) quibus violenter detracta est virilitas, à verbo Græco *ευνω*, quod est aufero, auello. Quapropter cum natura generandi magis, quam temporale vitium, propter quod abdicatur homo à facultate generandi, agendum sit, rectè spadones adoptare possunt, vt dictis textibus dicitur.

Qui filios possunt procreare, vel habent alios filios, vel spem illos habendi, non debent permitti adoptare.

31 Predictis ad arrogationem requisitis, ad lendum prohiberi arrogationem in filium, cum arrogans est minor sexagenaria annis, idoneusque ad procreandum filios, vel habet filios aut spem illos habendi l. si pater d. l. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

terfamilias § in arrogationibus ff. de adoptione. (vbi dicitur in arrogatione considerandum esse ætatem eius, qui vult arrogare, & si sexagenarius non est, cum magis liberorum creationi, quam arrogationi vacare debere, nisi ob morbum, aut valetudinem, aut alia ratione impeditus sit illos habere, aut alia ad se iusta causa arrogandi, veluti si quis coniunctam sibi personam velit adoptare.) & Linc. i. § *præterea ff. eodem*, (vbi dicitur, considerandum, an non debeat permitti habenti vnum, vel plures liberos, adoptare alium, & additur ratio, scilicet, quia inde patrimonio minuitur legitimis filiis, minusque sit percipiens arrogandus ex eiusdem arrogantis bonis. Advertendum autem ibi eum, qui liberos habet, aut spem illorum, non omnino excludi ab arrogatione, vt penitus non possit arrogare aliquem in filium, (vt voluit Gregorius Lopez in l. 4. tit. 16. p. 4.) sed tantum statui, vt, inter alias circumstantias ante arrogationem authorizandam, hæc de filiis arrogare volente, vel de spe illos habendi, attendatur, ob præsentem rationem, & regulariter (vbi non sit aliqua iusta causa suadens arrogationem) qui liberos habuerit, aut spem illorum ab arrogandis alienis repellatur, vt notavit Molina d. disp. 227. Et si autem regulariter habenti alios filios naturales, vel spem illos habendi à Principe non sit concedendum, vt quemque arroget in filium, tamen si scies, & prudens Princeps illum filios, aut filiorum spem habere, (nam si ignoraret, ob non explicam ei illam filiorum circumstantiam, subreptitia foret censenda) arrogationem alicuius concedat, erit arrogatio valida, vt notat Glossa in fine de adoptionibus, vers. soli, & tradit etiam Molina d. disp. 227. Licet autem non arrogare, (vt dictum est,) tamen adoptare potest filium alienum, qui liberos habet, vt apparet ex l. qui in adoptionem sine ibi sed filia mea, & ex l. si in qui nepotem, ff. de adoptionibus, & per hos textus tradunt Gregor. Lopez ubi supra, & Molina d. disp. 227.

Arrogare, & adoptare potest tantum masculus, non femina, nisi forte ex Principis indulgentia.

Præterea supradictis additur arrogare volentem § 2. debere esse masculum, nam femina non possunt arrogare, neque etiam adoptare vt traditum est supra n. 14. ex textibus ibi additis: nam cum arrogatio indota sit, vt quis filios, quos non genuit, in potestate habeat, & femina proprios filios naturales, & legitimos non habeat, aut habere possit in sua potestate vt d. n. 14. probatum est ex § *femina in fine*, de adoptionibus, ac proinde multo minus possit habere in sua potestate alios arrogatos, aut adoptatos, sequitur, vt nec possit arrogare, & adoptare, vt d. § *femina*, nisi ex privilegio, & receptio Principis ad solatium liberorum amissorum in bello, aut in vitustate, & commodò publico, vt d. § *femina*, & l. mulierem, C. de adoptionibus, & notatum est d. n. 14. vbi etiam notatum est iuxta d. § *femina*, hos filios ex indulgentia, & gratia Principis à femina adoptatos non transire in eius potestatem; & ex eo, quod femina neque arrogare, neque adoptare permittitur, si manitus quemquam arroget, vel adoptet, etiam nepotem, vel pronepotem, iuxta tradita infra num. 58. vxor illius non manet agnata illi, sed tanquam nouerca, vt habetur l. qui in adoptionem ff. de adoptionibus.

Que requirantur in adoptione impuberis sui iuris.

Et supra explicata requisita ad arrogandum in arrogatione puberis sui iuris, habent locum etiam in arrogatione impuberis sui iuris, excepto secundo requisito de consensu expresso arrogati in arrogationem § 2.

gationem, qui consensus in adrogatione impubertis non requiritur, sed loco illius n. c. laria est cognitio causae arrogationis, an sit iusta, & honesta, ac pupillo expediat adrogari, ut decernit Iustinianus §. cum autem instituit. de adoptionibus, & etiam cautio adrogantis per personam publicam, nempe tabellionem praestanda, de bonis impuberis adrogati defuncti, restituendis, illis, ad quos, si arrogatio facta non fuisset, eius bona pervenitura erant. dist. §. cum autem instituit. de adoptionibus, l. nec ei, §. in arrogationibus, l. non aliter, & l. sequenti, ff. eodem; & ratio differentiae, cur in arrogatione puberis sufficiat per Principem, vel eius Delegatum, arrogati, & arrogantis voluntatem requiri, interueniente mutua interrogatione, & responsione, nullaque sit opus cognitione causae; in arrogatione vero impuberis in iuris debeat Princeps, cuius Delegatus cognoscere de causa eiusdem arrogationis, & etiam exigere causationem praestam sit §. quia, cum ille qui maior est quatuordecimo anno, arrogatur, cessat necessitas cognitionis causae, nam ipse satis sibi providere potest, cum iam animi iudicium habeat §. instituit. quib. non est permitt. facer. testam. & si in arrogatione deceptus fuerit, restitui poterit tit. ff. de minorib. At cum impubes arrogatur, qui animi iudicio destitutus est dist. §. 1. & etiam l. 1. vers. impubes, Cod. de falsa moneta, ea causae cognitio iudicata est necessaria una cum illa cautione, cum non solum ipse pupillus, sed & omnia eius bona transirent in potestatem adrogantis, ut constat ex dist. §. cum autem instituit. de adopt. & tradunt omnes Doctores, de quo infra. Per huiusmodi enim cautionem, pupillo adrogato in pupillari aetate defuncto, legitimis haeredibus ipsi impuberi substitutis, vel iis, qui alias ab intestato ei essent successuri, manet prospectum ne successione fruantur, sed eiusdem pupilli bona eiusdem restituantur.

- 54 Igitur etsi impubes, septimum excedens annum, possit assumi in filium per arrogationem a Principe, aut ex delegatione vilius ab alio, tamen fieri debet, praecedente causae arrogationis cognitione; per Iudicem ut habetur dist. §. cum autem instituit. de adoption. l. si paterfamilias, §. in arrogationibus, & l. nec ei, ff. eod. tit. Quae cognitio consistit in sequentibus, provi habetur dist. l. nec ei, scilicet debet Iudex inquirere, an arrogationis causa sit honesta, & adrogatio pupillo nec ne expediat. Quae sint pupilli facultates, & quae eius, qui illum adoptare velit in locum filii, cuius arrogator conditionis, & vitae, quibusve moribus sit praeditus, & qualis famae sit, num eiusdem adrogatorem moveat, pia affectio ad adrogandum aut sit suspicio sinistrae intentionis, insidiosa vel bona pupilli usurpandi, an committens sit eidem pupillo arrogando, cum inde pia affectio, & commodum arroganti praesumatur, aetas quoque arrogatoris consideranda, an nondum sexagenarius sit, atque idoneus ad procreationem liberorum, nulloque impedimento factus ex accidenti impotens ad generandum, an habeat filios, vel spem illos habendi, in quibus duobus casibus relinqui magis debet vacare procreatione filiorum, quam ab eorum adoptare in filium iuxta tra. lita. Quae omnia in d. l. nec ei notantur. Praeter quas circumstantias in l. 2. Cod. de adoptionib. videtur exigi etiam testimonium eorum Indicis propinquorum, seu sanguine coniunctorum impuberis, qui affirmare se existimare arrogationem illi fore utilem. Ex praedictis omnibus consideratis, indicandum erit, num arrogatio pupillo expediat.

- 55 Etsi iudicatum fuerit expedire, praeterea (ut su-

pra notatum est) satisfare, seu cautionem fideiussoriam sufficientem praestare, seu idoneos fideiussores dare debet arrogator, si arrogans impubes i. vita decesserit, sese omnia bona illius ad ipsam causam arrogationis perventa, restitutorum suis ad quos successio arrogatione non facta, pertinuerint. Quae cautio fieri debet per tabellionem, seu Notarium publicum, ita d. §. cum autem instituit. de adopt. & d. l. nec ei. Hi autem, quibus illa restitutio fieri debet, & in quorum favore praestari debet cautio sunt (ut supra notatum est) pupillariter substituti ipsi impuberi arrogato, vel qui alias ab intestato successisset; cum enim per talem impuberis arrogationem, substituti pupillariter, & Legatarii (eo quod per arrogationem infingeretur pupillaris substitutio d. l. nec ei §. eorum fine,) item & haeredes legitimi damnum nificarentur, statum est, debere interponi eam satisfactionem de restituendis bonis pupilli adrogati defuncti eiusdem, qui vel ex substitutione pupillari, vel ab intestato, si arrogatio facta non fuisset, ad successionem eius venturi erant, statim vero ac impubes arrogatus ad pubertatem venit, cessat ea satisfactio, seu fideiussorum obligatio, ut ex praefatis iuribus colligitur. Gloss. ibid. & Mytingerius in d. §. cum autem, affertens rationem, ob quam non debebat prodigi ultra pubertatem, sine inspectis pupillaribus substitutis, siue haeredibus legitimis, cum pupillaris substitutio, adveniente pubertate, per se extinguitur §. quia ratione instituit. de pupillar. substitutis. Arrogatus vero ipse pubes iam factus testamentum facere possit, & exclusus ab intestato veniensque, si voluerit extraneos instituire. Praedicta quoad primam speciem adoptionis, seu arrogationem, scilicet quid sit, quando fiat, & quae sint eius requisi, ut sit valida, siue pubes, siue impubes sui iuris adrogatur, de cuius effectibus infra.

Adoptio specifica, provi distinguitur ab arrogatione, quid sit, quando fiat, eorum quo Iudice, & quos consensus ex parte adoptantis, & adoptati, & patrisfamilias dantis filium in adoptionem requiratur.

Altera species adoptionis, quae retinet sui generis nomen, ut supra n. 47. sine notatum est) dicitur expressa, seu specifica adoptio, (de qua §. sed bodie. Instituit de adoptionib. & l. cum in adoptis Cod. tit. 1.) & fit, quando quis, qui non est sui iuris, sed filiusfamilias, in patris naturalis potestate constitutus, adoptatur, & in filium proprium recipitur ab alio, à quo non est immediate carnaliter genitus. Quae adoptio non est necesse, ut fiat (sicut dictum est de arrogatione) per Supremum Principem, aut ab eius Delegato, sed sufficit, si fiat imperio Magistratus, nempe eorum Indicis iurisdictionem ordinariam habente, §. instituit de adoptione l. 1. ff. eod. tit. cui Magistratus, seu Indicis ordinario, cum iure competat haec adoptio praesente sumpta, seu specifica, posse per eum delegari, post Fabrum, & Angelum tradit Mynting in d. §. 1. num. 1. ubi & assignat, ex Iafone, rationem, cur arrogatio tantum eorum Principis, adoptio vero praesente sumpta, seu specifica à Iu lice inferiori fieri possit, nempe quia adoptio, cum patris naturalis potestati subdit, antequam in adoptionem transferatur, & in adoptantis familiam transferatur, non solum consensus adoptantis, sed & patrisfamilias, & adoptandi filij, tamen adoptandi sufficere consensus tacitus, scilicet quia praesens domum adoptatur non contradicat, ut habetur expresse l. in adoptionibus,

Un f. de adoptionibus. & l.ultima C. cod. tit. Nisi forte filius taceret metu, vel nimia reuerentia, vt post alios notat Molina d. diffn. 127. vers. in adoptionibus. Quod si filiusfamilias, qui datur in adoptionem, sit infans, sufficit illius consensus praesumptus, consentiente expresso ipso patrefamilias, vt conflat ex l. etiam infantem, ff. de adoptionibus.

Duplex est praefata adoptio specifica, & prima est, per quam filiusfamilias traditur extraneo in filium, & qui nomine extranei intelligitur, & qui eius effectum?

57 Hec porro adoptio praesumptae, & specifica, (& est distinctio à Iustiniano inducta ad tollendam omnem ambiguitatem super successione iure, quae olim erat inter Iurisprudentes) duplex est, & sed hodie insitit de adoptionibus & l. cum in adoptionem, C. cod. tit. Vna quando filiusfamilias datur in adoptionem extraneo, vt in d. s. sed hodie, & al. in adoptionibus, & extraneus intelligitur omnis, qui non est vnus ex ascendentibus paternis, vel maternis adoptandi, & sic comprehenduntur sub nomine extraneorum frater, nepos ex fratre, & omnes à latere cognati, quos quantum ad iura adoptionis attinet, pro extraneis haberi tradit Gloss. in d. l. cum in adoptionem, & post eam Afcianus Clement. de Patr. Potest. c. 5. n. 16. Mynsinger. in d. s. sed hodie, & commentitor Iurisprudenti, & colligitur ex praefatis textibus, dum explicant alteram adoptionem filij-familias, qua ano paterno, vel materno quis à patre traditur in filium. Per hanc igitur adoptionem filij-familias extraneo in filium dati à patre naturali, cuius potestati filius subest, adoptatus non transit in potestatem, & familiam adoptantis, (vt habetur in iisdem textibus,) sed manet in potestate patris naturalis, qui illum dedit in adoptionem, cuius iura per eam adoptionem non dissoluantur, (robustiora enim sunt iura sanguinis, quam vt Civilis ratione dissoluantur l. iura sanguinis s. ff. de regulis iuris,) nec quicquam ad patrem adoptionis transit, vt notat Afcianus Clement. de Potest. Patre. c. 5. n. 6. & habetur & s. sed hodie in principio licet adoptatus ab intestato succedat eidem patri adoptino, in eius bonis etiam vna cum legitimis, & naturalibus, si quos idem pater adoptiuus habeat d. s. sed hodie. Quare patri naturali adoptiuo omnes effectus causati tam ex filiatione, quam ex Patria Potestate, & sic tam à lege naturali, quam Civili manent illibati, & intacti, ac si idem eius filius non fuisset adoptatus, vt habet textus in d. l. cum in adoptionem in principio, ubi Iustinianus hoc latius prosequens, decidit, filium, quauis in adoptionem datum, patri naturali prodesse, & ab eo patrem naturalem debita naturalia percipere. Verum quidem est, quod etsi huius adoptiuus habeat successione in bonis patris adoptini ab intestato, (sen nullo condito testamento, adoptione non dissoluta, ex hac vita discedentis, (aliis autem illius cognatis non succedit,) & quidem in omnibus illius bonis, si nullum alium filium habeat, nec naturalem, nec adoptionem, & si habeat liberos, aequaliter cum illis succedat. Potest tamen idem pater adoptiuus ad librum dissolvere adoptionem, qua dissoluta, neque ex testamento, neque ab intestato illi succedit filius adoptionis, & si ea non dissoluta è vita discedat, nihil ex testamento tenetur relinquere ei filio adoptino, & illum, alio herede instituto, potest praeterire, neque illi competet quaelibet inefficilio testamenti. In bonis vero patris naturalis habet & successione ab intestato, ac si ab extraneo non esset adoptatus, & quicquam inofficiosi testamenti, si fuerit praeteritus, idque, siue pater eius naturalis, durante adoptione, siue iam

D. Jo. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

dissoluta, è vita discedat. Quae omnia d. s. sed hodie insitit de adoptionibus, s. sed hac omnia insitit de hereditate, quae ab intestato deser. & d. l. cum in adoptionem, Cod. de adoptionibus.

Altera adoptio est, quando filiusfamilias à consanguineo ascendente paterno, vel materno adoptatur in proprium filium, & qui eius effectus?

Altera adoptio praesumptae, sen specifica est, & sic, quando filiusfamilias datur in adoptionem alicui non extraneo, sed sanguine communi ascendenti materno, puta ano, vel proano ipsius filij, qui adoptatur, materno, & quando ascendenti paterno puta ano, vel proano datur in adoptionem nepos, vel pronepos filiusfamilias, tunc extra eiusdem aui, vel proau potestatem, sed existens sub potestate sui patris naturalis, qui ante filij, qui in adoptionem datur, conceptionem, erat extra filij patris, vel aui paterni Potestatem iam emancipatus; & per huiusmodi adoptionem, cum & naturali sanguinis, & civili vinculo adoptionis coniunctus sit adoptatus patri adoptino, sub eiusdem patris adoptini Potestate Patria efficitur, & omnino constituitur, & patris naturalis Potestatem egreditur ita d. l. s. sed hodie, & d. l. cum in adoptionem, s. si vero. Quare, à patre suo naturali, manente adoptione, nihil expectare debet, illique non succedit ab intestato, nisi tanquam agnatus proximior, vt de filio arrogato notat Molina de Inst. tom. 1. tract. 2. d. l. diffn. 127. s. quando arrogator vers. illud tamen. Neque ab eo exheredatur, & praeteritus potest nullum dicere testamentum patris naturalis, & si quid adquisierit, non sibi, sed adoptanti acquisitionem intelligitur d. l. cum in adoptionem, s. si vero. Solum ergo patri adoptino, scilicet ano, & proano, qui illum adoptauit, succedit tam ex testamento, quam ab intestato, & illius testamentum, si ab eo praeteritus vel exheredatus, potest dicere nullum, etsi talis pater adoptiuus alios liberos habeat naturales, aut adoptiuos, vna cum illis succedit aequaliter: idem verò filius adoptatus ab ano, aut proano materno, aut paterno non auouit iura materna comparatione matris naturalis, sed perinde succedit illi ex testamento, vel ab intestato, & dicere potest nullum testamentum illius, si ab ea exheredetur, vel praeteratur, ac si non esset adoptatus d. l. cum in adoptionem, s. neque enim, Cod. de adoption. illis verbis. Quis enim materna iura posset abolere, (nempe adoptionem) cum videbatur & ex antiquo iure patrem quidem adoptionem, matrem autem eam, quanta natura cognouit? & idem de filio arrogato respectu matris, & huius ratio eadem s. neque enim, tangitur, scilicet, quia femine nec arrogare, nec adoptare possunt, vt etiam supra dictum est. Vnde per arrogationem, vel praefatam adoptionem variatur solum ius succedendi patri naturali, manet autem inuariatum ius succedendi matri. Ceterum cum sit integrum praefato patri adoptino eundem filium adoptionem emancipare, si fit ab eodem patre adoptino emancipatus idem filius adoptiuus eo ipso erit ab eius potestate, & consequenter ad illius bona non plus iuris habet, quam si nunquam ab eo fuisset adoptatus, & iterum reuertitur, seu reincident in potestatem, & omne ius patris naturalis adhuc superstitis, vt ex consequenti ei futurus sit haeres, & successor legitimus, ac si nunquam ab eo fuisset in adoptionem traditus, d. l. cum in adoptionem, s. si vero pater, Cod. de adoptionibus, & Afcianus Clement. de Patr. Potest. cap. 5. numero 19. Si verò, iam defuncto patre natu-

B 3

rali, autis, vel propterea emancipasset talem filium adoptivum, & diem patris naturalis vivens ita de bonis suis disposuisset, ut ad alios devenirent; an tunc filius excluderetur ab hereditate, & successione utriusque patris Glof. in d. §. si vero pater, verbo reverit, refert varias opiniones, ad quod tunc amicus teneretur, & respondet eadem Glof. quod excluderetur filius ab utriusque successione, idque foret filio imputandum, cum non posset inimicus emancipari, & idem tenent Bart. in l. inanti ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & Capic. decis. 194. num. 9. atque etiam Molina d. disp. 227. §. quando autem audi, in eo casu quo talis nepos, aut pronepos avo, aut prozno, loco patris defuncti, non succederet necessario, tenet tantum probabilis, tamen emancipatum manere exclusum ab utraque hereditate. Atque adeo in huiusmodi casu ius non promittit praelumens, ascendentem ita communem nunquam esse effectum, nisi in casu quo talis emancipatus adeo esset ingratu, ut dignus esset exheredatione; in eodem casu filium excludi ab hereditate utriusque patris, & adoptivi, & naturalis, tenet Mynsingerius §. at hi. num. 5. & 6. in fine, de hereditatib. que ab intestato defunctorum, & probat, scilicet ab adoptivi patris hereditate excludi, quia emancipatio dissoluta est adoptio, naturalis vero patris etiam, quia quæsumus factis aliis, ab intestato, vel etiam ex testamento succedentibus, quod factio patris adoptivi tolli posse non debet, cum non debeant voluntates defunctorum ex alieno arbitrio pendere l. illa institutio 32. ff. de hered. institut. l. captatoria ff. cod. tit. & l. captatorius 70. C. de milit. testam. in hoc vero casu pendere illa hereditas ex aliena, nempe patris adoptivi, voluntate, qui filium arrogatum rursus emancipando, hereditatem agnatis adimere, vel eum non emancipando ipsi eandem relinquere posset pro sua voluntate; idque innuitur d. §. at hi. vers. quod adeo sic placuit institui, de hered. que ab intestato, & sic contrarium & in eodem casu filium non excludi a successione patris naturalis sentiat Clement. Afcianus de Patr. Potest. cap. 5. num. 20. eo quod (inquit) quoad successiones sic hodie subtilia differentia emancipationis, & Patris Potestatis, & nullam autem de hereditatibus ab intestato venient, sed non videtur discendum a Glof. & aliorum precedenti sententia, quæ videtur omnino probari d. §. at hi. vers. post mortem, & d. vers. quod adeo sic placuit.

Filius alienus naturalis, vel spurius neque arrogari neque adoptari potest.

- 39 Prædicta autem procedunt, si sit legitimus, & naturalis, qui adoptatur, secus si spurius, aut naturalis tantum, nam licet Anastasij lege naturales filij, non ex incestuosa, & nefaria copula procreati, possent adoptari, & arrogari, & per adoptionem, vel arrogationem in adoptantis, vel arrogantis potestatem transirent, & ad illorum successorem admitterentur; hodie tamen lege Iustiniani spurius, & etiam naturalis tantum, nec arrogari, nec adoptari potest ita l. legem vers. in posterum C. de naturalibus liberis, ubi & assignatur ratio & etiam §. oportet enim semper avo. quib. modis natur. efficiantur sui, ita etiam Dec. conf. 288. pariter ad lucens rationem, & Afcianus Clement. de Potest. Patr. c. 1. n. 7.

Qui sunt effectus arrogationis in puberes sui iuris?

- 40 Sed videamus quoniam sint effectus arrogationis alieni filij sui iuris, siue impuberis, siue puberis. Primo igitur per arrogationem quis transit in potestatem arrogatoris, & etiam transeunt filij eius,

quos habet in potestate, etiam adoptivi, & etiam nascituri, & etiam concepti, dum arrogaretur, & qui iure posthumini redirent, ut supra n. 49. notatum est, qui respectu arrogatoris vicem nepotum obtinent, ut ibid. dictum est.

Secundò per arrogationem bona omnia arrogati, siue in rebus corporalibus, siue incorporealibus, aut nominibus consentientia pleno iure transeunt ad arrogantem l. si pater familias §. ff. de adoptionib. & §. 1. in fine, de acquisit. per arrogationem. Bona tamen adventitia arrogato obvenientia, quoad ususfructum tantum arroganti acquiruntur, proprietates vero ad arrogatum pertinet d. §. 1. si tamen arrogatus non emancipatus, sed manens in potestate, & familia arrogantis, & pubes, non habens liberos, vel fratres à vita discedat, pater arrogator etiam dominium acquirit, si vero arrogatus fuerit impubes, & adhuc impubes moriatur, ad omnes agnatos, vel cognatos, qui ab intestato fuissent impuberi successores, spectantur omnia bona arrogati ad arrogantem pertinet, deducto ususfructu, quem ratione Patris Potestatis arrogator ex eisdem bonis sibi acquirit, ut habetur §. cum autem impubes in fine, de adoptionib. & notatum est supra n. 5. & tradit Mynsinger. in d. §. 1. in fine, de acquisit. per arrogationem. Vtrum vero arrogandus possit aliquid pro se retinere Glof. in l. si pater familias ff. de adoptionib. & ibid. Bald. affirmant, & ita sentire Doctores communiter testatur Mynsinger. in §. illud proprium num. 1. in fine, de adoptionib. eo quod in traditione pactum, quod opponitur, debeat servari Negant vero per textum in amb. ingressi C. de Sacrosanct. Eccl. ibid. Bart. Mynsinger. loco citato, & Sylvest. verbo adoptio, num. 4. quia non valeat (inquit Mynsinger.) aliquid pacisci contra rei substantiam, & naturam.

Tertiò quicunque filius arrogatus ab intestato succedit in omnibus bonis arrogantis tanquam hæres suus, ut constat ex in fine, de heredit. que ab intest. de servit. vers. nec interest. Quod si arrogator alios filios legitimus, aut arrogatos habeat, arrogatus succedit cum illis æqualiter l. 2. §. hæc heredes, & §. patri, ff. de suis, & legitim. hered. & per adoptionem. Ascendentes vero arrogantis defuncti siue alius libere excluduntur ab arrogatis l. 2. §. liberi ff. ad S. C. Tert. l. 1.

Si vero arrogator, condito testamento, maritus, cuiuscunque filio arrogato (siue arrogatus extiterit impubes, siue pubes) tenetur (præter bona arrogati ad eum transita, vel postea acquisita quoad ususfructum) relinquere partem suorum bonorum priorum, scilicet legitimam ita §. cum autem in fine, de adoption. & l. si arrogator, ff. cod. tit.

Verùm inter iurisperitos controversia est, an teneatur arrogator filio arrogato relinquere quartam omnium bonorum suorum de tempore suæ mortis, an vero solum quartam illius portionis ab intestato debita, quævis ab intestato arrogatus consequuntur est. Et teneri relinquere solum quartam portionis ab intestato debita, non omnium suorum bonorum sentiunt Glof. in §. cum autem verbo quartam in fine, de adoption. & in l. si arrogator ff. cod. ibid. Bald. in vindexima oppositio, Mynsinger in d. §. cum autem num. 12. & esse communem sententiam iurisperitorum dicit Ant. Picardus in alleg. explicatione d. l. si arrogator num. 42. in principio. & ita etiam Sylvest. d. verbo adoption. n. 2. vers. quinto. Fundamentum est, quod essent melioris conditionis, quoad legitimam, filij arrogati, quam filij legitimi, & naturales, arg. l. qui habent l. ff. de tutel. l. filio. ff. de liber. & Potest. & cap. cum Beroldus, vers. licet autem de re iudicata, legitimam autem filiis legitimis, & naturalibus patre, cum testamento, decedente, debita, non est quarta omnium bono

bonorum patris, sed solum portionis illis ab intestato debita l. *parentibus*, Cod. de in officio testament. Vsq. de success. creat. §. 20. num. 210. Merlin. & alij scribentes de legitima. Atque adeo nec filius arrogatus tenetur adrogator in suo testamento relinquere quartam omnium suorum bonorum, sed tantum portionis quam ab intestato est habiturus. Contrarium contra commune, & quartam omnium bonorum adrogatoris testamento decedentis; quæ mortis tempore habebat, filio arrogato necessaria relinquendam, tenent alij tacitis nominibus à Mynsingerio relati, & eandem quartam bonorum omnium adrogatoris de tempore eius mortis esse filio arrogato debitam; illamque partem omnium bonorum eundem adrogatum tanquam & alienum posse vindicare affirmat Piccardus. d. n. 42. vbi sine, ait hanc eundem sententiam tenere etiam Glossi. in *auth. de Trient. & semis* §. 1. verbo, *hoc observando*, rationem in d. l. si adrogator n. 52. & nonnullos alios, quos ibi allegat. Probat Piccardus per textum in l. 2. C. de adoptionibus ibi, *(ita ut bonorum tuorum quarta pars tam in postremo iudicio tuo, quam si de te emancipatus fueris, ei probeatur)*. Adducit etiam alium textum, vbi ita dicitur, *(ut ex bonis, quæ mortis tempore illius, qui adoptatus fuerit, quarta pars ad eum pertineat, qui adoptatus est)*. Neque obstat aut Piccardus fundamentum prioris sententia, quod filij arrogati non debeant esse melioris conditionis, quam legitimi, & naturales, eo quod id non continet, absurdum, quia hæc quarta ex Dni Pij constitutione, adrogatis debita, fuit ab eodem Pio constituta in compensationem fructuum, quos adrogator, propter adrogationem, consequutus fuit, & ita filio arrogato, licet sit hæres adrogantis, non debetur, vt eundem adrogatoris successori, sed vt habetur l. *Papinianus* §. si quis impubes, de inoff. testam. ibi: *Quartam ei quasi æ alienum concedendam*. Quod & confirmat idem Piccardus in diti. *explicatione d. l. si adrogator* n. 16. ff. de adoptionibus per textum eundem l. in §. 1. vers. *ceterum si filius*, dum ibi dicitur, hanc quartam non posse ab adoptatore, seu fideicommissario, seu onere restitutionis, & subdit ratio, scilicet, quia non iudicio adrogatoris ad adrogatum pervenit; sed principali providentia, & sic quasi æ alienum eidem debitum, unde arrogatus (inquit Piccardus d. n. 42.) censendus est dicte quartæ respectu, & creditor, non successor adrogatoris; & quæ adeo concludit non procedere illud argumentum prioris sententia de hac quarta, ad quartam, quæ naturalibus, & legitimis debetur. Si dicatur ex prædictis sequi posse, vt pluribus existentibus liberis arrogatis, & vnoquoque quartam vindicantem, nihil naturalibus remaneat. Respondet idem Piccardus d. n. 42. ne id sequeretur in l. neque ei §. *etiam* ff. de adoptionibus. dispositum fuisse, ne (vt supra n. 11. notatum est) illis, qui filios naturales habet, alios possit adoptare, & ne qui iam adoptavit, alium adoptet. Quod si Principis autoritate factum sit, nullum fore absurdum quod nulli filij legitimis naturalibus supersit; dicit idem Piccardus, cum filij arrogati nec iure hereditario, neque iure Civilis, neque Prætorio eandem quartam habeant, vt dicitur, l. 2. §. 1. ff. *familia crescenda*, sed percipiant ex provisione, seu constitutione Dni Pij, & sic tanquam æ alienum, vt d. l. *Papinianus* d. §. *sed si quis impubes*; sed non videtur recedere ad prioris sententia communi, textus enim allegati solum dicunt filio arrogato ex bonis adrogantis deberi quartam bonorum adrogatoris; & nomine quartæ intelligitur legitima, quæ iuxta textum in principio huius materiæ adductos, & Doctores communiter, non est quarta omnium bonorum, sed solum portionis filij legitimis ab intestato debita,

& cum filij legitimis & naturalibus, atque arrogatis in aliis æquiparentur; ex vi enim Patrie Potestatis sunt omnes hæreses sui, & succedunt patri ab intestato decedenti; bona aduentitia acquirunt patri solum quoad vsumfructum, non quoad proprietatem, vt supra num. 61. dictum est, ita (cum expresse de contrario in iure non constet) præsumendum videtur, legislatores voluisse esse æquales in legitima, & quarta bonorum eis à patre cum testamento decedente debita, ac proinde legitimam filij arrogatis debitam, esse, quoad quartam bonorum patris, eandem, quæ debetur filij legitimis, & naturalibus, & consequenter quartam portionis bonorum ab intestato debitam. Quod & confirmatur, quia dicta quarta à leg flatoribus filijs arrogatis est constituta, quia sunt filij, & in potestate adrogatoris constituti; & sic vt legitima, vnde & communiter dicitur eorum legitima, sicut quarta filij legitimis, & naturalibus constituta. Ergo est solum quarta portionis bonorum, quam ab intestato consequerentur. Neque verisimile videtur legislatores in quora legitime voluisse, esse portiones filios arrogatos, quam legitimis. Quod si eadem quarta constituta est filijs arrogatis, quia filij, transierunt in potestatem, & famuliam adrogantis, ergo non in compensationem vsumfructus bonorum, quem pater viuentis habuit. Quamvis ille vsumfructus satis compensetur per sui succedendi ab intestato, & per legitimam illis, sicut filijs legitimis, & naturalibus necessario relinquendam. Neque debet obstat, quod illa quarta dicatur debita tanquam æ alienum, non etiam legitima filijs legitimis, & naturalibus debita, dicitur deberi quasi æ alienum, vt notati in tract. de dotibus cap. 4. & post alios, viribus allegatis, tradit etiam Ioan. Baptista de Barbois tract. de filiis sum. quæst. 30. num. 16. & 47. Neque etiam obstat quod dicta quarta filijs arrogatis debita, non possit granari fideicommissio; nam etiam legitima filijs legitimis, & naturalibus debita, fideicommissio non potest granari, vt d. tract. de dote cap. 7. probatum est, & contra Piccardi doctrinam, seu traditionem expresse sentit Lnd. Molina de Test. tom. 1. tract. 2. alleg. disp. 127. §. *seu vers. quando adrogator*, dum dicit, si Princeps sciens, & prudens alicui habenti filios legitimis, & naturales, vel spem illos habendi, concesserit arrogationem alicuius, huic ita quartam deberi, dummodo ea de causa non plus obtineat, quam filij legitimis, quia aliquo solum succederet cum filijs legitimis, ac si de numero esset, quod & tradunt Glossi. in *trist. de adoptione vers. ult.* & Doctores communiter, vt ibi testatur idem Molina, & est conforme dispositioni l. 2. §. *hereditas*, & §. *pari reser.* ff. de suis & legitim. heredit. & §. *per adoptionem instit.* de legitim. agnatorum success.

Nam autem impuberis sui iuris arrogati quarta, hodie de Triancio sit aucta usque ad trientem, vbi filij non sunt plerumque quatuor, & ad semis, vbi filij sunt plures, quam quatuor, si filij sunt plures quatuor, sicut in legitimis, & naturalibus, vt *auth. novissima*, C. de inofficis testam. & §. 1. *auth. de trient. & semis*. Mynsinger. in *sum. autem impubes* num. 12. testatur Doctores communiter tenere eam quartam non esse auctam, tum quia diti. §. 1. *auth. de trient. & semis*. habeant, in iis solis personis, legitimam de triancio, seu tribus vnciis esse auctam ad triens, seu ad quatuor vncias, vel semis, seu sex vncias, quibus ante querela inofficis testamenti competebar; impuberi autem adrogato huiusmodi querela non competebar, d. l. *Papinianus*, §. si quis impubes C. de inofficis testam. & §. *autem instit. de inoff. testam.* cum ordinarium remedium habeant ex allegat. diti. Pij Constitutione, illis quartam constituit, vt d. §. si quis impubes.

pater, idem Myningerus in d. §. cum aut m. & in §. tam autem infitit. de inoffic. testament. At idem Myningerus eodem num. 1. refert pater alios, quos & sequitur, censuisse quartam de triancio, ad trientem, vel semissem fuisse auctam non solum in his personis, quibus querela inofficiosi competit, sed & si aliud remedium detur, quod sit loco querelæ, vt est præfata dñi Pij Constitutio, quæ cum sit vice querelæ subrogata, debet censeri eiusdem naturæ, & effectus l. si cum §. qui iniuriarum ff. si quis can.

- 66 Si præfata quartam arrogator filio arrogato abique iusta causâ exheredationis non reliquerit, hæredes ipsius tenentur illam solvere d. §. cum autem infitit. de adoption. & l. ultim. ff. si quis in fraudem patris. & si arrogatus post arrogationem evita discedat, nondum ea quarta sibi soluta, transmittit illam ad hæredes d. l. si arrogator ff. de adoption. & l. si impuberi, ff. de collat. bonor.

- 67 Potest autem arrogator arrogato impuberi pupillariter substituere, in sola tamen quarta præfata quâ illi relinquere tenetur ita d. l. si arrogator §. 1. ff. de adoption. & late Picardus in allegata explanatione eiusdem legis num. 45. Pupillaris enim substitutio nullum infert grauenam arrogato, sed imo est pupillo utilis, vt post Bartholum, & alios idem Picardus notat, & notatum etiam est supra n. 15. Non potest tamen arrogator eidem impuberi arrogato fideicommissariè substituere, seu illi in eadem quarta fideicommissum post ætatem pupillarem imponere, vt supra notatum est, & d. §. 1. dicitur, & num. 46. & dicit idem Picardus, quia fideicommissum grauenam est l. quoniam in prioribus C. de inoffic. testament. & à legitima reuocat omne grauenam d. l. quoniam, & late explicari in tract. de dote c. 7.

Arrogatio alieni sui iuris in filium. potest dissolui per emancipationem, ex iusta causa factam & si abque iusta causa fiat, arrogator debet arrogato relinquere quartam suorum bonorum.

- 68 Prædicta quoad arrogationem, & suos effectus, Vitum vero arrogatio dissolui possit, & arrogatus à patris arrogatoris potestate extrahi per emancipationem ab eodem arrogatore factam. Responsio est, arrogatorem posse arrogatum filium emancipare, & ex potestate dimittere, ex iusta tamen causâ cognita, seu probata coram Iudice, ob quam fit dignus emancipatione ita §. cum autem infitit. de adoption. & causâ iusta erit omnis, ob quam posset etiam exheredari, si filius legitimus, & naturalis esset, & etiam si arrogatus talem iniuriam arrogatori faciat, quæ ad renouandam donationem sufficiens est, foret etiam iusta causâ, si quis arrogatum sub ea conditione hæredem instituat, si arrogator eum emancipauerit, seu ex sua potestate dimiserit ita Gloss. in d. §. cum autem vers. item non aliter, & Molina d. disp. 22 §. 4. seu vers. arrogator, & in his casibus arrogato emancipato non tenetur dare, seu relinquere illam quartam, sed tantum restituere omnia bona illius, quæ à principio arrogationis, & progressu temporis recepit, deducto tamen vusufructu, quem arrogator ratione Patriæ Potestatis ex eis bonis consequutus est. ita d. §. cum autem ibid. Myningerus, & alij feribentes.

- 69 Si verò idem arrogator sine iusta causâ, filio arrogato impubere, illum emancipauerit, vel exheredauerit, seu præterierit, non solum bona arrogati ab initio arrogationis recepta, vel aduenticio iure illi obnoxia restituere statim eidem arrogato (& si quid in frudem arrogati alienatum fuerit, quasi per Calunitiam, vel Fisaniam actionem renouari poterit l. vltima ff. si quid in fraudem patris) sed etiam præfata quartam partem ex suis bonis illi relinquere,

& eo non faciente, eius hæres illam præstare seu soluere debebit, ita habetur d. §. Item non vers. sed & si decedens infitit. de adoption. & d. l. vltima. & si interim idem arrogatus, nondum ei soluta quarta, è vita decesserit, illam ad suos hæredes transmittit, vt constat ex textibus n. 66. relatis. Eandem vero quartam, arrogatorem, qui sine iusta causâ arrogatum emancipauit, non tenet statim, & videntem dare eidem arrogato emancipato, sicut statim bona eiusdem emancipati recepta, tradit Myningerus in d. §. cum autem & probat ex verbo eiusdem §. relinquere, quod ad vltimas voluntates pertinet l. fin. in fine, ff. de tab. exhibend. & l. 1. §. si imp. ff. de collat. bonor. Vnde infert idem Myningerus, quod si filius arrogatus iam emancipatus moriatur ante arrogatorem, non censetur transmissa facultas petendi dictam quartam ex arrogatori bonis ad suum hæredem, tametsi sibi fuerit debita l. 1. C. de caduc. toll.

Idem autem arrogatus, ante mortem arrogatoris emancipatus, eidem arrogatori non succedit ab intestato, sed habetur tanquam extraneus, comparatione illius, vt habetur §. adoptiui infitit. de exheredatione liberorum & §. atque & §. minus, infitit. de hereditatibus, quæ ab intestato deser. & si pater naturalis viuat, quando emancipatur ab arrogatore, eidem patri naturali succedit cum aliis liberis, non secus, ac si nunquam fuisset emancipatus d. §. atque, tenetur tamen, si iusta causâ fuit emancipatus, vel exheredatus ab arrogatore, ad collationem cum iisdem fratribus naturalibus adducere quartam præfata in eo conueni sibi debitam in bonis arrogatoris post illius mortem l. 1. §. si impuberi, ff. de collat. bonor. At si pater naturalis decedat, perseverante arrogatione, idem filius arrogatus non succedit ei cum aliis fratribus, sed solum arrogatori, in cuius potestate est, vt dictum est supra n. 62. & idem est, si defuncto iam patre naturali, emancipatur ab arrogatore, quo casu si fit emancipatus ex iusta causâ, neutri succedit; si causâ iusta emancipatus, vel exheredatus, consequitur solum præfata quartam in bonis arrogatoris; Quæ omnia habentur d. §. atque, & §. eadem hæc vers. eo vero infitit. de hereditatibus, quæ ab intestato deser. & si autem idem arrogati perseverantes in arrogatione, aut post patris naturalis mortem ab arrogatore emancipati, non succedunt patri naturali defuncto ab intestato tanquam liberi: tamen si idem pater naturalis decedens non relinquat hæredes suos siue legitimos; siue emancipatos, aut filios naturales emancipatos, nullique alteri arrogatos (qui arrogatum omnino excludunt ab hereditate eiusdem patris naturalis) & ipse arrogatus inter cæteros agnatos proximior sit in gradu, puta qui sit filius, aut nepos aui naturalis, qui filios non habeat; succedit tali parenti ab intestato tanquam agnatus proximior §. admonendi infitit. de hereditatibus, quæ ab intestato deser. Quamvis idem parens non teneatur quicquam ex testamento illi relinquere, licet quo possit illum præterire.

Quis potest arrogari, & adoptari in nepotem, quasi naturæ ex filio familias adoptionis, aut naturalis, & legitimo, accedente eiusdem filij consensu, & quid si sine tali consensu ab uno adoptetur in nepotem.

Concludo præsentem materiam de arrogatione, & 71 eius effectibus, hocque caput, primum aliendo paucæ sequentia supra num. 49. paulo post initium vers. ex hoc, quod, notum est. Quod quis potest arrogare, & adoptare solum alicuius in locum nepotis, scilicet in filium filij sui, & è contra arrogare, aut adoptare alicuius nepotem in locum filij, vt §. et tam filium infitit. de adoptionibus, remanet explicandum, quid requiratur ad arrogationem alicuius in nepotem, seu in filium

filium filij ipsius adrogantis. & qua ratione hic adrogatus in nepotem, seu in filium filij succedat auctori, & patri adoptivi. Respondetur ad huiusmodi arrogationem, seu adoptionem in locum nepotis, vel quasi ex filio, quem habet iam adoptatum, vel quasi ex suo naturali, quem in sua habet potestate, requiritur consensus ipsius filijfamilias, cui alius uti filius arrogatur, seu adoptatur, ita ut eodem filio inuito sit nulla talis arrogatio, seu adoptio in filium filij, seu in locum nepotis, & tanquam ex filiofamilias, ita expressè §. *sed si quis instituit, de adoptione. Azor. in sum. Myningerus in d. §. sed si quis, alij scribentes, ibi Angelus, & Sylvestri verbo adoptio. Ratio redditur dist. §. sed si quis scilicet, ne filiusfamilias, cui arrogatur, aut adoptatur, eundem arrogatum heredem suum, & necessarium inuitus, ac nolens habeat; si enim admittimus posse adoptati nepotem tanquam ex filiofamilias absque enim filij voluntate, & consensu, sequetur incommensurabile, quod idem nepos adoptatus patri suo, scilicet aut filio post eiusdem anni obitum, in filij tanquam sui patris potestatem recessurus sit, eoque postea defuncto, agnosceatur nepos adoptatus patri suo, nempe aut filio, ut ipsum citra suam voluntatem inuoluntate sit habiturus heredem suum. Igitur si filiusfamilias, cui per eius patrem adoptatur, nepos consensit, mortuo eodem suo patre, nepos arrogatus transit in potestatem filij, qui fuit arrogatus, nec auctori agnosceatur suus heres, sed ipsi filio aut. Si vero idem filius non consenserit, mortuo eiusdem filij patre, non reincident in præfati filij potestatem, sed agnosceatur auctori suus heres, vel tanquam nepos, licet in filium non adoptaverit, vel tanquam is, quem videtur, seu presumitur voluisse esse suum heredem, ita Azor. Angelus, & Sylvestri locis citatis. Qui idem dicunt de adoptato in nepotem filij, & deinceps ut fieri potest §. *licet instituit, de adoptione. Si autem Amicus ex filiofamilias nepotem det alteri in adoptionem, non est necessarius filij consensus d. §. sed si quis, cuius ratio est, (ut notat ibi Myningerus) quia cum auctori & filium & nepotem in sua potestate habuerit, adeo potest nepotem, in vigore eiusdem Potestatis, alteri in adoptionem dare, patre nepotis filio, scilicet aut non consentiente, nam hoc casu non ita lex dicitur filius, sicut Superiori, & præfati filij detur in adoptionem extraneo, cum auctori mortuo recessurus sit in potestatem sui patris naturalis.**

In quibus filij arrogati, & adoptati differant à filiis legitimis & naturalibus.

71 Præterea & si filij arrogati, & adoptati, qui à patre naturali, qui eos in sua potestate habebat, datur in adoptionem consanguineo ex ascendentibus paternis, vel maternis iuxta notata supra n. 38. in arrogatis & adoptatis potestatem transeunt: tamen à filiis legitimis, & naturalibus in aliquibus differunt. Et primo quia filij adoptivi appellatione filiorum non veniunt, nec proprie filij dicuntur, sed abusive, & improprie, ac imaginarie, ut Afcianus Clement. de Patri. Potest. cap. 5. num. 8 & 9. probat per plures textus, & præfatum per textum tum in l. *filio quem in principio*, ubi (ut parvis adoptivis filiis nunquam intelligatur, & ibi) *ne imaginem naturæ veritatis obnohrentur*, (§. de liber. & Postest. tum in §. (qui videtur expressè) sunt autem versæ per adoptionem quæ in filiis de legitima agnitione, successione, ubi de filiis adoptatis ita dicitur. (Nec dubium est, quin improprie consanguinitas appellentur.) Quia propter statum loquens de filiis, nunquam intelligi de adoptivis, idem Afcianus, Clement. d. cap. 5. num. 10.

tradit cum Baldo conf. 24. lib. 1. & Alexandro in l. *adoptivum in princ. ff. de in ius vocand. & Socin. ibid.* ubi probat in nulla dispositione venire filium adoptivum, appellatione filij, & si contrarium tenet Paulus de Castr. in dispositione favorabilij, ubi in casu filiorum appellatione, etiam filius adoptivus veniat, pro ut etiam tenet Baldo in d. l. *adoptivum*, & videtur sentire etiam Afcianus Clement. d. n. 10. fine.

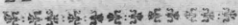
Secundò (ut idem Afcianus n. 11. notat) differunt, quod filij adoptivi non excludunt fideicommissum l. *si ita quis si §. si cui, ff. de legat. 2. l. si de commissum, ff. de condit. & demonstr. si enim aliter diceretur, de facili posset fieri frans adoptando patre filios, quos postea statim posset emancipare, ut post Tiraquel. in l. si unquam verbo *successerit filius n. 1. C. de reuocac. donat. & alios tradit idem Afcianus eod. n. 11.**

Tertio filij adoptivi (ut idem Afcianus n. 12. advertit) differunt ab aliis in fudo, & in emphyteusi, in quibus adoptivus filius non admittitur cap. 1. §. *adoptivus in tit. si de feud. fuer. controuersum Alex. in d. l. adoptivus*, & alij relati ab Afciano. Qui tamen n. 13. addit, quod hoc fallit, quando verbum filij non potest verificari, nisi in filiis adoptivis, ut in Clerico in sacris constituto, seu sacerdote, quem posse adoptare, & habere filium adoptivum, præter Doctores relatos supra n. 49. vers. secundo tradit Alexander. in l. *Gallus §. quid si is num. 10.* Unde si pater substituit filio Clerico, si decesserit sine filijs, intelligi de adoptivis dixit Bart. in l. *hereditas §. primo, ff. ad Trebell. Quod si esset dictum (si Clericus decesserit sine filijs ex suo corpore natis) adhuc valere fideicommissum, sed reiici illam conditionem dixerunt Oldrad. conf. 105. lib. 2. Palcos. de univ. cap. 28. & alij, quos refert, & sequitur Afcianus Clement. d. c. 5. eod. n. 13.*

Quarto in statuto excludente feminas propter masculos, non habent locum adoptivi, ut communiter Doctores apud Afcianum d. cap. c. n. 13. præfati Brunnus, & Campegus in suis tractatibus de præfato statuto. Quinto differunt in eo quod immunitas, quæ datur patri ob filios, non habet locum in adoptivis l. *sexum §. adoptivis, de vic. mun. & §. 1. instit. de excusat. tutor & curator.*

Denique differant, quod filij adoptivi superne nientes non reuocant donationem, iuxta l. *si omquam C. de reuocac. donat. ut Tiraquel. ibidem verbo *successerit liberis** num. 2. & seq. & Afcianus d. cap. 5. num. 14. qui num. 15. advertit in prædictis, & similibus aliis d. f. f. filios adoptivos à filiis legitimis, & naturalibus, non ratione Patrie Potestatis, in qua sint inæquales, sed ob fraudem, quæ ex adoptione oriri posset, ut prius notauit etiam Tiraquel. ubi Sa. n. 3. ex quo, cum eodem Tiraquello eod. num. 1. fin. & pluribus aliis inquisitis asserit, eum, cui in tempore liberorum aliquid reliquitur, non posse adoptando illud consequi, quod & expressè habetur l. *si ita quis testamento §. 3. §. 1. cui, ff. de legat. 2. ex cuius tamen §. si cui dispositione, & etiam ex statuto, quod statim masculis, feminæ non succedant, & si adoptivi non intelligantur in casibus, de quibus ille textus, & statutum loquitur, non posse inferri (propterea Franciscus Herculi in tractat. de cautione non offendendo cap. 33. num. 7.) quod adoptivi sub cautione de non offendendo committuntur, non veniant, tradit præfatus Afcianus Clement. d. num. 15. quia, inquit, lex in d. §. si cui, statutum, & rationes non disponunt, ut id, quod ibidem dicitur, non procedit in adoptivis filiis, quia ipsi non sunt coniuncti, sed ratione fraudis (ut dictum est) quæ in dictis casibus, de quibus ibi adoptando fieri posset, quæ ratio cessat in dicta cautione.*

CAPVTE

CAPVT II.

Quibus modis Patria Potestas dissoluatur.

S V M M A R I V M.

Textus, & Doctores agentes de modis, quibus Patria Potestas soluitur initio capituli. Patria Potestas soluitur per mortem naturalem eius, sub cuius Potestate quiescit. n. 1.

Ano paterno, incuitus potestate mortis tempore sit filius, & ex consequenti etiam nepos ex filio decedente idem nepos in patris sui potestate reuincit. ibidem. Si eiusdem nepotis pater tempore mortis aut paterni iam obierat, vel per emancipationem, aut alia via (non tamen per dignitatem) ex eiusdem aui potestate egressus fuerat, idem nepos mortuo aui efficitur sui iuris. ibidem.

Si filius naturalis pater repatri sit ab aui eius patre emancipatus, & postea ab eodem adoptatus, eodem aui mortuo nepos non reuertitur in potestatem sui patris. ibidem.

Liberatus à Patria Potestate per emancipationem, vel alio modo non potest postea ad eam reuerti, nisi per adoptionem vel ingratitudinem. ibidem.

Si moriatur pater, à quo quis, arrogatus, vel adoptatus fuerat, ut in eius transit Potestatem, per mortem ab illius Potestate liberatur, neque in cuiuscunque alterius Potestatem reuincit. ibidem.

Patria Potestas soluitur deportatione, seu condemnatione patris, vel filij in insulam, suae in exilium perpetua, ob aliquod malefictum capitale. num. 2. & 3. Per eum quis dicitur mori ciuilem, n. 2. Quam ob causam introducta à Romanis. ibidem. Unde dicta deportatio. ibidem, eius effectus. ibidem.

Si pater, vel filius sit effectus seruus pœna soluitur Patria Potestas. n. 4.

Emmerantur omnes, qui dicuntur serui pœna. ibidem.

Hodie iure nouissimo authenticorum nemo à principio bene natus, scilicet ingenuus ex supplicio sit seruus pœna. num. 4. explicatur auct. sed hodie C. de donat. inter virum, & exor. ibidem fine.

Supradicta pœna deportationis, & alie, quibus quis efficitur seruus pœna, obierunt in desuetudinem, & loco damnationis ad bestias loco eliarum panarum pœna iudici arbitraria, & frequentius tritimum, vel perpetui exilij. n. 5.

Per relegationem pater relegatus non amittit Patriam Potestatem. n. 6.

Quid sit relegatio, eius effectus, & quibus à deportatione differat. ibidem.

Relegatus in Insulam cum amissione, seu confiscatione bonorum Patriam Potestatem perdit. ibidem fine.

Banniti nostri temporis sine capitaliter, sine non, sine cum confiscatione sine non, an amittant Patriam Potestatem, & etiam soluant Patria Potestas per bannum filij, ubi an idem banniti deportatis ne, an relegatis in insulam equiparentur. num. 7.

An damnati ad perpetuos carceres, vel ad triduum amittant Patriam Potestatem. n. 8. & 9.

Patria Potestas, & cetera bona, ac iura per deportationem, & condemnationem quocunque ex causa delicti amissa an recuperentur per indulgentiam, vel restitutionem à Principe soluant, & quandoque confiscantur à Principe sola indulgentia, & remissio solui pœna, & quando etiam restitutio in integrum, scilicet ad

bona, honores, & dignitates, & recuperanda cetera amissa. n. 10. In dubio an praefertatur potius restitutio, quam indulgentia, seu remissio solui pœna ibidem.

Restitutio est plena in pristinum statum repositio. ibidem. Idem operatur, quod filio postlimini. ibidem.

Restitutio Principis tantum restituit, quantum ablatum fuit. n. 10. Non trahitur tamen ad bona alteri iam per alienationem acquisita atque ius alteri quassum. n. 11.

Restitutio trahitur ad locum ab alio occupatum, & praedictum fuitat respectu aui occupatum per deportationem filij patris nepotis idem filium restituit recuperat n. pote suo filio exilij. n. 12.

Bannitus à Principe restituitur per viam gratia recuperat bona amissa alienata simpliciter non et confiscata, & emptor habet regressum aduersus fiscum pro assimilatione. ibidem. Non alienata recuperat à filio, non tamen fructus antea à fisco perceptos. ibidem. Si fuerit restitutus cum clausula quod restitutio trahitur ad confiscata alienata, sed emptor habet regressum contra fiscum. ibidem.

Banniti, & alij ob malefictum condemnati obiterentes à Principe saltem conductum etiam solo tempore salui conductus non recuperant Patriam Potestatem amissam. n. 13.

Salua conductus solum circa ea, quae securitatem praestant late est interpretandus. ibidem.

Per captiuitatem patris, vel filij in infesto bello suspenditur Patria Potestas. Per liberationem à captiuitate cessat suspensio iure postlimini. n. 14.

Quid sit postliminium, & unde dictum. ibidem.

Si pater, vel filius captus decessisset in captiuitate, vel decessisset postea in captiuitate redire qua ratione tunc sit restitutio in integrum ut si nulla fuisset captiuitas. n. 14.

Inter Christianos bellum habentes capti non amittunt libertatem. sed pecunia se liberant. n. 14.

Christiani capti Turci, & Saraceni in bello, quod cum ipsis habent an amittant libertatem, & in ipsis capti habeant locum leges Ciuium de captiuitate, & postliminio. Probabilior negativa. ibidem.

Christiani apud Turcos capti licet possint fugere, etiam si non cogantur ad infidelitatem. num. 14. fine.

Ob crimen heresis Patria filius liberatur à Patria Potestate. n. 15. Etiam ante criminis sententiam declarationem. n. 16.

An etiam ob crimen heresis filij cesset Patria Potestas? ibidem.

Pater ob heresim filij non amittit usufructum bonorum aduentitiorum filij iam acquisitum. n. 17. Bona verò eiusdem Castrensis, vel quasi Castrensis confiscantur. ibidem.

Ob heresim patris bona filij non confiscantur, neque quoad proprietatem, neque quoad usufructum. num. 18.

Si hereticus habeat emphyteusim, ea bona non confiscantur quoad proprietatem, sed quoad dominium vitæ. ibidem.

Patre, vel filio à Principe restituto in pristinum statum, filius redit ad Patriam Potestatem. ibidem.

Filius patris infidelis per Baptismum ad fidem conuersus liberatur à Patria Potestate. n. 19. Habere debet portionem hereditatis patris, & omnia patris bona. ibidem, & possit in vita patris petere legitimum. ibidem. Ei debentur alimenta à patre. ibidem. Retinet ius fuitatis, & transmissionis etiam hereditate non adita. ibidem. Strane statuto, quod maritoni sue liberij in Potestate succedat filius, excludit filium. ibidem. Eadem impuberi potest pater substituere pupillariter Christianum non tamen Iudaeum. ibidem fine.

Pater

Pater exponens filium ab aliis alendum amittit Patriam Potestatem. n. 19. fine.
 Idem quoties filio impie negat alimenta. ibidem.
 Propter incestus nuptias consummatas pater privatur Patria Potestate. n. 20.
 In re communi per Matrimonium filius familias, & filia non liberatur Patria Potestate. n. 21.
 In Hispania, & Lusitania iure speciali filius, & filia Matrimonio contracto cum relationibus efficiuntur sui iuris tanquam emancipati. ibidem, & etiam si contraxerint Matrimonium absque patris consensu. ibidem, & sic pater non habet amplius usufructum, quem antea habebat in illorum bonis adventitiis. ibidem.
 Propter furorem patris filius non liberatur Patria Potestate. n. 22.
 Ob vitam patris inhonestam an filius eximatur à Patria Potestate. n. 23.
 Per dignitatem Episcopatus, Patriatus, seu Consularij Principis, vel Ducis, Comitis, Conitatus libera, & alia nonnullas dignitates filio familias callatis liberatur filius à Patria Potestate. n. 24. 25 & quando ad id sufficiat sola electio absque administratione, & quando requiratur actualis administratio. ibidem.
 Enumerantur dignitates liberantes à Patria Potestate. n. 26.
 Per dignitatem Cardinalatus eximitur filius à Patria Potestate. ibid. fine.
 Filio per dignitatem Episcopalem, Patriatum &c. à Patria Potestate liberato usufructum bonorum adventitiorum filii ante adeptum acquisitionem acquisitionem an pater amittat affirmativa. n. 27. Negativa, que approbatur, & est communis. n. 28. & nonnullis sequentibus.
 Patria Potestas est fundamentum acquisitionis usufructus adventitiorum filij. n. 27. vers. Tercio.
 Sufficit tamen filium esse sub Patria Potestate tempore acquisitionis usufructus, qui semel acquisitus non cessat cessante potestate Patria Potestate. n. 28. vers. secundo.
 Usufructus in bonis filij-familias patri acquisitus per eundem filium magnum non finitur, sed durat pater patrem eius vita naturali durante. ibidem.
 Argumentum, seu regula cessante causa cessat non habet locum, quando effectus est iam consummatus, & quando effectus solum in fieri pendet à causa non in seculo esse. ibidem.
 Explicatur textus in l. finali, C. de Decurionibus. n. 29.
 Solutio Patria Potestatis per emancipationem est efficacior, quam solutio per alios modos illam dissolvendi. n. 30.
 Patri filium emancipans de iure communi dimidietas usufructus antea illi acquisitus in remanentem emancipationis reservatur eius vita durante, altera dimidietas statim debetur filio. ibidem.
 Emancipatio quid sit. ibidem.
 De iure speciali in Hispania, & Lusitania filio familias per contrahendum Matrimonij effectus sui iuris statim totus usufructus debetur. n. 31.
 Filius per alium modum, quam per emancipationem liberatur Patria Potestate de bonis adventitiis, quorum usufructum, postquam idem filius effectus est sui iuris, pater retinet, non potest dispendere, et alienare, aut de illis regitari absque patris consensu. n. 32.
 Episcopalis dignitas, & alia, per quam patria solvitur Potestas, intelliguntur eximere filium à Patria Potestate, quoad filio odiosa, non quoad favorabilia. n. 33.
 Filius-familias creatus Episcopus retinet iura omnia legitima, & naturalia, & est heres suus. ibidem.

Differentia inter exemptionem à Patria Potestate ab dignitatem, & inter exemptionem per emancipationem. ibidem.
 Sicut statuto, vel consuetudine, quod si pater decedat non relicto filio in potestate constitutus succedat Principi, si relinquat filium creatum Episcopum, hic excludit Principem. n. 34.
 Per professionem solemnem veterum in Religione approbata filius-familias à Patria Potestate liberatur, quid, quid secus inseritur nonnulli Iurisperiti. n. 35. & 36. etiam per vota simplicia in Societate I E S V. ibidem intelligitur liberari à Patria Potestate in odiosis, & sibi damnum afferentibus, non quoad ea que sunt sibi utilia, quare retinet suavitatem, patri vero succedit ut suus. ibidem.
 Filius post professionem, vel vota illa simplicia à religione expulsum reincident in Patriam Potestatem ibidem post medium.
 Per professionem in ordine militaris S. I. Baptiste filius-familias exiit à Patria Potestate, non per professionem in aliis ordinibus militibus. n. 36. fine.
 Per patris quoque professionem similem eximitur filius-familias à patri potestate. n. 37.
 Per Novitiam patris, vel filij in religione novam omnia professio an suspendatur Patria Potestas. ibidem.
 Per filij professionem in religione etiam capaci bonorum in communis pater non amittit usufructum bonorum adventitiorum, que filio habebat tempore professionis secus eorum que potestate acquiritur. n. 38. & 39.
 Mortuo filio professo an Monasterium de bonis cum filij persona quoad potestatem delatus teneatur dare legitimam patri, matri, & aliis ascendentibus. n. 38. post medium.
 An eadem legitima patri, matri, & aliis ascendentibus à Monasterio tradi debeat statim emissam professionem, & non expectata morte naturali filij professi. ibidem.
 Patri potest competere usufructus vel causa Patria Potestatis, vel ex alia causa prout emulabit alij competere. n. 40.
 Usufructus cuiuscunque usufructuarij, qui illum non habet in bonis filij-familias causa Patria Potestatis, si usufructuarius ingressus in religionem proficitur, statim sequuta professione, acquiritur Monasterio penes illud remanens, non profectus vivus. n. 41. An tunc ius usufructus remaneat in Monacho professo, & sola commoditas transeat in Monasterium, an vero etiam ipsum ius usufructus in Monasterium transeat. ibid. & n. 46.
 Iura decentia usufructuarii finiri per mortem usufructuarij intelliguntur de morte naturali, non de Civili. ibidem.
 Mors proprie dicitur, quando quis naturaliter moritur. ibidem.
 Usufructus, quem pater iure Patria Potestatis acquisivit in bonis adventitiis filij-familias eodem patre proficiente in religione capaci succedendo sequuta professione an finiantur, & tunc spectet ad filium, vel spectet dimidia pars ad Monasterium, & alia dimidietas ad filium, vel totus, & integer pertineat ad Monasterium toto tempore vita naturalis patris. Hoc potestimum approbatur. n. 42. 43. 44. & nonnullis seque. in bonis à filio post patris professionem acquisitus usufructus ad filium, non ad Monasterium spectat. n. 48.
 Usufructus in bonis filij-familias adventitiis à iure patri concessus est, non solum ab eorum bonorum administrationem, sed, & ob favorem paternum. n. 45.
 Pater effectus per professionem Monacho an statim filia debeatur à Monasterio dari legitima ex bonis patri ante suo usufructu. n. 48.

Si post patris sequuntur professionem filius contrahat Matrimonium in locis, in quibus ex facto, vel consuetudine per Matrimonium soluitur Patria Potestas sicut per emancipationem, & pater debet vsum fructum filio uxorio reddere, etiam Monasterium in reueretur eundem vsum fructum eidem filio restituere. n. 48.

Pater professio medietas vsum fructum in bonis filij emancipati patri reservata, transferretur in Monasterium. n. 49.

Vsum fructum in bonis maioratus, in quo successit filius ante patris professionem, qui patri competat, sequitur patri professione transiit in Monasterium durante vita naturali patris, si in maioratum potest Monasterium succedere. n. 50.

Secus, si non potest, quales sunt maioratus habentes annexam iurisdictionem eodem. n. 50. & quid si ille maioratus esset filij, & pater, aut filius proficeretur. ibidem.

Quid de vsum fructu, quem habet pater transiens ad secunda nuptias in bonis, quorum perdit proprietatem, & ea perveniunt ad filios, an amittatur is vsum fructum patri, aut filio proficiente in religione capaci, siue incapaci succedenda, & quid, si filius prius patre mortuo. n. 51.

Vsum fructum bonorum adventitiorum filiofamilias nominis in religione tempore nominatus ante professionem acquisitionum an spectet ad patrem, vel ad filium ipsum. n. 52.

Vsum fructum, quem habet pater in bonis adventitiis filijfamilias Clerici acquisitionum ante Clericatum, pater non amittit propter Clericatum a filio assumptum. n. 52.

Bonorum adventitiorum, que post Clericatum obtulerunt filio, vsum fructum an spectet ad patrem, vel ad filium. ibidem.

Bona, que filius familias factus Clericus acquirat post Clericatum, an censentur quasi Castrensis, & sic spectent ad filium plene quoad proprietatem, & quoad vsum fructum. n. 52.

Ordo sine non facit, siue sacri etiam Presbyteratus non eximit filium familias a Patria Potestate, & si secus aliqui censuerunt. num. 53. & 54. Neque etiam militia. num. 55. Neque Dignitas Doctoratus, seu titulus Iurisperiti. Quamvis contrarium affirmaverint plures Iurisperiti. n. 56. & 57.

Emancipatio tollitur Patria Potestas. n. 58.

Emancipatio vnde dicitur. ibidem.

Emancipatio liberis, manu missio servis conuenit a patris Potestate. Domini liberatis. ibidem.

Olim que emancipationis solemnitates. n. 58.

Hodie sit emancipatio coram Iudice ordinario, & cum ipsius decreto. ibidem. neque prequiratur Principis scriptum, & que alia forma emancipationis faciende. n. 58.

Emancipatio Clerici coram Iudice seculari fieri potest. ibidem.

Emancipationis definitio. n. 59. Eius precipui effectus. n. 60.

Emancipatus potest suo nomine libere contrahere, testari, agere. ibidem. Habet plenum dominium scilicet proprietatem, & vsum fructum in bonis filij. ibid.

Reservatur tamen patri emancipanti medietas vsum fructum bonorum adventitiorum filio ante emancipationem acquisitionum. ibidem. & totum eorumdem bonorum vsum fructum potest expressè sibi pater reservare. ibidem.

Pater que ratione succedat filio emancipato ab intestato, & ex testamento. n. 60.

Intestata emancipatio filij emancipati ad patrem pertinet. ibidem.

Per emancipationem non solum ipse filius emancipatus,

sed etiam nepotes ex eo ab aui emancipantis Potestate eximuntur. n. 61.

Ex omnibus modis, quibus soluitur Patria Potestas, relictus hic effectus quod non solum ipse filius liberetur a Patria Potestate, sed etiam eius filij ab aui potestate eximuntur, & cum recedant Potestatem. ibid.

Qui filium, & ex eo nepotem, & sic deinceps in sua habet Potestate, potest etiamque vel alterutrum, & quem velit ex illo emancipare. n. 62.

Quilibet rei sue moderatur, & arbitrat. ibidem.

Emancipatio est beneficium, & liberalitatis. ibidem.

Iniuriarum non facit alteri, qui ei beneficium non confert. n. 62.

Pater emancipando non tenetur offerre rationem, ob quam faciat, vel non faciat. ibidem.

In iis, que libera sunt voluntatis, ratio non est exigenda. n. 63.

Habitatio filij scilicet a patre, & sibi soli negotiantis de consensu patris secundum quorundam doctorum consuetudinem habetur pro emancipatione eiusdem filij. n. 63.

Emancipatio an, & quando presumatur ex habitatione decennali filij scilicet a patre, & bonorum possessione, & administratione ab eodem filio separatione a patre habita. n. 64.

Per emancipationem, & habitationem filij emancipati scilicet a patre non cessat immunitas ob 12. filios patri, & filij concessa. n. 64. fine.

Emancipatus non censetur filius, cui mora lite pater in iudicio consentiat. ibidem.

Alius gestus a filio tanquam ab emancipato non faciunt presumere emancipationem, si alius contrarij alius significantes Patriam Potestatem. n. 64. fine.

Ad emancipationem filij infans, & filij maioris septennio absentis que requirantur. n. 65.

Emancipatio est alter voluntatis ut non necessarius. n. 66.

In illius quasi pramium patri permittitur retinere vsum fructum medietatis bonorum adventitiorum filij, & qua ratione, & quid, si filius ex dispositione legis sui iuris efficiatur. ibidem.

Non retinet medietatem predilam pater castus, & iustus a Iudice emancipans filium, vel filiam. ibidem.

Neque pater emancipare filium, & filiam, nisi permittat emancipari, cogit potest. n. 67. exceptis certis casibus, qui enumerantur. n. 68. in quibus tamen filius iniustus non potest emancipari. ibidem.

Filius iniustus potest emancipari ex quibus causis potest exheredari. ibidem.

Emancipatio, & exhereditatio aquirantur. ibidem.

Emancipatio facta in fraudem non valet. n. 69.

Emancipatio filia habentis infantem, quando filius in extremis laborat, presumitur facta in fraudem, & non valet. n. 70.

Emancipatio presumitur fraudis plena, si diu occultata fuit. n. 71.

Pater non potest emancipare filiumfamilias ad unum alium, & non ad alios, ut pro parte sit in Patria Potestate, & pro parte non. n. 72.

Filius a patre emancipatus ad unum alium censetur quoad omnes soluius Patria Potestate. ibidem.

Patria Potestas est indivisibilis. ibidem.

Non potest quis eodem tempore esse servus, & liber, ita quod servus non potest liberari, quoad quendam, & quoad quendam remanere servus. n. 72.

Filius non potest dari in adoptionem conditione, ut post certum tempus reverteretur in Patria Potestatem. n. 73. fine.

In peculio Castrensi, vel quasi Castrensi filius non est vere paterfamilias, sed tanquam a lege habetur pro paterfamilias. ibidem.

Pater emancipando filium non potest sibi reservare vsum fructum in bonis filio post emancipationem acquirendis. n. 73.

Filius

Filius emancipatus non potest renunciare emancipacioni, & renunciando non reuincit in Patriam Potestatem.

n.74.

Qui non potest renunciare libertati sibi praedicare. ibid.

Emancipatio est species libertatis. ibid.

Filius aliquo casu a Patria Potestate liberatus, eo casu cessante, an reuincit in Patriam Potestatem. Affirmatiua. n.75. Negatiua tenenda. n.76.

Semel extinctum non potest ex post renouari. ibid.

Filius emancipatus ingratius patri verbo, vel opere cum iniuria efficiendo reuocata emancipatione potest iterum redigi in Patriam Potestatem. n.77.

Filius emancipatus patri valetudine, & egestate laboranti impie denegans alimenta potest iterum in Patriam Potestatem reuocari. n.78. Limitatur in casibus, in quibus donatus non reuocatur ob ingratitudinem. ibid.

Ingratitudo turpido. ibid.

Filius emancipatus ob ingratitudinem erga patrem reuocatus in Patria Potestate habetur pro emancipato quoad ea, quae suum concernunt incommodum. n.78. fine.

Neque postea potest emancipari absque Principis rescripto. ibid.

Filius ex legis dispositione non ex voluntate patris emancipatus ob ingratitudinem contra patrem commissam non reuocatur in Patria Potestatem. n.79.

Filius emancipatus ab auctore non reuocatur in Patria Potestatem ob ingratitudinem, seu iniuriam commissam contra patrem. num.80. etiam si pater sit auctor. ibid.

Mater solum per filionem reputatur eadem persona cum defuncto. ibid.

Dispositio partialis loquens in casu vero non extenditur ad casum fictum, neque de casu ad casum, & multo minus de persona ad personam. n.80.

Emancipatus ob ingratitudinem contra patrem non redigitur in Potestatem Patris, quando cum pater coalescit, & iussu Iudicis emancipatur. n.81.

Filius (idem de filia) semel a Patria liberatus Potestate per emancipationem ex necessitate factam, non potest postea ingratitudinem reuocari in Patria Potestatem. n.82.

Pater, qui Patria Potestate priuatus fuit, eo quod filium inadixit ad peccandum non restituitur ad eam, licet filia redeat ad honestam vitam. ibid.

Et generaliter ius Patria Potestatis semel ex delicto, seu culpa patris amissum nunquam potest recuperari. ibid.

Quomodo pater filio emancipato, & filius emancipatus patri succedat tam ab intestato, quam ex testamento, & quoad successione paternam sit ne aliquis differentia inter filium in potestate, & emancipatum. n.83, & 84.

Filij emancipati in feudis succedunt, sicut alij filij, qui in potestate sunt. n.84.

Per emancipationem, & alios modos Patria Potestatis tollenda non tollitur reuerentia, & obedientia patri debita. n.85.

EXPLICATVM est in precedenti capite, quibus modis, sine causis Patria Potestas constituitur, nempe legitimo matrimonio, legitimatione filij naturalis, & adoptione; in presenti capite exponendum, quibus modis Patria Potestas confirmata dissolvatur, de quibus, tot. tit. insunt, quibus ius patriae potestatis soluitur ubi Iustinianus sex modos recenset, mortem naturalem, mortem Civilem, captiuitatem, Patriciatum dignitatem filiofamilias collatam, emancipationem, & adoptionem. Praeter quos sunt etiam alij noui.

D. Ioan. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

ribus legibus indoliti; & de omnibus praedictis modis, praeter plures alios Doctores à Picchardo in *triumbricam* dist. tit. insunt quibus modis, &c. relatis, agunt idem Picchardus, & Mynsingerius, & alij scribentes in *dist. titulum. insunt*, qui est duodecimus lib. 4. Alcanius Clement de *patri potest. ultimo*, & ex *Theologiae* Lud. Molina de *iustitia*, & iure tom. 1. tract. 2. disp. 2.9. Sanchez *op. culum moralium* lib. 1. cap. 1. dub. 14, & nonnullis aliis sequentibus. Azorius in *summa* p. 2. lib. 2. cap. 10. Rebelleus de *obligat. iust. lib. 1. quest. 8.* & Malfardus *secunda parte sui perfecti confessoris* lib. 6. part. 7. tract. 6. documento 3.

S. I.

Quomodo morte naturali Patria Potestas soluitur.

PATRIA igitur potestas primò soluitur per mortem naturalem, quae ut reliqua omnia auct. de *ingratis* §. deinceps, ita etiam Patria Potestatis ius, & necum dissoluit §. 1. *versus* hic vero insunt. quibus modis ius Patria Potestatis soluitur, & ita (ut ibidem dicitur) qui in Patria Potestate sunt, eo mortuo, vel iuris omnino efficiuntur, siue filij, siue filiae. Ano autem paterno, in cuius potestate, mortis tempore, sit filius, & consequenter etiam nepos ex eodem filio §. *fin. insunt. de patr. potest.* (& precedenti cap. n. 22. & n. 10. & 31. & d. 22. adducta est ratio, cur nepos ex filio existente sub Patris Potestate, non sit sub potestate sui patris, sed aui paterni, scilicet quia qui sub alterius potestate est, non potest alios in sua habere potestate) decedente, idem nepos in patris sui potestatem reuincit d. §. 1. *insunt. quibus modis*, &c. dictum est c. precedenti n. 23. Si vero tempore mortis aui paterni, eius filius, pater nepotis iam obierat, vel sui iuris factus fuerat, per emancipationem, vel alia via (non tamen per dignitatem, per quam qui exiit e Patria Potestate, eodem patre mortuo filios suos incipiunt habere sub sua potestate, ut in auct. const. quae de *sign. s. ult.*, & explicatur infra) e Patria scilicet euincit, aui paterni potestate egressus fuerat, tunc nepos eodem aui mortuo efficitur sui iuris d. §. 1. *sic. et* filius naturalis antea emancipatus, potest sit a patre adoptatus, nepos in eius scilicet patris sui potestatem non reuincit, ut in d. §. 1. *notat*. Mynsingerius; Qui & praedictorum assert. rationem; nempe quia praefatus nepos, qui erat sub aui potestate, per patris sui emancipationem ab aui factam, fuit quasi liberatus ab euicem patris sui iure, ac proinde non debet in eius reuincere potestatem; nam qui liberatus est, a Patria Potestate, non potest postea ad eam reuerti, nisi per adoptionem, vel ingratitudinem l. 1. *C. de ingr. liber.* & explicatur infra. Quare vniuersaliter loquendo, si moriatur pater, a quo quis arrogatus vel adoptatus fuerat, & in eius transferebatur potestate, iuxta ea, quae capite precedenti tradita sunt, per mortem, ab illius potestate eximetur, neque in cuiusquam alicuius potestatem reuincit, ut notant etiam Molina *dist. disp. 2.9. initio*, ubi etiam aduertit quod in locis (ut in Lusitania & Castella) ubi per statum, seu legem municipalem per matrimonij contractum filius Patriam egreditur Potestatem, & efficitur sui, & consequenter filij in solius patris potestate sunt, non vero auium paternorum; per mortem patris solum omnino liberatur a Patria Potestate.

§. II.

Per mortem Civilem Patria Potestas quomodo solvatur; Vbi de deportatis, relegatis, servis pœnae, bannitis, condemnatis ad trivemes, vel ad perpetuos carceres.

Quemadmodum verò per mortem naturalem parentis, in cuius potestate filius, vel nepos erat, dissolvitur Patria Potestas: Eodem modo solvitur per mortem Civilem patris, vel filij infirmus. quibus modis Patr. Potest. solvitur, § cum autem, & §. pœna servus, & ibi Scitibentes, & Doctores initio capitis præallegati. Hinc Patria Potestas solvitur de portatione, seu condemnatione patris, vel filij in insulam, sine exilium perpetuū ob aliquod maleficiū capitale, quæ propterea deportatio inter iudicia capitalia refertur à Iustiniano § publicorum infirmus de pub. iud. & l. §. & Lepidulum, ff. de pœnis, & per eam quis dicitur mori civiliter, l. i. §. qui habebat filium, ff. de bon. posses. contra tab. & l. verum, & societas, vers. intereat, ff. pro socio, cum enim olim Romani improbos, & Reipublicæ perniciosos homines abominantur, & nollent in eis carnisficium exercere, & nihilominus à malis hominibus societatem civilem purgare desiderarent, primo facinorosos interdicto viti ignis, & aquæ multabant, quod sicut his duobus, calore, & humore, vitam hominis consistere, ita interdico eorum viti non consistere credebant, quorum se indignos malefactis suis facinorosi reddiderunt, dist. l. verum citato, §. societas, ff. pro socio, & dist. l. i. citato, §. qui habebat filium, ff. de bon. posses. contra tab. Deinde verò, propagato ex insularum adiectione, imperio, facinorosos deportandi viti inductus est, qui velut mortui eiekti in alias sedes migrare creduntur, ac proinde in insulas, quasi in alterum orbem delati, omnibus exuti bonis, inter mortuos connumerati sunt quoad ea, quæ iuris Civilis essent, l. ius, ff. de testa, & l. ius quidem, ff. de pen. Dicta est enim deportatio, quasi portatio de eo iure, quod quis in Civitate habuit, ad exilium perpetuum, adnotata illi provincia, vbi manendum esset, & sic libertatem deportatio non adimebat, l. sed si alia, ff. de bonis damnatorum, ideòque media censetur capitis diminutio, quia civitas tantum, non libertas amittebatur, § minor infirmus de capitis diminutione; fiebat autem antiquitus hæc deportatio non solum in perpetuum, sed etiam cum amissione omnium bonorum, vt patet ex dist. l. ius, §. si cui, ff. de testament. & aliis iuribus; tamen in athenis, bona damnatorum, Cod. de bonis proscriptorum, de bonorum confiscatione aliquid sit remissum. Notat etiam Molina dist. disp. 229. vers. 1. quod licet antiquitus, qui deportabatur in insulam, in perpetuum, eo ipso censentur ei adempta omnia bona: hodie ramen nisi in sententia exprimitur, esto quis in perpetuum in insulam relegetur, non censetur ei adempta, iuxta dist. auth. bona damnatorum. Porro causâ deportationis erat maleficium, seu flagitium aliquod atrox: effectus verò amissio Civitatis, familiæ, Patriæ Potestatis, testamenti factionis, & cæterorum, quæ iure Civilis sunt introductæ, l. i. §. hi quibus, ff. delegat. 3. & dist. l. ius quidem, ea vero, quæ sunt iuris gentium, & nature, deportatus cum non incurreret, seu amitteret libertatem dist. l. sed si alia, & d. l. ius

quidam, retinebat, vt isdem legibus habetur, ideo, quæ poterat deportatus sibi acquirere dominum, atque celebrare contractus, quæ sunt iuris gentium d. l. sed si alia.

Cum igitur Patria Potestas iuris Civilis sit, per deportationem in insulam, solvebatur, sine pater ipse, siue filiosfamilias deportaretur in insulam d. §. cum autem, vers. par ratione infirmus. quibus modis ius Patriæ Potestatis solvitur, sicut enim pater, qui Civitatem amisit, & peregrinus factus est conditionis, Civem Romanum in potestate habere non potest; ita in pari fortunæ casu, nec filius peregrinæ cognationis, patrem Civem Romanum agnoscit, §. ius autem gentium infirmus de iure naturali, de prædictis latinis Mynsingerius in d. §. cum autem. Quæ autem ratione deportati in insulam, ex indulgentia Principis, pristino statui restituantur, de quo etiam in d. §. cum autem, explicatur infra.

Quod autem est de deportatis, multo magis habet locum in effectis, propter commissum aliquod scelus, servis pœnæ, qui filios pariter in potestate habere desinunt, d. §. pœna servus infirmus quibus modis ius Patr. Potest. solvitur. Qui etiam servi pœnæ censentur mortui civiliter, quantum ad actus Civiles spectat; amittunt enim & libertatem, & Civitatem, illiusque iura, & celebratur maxima capitis diminutio, §. i. infirmus de capitis diminut. & sic desinunt esse Cives Romani, & consequenter Patriæ Potestatis ius amittunt, quod ad Romanos tantum cives spectat, §. fin infirmus de Patr. Potest. Idem, si filij sunt servi pœnæ effecti, statim enim desinunt esse sub Potestate Patris, per tradita num. præcedenti, & notat expresse Acanius Clement. dist. cap. ult. num. 10. & Ludou. Molina d. disp. 229. vers. 1. Quinam vero dicantur, & sint servi pœnæ traditur, d. §. pœna servus, & latè explicant Mynsingerius in d. §. pœna servus, Acanius Clement. de Patr. Potest. dist. cap. ult. num. 29. ad 15. Molina de inst. tom. 1. disp. 9. & d. disp. 229. §. et diximus, & Azorius d. part. 2. lib. 2. cap. 21. vers. tertiam speciem, Et primo servi pœnæ efficiuntur, & sunt damnati in præsentia ad vltimum supplicium, scilicet enim ac vltimo supplicio præsentem damnatur, & civitatem, & libertatem perdunt, l. qui vltimo, ff. de pœnis, idem tradunt præallegati Doctores, & Clar. lib. 1. sentent. §. restituerunt quæst. 21. Boss. in suo tract. crimin. tit. banniti quid amittant num. 11. & alij Iurisperiti, quos Acanius Clement. dist. cap. ult. num. 29. 10. & 31. refert. Quod procedit etiam si reus, post condemnationem ad mortem, antequam fiat executio sententiæ, à manibus iudicum aufugerit, & sic sententiæ executionem impenderit, in Clar. d. quæst. 21. vers. sed quid, Gomez ad l. a. Tauri num. 2. vers. 2. infero, & Rebell. de obligat. inf. lib. 1. quæst. 8. num. 60. vers. 2. Divi in præsentia, seu præsens, quia reus absens condemnatus virtute statuti disponens, quod continuè habeatur pro confesso, & quod contra eum possit procedi ad sententiam definitivam, non efficitur servus pœnæ, nisi venerit in Fortiam communis, ita Clar. d. §. 1. vers. aut vero. Quare etiam servi pœnæ sunt bestis obiecti, vel subiecti, qui in nullam pugnam damnantur, sed vt à feris statim dilanentur, d. §. pœna servus, & l. pœna ff. ad l. Pompeian. de parricid. Item etiam damnati ad bestias, qui in schola venatoria exercitati in conficiendis in theatro bestiis addicuntur, l. aut damnus, §. quicumque, ff. de pœnis, Inter seruos pœnæ quoque enumerantur damnati in metallum, qui gravioribus vinculis premuntur, & damnati in opus metalli (pula salinariam, sulphurariam) qui vinculis lenioribus tenebantur, l. aut damnus, §. inter eos, ff. de pœnis, & d. §. pœna servus infirmus. quibus modis ius Patriæ Potestatis solvitur. Implet servi pœnæ efficiuntur in opus publicum

publicum perpetuo dati, vt si quis condemnatur, vt carnis sit, seu tortor; nam si ad tempus tantum dantur, non sunt serui pœnæ, sed nominis tantum infamiam incurunt, l. quidem, ff. de penis, & l. penultima, §. minuitur, ff. de variis, & extraord. cognis. Myningerus in dist. §. pœna seruis. Quovis ergo prædictorum modorum pater, vel filiusfamilias, iuxta prædicta iura, efficitur seruis pœnæ: iuxta eadem iura soluitur Patria Potestas. Hodie tamen iure nonnisi authenticorum nemo à principio bene natus, scilicet non seruis à natiuitate, & postea manumissus, vel antea spuris, sed ingenuus, ex supplicio sit pœnæ seruis, ita constitutum est in antient. de nuptis, §. quod antem, & §. quia vera, vnde sumpta est antient. sed hodie, Cod. de donat. inter virum, & uxorem, vbi idem repetitur, & cuius verba sunt, (sed hodie nemo bene natus à principio sit seruis, & ideo non dissoluitur Matrimonium. Quam authentica Iurisperiti communiter intelligunt de condemnatis ad mortem Civilem tantum, nimirum de deportatis damnis ad metallum, aut opus metalli, aut ad perpetuum carcerem, aut similem pœnam, & debet remanere virum, seu superuivere: non vero de damnatis ad vltimum supplicium, & mortem naturalem, & vt mori debeant per sententiam. Nam licet iure antiquo etiam prædicti damnati ad metallum, & aliam similem pœnam, atque ad opus publicum, & ad solam mortem Civilem, sicut & condemnati ad mortem naturalem, efficerentur serui pœnæ, vt in viribus superioribus; tamen hodie de iure authenticorum non efficiuntur serui pœnæ, sed remanent illis status integer quoad omnia; tamen condemnatis ad mortem naturalem, & vt mori debeat per sententiam de eodem iure authenticorum seruis efficitur, vt antea, & incorrectum remanet ius antiquum; Ita, vltra plures alios à Gomez. ad dist. l. 4. num. 2. allegatos, idem Gomez. ibid. Gam. decis. 361. alias 364. num. 2. & in tractat. de Sacrament. præstand. vltimo supplicio damnatis quæst. §. num. 16. Caldas Pereira de nominat. emphiteut. quæst. §. num. 17. alij Recentiores allegati ab Aug. Barbos. Collectaneo ad dist. ant. sed hodie, qui & dicit ab hac communis minime recedendum, & voluit Iustinianos (inquit Caldas) cessare in homine libere conditionis, quia eos seruis pœnæ fieri vltim sit incongruum, in quo à rigore Iuriconsultorum recessit, & ideo inde inferit, inter eosdem non dissolui matrimonium antea celebratum. Quibus tamen non obstantibus eandem sententiam communem reprobat Molina de iust. & iur. tom. 1. disp. 9. vers. credere, dicens dist. ant. sed hodie, loqui generaliter, & indistincte, & sic comprehendere etiam ingenuum ad mortem naturalem condemnatum; de quo (inquit) non oportebat fieri speciale mentionem, vt comprehenderetur, cum exteri nati ingenui, qui ante illa iura ex supplicio serui erant pœnæ, in illis iuribus censentur comprehendens; & hanc sententiam, etiam singularem, iuris fundamentis niti, ait Aug. Barbos. ubi supra, quamvis addat à communi non esse recedendum.

5 Circa autem pœnas, tribus præcedentibus numericis explicatas, de iure communis antiquo male factoribus, & flagitiosis hominibus innotatis, aduertendum est, eas ferre omnes in defectum abuisse, abrogataque esse, vt post alios Clar. lib. 3. quæst. 67. vers. non est etiam ad finem quæstionis, lo. Harpprechtus in lib. 1. insinuat. tit. quibus modis ius Patr. Potest. soluitur, §. cum autem num. 14. & Piccardus in dist. §. cum autem institut. tit. cod. Et quidem loco damnationis ad bestias successisse decapitationem naturalem, ait idem Clar. eos vero, qui iuxta leges

D. Jo. Angel. Boffius, de Patria Potestate.

antiquas, ob maleficia mererentur, interdictionem ignis, & aque, deportationem in insulam, vel relegationem, vel damnationem ad metallum, vel in opus publicum, patiebantur pœniis hodie arbitrio Iudicis, & frequentius damari ad tritremes, vel perpetuum exilium, vt colligitur ex Claro dist. quæst. 67. & tradit Piccard. & latius Castillas de usufruct. §. 66. n. 25. & sequentibus, & post eum Sanchez lib. 2. sum. c. 16. n. 7.

Quoad relegatos ob maleficia, licet & ipsi cini. 6 liter non intelligantur, tamen pater relegatus in insulam in potestate sua liberos retinet, & contra liberis relegatis in potestate patris remanent, dist. §. cum autem institut. quibus modis ius Patr. Potest. soluitur. Relegatio enim, cum sit pœna, qua quis propter crimen aliquod relegatur in insulam, vel aliquo tempore, vel vt intra certum tempus egressi non audeat, in hoc longè mitior est deportatione, qua relegatus non amittit, sed retinet Civitatem, & Cuius Romani omnia, l. relegati, l. relegatorum, §. sine ad tempus, & l. relegatus, ff. de interdictis, & relegatis, & consequenter retinet Patriam Potestatem in liberos. Alias differentias inter deportationem, & relegationem recentem Gloss. in dist. §. cum autem, vers. remanent, & ibid. Myninger. verbo relegatio. Declarat tamen Molina dist. disp. 129. vers. 2. fin. vt pater relegatus etiam in insulam, non amittat Patriam Potestatem, si sit relegatus absque amissione bonorum; secus si cum bonorum amissione; sicut, iuxta Gloss. & alios Doctores, qui infra n. 7. referuntur, bannitus vna cum bonorum confiscatione Patriam Potestatem perdit.

Vtrum autem proscripti, seu banniti nostri temporis, (quos leges Lusitanæ, & Castellæ vocant encartados,) Patriam Potestatem amittant, tanquam mortui cini. De hac quæstione, quam difficillimam dicunt ob Doctorem varias opiniones, late agunt Clarus in præf. criminali, §. fin. quæst. 71. vers. successine quo, & vers. dixi autem, & Alcan. Clement. de Patr. Potest. cap. ult. ad num. 12. ad 28. & vterque, relata, & examinata varietate opinionum Iurisperitorum, petradat, an nostri temporis banniti æquiparentur deportatis in insulam, quo casu per bannum solueretur Patria Potestas, an vero æquiparentur relegatis, quo supposito per bannum non solueretur Patria Potestas. Et æquiparari relegatis, & sic per bannum non amittere Patriam Potestatem, (quocumque modo sint banniti, scilicet sine perpetuo, sine ad tempus, sine cum publicatione bonorum, sine sine publicatione, & sine extet statum, quod occidi possint impunè, sine non) esse communem opinionem testantur, referentes Doctores eisdem communis, Clar. dist. quæst. 71. dist. vers. successine quo, & dist. vers. dixi autem, ibi: Alij simpliciter dicunt, & Alcanis Clement. dist. cap. vltimo, num. 18. vers. contrarium tamen opinio & num. 23. & de iure communis frequentiori Doctorem sententiam esse, bannitos nostri temporis computari vniuersim totum relegatis, non cum deportatis, dicunt etiam Molina allegata dist. 129. vers. de proscriptis, & Azotus part. 2. lib. 2. cap. 20. vers. dubitat, Gloss. ac Fragulos tom. 3. diffus. 1. §. 3. num. 118. vers. nihilominus. Contrarium, & bannitos nostri temporis æquiparari deportatis, sique amittere Patriam Potestatem, & iura communia quoad bona posita in territorio, à quo sunt banniti, simpliciter affirmant plurimi Iurisperiti ab Alcanis Clement. dist. cap. vlt. num. 11. propositis nominibus expressis, & tacitis nominibus à Clar. d. quæst. 71. vers. Dixi autem, ibi: Et in primis quidem relati, & idem Alcanis num. 14. quod in bannitis nostri temporis cesset Patria Potestas testatur asserere

C a Nello

Nellum in *trall.* de *bannitis*, Alexandram *conf.* 75. vol. 1. Patrium *conf.* 137. num. 20. *vol.* 4. allegantes pro hac opinione Gloss. in *dist.* §. cum autem *instit.* quib. mod. &c. Qui (vt notat idem Alcanius) voluere, vt soluantur Patria Potestas, non solum si pater sit bannitus, sed etiam si filius, vt supra dictum est de deportatis, & seruis pœnæ; & licet in filio bannito videretur dicendum contrarium, cum si libereur à Patria Potestate, sit suum commodum, & bannitus ea, quæ sibi commodum afferunt, non quæ incommodum, amittat, iuxta Romanum *conf.* 73. n. 4. & prædictorum Doctorum sententiam veriorum dicit Fragoius de *regim. Christian.* *Reipubl.* tom. 1. lib. 2. *disp.* 3. §. 3. n. 116. *vers. contrarium*, idem tamen Alcanius ait, contrarium esse dicendum per textum in d. §. 15. cum autem *vers. pari ratione*, *instit.* quib. mod. ff. & per tradita supra n. 3. in casibus tamen in quibus banniti æquiparantur deportatis inuita varias interpretum opiniones. Alij dixerunt bannitos pro crimine, pro quo veniat imponenda pœna mortis, æquipari deportatis, & sic amittere Patriam Potestatem, æquipari verò relegatis, si sint banniti pro crimine, pro quo non imponitur pœna mortis. Eos tacitis nominibus refert Clar. d. *vers. dixi autem*, & quod banniti capitaliter, condemnantur ad pœnam mortis vna cum publicatione, seu confiscatione bonorum, præsertim stante statuto, quod possint impune occidi, comparantur deportatis, & sic Patriam Potestatem, & iura communia, quoad bona posita in territorio, à quo sunt banniti sensere Alcanius *con.* 53 n. 9. Boss in *suos trall.* *crim. tit. de bonor. publicat.* n. 60. & alij. quos Alcanius d. cap. ultimo n. 24. refert nec reprobant. Huic sententiæ conformis est, sententia Gloss. in d. §. cum autem *verbo retinentur instit.* quib. mod. ius patr. potest. soluitur, quæ distinguit, scilicet, quod bannitus à propria patria cum amissione, seu confiscatione bonorum, æquiparetur deportato, censeturque mortuum ciuilitate, & consequenter hoc casu amittit bannitus Patriam Potestatem, & ea omnia, quæ sunt iuris Ciuilis; bannitus vero sine bonorum confiscatione, seu amissione æquiparatur relegato, & non perdit Patriam Potestatem, & hanc Gloss. sententiam approbant alij, quos Alcanius d. cap. ultimo n. 25. & duob. sequentibus refert, & Molina d. disp. 129. d. *vers. de proscriptis*, ac Castell. de *usufruct.* c. 66. n. 18. & in eadem Gloss. sententiam inclinat. Alcanius numeris allegatis, eadem etiam Gloss. sententia, approbata est in regno Castellæ l. 4. tit. 8. p. 4. vt testantur Molina ibi supra, & Machadus tom. 1. lib. 6. par. 7. *trall.* 6. documento 3. n. 2. & de iure communi videtur probabilior. Quamvis Clarus d. *vers. dixi autem* ibi *Quid tenendum*, nullam ex prædictis sententiam approbet, dicatque bannitos nostri temporis quacumque ex causa, & cum quacumque pœna, etiam capitaliter, & in perpetuum cum publicatione bonorum, neque simpliciter æquiparari deportatis, neque relegatis, sed de per se esse notum genus, seu tertiam speciem, vt non liceat arguere de deportato, aut relegato ad bannitum, sed iudicem debere stare, vel decisionibus doctorum in terminis, seu in specie de bannito loquentium, vel consuetudini loci, Quod & Alcanius d. cap. ultimo num. 23. ait esse tutius; idem sentit Fragoius d. §. 3. n. 118. *vers. intra hanc*.

3 Sed quid de damnatis ad perpetuos carceres, an & ipsi Patriam amittant Potestatem. Affirmatiue respondet Alcanius Clement. de *patr. potest.* dist. c. ultimo. num. 13. quia condemnati ad perpetuum carcerem iuxta Innocent. in cap. *qualiter* 2. de *accusat.* & Roll. *conf.* 2. num. 12. vol. 1. æquiparantur condemnatis in metallum, vel ad aliam similem pœnam, qui vt hæ-

betur §. *per a seruis institut.* quib. modis *vis patr. potest.* soluitur, & supra num. 4. probatum est, efficere morte serui pœnæ, & Patriam Potestatem amittere, vt ex *dist.* §. *serua*, *seruus*, & traditis *dist.* num. 4. constat. Carcer etiam dicitur, & est species seruitutis l. 2. & ff. de *libero homine exhibendo*. Roland. *dist.* *conf.* 1. num. 48. & Alcanius *dist.* cap. ult. num. 35. Seruus autem Patriam Potestatem habere nequit, l. *quod amittet* §. 1. ff. de *reg. iuris*, & dictum est cap. *procedenti* num. 26. cum qui est in alterius potestate, non possit alium in sua potestate habere, l. *sic enuenerit*, ff. ad l. *Julianam de adulteriis*.

Idem (vt notauit Alcanius num. 34.) de condemnatis ad tritremes dicendum, vt ipsi amittant Patriam Potestatem, cum pœna tritremum hodie à iudicibus imponatur loco pœnæ deportationis, condemnationis in metalla, & nonnullarum aliarum pœnarum, quibus quis efficitur pœnæ seruus, vt supra num. 5. notatum est, vnde ijdem damnati ad tritremes serui pœnæ efficiuntur.

Supradicti, si impetrata delicti remissione, sint à Principe restituti, An Patria Potestas ex parte patris, & ex parte filij, censetur reintegrata.

Num verò ille, siue pater, siue filius, qui fuit deportatus, aut pœnæ seruus, aliquo ex modis explicatis supra num. 4. effectus, aut alias cui licet mortuus, puta bannitus in perpetuum, vna cum bonorum confiscatione, vel condemnatus ad perpetuum carcerem, vel ad tritremes, ideoque soluta fuit Patria Potestas, iuxta in præcedentibus tradita, fuerit, impetrata delicti remissione, à Principe restitutus, eo ipso etiam Patria Potestas ex parte patris, & filij censetur reintegrata, & restituta, cum Princeps in restituendo possit vt verbo *indulget*, & verbo *restituere*, v. g. testino te in integrum prouincæ, vel Ciuitati tuæ, aut tuæ habitationi. Respondetur primo si Princeps vtatur verbo *indulget*, tunc censetur concessisse solum indulgentiam, tantumque pœnam remississe, & exilium, aut liberationem à carcere, vel tritremibus condonasse, non autem restituisse in integrum, scilicet ad bona, honores, & dignitates, & recuperanda cætera amissa, ita l. cum patrem, l. in insulam, l. generalis, & l. si pater *Cod. de sententiis passis*, & restitutis, Gloss. Mynsinger. & Picchardus in §. cum autem *vers. sed si ex indulgentia institut.* quib. mod. ius patr. potest. soluitur. Respondetur Secundo si Princeps vtatur verbo *restituere*, tunc censetur restituisse in integrum, inque pristinum statum quoad omnia bona per condemnationem amissa facultates confiscatas, honores dignitates, famam, & patriam potestatem ita l. 1. l. ult. in princ. & §. fin. *Cod. de sententiis passis*, & restitutis, l. 1. & *etiam* ff. *cod. titul.* §. cum autem *vers. sed si ex indulgentia institut.* quib. mod. ius patr. potest. soluitur. Gloss. Mynsinger. loci allegat. Baldus in *dist.* l. 1. *Cod. de sententiis passis*, & latè Alcanius Clement. de *patr. potest.* dist. cap. ult. num. 16. cum pluribus sequentibus. Restitutio enim est plena in priorem statum repositio, & tantum affert, quantum abulit læsio, seu quantum ablatum fuit l. quod minor. §. restitutio, ff. de *minoribus*, dist. l. 1. *Codic. de sentent. pass. dist.* §. cum autem *institut.* quib. mod. &c. & ita iuxta eadem iura restitutus, reponitur in eo statu, in quo reperiebatur ante sententiam, ita quod, omnia sua iura, reassumit. Quod & confirmatur, quia restitutio idem operatur, quod fictio possimini, l. si quis filio, §. penult. ff. de *in iussu*, rupto, *in iussu facto testamento*, §. sed *et si pater*, & ins possimini *ij* facit, quod omnia sunt in pristino statu.

l. post

l. postliminii in prin. ff. de captivis, & postliminio, & redemptis ab hostibus, cum ergo restitutio Principis tantum restituat, quantum ablatum fuit, & in pristinum statum reponat, operatur etiam recuperationem, seu reditum Patrie Potestatis per condemnationem amissa. Quod si Princeps vltus fuerit verborum dubio, & ambiguo, quod ad indulgentiam, & restitutionem trahi possit, praefinendum Principem restituisse tradit Myningerus in d. §. cum autem, d. vers. sed si ex indulgentia in fin. insit. quib. mod. & c. ad vers. in margine lib. G. ut tenere Gloss. secundum Bartholum in l. i. §. si quis ultro, ff. de quaest. Et praedicta distinctio restitutionis per verbum indulgere, & verbum restituere, ad agnoscendum ad quae bona amissa restitutio trahatur, communiter a scribentibus est approbata, & recepta, tamen si, ea reiecta, Ioannes Harpprechtus in lib. i. insit. tit. quib. modis Patr. Potest. soluitur §. cum autem num. 12. cum paucis aliis, existimet esse solum aduertendum, an generalis, sine communis sit restitutio, an plena, seu specialis, ut generalis faciat tantum gratiam perne, reatunque in gratiam largiatur per textus in prima responsione adductos, & alios ab eo relatos. Plena vero, seu specialis, etiam, & reditum in Patriam Potestatem, & cetera omnia restituatur, per textus in secunda responsione allegatos, & alios ab ipso relatos.

11 Quod vero dictum est, deportatum, vel effectum seruum, aut aliter per condemnationem propter maleficia grania mortuum ceciderit, a Principe restitutum, reponi in pristinum statum, & recuperare omnia bona, & iura per condemnationem amissa, non trahitur ad bona alteri iam per alienationem acquisita, ad inque alteri quaesitum, ut illa bona, aut ins illud recuperate queat restitutus; Principis enim beneficentia, sine alterius iniuria intelligi debet, l. i. §. merito, & §. si quis a Principe, ff. ne quid in loco publico, & cap. si propter tua debita, de rescriptis in 6, & idem probat textus in l. fin. Cod. de repudianda hereditate, & in l. quod si minor, §. S. anula, ff. de minorib. idem Myningerus in diti §. cum autem, diti vers. (si si ex indulgentia, & aliis allegans, Clemen. Clement. d. c. vlt. n. 41.

12 Ex quibus inferitur, quod etsi filio deportato restituito, & pater recipiat Patriam Potestatem, & ipse filius suavitatem, non obstante quod nepos, deportato, vel aliter condemnato iam filio, gratum ipsius filij subintraret, §. sui insit. de hered. qualitate, & differentia, cum per restitutionem filius reponatur in pristinum statum, etiam realitum gradum suavitatem, exclusio nepote, qui erat factus iuns, l. i. §. ff. de honor. possess. contra tabulas, id tamen procedit tantum vivente ayo; secus vero eo iam mortuo, non enim potest filius deportatus post ani, scilicet sui patris mortem restitutus excludere nepotem, ex quo ins est ipse nepos quaesitum, qui iam factus est haeres, & sic per restitutionem non potest desinere esse haeres, iuxta tradita numero praecedenti, quod restitutio non operatur recuperationem quoad bona aliis iam acquisita, quoque ius alteri quaesitum. Quod & post alios notant Afcianus Clement. dist. cap. vlt. num. 41. Qui num. 41. addit (& ait esse communem Doctorum) bannitum restitutum per modum insititiae, ut quando se in carcere constituit, recuperare bona publicata, etiam alienata, si fuerit vendita simpliciter, non vt bona publicata, quo casu ex Bartolo, & aliis subdit emptorem esse ecurum, & habere regressum aduersus fiscum ad integram restitutionem, & si Ba. totum in l. final. C. de sententiam passis, sentiat fiscum teneti in quantum factus est locupletior. Quod si bannitas sit per viam gratiae restitutus, & bona pu-

D. Jo. A. gel. Bossius, de Patria Potestate

blicata, non sint adhuc a fisco alienata, idem Afcianus concludit, iuxta Doctores communiter, eundem bannitum recuperare eadem bona, non tamen fructus a fisco ante restitutio nem perceptos: Si vero bona fuerint alienata, dicit idem Afcianus, post alios bannitum per viam gratiae restitutum non posse ea recuperare, nisi fuerit restitutus cum clausula, quod restitutio sit plenissima, id quod nil de banno, & honorum confiscatione dici possit, quo casu cum restitutionem trahi ad bona confiscata, & alienata, subdit idem Afcianus, ex l. alone, & aliis, iuxta tamen eundem Afcianum, & alios, ab eodem relatos, habebunt illi, a quibus bona auferunt regressum contra fiscum.

Querit quoque idem Afcianus eodem cap. vlt. num. 43. an si banniti, vel aliter, iuxta in praecedentibus tradita, condemnati, habebant saluum conductum, propter quod eo durante non possunt offendi, durante ea securitate, habebant Patriam Potestatem, cum intelligatur restitutus ad ius, ne possit impune offendi, & num. 46. concludit, & recte, neque durante & saluo conductu habere Patriam Potestatem, nam per saluum conductum non censetur Princeps bannitum restituisse, sed solum securitatem quandam in aliquo loco mortali, eundi, & redeundi concessisse, ut sonat nomen ipsius saluus conductus. Neque obstat Principis beneficium fore late interpretandum, & sic bannitum pro tempore salui conducti censeri restitutum non solum ad illud, ne possit offendi, sed etiam quoad omnia alia iura; nam reicitur obiectio ex eo, quod Principis beneficium in iis tantum, quo beneficium ipsum exprimit, late interpretari debet, non in aliis, vt Gram. conf. crim. 6. num. 20. ac proinde saluus conductus solum circa ea, quae securitatem perscribunt, late est interpretandum.

Qua ratione per captivitatem patris, vel filij ex inflo bello contingente solvatur Patria Potestas, & remanescat iure postliminii.

Sed prosequendo materiam huius secundi paragraphi, quomodo per mortem Civilem patris vel filij cesset Patria Potestas; inter mortuos civiliter comprehenduntur capti ab hostibus in inflo bello, durante captivitate, §. si ab hostibus insit. quib. modis ius Patr. Potest. soluitur, & ab proinde per captivitatem patris, vel filij ex inflo bello contingente, ob quam captus sit leturus inter gentium, §. ferri insit. de iure personar. & sic in eo non solum libertas, sed & reliqua, quae sunt iuris Civilis, licet non omnino, cessent, propter ius postliminii, manent, durante captivitate, suspensa, remanent etiam suspensa Patria Potestas, quam lex Civilis, (vt cap. praeced. dictum est) induxit vt eod. §. si ab hostibus dicitur. Quae suspensio, si pater, aut filius captus a captivitate liberetur, cessat ius postliminii, quo captus fingitur semper fuisse in Civitate, & sine praestata conditione restituitur, omniaque iura pristina, quae habebat ante captivitatem, statim recipit, perinde ac si captus non fuisset, d. §. si ab hostibus, & l. retro, ff. de captivis, & postliminio, vt latius Myningerus in d. §. si ab hostibus, & ibidem Ioannes Harpprechtus num. 2. & 3. vbi affect definitionem postliminii iuxta Paulum l. c. scilicet quod postliminium est ius amittit rei recipiendae ab extraneo; & in statum pristinum restituendae, inter nos, & liberos populos, regisque moribus, legibusque constitutum. Nam quod bello amissum, ac circa bellum, hoc si rursum recipiamus, dicimus postliminio recipere. Quod vt idem Myningerus, & Harpprechtus notant, naturali aequitate introductum

C 3 est,

rimus. 3. Sayrus in *Clavi lib. 3. cap. 9. num. 10 & lib. 9. cap. 7. num. 27. Fragolus tom. 3. lib. 2. disp. 3. §. 3. num. 110. ac Lessius de iustitia lib. 2. cap. 3. dub. 3. num. 23. fin.*

Ratio huius communis opinionis non est, quod hæc privatio Patrie Potestatis poena quedam sit patri, ad inlar privationis jurisdictionis paternæ, ideoque non requirat sententiam latam, cum sit tantum poena privata, non politica, quam rationem asserit Fagundes, quæ tamen non est universalis vera, ut alibi cum in tom. 2. moralium variorum, tum in prima parte de effectibus contractus Murmannij: sed ratio præcisa, & specialis sumitur ex iuris dispositione in d. cap. 2. §. fin. de hereticis in 6. ibi enim dicitur emancipatio nem filijfamilias à patre hæretico factam, si appareat esse factam post lapsum in hæresim, esse nullam, ut factam de homine sui iuris. Ex quibus verbis videtur aperte constare à tempore commissi criminis hæresis, filius sui iuris effici, & eximi à Patria Potestate, cum hæc exemptio adducatur pro causa, cur non valeat emancipatio ante sententiam, seu declarationem criminis factam. Emancipatio igitur facta à patre hæretico occulto, & ante sententiam criminis declaratoriam, non valet ob defectum Patrie Potestatis ad emancipationis valorem necessarium, ut etiam præallegati Doctores aiunt, neque etiam ab eodem patre hæretico occulto subito popillaris filio impuberi facta valet, quia panter ad huiusmodi substitutionem testamentariam requiritur n. cessatio Patrie Potestatis, cum nemo condere possit testamentum pro eo, qui extra eius potestatem existit l. 1. ff. de vulgar. & pupillar. & §. 1. i. ff. de pupill. substitut. & ita etiam in utroque casu. Alphonsus de Cast. Pegna. Afcian. Clement. Sanchez, Fagundes, Palasus, Item à pñcto commissi criminis hæresis, quamvis crimen ignoretur, nullum deinceps vsumfructum quæri patri in bonis aduentitiis filij, sed redire vsumfructum cum proprietate ad filium, non vero ad flicum tradunt Alphonsus à Castro lib. 9. de leg. parol. cap. 7. vers. ratio est, Simanch. de iust. exho. tit. quest. 81. Molina de iust. tract. 2. disp. 9. & Suarez disp. 22. de fidei sect. §. 1. 39. & si vero præfatam poenam privationis Patrie Potestatis, qua pater ob hæresim afficitur, extendi etiam ad patres receptatores fautores, & defensores hæreticorum asserunt Eymercus in dictorio inquisitionum 3. p. allegata quest. 116. Extensionem tamen hæc reprobant Pegna ibidem allegato commento 165. Sanchez d. cap. 24. num. 5. & Fagundes citat. cap. 14. num. 3. cum nullibi in iurè hæc extensio inveniatur, neque probetur. Vtrum vero filius ipse familias ob hæresim suam à Patria Potestate patris catholici liberetur, Simanch. citat. tit. 9. num. 18 & Azorius p. 2. lib. 2. allegat. cap. 20. vers. septima species, ibi si roget, Suarez loco citato, & Fragolus d. §. 1. num. 117. respondent, quod cum primum fuerit damnatus de hæresi, cum per talem condemnationem filius incurat maximam, aut mediam capitis diminutionem, egreditur Patriam Potestatem, & probabile etiam probant filium liberari Patria Potestate per ipsum hæresis crimen, & sic à tempore commissi criminis, & vtrunque non improbabile putat Lud. Molina tract. 2. disp. 9. vers. idem Simanch. & d. disp. 22. vers. tertius modus, & probatur ab eodem Molina in utroque loco allegato, argumento textus in §. cum autem vers. pari ratione inficitur. quib. mod. in Patr. Potest. sol. ubi habetur, quod sicut per deportationem patris, filius egreditur Patriam Potestatem, ita etiam per eiusdem filij deportationem idem filius eandem potestatem egreditur ut supra num. 3. motum esset ergo quoque per quod crimen patris, filius liberatur à Patria Potestate per idem

crimen si à filio committatur, ab eadem Patria Potestate soluitur filius. At Afcianus Clement. de Patr. Potest. d. cap. 6. citato effecti 7. num. 7. absolute negat filium familias ob lapsum in hæresim, Patria Potestate liberari, ne aliqui ex suo delicto quodammodo commo-dum consequatur, & etiam non repetitur (ut Azorius ipse notat) legibus, vel canonibus constitutum, ut hæresis filijfamilias cum à Patria Potestate eximat; Patet nihilominus idem Afcianus Clement. loco citato, quod filius hæresis multa amittat commoda, & quod pater ad multa non teneretur quoad illum, ad quæ si filius esset Catholicus, obligaretur, & præsertim quod pater non teneretur eidem filio aliquid relinquere, sed illum absque alia causa posset exheredare, ut est textus in §. si quis de prædictis auct. ut cum de appellat. cogn. & quod pater non teneretur dotare filium hæreticam, de quo scriptum in tract. de dote cap. 4. Quomodo etiam an filius Catholicus teneretur præstare alimenta, & quæ patri hæretico (de qua re Sanchez d. cap. 24. num. 7. Fagundes d. cap. 24. num. 8. Augustinus Barbof. locis supra num. 15. relatis) late explicari in tract. de alimentis cap. 6. 7. & an alimenta, & quæ Pater Catholicus teneretur præbere filio hæretico egi eod. c. §. 6. Ad argumentum itaque Molina sumptum ex textu in d. §. cum autem, sufficiens opinionem Afcianij, responderetur ibi allegari specialem rationem cur etiam filius deportatus Patria Potestate liberetur, & etiam in odiosis non valet argumentum à simili. Adhæret autem Molina d. disp. 9. vers. ab hac regula ibi observandum; quod si post egressum filij à Patria Potestate propter crimen hæresis, is (scilicet sine ipse filius, sine pater) ob cuius hæresim idem filius liberatus est à Patria Potestate, restituitur à superiore superiori ad pristinum statum, filius regreditur ad Patriam Potestatem per tradita §. cum autem i. ff. de iust. quib. mod. in Patr. Potest. sol. & notata supra num. 10. 11. & 12. & ita pater (si fuit illi amittit propter suum, vel filij hæresim) incipit habere vsumfructum in bonis aduentitiis, quæ filius tunc habuerit; Quia ille vsumfructus, ob crimen hæresis paternæ, non defertur ad filium, nec confiscatur, sed consol datur cum domino filij, ut supra dictum est, & præter Cast. Simancham, Molinam, & Suarez locis allegatis tradit etiam Fragolus tom. 3. lib. 2. di. p. 3. §. 1. 12.

Vtrum vero si propter hæresis crimen à filio commissum, eiusdem filij bona fuerint confiscata, sit etiam confiscatus eorundem bonorum vsumfructus, quo pater ante delictum fruebatur, Simanch. d. tit. 9. & eod. num. 18. Azor. p. 1. lib. 5. cap. 7. §. 8. & lib. 8. c. 11. quest. 14. & part. 2. lib. 12. cap. 22. quest. 7. & Vasq. 1. 2. disp. 169. c. 1. num. 9. asserunt eam vsumfructum confiscari, & spectare ad filium, cum ob hæresim filius exeat à Patria Potestate, & idem sentit Suarez de fidei disp. 22. sect. 1. n. 9. & probabile ait Fragolus d. §. 3. num. 113. Nihilominus Molina d. disp. 9. citato vers. ab hac regula, ibi idem Simanch. & disp. 22. vers. tertius modus, Palasus p. 1. tract. 4. disp. 5. puncto 10. num. 18. & Sanchez in sum. lib. 2. cap. 16. num. 39. evincunt vsumfructum illum iam patri ante crimen acquisitum in bonis, quæ erant filij ante commissum crimen, patrem non amittere, sed retinere usque ad mortem eiusdem patris naturalem, esto filius relaxetur brachio seculari, aut alia ratione ante patrem à vite decedat, vsumfructum vero aduentitiorum, quæ post delictum filius acquireret spectare ad filium. Quod confirmat Molina per tradita à se cum aui d. tract. 2. disp. 140. vers. hoc tamen, quod in filij, Moafferum ingressi, bonis vsumfructum sibi iam acquisitum pater non amittit, sed retinet, excluso Monz-

sterio, usque ad suam mortem naturalem, (quod & infra late probatur) etiam filius solenniter in religione proficitur, & per talem professionem (ut infra) Patriam egrediatur Potestatem, & virtutis ratio est: quia factum filij sue laudabile, sue vituperabile sit, praeiudicare non potest patri profissionem, delictum, vel condemnationem filij, amittat vsum fructum in bonis, quae deinceps ad talem filium pertinere debeant, non tamen in bonis, in quibus antea vsum fructum fruebatur, ut Molina d. disp. 9. alleg. vers. idem Simancau. Bona autem Castrensis, vel quasi Castrensis filij ob eius haereticam propriam publicantur, ut Suarez d. sect. 5. n. 9. & Fragolus d. §. 3. n. 11. 2. vers. bona autem.

- 18 Similiter ob haereticam patris bona filij non consistuntur, non solum quoad proprietatem (quod certum est, ut tradit Sanchez d. lib. 1. sum. cap. 16. num. 9. Nollus de haereticis. Azorius Fragolus ubi supra, & alij ab eodem Sanchez relati) sed neque quoad vsum fructum, sed idem vsum fructus totus, cum filij proprietate consolidatur, ob paternam haereticam ad eundem filium deinceps spectat, cum ex dispositione iuris Canonici in praedictis capite 2. §. fin. de hereticis in 6. filiusfamilias, ob patris haereticam, à Patria Potestate penitus liberetur, ut omnino, & quoad omnia bona sua maneat exemptus, quod satis probare videntur illa verba d. §. fin. ubi (cum dignus sit) scilicet pater in haereticum lapsus (ut propter tantam atrocitatem delicti, filij esse in parentum haereticorum desertum potestatem) quae verba videntur importare omnimodam exemptionem filiorum à potestate patris haeretici, & sic quoad personam, & quoad bona, ita Sanchez d. cap. 16. num. 18. & apud eundem Simancau Valquez Azorius, Lessius, Sayrus, Molina d. disp. 9. citato vers. ex hac regula, ac etiam Fragolus loci supra citati. Quod si haereticus habeat emphyteusiam, ea bona non publicantur, quoad proprietatem, sed quoad dominium vitale, quamdiu delinquens vixerit, ut Suarez d. §. 5. n. 11. & Fragolus d. num. 112. Simancau de Catholicis infidelibus §. 9. n. 15. & Azorius p. 1. lib. 5. cap. 7. quest. 8. & p. 2. lib. 2. cap. 21. quest. 8.

Propter Baptismum à filio Iudaei, & infidelis patris susceptum, liberatur filius à Patria Potestate, & etiam propter patris incestus nuptias, & propter expostionem filij infans, ab alio nutriendi.

- 19 Praeterea sicut propter haereticam, ita propter Baptismum Patria Potestas soluitur, & ita si pater, & filius sunt Iudaei, seu infideles (pro casu capite praecedenti, dictum est patrem habere filium in potestate) & filius fiat Catholicus, suscipiendo Baptismum, eximitur à potestate patris, & sui iuris efficitur, ut tradit Abb. in d. cap. 2. §. fin. & Afcianus Clement. de Potest. Patr. cap. 6. effectus 7. num. 2. & 6. & alij cap. praecedenti num. 18. allegati, cum si eadem ratio patris infidelis, & filij fidelis, ac patris haeretici, & filij Catholici, & probat ratio d. num. 18. adducta (cum enim quando vnus ex coniugibus infidelibus conuertitur ad fidem Christianam, filius communis assignetur conuersio, ut notat Abb. in cap. ex literis unum, 1. de conuer. infid.) si coniux conuersus sit vxor, filij à potestate remanent liberi, & sui iuris. Aduertendum etiam, quod filius Iudaei, sicut & haeretici ad fidem conuersus, quoad effectus Patriae Potestatis viles, & filij proficius, & favorabiles habetur, ac si esset sub potestate, ut cap. 1. num. 28. alijs relatis notatum est, quare retinet iura successione, & debet habere portionem hereditatis paternae, & omnia eius bona, nec potest pater alios,

praeterquam Catholicos insinere §. si quis de praedictis auct. ut cum de appellatione cognoscitur, & cap. Iudaei 2. de Iudaeis non propter conuersionem (ut eod. cap. Iudaei dicitur) non debeat filius esse deterioris conditionis, sed melioris, ita idem Afcianus Clement. d. effectus 7. num. 7. post Ioan. Lecrier. in tract. de primogen. quest. 17. lib. 1. num. 1. & Ricciellus de iure personar. lib. 2. cap. 29. num. 9. & 12. & propterea non potest à parentibus sub praetextu ingrati tudinis exhaereditari, sed teneatur pater ibi relinquere, ac si religionem non mutasset l. Deo nobis §. 1. C. de Episc. & Cler. §. ante penult. in fin. auct. de sancti. Episc. Felin. in d. cap. Iudaei num. 2. Quare quoque filium conuersum consequi ius primogeniturae illdem locis tradunt idem Ioan. Lecrier. & Afcianus. Quin etiam Io. Andreas. Felin. & Ioan. de Anania. in dict. cap. Iudaei. ob illius locutionem generalem teneantur filium conuersum ad fidem etiam in vita patris posse à parte Iudaei, vel haeretico, durante patris vita, petere sibi assignari legitimam, idque tenendum, ut quibus favore Christianae religionis. Et quamvis contrarium sentiant praefati Io. Lecrier. & Afcianus propter notata cap. praecedenti num. 2. §. scilicet, quod etiam Iudaei videntur iure Romano, & idem secundum id eorum causae terminari debent l. Iudaei C. de Iudaeis, ubi communi iure, & iure Romano filius non debetur legitima in vita patris l. 1. §. si impuberi, ff. de collat. bonorum Nihilominus Paulus 3. in constitutione 12. incipiente, capientes Iudaeos, confirmant non solum superiore sententiam, quod filij Iudaeorum, vel haereticorum ad fidem conuersi retineant iura successione erga parentes, & reliquos, non secus ac prius; sed videris subdit, quod etiam filijfamilias, & in Patria Potestate constituti legitimam, & quaeunque alia portione bonorum patrimonialium, aut matrimonialium priuati non possint, sed eis integre, etiam contra voluntatem parentum fuerint conuersi, etiam parentibus viuencibus, debeatur. Alimenta tamen filio conuerso, & Catholico pater Iudaeus, vel haereticus subministrare tenetur l. cognominis Cod. de haereticis, & late probant in tract. de aliment. cap. 5. & alios auct. docent. l. 1. d. cap. 29. num. 16. assent, sicut etiam teneatur donationes propter nuptias, & dotem constituere, quod & post Salycet. in d. l. cognominis, Felinum loco citato notant Ricciellus d. num. 16. & omnium ratio est supra assignata, scilicet, quia propter conuersionem, & fidem Catholicam, non debent filij effici deterioris conditionis; Item filius Iudaei, & haeretici ad fidem conuersus retinet iura suita, per consequens ius transmissionis perpetuae, quod etiam tradit Ricciellus d. cap. 29. num. 11. ut in simili de filio effecto tradit Bald. in l. Deo nobis §. hoc etiam num. 6. C. de Episcop. & Cleric. & in l. apud hostes num. 6. C. de suis, & legit. addens quod si moriatur non adita haereditate paternam, transmittit haereditatem, quod & scribit Castren. in l. sub conditione n. 2. ff. de liber. & postib. Rursus stante statuto, vel consuetudine, quod morienti sine liberis succedat filius, si moriatur Iudaeus, vel haereticus, habens solum ad fidem conuersum, talis filius ad effectum excludendi solum habetur in potestate, ita Ricciellus d. cap. 29. num. 14. & simile de filio, qui exiit Patriam Potestatem per dignitatem Episcopalem tradunt Doctores, qui infra hoc cap. num. 34. Denique, & si Afcianus Clement. d. effectus 7. num. 7. & Sor. de aliment. tit. 18. num. 4. & 5. post nonnullos alios, dixerint patrem Iudaeum non posse filio conuersi substituere pupillariter; Contra ius tamen affirmat Ricciellus, quia, cum talis substitutio contineat meum favorem l. Iulianus de acquir. heredit. instituit. de pupill. in princ. & §. igitur eod. tit. Gloss. in l. ex tribus

rebus Cod. de iurif. testam. & Iason. in l. 2. num. 12. ff. de vulg. & popillar. talis fauor non tollitur per conuersionem ad fidem, vt etiam Ripa in d. l. 2. n. 22. & Marquardus de Iudeis p. 1. cap. 4. num. 4. Quod tamen Riceiellus n. 19. & seqq. dicit procedere tantum, si substitutio fiat ad fauorem Christiani, secus si substituitur Indanus, idque late probat, videndus Cardinalis Zabarella conf. 91. col. vlt.

Pater insuper exponens filium infantem, ab aliis nutriendum, amittit Patriam Potestatem ipso facto, de quo egi in tract. de aliment. cap. 9. num. 61. & 619. & idem quoties pater impie filio denegat alimenta, vt d. num. 619. probatum est, & tradunt Doctores ibid. relati, præsertim Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 43. num. 3. Non enim pater debet eum habere in Potestate, cui negat alimenta.

Rursus per incestas nuptias, quas contraxerit cum consanguinea, vel affine in gradu à iure prohibito, & absque summi Pontificis dispensatione, priuatur pater Patria Potestate Matrimonij vt habetur in auth. incestus C. de incestu nupt. §. 1. vbi Gloss. verb. effectus, Picardus in §. & quidem fin. institut. quib. mod. & C. Molin. d. disp. 129. §. Quartus est, Azorius p. 2. lib. 2. cap. 19. vers. octaua species; Fragos. tom. 2. lib. 2. disp. 3. num. 15. & Machadus prælegat. documentis 3. n. 4. vt etiam hæc poena, & quælibet alia lata contra incestas nuptias incurritur, necesse, incestas nuptias consummatas esse, per carnalem copulam, avertit, post alios, Constans in Epit. p. 2. cap. 6. §. 8. num. 10. In regno Castellæ. 6. tit. 18. p. 4. statutum est, vt amittatur Patria Potestas, si pater incestas nuptias contraxerit cum femina religiosa, vt eod. loco notant Molina, & Fragosus.

§. III.

Per filij legitimum Matrimonium, an, & quando, filius eximatur à Patria Potestate, & an eximatur ob vitam Patris inhonestam.

PER legitimum etiam Matrimonium à filio, vel filiafamilias contrahitur, & si nec filius, nec filia de iure communi liberentur Patria Potestate, vt constat ex traditis cap. precedenti num. 31. & ex textibus ibidem allegatis, & ex l. inter §. filiusfamilias, l. marito §. ceterum, l. filius §. ad l. Iuliam, l. 2. §. quod si in parvis, ll. quoties, ff. solut. Matrimon. l. 1. §. si vt proponis C. de nuptiis, l. filia licet C. de collat. & præter Doctores d. num. 31. allegatos, & Picardum in d. §. & quidem fin. num. 7. Tiracellus ad ll. connub. l. in 1. Boetius decis. 197. Pinell. 1. p. l. 1. C. de bon. matern. num. 34. Hering de fideiusor. cap. 7. num. 620. & prius scripserunt Bald. in l. vltim. C. de bonis que libe. it. Quod procedit, etiam si filius sit hexagenarius vt supra cap. 1. num. 32. notatum est. Apud Hispanos, & Lusitanos tamen, iure illorum proprio, filius, vel filia per Matrimonium ab ipso legitime contrahit cum solemnitatibus, & reuelationibus Ecclesiæ, à Patria liberantur Potestate, & sui iuris efficiuntur, vt cap. precedenti n. 15. notatum est; & constat ex l. Tauri 47. ibidem allegata, & lib. 5. ordin. tit. 1. l. 8. & præter Doctores ibidem allegatos tradit etiam Castill. de usufruct. cap. 21. num. 77. & licet per Matrimonium, filios, intracta præfatas leges, à Patria Potestate liberati, & sui iuris censeri in iis solum, que ipsi fa-

uorabilia sunt sentiant Bolcherus de legit. nupt. lib. 2. & plures alij Iurisperiti Hispani relati à Sanchez conf. moral. lib. 1. cap. 1. dub. 15. num. 4. Nihilominus in omnibus etiam odiosis, liberum, & sui iuris esse filium per præfatum Matrimonium, à Patria Potestate exemptum sentiunt Gomez. ad l. 47. Tauri num. 3. ibid. Castill. & plurimi alij Hispani Doctores, quos refert Sanchez eod. dub. 15. num. 5. id probabilius existimans. Addit, post plures alios, contra Palacium, Ruben Castill. de usufruct. cap. 5. num. 30. & 81. filium, per Matrimonium intracta dict. leges Hispanas, à Potestate Patria eximi, & effici sui iuris, vt emancipatum, etiam si filius ipse absque licentia, & consensu patris Matrimonium contraxerit, & debeat, & sic patrem teneri vsumfructum bonorum aduentitiorum liberum, & integrum filio coniugato dimittere, non retenta dimidietate vsumfructus de iure communi l. cum oportet §. penult. C. de bonis que liber. patri sponte emancipati reservata; cum lex Regia, vt filius à Patria Potestate liberetur, & pater teneatur vsumfructum aduentitiorum liberum filio reddere, non requirat patris consensum, sed tantum legitimum Matrimonium, & velationes; & iuxta ius canonicum legitimum est Matrimonium filij, absque patris consensu contrahitur.

Per fauorem etiam, qui patri superuenit, non definit ipse pater faciosus habere filios in Potestate l. patre furioso, ff. de his, qui sunt sui, ibidem Bart. & Sanchez conf. mor. lib. 1. capite. 1. dubio 14. num. 10.

Ob inhonestam vero vitam patris, eundem patrem designare habere filios in Potestate, Tusch. l. 1. p. conclus. 1. et num. 4. tradit ex Bart. in l. si vnus §. filiusfamilias, ff. de iniuriis, vbi dicit, quod pater non potest remittere iniuriam filio factam, quando est inhonestæ vitæ, quia non habet Patriam Potestatem; quod videtur omnino admittendum ita odiosis filio doque pater inhonestam ducat vitam, non vero in favorabilibus eidem filio.

§. IV.

Per quas dignitates filius-familias liberetur Patria Potestate.

IN precedentibus declaratum est, ob quamnam delicta patris, vel filij, solnatur Patria Potestas explicandum modo, ob quas dignitates filij, ipse à patris Potestate liberetur, de qua re §. filiusfamilias institut. quib. mod. ius Patria Potestatis sol. in l. fin. C. de consub. lib. 12. in l. fin. C. de Decurionibus lib. 10. in auth. Constitutio quæ de dignitatibus §. 1. & in auth. sed Episcopalis C. de Episcopis, & Clericis, quæ sumpta est ex dicto authentico Constitutio, quæ de dignitatibus, & cap. per venerabilem in principio qui filij sunt legitimi.

Per summam Patriciatu dignitatem filiofamilias collatam, idem filius liberatur à Patria Potestate, ita d. §. filiusfamilias d. l. fin. C. de consub. lib. 12. in d. authentico, & d. retribus Iustinianus (vt in d. §. filiusfamilias notant Mynsingerius & Ioannes Harprechtus) non loquitur de Patriciatu illo Romano, quem sibi olim à primis Parentibus, & senatoribus, à Romulo conscripseris, oriundi adscribebant (de qua re idem Mynsingerius instituit de iure natu §. plebiscitum in fine) sed de illo, qui à Principe tantum concedi potest; antequam prorsus incognito, de quo d. l. fin. C. de Consul. dicuntur enim patricij, qui vel

Conſiliarios Imperatorum eligantur: quod quaſi patres ſunt iſtorum d. l. fin. C. de conſulib. & d. §. ſiliiſ. familias ibi, quem ſibi patrem elegit, iſſit, quib. mod. au. Patr. Poſſet. ſoluit. (Quis enim par alio?) inquit ibi dem Inſtitutionis patrem quidem poſſe per emancipationis modum poteſtate ſua necedere, ſilium liberum Imperatori vero celſitudinem non uolere eum quem ſibi patrem elegit, ab aliena excimere Poſteſtate. Adnertendum autem, quod & ſi Inſtitutionis d. §. ſiliiſ. familias, & d. l. fin. C. de conſulib. agit ſe loquitur tantum de Conſiliariis Imperatoris, tanquam ſummi Principis, ut ſtatim ac quis in Collegium Conſularium eligatur, Patria Poſteſtate liberetur: idem tamen hodie (ut poſt alios, notat Ioannes Harprechtus in d. §. ſiliiſ. familias num. 2.) dici poterit de Conſulibus ciuilibus Principis, Ducis, Comitibus, Cimitatis libera, aut ſtatus alicuius Imperialis, eo quod quiſque ſtatus Imperialis in ſuo Territorio eandem vim, & Poſteſtatem habere dicatur, quam Imperator habet in Imperio Romano. Adnertendum quoque, quod & ſi iure Inſtitutionum d. §. ſiliiſ. familias, & d. l. fin. C. de conſulibus, nulla militia neque ſenatoria, aut Conſularis dignitas ſiliofamilias collata, præter Patritiam, eundem ſilium à Patria Poſteſtate excimeretur tamen nonſiſſimo in d. authentico Conſtitutio qua de dignitatibus §. 1. & §. generaliter, & in d. authentico Episcopalis C. de Episcopis & Clericis, & d. l. fin. C. de decurionibus lib. 10. dignitas Conſulatus, ſeu Conſularitatis, Præfecturæ Prætorianæ, Præfecturæ Vrbicaræ, Magiſtri militum, & generaliter omnis dignitas à Curia, ſine Curiali conditione liberate valens, eximit ex parentum iure, & d. l. fin. C. de decurionibus, numerantur duodecim dignitates quæ à Curia liberant, Quibus d. §. 1. & §. palam authentico Conſtitutio qua de dignitatibus, & d. authentico Episcopalis, addita eſt dignitas Episcopalis. Deſto enim §. palam ita dicitur. (Palam uero eſt nullum eſſe, qui neſcias præ omnibus Sanctiſſimis Episcopis ipſa ordinatione etiam ſuam Poſteſtatem acquiri. Qui enim omnium ſunt ſpirituales patres, quomodo ſub aliorum poteſtate conſiſtunt? Sed conuenit etiam eorum ſubſiſtendi potiri honore, & hac noſtra legiſlatione ſerui ita ibi. Quod etiam iure Canonico ſtatutum eſt in d. cap. per venerabilem. Qui ſilii ſunt legitiimi, & textus uerba ſunt. (Per ſimile quoque id uidetur poſſe probari, cum eo ipſo, quod aliquis ad apicem Episcopalis dignitatis attollitur, eximitur à Patria Poſteſtate.) Quod & tradunt Communiter ſcribentes Myſingerus Ioannes Harprechtus, Piccardus in d. §. ſiliiſ. familias, Aſcanius Clement. de Patr. Poſſet. diſt. cap. ultimo num. 4. Sord. de aliment. tit. 9. queſt. 10. num. 14. Auguſtinus Barboſ. collect. ad d. cap. per venerabilem num. 24. & de iure unic. Eccleſiaſtico lib. 1. cap. 12. num. 21. Azor. p. 2. lib. 2. cap. 20. verſus quinquaspecies, Molina d. traſt. 2. diſp. 29. verſus ſextus, & verſus octauus, & alij Doctores communiter, quos Barboſa loco citato refert. Et ad hoc ut per dignitatem Episcopatus ſiliiſ. familias liberetur à Patria Poſteſtate, Molina d. verſus ſextus notat, ſatis eſſe ſolam electionem in Episcopum, eſto nondum Episcopatum non adminiſtraret, Nam, in allegata authentico Episcopalis, & in d. cap. per venerabilem, dignitas ipſa Episcopalis obtenta aliquatur, ut cauſa exemptionis à Patria Poſteſtate; Sola enim electione plenum ius tribui in maximis dignitatibus, quales ſunt Patriaratus, Conſulatus, & Episcopatus, tradit Bart. in d. authentico conſtitutio qua de dignitatibus in principio, & poſt eum Aſcanius Clement. d. cap. ultimo n. 61. qui ideo etiam num. 48. & nonnullis ſeq. poſt plures alios, ſenſit & probat ſilium in Episcopum electum, nondum conſecratum, eximi à Patria Poſteſtate. Tum quia, ſecundum Baldum, & alios ibidem à ſe allegatos, prætinus ac Papa pronunauit aliquem Epico-

pum alicuius Cimitatis, acquiri illam dignitatem. Tum quia & ſi Episcopum nondum conſecratum, non dicitur habere pleno iure Episcopatum, & ob id non dicitur Episcopum iuxta Abbatem in cap. de multis, & alios ab eodem Aſcanio reſolutoſtamen quoad dignitatem, & multa alia, dicitur in Episcopum, licet non ſit conſecratus, iuxta Decium in cap. eam te num. 8. de reſcriptis, & ante conſecrationem Episcopum electum, & corſtitutum intelligi notat etiam Barboſ. d. cap. 12. num. 21. Molina verſus octauus, etiam ſolam electionem ad dignitatem Patritiam, & ad Conſularem, ſatis eſſe ad liberationem à Patria Poſteſtate, propter eandem rationem, ut ex d. authentico Episcopalis, & d. l. fin. C. de decurionibus lib. 10. colligitur. At uero (aut idem Molina) per alias dignitates præfecti Prætorij, Præfecturæ Vrbicaræ, & reliquis diſt. l. fin. C. de decurionibus, non egrediebatur Patriam Poſteſtatem, quia illas obinebat per ſolam electionem, niſi accederet adminiſtratio, & ſi Sanchez in conſ. moral. lib. 1. cap. 1. dub. 14. num. 2. ſine, dicit etiam per ſolam electionem ad dignitatem. Præfecti Prætorij eximi ſilium à Poſteſtate patris: Et uidetur uerius, quia d. l. fin. C. de decurionibus, abſolute dicitur per dignitatem Patritiam, Conſularem, & Præfecti Prætorij, cellare Patriam Poſteſtatem, & poſtea dicitur, diſſolui etiam, ſi ſilium Vrbicariam, in ipſo tamen actu, meruerit præfecturam, & deinde enumerantur alie dignitates quibus diſſolui Patriæ Poſteſtatem ibi iure non decernitur.

Itaque ſiliiſ. familias à Patria Poſteſtate liberatur per ſequentes dignitates, ſcilicet, Primo, ſi ſilius creetur Patritius, nempe Imperator, vel Regis, vel Principis Conſiliarius, ſecundo ſi creetur Proconſul, ſcilicet ſupremus Index Curie Imperatoris, vel Regis. Tertio, ſi conſtituitur Præfectus Prætorio, nempe primus officialis poſt Regem, & Regis loco ad cognolcendas omnes Regni cauſas, qui fuerint ad eam deducit. Quarto ſi ſit Præfectus Vrbis, quæ ſit caput Regni officialis. Quinto ſi creetur Præfectus Orientalis, ſine ſupremus Index totius reſe Orientalis. Sexto Quæſitor, ſeu Receptor criminum, & redditus Regis, non tanquam Gabellarius, ſed tanquam Depoſitarius, aut Theſaurarius generalis Curieque Regie Officialis. Septimo ſi ſit conſtitutus Magiſter militum Regis, qui uulgo Capitano della Cavalleria della Guardia del Re. Octauo ſi ſit patronus, ſeu aduocatus ſilici. Nono ſi Princeps gentium in rebus uulgo Maggiore della Corte dell'Imperatore, entro del Re Decimo ſi ſit Magiſter ſcriniſ. ſacri liberorum, ſeu Cancellerarius Magnus Regis. Undecimo ſi ſit Magiſter ſcriniſ. memorie Principis ſcilicet ſecretarius Principis. Duodecimo ſi eligatur in Episcopum, ſer præſtata omnes dignitates iuxta textum in d. l. fin. C. de decurionibus lib. 10. & alios textus ſupra allegatos liberatur ſiliiſ. familias, à Patria Poſteſtate. Et quidem per dignitatem Patritij, Conſulis, & etiam, (iuxta notata numero præcedenti.) Præfecti Prætorio; & Episcopij, liberatur per ſolam electionem: per alias uero, niſi accedente, ſeu cepta adminiſtratione. Prædictis uero dignitatibus additur Cardinalia dignitas, per quam ſiliiſ. familias creati Cardinales Romane Eccleſiæ à Patria Poſteſtate liberari, tradunt Gloſſa in extranaganti, Exerabile de præbendis inter communes, uerbo ſolemnitatem; Bart. in traſt. de præſentia Cardinalium 1. p. queſt. 1. num. 60. Martinus Landenis in traſt. de Cardinalibus queſt. 51. num. 80. Couarruias in cap. quia nos num. 6. de teſtamentis, Auguſtinus Barboſ. de iure uniuerso Eccleſiaſtico lib. 1. cap. 4. num. 16. Aſcanius Clement. d. cap. ultimo. num. 62. apud quem, & alios præallegatos

tos alij lucifpexiti, & ex Theologia Molina d. disp. 219. vers. sextus, & Azcunus d. cap. 20. vers. quarta species. Est enim Cardinalatus summa, & maxima dignitas, ut perallegati Doctores; Et præterea, cum Cardinales S. R. E. a consilio sint summo Pontifici, debent potiri eodem privilegio, quo fruuntur Patri- tij, seu Consiliarij Imperatoris, & Regis, de quibus latius Fragorius tom. 3. lib. 2. disp. 3. §. 2. num. 10. ad 109.

Filio, per Episcopalem dignitatem, vel aliam, effectus sui iuris, an pater amittat usufructum bonorum ad- nentitiorum filij, antea sibi acquisitum.

27 An vero filiofamilias, per dignitatem Patritiam, vel Episcopalem, aut aliam ex supra enumeratis, a Patria Potestate exempto, & sui iuris effectus, usufructum in bonis aduentitij filij, patri iam ante filij promotionem ad dignitatem acquisitum, idem pater amittat; & illo incipiat statim filius frui; an vero talis usufructus debeat *durare* patri (dum vivit) etiam post talem dignitatem adeptam, per quam filius fuit a Patria Potestate liberatus; sunt prægnantes Doctores sententia. Ut non debere *durare* patri, sed statim acquiri filio, fuit potestatis effectus, sentire videntur plures, quos Molina d. disp. 219. vers. octavus, refert, & sequitur, ita etiam apertè sentit Fachinens *contrarius iuris* lib. 6. cap. 35. ad que haberi in d. fin. C. de Decurionib. lib. 10. illis verbis, scilicet (*si gaudeat, se huiusmodi conditionis esse, exortem, & liberum cum suis facultatibus suæque posses- sione*). Probat Fachinens, quia cum filius ad illas dignitates promotus, sit effectus sui iuris, & pro patrefamilias habeatur, integro iure bona sua obvinet, & sic eorum usufructu non caret Secundo quia alioquin nulla posset adferri ratio, cur etiam si filiofamilias per emancipationem a patre factam, liberatus sit a Patria Potestate, & effectus sui iuris, pater non deberet retinere usufructum omnium bonorum filij, quem ante emancipationem habebat; cum tamen iuxta l. cum oportet §. cum autem C. de bonis que liberis, retineat locum medietatem usufructus in remunerationem, & premium voluntarie emancipationis, alteram medietatem habeat filius emancipatus, ergo si filius alter, quam per emancipationem sit liberatus a Patria Potestate, cum nullo premium patri debeatur, quia ipse non est causa, ut tollatur Patria Potestas, sed illa tollitur legis beneficio, nullo usufructum pater retinere potest. Tercio quia Patria Potestas est causa acquisitionis usufructus ad- nentitiorum l. i. C. de bon. mater. d. l. cum oportet C. de bonis que liberis, §. igitur liberi nostri insit per quas personas omnes acquirunt, & l. pater furioso in fine, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & Doctores com- muniter, quos Castil. de usufruct. cap. 1. n. 8. refert; de quo infra; Ergo cessante Patria Potestate, cessa- bit quoque usufructus; cessante enim causa, cessat effectus cap. cum cessante de appellat. Quæto quia, remanente usufructu aduentitiorum penes patrem, postquam filius per dignitatem effectus est sui iuris, filius ipse non potest ea bona obligare, vel alie- nare sine patris consensu arg. d. fin. §. filij autem familia C. de bonis que liberis. Quod absurdum videtur, cum filius illorum habeat dominium, & sit sui iuris, & ta- quam paterfamilias habeatur, & cum contahentes, non requiritur patris consensu, deciperentur.

28 Contrarium, & per assumptionem dignitatem Epis- copalem, Patritiam, Consulem, vel alienam si- militem, filio a Patria Potestate exempto, & sui iuris effectus, patrem usufructum bonorum aduentitio- rum filijfamilias, eidem patri antea acquisitum, non a mittere, sed retinere, dum vivit, sentiunt Docto-

res communiter Ita, præter allegatos a Fachinens d. 2. 35. paulo post in initium, Decius in cap. in præsentia n. 26. Bero in decis. 122. num. 35. Alcanius Clemenc. de Patria Potest. cap. 6. effect. 2. num. 34. vers. septimo am- plia, & num. 35. Surd. de alimen. tit. 9. quest. 9. num. 34. & conf. 116. num. 46. & 47. Gomez ad l. 48. Ten- ri num. 6. fine, Stephanus Gratian. discept. for. sum. 5. cap. 820. num. 11. & 14. Molina de primogen lib. 1. cap. 19. num. 10. & lib. 2. cap. 19. num. 24. Castil. d. 2. 3. num. 45. Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 13. num. 26. Bald. Paris. Vasq. Gutierrez, Matien. Azucud. S. Fortia Odd. partim ab Alcanio, partim a Castil- lo, Gratiano, & Sanchez relati, & alij quos Augusti- nus Barboza collectan. ad l. Sacrosanctæ num. 2. refert. Probatur primo per text. in l. i. C. de bon. mater. ubi dicitur usufructum bonorum filijfamilias, patri acquisitum, durare in diem vite. Secundo probatur, quia Patria Potestas, quæ ad acquisitionem usufructus aduentitiorum requiritur, sufficit, si tempore acquisitionis interveniat, & postquam semel ope- rata est suum effectum, quamvis cesset, & finiat, non extinguitur tamen usufructus semel acquisitus, ut Gomez ad l. 6. Tauri num. 11. vers. neque huc opi- nioni, pluribus exemplis declarans, & ceteri docto- res allegati, & alij apud Surd. & Castil. id proban- tes per text. in l. fin. C. ad Terrul. vers. fin autem defunctæ C. ad Terrul. ubi dicitur, quod usufructus ad- nentitiorum filij, patri quæritur, etiam mortuo filio retinetur a patre, dum vivit; Tum per text. in l. 3. C. de usufructu, ubi dicitur, quod usufructarius non amittit usufructum, licet Dominus proprietatis moriatur, ubi, licet sit sermo de usufructuario, & Domino extraneis, tamen rectè procedit argumen- tum (ut notat Gomez d. num. 11.) ut sicut per mor- tem cuiuscunque extranei proprietarij non finitur, neque extinguitur usufructus, ita etiam per mor- tem filij non extinguitur usufructus quæritus patri, vel avo, vel ascendenti, in bonis eiusdem, quod etiam expresse, aliis plurimis relatis, tradunt Surd. d. g. 20. num. 35. & idem Gomez d. num. 11. & Sanchez d. cap. 13. n. 5. Quamvis vero Fachinens respondeat, & assignet differentiam inter casum cessationis Pa- tris Potestatis per mortem filij & inter casum cessa- tionis, ipso filio vivo ad dignitatem assumpto, vel alia ratione, scilicet quia filio vivente effectus sui iuris, rationi convenit, ut ipse sua bona possideat, & eis fruatur, non pater, ex cuius potestate iam est exemptus, cum verò filius eû defunctus, tunc nil obstat patri superuenienti, quo minus usufructum bonorum filij aduentitiorum retineat in dies vite sue. Reijcitur hæc responsio, nam si pater deberet amittere usufructum bonorum filij, assumpti ad Episcopatum, vel patritiam, quia cessat Patria Potestas, ita etiam deberet amittere filio mortuo, & restitueret succedentibus in bonis eiusdem filij, quia tunc per filij mortem cessat Patria Potestas. Præterea filio oblati ius iam patri acquisitum tem- pore Patris Potestatis, quod non debet, nec con- venit privari per assumptionem filij ad dignitatem, ab ipso patre non provenientem, sed ex filij volun- tate & facto, & sic hic etiam habet locum ratio supra hoc capite num. 17. adducta, ad probandum solita Patria Potestate, propter filij professionem in religione, vel delictum, & condemnationem, patrem non amittere usufructum bonorum ad- nentitiorum filij, antea sibi acquisitum scilicet quia fa- ctum filij, fuit laudabile, fuit vitæ pæbile, præ- indicare non possit nisi patri antea acquisito; Et præterea quia solum quando filius egreditur Pa- triam Potestatem ob patris crimen, in odium delin- quentis statum est, ut vna cum Patria Potestate usufructus etiam amittatur, ut notat Lud. Molina d. disp.

idisp. 140. vers. ad fundamentum. Neque in presenti casu valet argumentum Fachinei a cella te causa, ut cessante Patria Potestate, causa, & fundamentum acquisitionis vñfructus bonorum aduentitiorum filij, debeat etiam cessare vñfructus, antea patri acquisitus; Nam argumentum a cessante causa ad cessationem effectus, procedit quando effectus non est iam in esse deductus, & consummatus; secus quando est iam consummatus, & perfectus. *quod autem, ibi, nec quidem si manens infirmitas, de capis. di. 2. & alios textibus a Fachineo adductis;* in presenti autem casu, cum, Patria Potestate existente, acquisitio vñfructus patri iam esset facta, tempore dissolutionis Patrie Potestatis, illius effectus, scilicet illa acquisitio vñfructus iam erat in esse deductus, & consummatus. Aliter (et in idem cecidit) explicatur, seu intelligitur illud argumentum, nempe tunc cessante causa cessare effectum, quando ab illa dependit in fieri, & conservari, ut lux a sole, secus quando solum in fieri pendet, ut calor ab igne, vñfructus autem (ut supra dictum est) solum in fieri pendet a Patria Potestate. Ex quibus manet aperte satisfactum tertio argumento prioris sententiae, & sic manet soluta tertia ratio Fachinei.

19 Ad textum in *d. l. fin. C. de decurionib.* respondetur ibi decerni, filium creatum Praefectum Praetorio, promotum ad Vicariam praefecturam, ac Magistrum militum, per huiusmodi dignitatem eximi à Patria Potestate quoad personam, & quoad bona, quod quantum ad vñfructum recte intelligi potest quoad bona, quae post solum Patriam Potestatem obvenirent, non quoad vñfructum bonorum in eorum pro tempore Patrie Potestatis. Ad primam rationem Fachinei apponit, quod est in questione, scilicet, quod ex eo, quod filius effectus est sui iuris praesumitur iuri patri acquisito tempore Patrie Potestatis. Quare argumentum probat tantum non carere vñfructu bonorum, quae iam facto sui iuris, illi obvenirent.

30 Ad secundam rationem respondetur solutionem Patrie Potestatis per emancipationem, iuxta iura esse efficaciorum quoad effectus, quam solutio per alios modos. Ut enim tradit Mynsingerius in §. *praetera, verbo & tunc*, & ibidem Ioannes Harprechtus num. 6. *insistit quibus modis Patrie Potest. sol. emancipationi*, ultra alios effectus, expressè à iure tributum est, non solum solvere Patriam Potestatem, & ut filius postea nomine suo libere cohabitare, testari, atque omnia agere possit, sicut paterfamilias; sed etiam efficere, quod filius emancipatus plenum dominium, scilicet proprietatem, & vñfructum in bonis aduentitiis, tempore Patrie Potestatis sibi obveniens, acquirat, excepta dimidia parte vñfructus quae ipsi patri in praesentium, seu remunerationem emancipationis relictur. *§. hoc quoque vers. idcirco insit. per quas personas nobis acquiritur, & allegata L. cum oportet, §. pater. C. de bonis quae liberis.* Nec mirum quod id sit tributum emancipationi, & non aliis modis solvendi Patriam Potestatem, nam emancipatio est patris voluntaria Patrie Potestatis relaxatio, (ut locis praefatis Mynsingerius & Harprechtus) & hic regulariter iuxta iam commune, per factum patris spontaneum, filius efficitur sui iuris (id quod etiam notant Sanchez lib. 7. sum. cap. 12. num. 69. & Castill. de usufruct. cap. 64. num. 6. in fine) quod non contingit in aliis modis solvendi Patriam Potestatem. Pater autem potest sibi praesudicare in suo iure, acquisito, licet lex in praesentium voluntarie emancipationis voluerit esse illi, dum vivit, relictam vñfructus aduentitiorum dimidietatē. Quod intelligitur tantum in bonis aduentitiis, quae de pra-

senti seu tempore emancipationis habet filius; secus vero in bonis futuris post emancipationem filio quæsitis, in quibus nullam partem vñfructus, etiam de iure Communi in allegatis textibus habet pater ut expressè eisdem textibus declarat Gomez in *d. l. Tauri 4. num. 6. vers. ex quibus post Alexandrum in l. si finita §. si de vñfructu §. de danna infestis.*

Dixi de iure communij Regno enim Hispaniae ubi ex speciali iure (ut constat ex l. 47. Tauri, & ex l. 8. tit. 1. lib. 5. & notatum est supra cap. 1. num. 33. & hoc cap. num. 21.) filiusfamilias per Matrimonium liberatur à Patria Potestate, & habet in perpetuum emancipatus, & pater filio uxorato, & velato statim tenetur, nulla sibi retenta parte, vñfructum aduentitiorum integrum, & liberum dimittere, ut expressè decernitur l. 48. Tauri, & tradunt communiter ibidem Scrībentes Hispani Gomez num. 6. vers. ex quo deducitur, & alij relati à Castillo de usufructu cap. 3. num. 79. idem affirmante.

Ad quartam rationem Fachinei supra num. 17. sine additā, respondetur ex Gomez in l. 6. Tauri allegat. num. 11. *vers. nullus de hoc*, ex eo quod, filio assumpto ad dignitatem, ob quam eximitur à Patria Potestate, pater non amittit, sed retinet vñfructum aduentitiorum eiusdem filij tempore Potestatis Patrie sibi acquisitum; non potest filius iuri iuris effectus, ea bona obligare, alienare, nec de illis testari, vincente patre absque eiusdem patris consensu ut habetur *d. l. fin. C. de bonis quae liberis* sunt haec verba filij autem filius in his duntaxat casibus, in quibus usufructus apud parentes constitutus est, donec parentes vivunt, neque, de istis rebus reseri permittimus, neque citra voluntatem eorum, quorum in potestate sunt, illa licentia eis concedenda dominium rei ad eos pertinentis alienare, vel hypotheca titulo dare, vel pignori assignare. Neque adnotandum est, quod dum pater retinet vñfructum aduentitiorum bonorum filij, filio sub eius potestate existente, acquisitum, idem filius, absque consensu patris, non possit de eisdem bonis disporre, licet eorum habeat dominium, & proprietatem.

Filiusfamilias per adoptionem Episcopatus, vel alterius dignitatis, cum à Patria Potestate eximuntur intelligitur liberatus à Patria Potestate, quoad ea quae sibi sunt odiosa, non quoad sibi favorabilia.

Ceterum quod in praecedentibus dictum est filiumfamilias, ratione dignitatis Episcopatus, Patriatus, & alia simili, eximi à Patria Potestate, intelligitur tantum in his, quae ipsi filio sunt onerosa, patri vero cedunt in emolumentum, non vero in his, quae filio sunt favorabilia, in quibusque ipsi filio vile est à Patria Potestate liberum non esse, ut colligitur ex auct. consensu quae de dignitatibus illud vers. non enim volumus, & tradunt Doctores communiter, Gloss. in l. si ex causa §. Papinianus ff. de minor. Bart. ibidem, & in l. item in potestate filij de his qui sunt sui Mynsinger. in §. filiusfamilias num. 1. *insistit quibus mod. Patrie Potest. sol. ibid. Piccard. num. 4.* Contrarius in cap. quibus num. 5. de testamentis, Afsan. Clement. de Patrie Potest. cap. ult. num. 52. Surd. de aliment. tit. 6. *quasi. 18. 27. & 28. & seq.* Riccius de iure personar. lib. 2. cap. 29. numero 8. & plurimi alij Iurisperiti apud eisdem Conarium, & Afsanum Clementium, Ricciulum, & apud Sanchez *conf. moral. lib. 1. cap. 1. dub. 15. num. 1.* idem Sanchez *ibidem*, & Ludovicus Molina de iust. tem. 1. tract. 2. disp. 129. vers. *etiam*, ac Rebellen de obligat. in §. p. 2. lib. 1. q. 8. num. 64. & esse communem opinionem ex Alexandro testatur Covarruvias. Hinc filiusfamilias per ad ignia

dignitatem patriciam Episcopalem, & alias (de quibus supra) à Patria Potestate liberati, hoc proutrogantur (ut d. §. illud à Iustiniano conceditur, & exprimitur) habent, ut per hoc non amittant quicquam iuris legitimum, sed tam familiarē ad ipsos quam ipsi ad familiam legitimam simul & naturalia iura intacta permanent, & filij eorum post mortem avorum in eorum recedant potestatem, ac si contigisset eorum parentes morte suorum patrum, & non ex Imperiali benigritate suae potestatis fieri. Et sic hoc differt inter exemptionem à Patria Potestate ob dignitatem, & inter exemptionem per emancipationem: quod quando filiusfamilias exiit de Patria Potestate per emancipationem, filius eius, qui remansit in aui potestate, non redit in potestate filij emancipati, si avus moritur §. 1. verif. si vero is iustit quib. mod. su. Patr. Potest. solu. d. §. illud initio, & si pater off. de adoptionib. & Menoch. conf. 207. n. 4. §. secus vero quidam filius exiit de Patria Potestate per vituperationem, quam adpiscitur, ut ex d. §. illud, quoque verbis praedictis exprimitur, de qua re etiam Bart. in d. aui. conf. 207. de dignitatib. n. 3. Gloss. la. Myning in d. §. 1. & Alean. Clement. d. ult. n. 5. §.

Inde etiam inferitur, quod si statuto caveatur, vel consuetudo habeat, ut si pater decedat, non relictis filiis, in sua potestate constitutis, succedat in bonis Princeps, seu Dominus loci, si pater cum decedit, habeat filium Episcopum; hic reputabitur in Patria Potestate constitutus, ad hunc effectum, ut excluso Principe, Dominove loci, in paternis bonis succedat, cui hoc casu exemptio à Patria Potestate in filij damnationem cederet, ita Bart. in litem in potestate ff. de his qui sunt sui, vel alieni. Bald. in Lapud hostes n. 6. vers. consuet. C. de suis & legitim. Felis in c. Indus 1. de Indus, Alean. Clem. plurib. aliis relatis, d. ult. n. 5. §. 4. & post Suar. in leges fori, Sanch. d. dub. 1. §. 1. in c. Ricc. d. c. 29. m. 1. §.

S. V.

Per professionem patris, vel filijfamilias in Religione approbata, an solvatur Patria Potestas?

Si enim per professionem votorum solemnem, à filiofamilias emissam, liberetur à Patria Potestate negant Cujac. C. de emancipationibus liberorum, Matheslan. de success. ab intest. in principio, quem refert Pinell. in l. 1. in 1. p. n. 46. C. de bonis matern. & plures alios Ultramarinos, allegans Io. Harprechtus in d. §. filiusfamilias n. 5. in lit. quib. mod. int. Patr. Potest. solu. Ac proinde Cujac. (cuius dictum approbare videtur Harprechtus) putat patri competere vindicationem filij, qui codicem patris inconsulto, se Monasterio deuonit, quod omnino reprobandum. Horum fundamentum esse potuit, quod nullus textus de hac re habeatur.

At contra, & per professionem filiumfamilias eximi à Patria Potestate, afferunt committere Doctores Insuperit, & Theologi. Ex Insuperitis Glor. in l. si ex causa, §. pen. verb. Papin. ff. de minorib. ibid. Bald. & in l. Sacrosancti n. 1. C. de Episc. & Cler. Angel. Myning in d. §. filiusfamilias in lit. quib. mod. int. patr. potest. solu. Dyn. Bart. Fulg. in ab Harprecho allegati, Abb. in c. offic. n. 2. de elect. Covar. in c. quia nos n. 5. de test. Gom. ad l. 48. Tauri n. 7. Tulch. in p. cancl. 13. n. 8. Alean. Clem. de Patr. Potest. c. ult. n. 6. 7. Surd. de alim. lit. 6. q. 18. n. 17. & plurimi alij, quos Sanch. in sum. lib. 5. c. 4. n. 29. refert; Ex Theol. Aug. Synell. Tabien. Armil. verb. Patr. Potest. Sanch. loco alleg. & in consuet. l. 1. c. adub. 15. n. 2. Lud. Molin. de inst. iura. 1. r. 3. d. 140. vers. viri aut. & disp. 219. vers. 7. Azor. p. 2. lib. 1. c. 20. vers. 6. Rebel. alleg. q. 8. n. 60. vers. 3. & Machad. tom. 1. lib. 6. p. 7. r. 6. docum. 1. n. 6. etiam enim de hac communi, quod filius per professionem, seu missionem votorum solemnium in Religione approbata, nullus habetur textus expressus, D. Ioan. Angel. Boissus, de Patria Potestate.

illam tamē probat ratio conueniens, scilicet quia per professionem transit omnino in Abbatis potestatem, à cuius manu, tenentque cum pendere necesse est, unde etiam fingitur mori, iuxta l. Deo nobis, C. de Episc. ac proinde à Patria Potestate eximitur. Quod iuxta tradita n. 3. intelligitur eximi his tantum, in quibus vili est ipsi filio liberati à Patria Potestate; secus in his, quibus id esset in eius damnum, ita Covar. d. n. 5. Surd. loc. cit. Myning. loc. cit. Gom. ad d. 48. Tauri d. n. 7. & tom. 1. var. c. 9. n. 10. & 13. Alean. Clem. d. cap. ult. n. 7. 3. Sanch. d. c. 5. n. 30. & d. dub. 1. §. n. 2. ubi plures alios Insuperitos refert. Quare filius potestatem suam suorum retinet, succeditque patri, ut ius, ut expressè post Bald. & la. Myning. loco allegato, idem etiam tradit Surd. d. q. 18. n. 20. & Alean. d. n. 7. §. allegans l. Deo nobis, §. 1. C. de Episc. & Cleric. ubi textus dicit, quod Monachi, ita succedunt patri, ac si Monasterium non fuisset ingressi, idem praeter Bald. & la. perque alios Bartol. & Alexand. & Paul. de Cast. & Triquel. assertentem esse commune, & veram sententiam, d. cit. idem Alean. Clem. d. n. 7. qui n. 74. cum Bald. in d. Deo nobis, §. hoc etiam n. 2. & Claro lib. 4. recept. sentent. §. secundum q. 78. vers. si tamen vellemus, declarat eandem communem non profecti, quando talis est substantia patris filij profecti, qui sui natura ad Monachum pertinere nequit, ut Ducatus, Regnum, Marchionatus, & similia; nam in huiusmodi, autem, non succedere Monachum. Addunt Rebel. loc. cit. & Sanch. d. cap. 5. n. 3. etiam non solum per vota solemnia religionis, sed etiam per vota simplicia, in Soc. 125 v. emissis, filiumfamilias liberati à Patria Potestate, idque ob eandem rationem, nempe, quia per illa vota simplicia, pariter transit sic veniens in potestatem Praelati, cum per illa religionis tanquam verus religiosus astringatur, ut statuit Greg. XIII. in sua extranea ascendent. Si verò filius post professionem solemnem, vel post emissis vota illa simplicia, sit expulsiis à religione, an reincident in Patria Potestate. Certum est, filium post solemnem votorum professionem à religione eiecum, non reincident in Patria Potestate, sicut nec reincident in Patria Potestate liberatus ab ea, per Episcopatum, vel per matrimonium, in locis, ubi per illos filiusfamilias à Patria Potestate eximitur, nam per solemnem professionem absolutam, & simpliciter per statum penitus perpetuū, transit in potestatem Praelati religionis; & sic ea liberatio per professionem solemnem est penitus absoluta, & independens à futuro eventu, sicut & ea, quae est per Episcopatum, & Matrimonium, qui sunt status ex natura sua perpetui. Dubium esse potest, an etiam liberatus à Patria Potestate per sola vota simplicia, in Soc. 125 v. à Superioribus expulsiis, reincident in Patria Potestate, qui cum semel ab illa liberatus, non videtur ob cessante causam debere reincidente. Nihilominus Sanch. d. c. 5. citat. n. 3. 1. rectè affirmat reincidente eo quod liberatio à Patria Potestate per illa vota simplicia, quae ex natura sua non inducunt in statum perpetuum religiosum, sed conditionalem, & dependentem à futuro eventu, ex parte religionis, si licet dum societas retineretur, neque dimiserit, non est omnino absoluta, & independens à futuro eventu, sed conditionalis, dum scilicet qui illa vota emisit, sub Praelati potestate maneat. Ex quibus inferitur, filiumfamilias per solemnem professionem in ordine militari, Hierosol. S. Io. Bapt. ingredi à Patria Potestate, cum sit verè, & proprie Religio, & per tria vota efficiantur subiecti Equiti Generali, emissis Ordinis, & illorum etiam dissoluantur Matrimonium ratum, et tradunt Sot. de inst. lib. 7. q. 4. ar. 2. vers. ex his, & Nauar. cons. 2. de consecrationibus n. 1. lib. 1. & de regul. cons. 12. m. 1. lib. 3. At verò filiusfamilias, per professionem in aliis ordinibus militariis militiae Christi Domini, aut S. Iacobi, aut S. Benedicti de Anis, aut S. Stephani, aut Sanctiorum Maurij, & Lazari, non exit

è Patria Potestate, quia illi ordines non sunt strictè Religiones, cum ducant viros in illa professi, nec transeant omnino in Ministri Generalis potestatem Quapropter filiusfamilias in iisdem ordinibus professus, non potest testari, neque etiam de bonis, in quibus pater non habet vsumfructum, quæque ad ipsam pertinent quoad proprietatem, & vsumfructum iuxta Bart. & scribentes in l. qui in potest. ff. de testam. & Glo. in aub. vt liceat matri, & aia in principio.

- 37 Sicut autem per solemnem votorum professionem in religione approbata, Patria Potestas soluitur; ita etiam per patris similem professionem, filius ab eiusdem Patris Potestate eximitur, ita plurimi iniscripti à Conar. in c. 1. n. 8. de testam. & Sanch. lib. 4. sum. cap. 35. n. 44. relati. Præter quos, ita idem Conar. ibid. Gom. ad l. 48. Tauri n. 8. Afcian. Clem. nonnullos alios referens d. ult. n. 68. 69. & 70. Sylvest. verbo Patria Potestas, Sanch. d. n. 44. Molin. Rebell. Azor. Machad. loc. in num. præcedenti relati. Et ratio est, quia pater emittens vota solemnia religionis, tranfit in potestatem Abbatis, & qui est sub alterius potestate, non potest alios in sua potestate (vt cap. præd. dictum est) habere l. cunctis. ff. ad l. Iulian. de adulteris. Quod autem dicit Rebellus alleg. q. 8. n. 63. & 64. scilicet per nouitiam patris in religione, nouum emissa professione, solui Patriam Potestatem non simpliciter, sed ad tempus, vt egrediente patre eodem è religione, filius in eius potestatem reincident, Sanch. d. n. 45. merito non admittit, sicut è contra non admittit solui, vel suspendi Patriam Potestatem per filij nouitiam; tempore enim nouitias nec pater, nec filius tranferunt in Prælati Religionis potestatem, & sic cessante causa solutionis vinculi Patriæ Potestatis, neque pater nouitius admittit habere filium in potestate, neque filius nouitius desinit esse sub eadem Potestate Patris; An autem, si eo tempore eodem filio nouitio obuenient bona aduentitia, illorum vsumfructus patri acquirere, an verò illa bona censentur veluti quasi Castren. de quo Sanch. lib. 7. sum. c. 13. n. 46. explicatur infra n. 47.

Per professionem filij, an pater amittit vsumfructum, quem ante illam habebat in bonis eiusdem filij aduentitiis.

- 38 Vtrum verò per professionem filij in religione approbata, sicut pater amittit Patriam in illum Potestatem, ita etiam amittit vsumfructum bonorum aduentitiorum eiusdem filij ante professionem filij sibi iam acquisitum, an verò illum retineat, dum vivit, etsi aliquibus à Sanch. Azor. & Molin. locis infra allegatis, relatis videatur patrem amittere prædictum vsumfructum, illumque transire ad Monasterium, quia tunc cessat causa acquisitionis talis vsumfructus, scilicet Patria Potestas, & quia sumendo argumentum à Matrimonio carnali ad spirituale, sicut in Regno Hispaniæ, stante statuto, vt per Matrimonium filij cum benedictionibus Ecclesiæ receptis, amittatur Patria Potestas, & filius habeatur pro emancipato per illud Matrimonium, pater amittit vsumfructum bonorum aduentitiorum filij, quem antea habebat, vt supra num. 31. notatum est; ita etiam amittit per Matrimonium spirituale per filij solemnem professionem: Nihilominus cõmunis Doctõrum sententia est patrem, per professionem filij, licet amittat Patriam Potestatem, non tamen amittere vsumfructum bonorum aduentitiorum filij, quæ tempore professionis filius habebat in quibusque propter eum vsumfructus iam erat, patri eidem acquisitus, sed penes se patrem ipsi retinere, ipsius vita durante, ita innumeros alios Iniscriptos, & Theologos à Castilho, & Sanch. locis max. allegandis relatis Afcianus Clem. de patr. potest. c. 6. effectus 2. n. 34. vers. sexto, Palchalis de virib. Pa-

tria Potestatis p. 2. c. 1. n. 35. Bo. de decis. 172. n. 34. Gom. ad l. 48. Tauri n. 7. fine. Castilho de vsumfruct. c. 65. num. 1. Ludon. Molina tom. 1. tract. 1. disp. 140. vers. hoc tamen fundamentum, Azor. p. 2. lib. 2. c. 12. q. 5. 1. Sanch. lib. 7. sum. c. 13. n. 59. & Rebellus alleg. q. 8. fine. Probatur hæc cõmunis ex traditis supra n. 28. scilicet quia vsumfructus, durante Patris Potestate, semel patri acquisitus, in eo que formatus, & consummatus, cessante postea Patria Potestate, non per emancipationem non desinit durare, dum ipse pater vivit; Vbi etiam explicatum est, quomodo intelligitur illa regula, cessante causa cessat effectus; etsi morte naturali filij non extinguatur, seu desinit vsumfructus aduentitiorum filij, ante illius mortem patri acquisitus, vt ead. n. 28. notatum est, & tradunt Doctores ibid. allegati, & apud eosdem alij, per text. in l. simili. Cod. Ter. tull. & in l. 3. C. vsumfruct. ibid. relatis, cum etiam in amittendo vsumfructu generaliter non attendatur mors Domini proprietatis, sed vsumfructuarij d. l. 3. à fortiori nec morte Ciuii filij extinguetur in patre vsumfructus in bonis aduentitiis filij antea illi perfectè acquisitus. Denique confirmatur hæc sententia ratione superius hoc cap. n. 17. & d. n. 28. adducta, quia etiam in præsentis casu viuuntur Castil. Molin. & Azor. Arguunt quia factum filij, licet bonum, & laudabile, iuxta patris, quod ante acquisierat, nocere non debet, iuxta textum notabilem in Limpaberi 41. ff. de administr. tut. & ita neque per filij professionem, ius quod patris erat, in eo cessat, & acquiritur Monasterio. Quapropter quod in aub. ingressi, Coda Sacrosancti Ecclesiæ dicitur, bona proficentium religionem transire ad Monasterium, locum habet in bonis, quæ ad alienum ius non spectabant, vt loco citato notat Azor. Vtrum verò proprietas bonorum aduentitiorum, quorum vsumfructus patri perfunctus pro vita ipsius tempora remanet, per professionem transferatur in Monasterium, eique acquiratur in perpetuum, ita vt eodem filio professo mortuo, pater in eadem proprietate succedendi nullum habeat ius, an verò pater superfluit potius debeat succedere, quam Monasterium. Plures Doctores à Sanch. in sum. lib. 7. c. 9. n. 18. relati, sentiunt, mortuo filio professo, non relictis descendentes, Monasterium excludere patrem, & alios ascendentes in totum, & etiam à legitima. Alij vero innumeri, (& est communis opinio) quos Sanch. d. c. 9. n. 19. & 21. Castil. d. c. 65. n. 2. Afcianus Clement. de patr. potest. cap. ult. n. 76. & Ang. Barbosa in cap. si qua mulier 19. q. 3. n. 5. & 6. referunt, & sequuntur: sentiunt filium per ingressum, & professionem in religionem, etiam bonorum capaci, non posse præiudicare patri, matri, aut aliis ascendentes, sicut & pater per professionem religionis in legitimis suis non potest præiudicare filijs, ita quod quoad legitimam, pater, mater, & alij ascendentes præferatur Monasterio, ac proinde, saltem mortuo filio professo, ex bonis, quæ ille secum in Monasterium detulerat, teneri Monasterium eisdem ascendentes restituere legitimam eorum, remansura Monasterio sola parte, de qua filius, vel nepos professus in ascendendum præiudicium poterat dispendere. Quare si Religiosis professus moriatur, viua aia, eidem aia, ex bonis per professionem transitis in Monasterium, legitimam à Monasterio debetur, iuxta eosd. Doctores, & alios ab Ang. Barbosa d. n. 6. relatos. De quibus videantur ipsi Doctores, & alij ad iisdem relationem id latius explicare non sit huius loci. Dixi, saltem mortuo filio professo, &c. Nam inter Doctores controuertitur quoque an cum filius proficetur in religione capaci succedendi statim, & ante mortem naturalem filij, debeat legitima parentibus ex bonis filij debita, aliis negantibus, & tenentibus, (inter quos Afcianus Clement. de patr. potest. cap. ult. n. 78. loquens

loquens tam de legitima filiis debita à patre ingreſſo religionem, & proſeſſo, quam de legitima parentibus, & aſcendentibus debita à filio proſeſſo in religione, & Caſtill. loquens de legitima filiis à patre proſeſſo religionem debita de *uſufructu* c. 64. n. 10. & 11. legitimam remanentiam apud Monafterium uſque ad mortem filij naturalis; alijs uero (inter quos Sanch. d. lib. 7. c. 10. n. 10.) affirmantibus ſtatim deberi, de qua controuerſia pariter videantur idem Sanch. d. c. 10. n. 9. & 10. & Inſuperiti ab eod. relati.

39 Sed redeſcō, unde ſumus digreſſi, ad argumētum initio *num. preced.* ſumptum à Matrimonio carnali, reſpondetur ex Sanch. d. l. 7. c. 1. n. 26. ſin. Dicerſam eſſe rationem Matrimonij carnalis, & ſpiritualis per profeſſionem religionis; nam ex ſtatu illius regni filiofamilias uxorem ducenti redditur uſufructus aduentitiorum filij, antea patri acquiſitus, ut liberos procreare, & Matrimonij onera ſuſtinere poſſit, quod in Matrimonio ſpirituali ceſſat. Intelligitur autem communis ſententia n. *preced.* ſtabilita de uſufructu eorum bonorum aduentitiorum, quæ filius habebat tempore profeſſionis, non aliorum, quæ filius iam proſeſſus quæ ſunt, quorum uſufructus patri ob defectu Patriæ Potestatis, quæ eſt fundamentū, & caſus acquisitionis, (ut ſupra n. 28. notatum eſt, & tradunt Doctores communiter) non acquiritur, ſed ad religionem ſpectat, ut poſt alios notant etiam Caſtill. d. c. 65. ſine, & Sanch. d. c. 13. n. 44.

Pater, qui habebat uſufructum bonorum aduentitiorum filij-familias, ingreſſo in religionem, & ſcilia ſolemni profeſſione, an finiatur uſufructus, vel poſius tranſeat in Monafterium.

40 Vtrum etiam ſicut uſufructus bonorum aduentitiorum filijfamilias, qui in religionem ingreditur, & ſolemniter proſeſſitur, patri antea acquiſitus, remanet penes patrem, eius uita duraute: I cet per filij profeſſionem in eodem patre ceſſauerit Patria Potestas; ita ſi pater in religionem ingreditur, & proſeſſitur idē uſufructus bonorum filij aduentitiorum quem ante profeſſionem pater habebat, cū eius perſona tranſeat ad Monafterium bonorum capax, penes illud remanens toto tempore uitæ naturalis eiſdem patris, licet tunc filius remaneat Patria Potestate ſolutus; an uerò ob extinctionem Patriæ Potestatis eundem uſufructū pater amittat, ſtatimque profeſſione ſequuta ille uſufructus ad proprietatem redeat, ſeu cum proprietate conſolidetur, & ſic ad filium ſpectet. Pro reſolutione Conarum loco, qui *infra* citatur, & alij aduertunt, uſufructum in bonis filij patrem, qui in religionē ingreſſus proſeſſitur, ſolemniter vota religionis emittit, habere poſſe duobus modis, ſeu duplici ex cauſa, ſcilicet vel cauſa, ſeu iure tantū Patriæ Potestatis, quæle uſufructum quilibet Paterfamilias habet in bonis aduentitiis filijfamilias, vel ex alia cauſa, aho iure, quam iure Patriæ Potestatis, ſicut habet quivis alius uſufructuarius, nempe ex contractu cum ipſo, vel cum alijs, à quibus ad eundem perueniat, inito cum Domino proprietatis.

41 Et quidem ſi pater tempore profeſſionis habeat uſufructum hoc poſteriori modo, ex aliave cauſa, quam iure Patriæ Potestatis, conveniunt Doctores, (quos Cotar in c. 2. n. 8. verſ. *exiſſimo* de *reſtam.* Gomez ad l. 48. *Tauri* n. 8. Caſtill. de *uſufructu* c. 64. n. 5. & 8. & Sanch. in *ſum. lib. 7. c. 13. n. 68. & 70.* referunt, & ſequuntur) uſufructum, ſequuta patris profeſſione, tranſire in Monafterium, & apud illud remanentem, durante eiſdem proſeſſi uita naturali, idque ex eo quod generaliter uſufructus cuiuſcunque uſufructuarij, quem quis non habet, ut pater iure Patriæ Potestatis, ſi ingreditur religionem, & proſeſſitur, per profeſſionē D. Joan. Angel. Boſſus, de *Patria Potestate.*

non extinguitur, & cum proprietate conſolidetur, ſed acquiritur Monafterio bonorum in cōmuni capax, dum ille proſeſſus naturaliter viſerit, ac naturali eius morte extinguitur, ut (nonnullis exceptis ſenſitibus contrarium, & ſtatim ſequuta profeſſione extingui aſſerentibus à Sanch. d. c. 13. n. 47. relatis) ſentiant cōmuniter Doctores, quos late referunt Sanch. d. c. 13. n. 48. & Caſtill. d. c. 64. n. 11. iuxta quos iura omnia dicentia uſufructum per mortem uſufructuarij extingui, intelliguntur de morte naturali, non de Civilis, cum propriè mors ea dicatur, quādo quos naturaliter moritur, & ſic Gloſſ. *communiter recepta* in *ſ. finitur inſtit. de uſufructu*, exponit morte naturali uſufructum finiti. Quam communem probat text. in *auth. ingreſſi, C. de Sacroſancti. Eccleſ.* cum ibi decidatur omnia bona, iura, & actiones Monachi tranſire in Monafteriū ipſa profeſſione; neque ibi, neque in aliquo alio textu excipiantur uſufructus. An uerò in Monafterium tranſeat ſola commoditas uſufructus, & in Monacho remaneat ipſum ius uſufructus, an & ius uſufructus, & eius commoditas in Monafteriū tranſeat, explicant Gomez d. n. 8. verſ. *ſed his non obſtante*, (qui cum pluribus alijs ſenſit ipſum ius, & ſubſtantia uſufructus reſidere apud ipſum Monachum, & commoditatem tranſire ad Monafterium) & Sanch. d. c. 13. n. 49. & 50 qui putat probabilius in Monafteriū tranſire etiam ipſum ius uſufructus, ex iuris autoritate in *d. auth. ingreſſi*, cum in hoc calu ibi omnia Monachi iura tranſeantur in Monafterium, & ſic ex conſequenti etiam ius uſufructus, quod & confirmat Sanchez exemplis apud eum videndis.

Quod igitur cōtrouertitur eſt de uſufructu, quem pater ex ſola cauſa, ſeu ſolo iure Patriæ Potestatis habet in bona filij aduentitia, eodem patre ingreſſe religionem, & in ea proſeſſente per profeſſionē extinguitur, & ad filium cum proprietate conſolidatur pertineat, an uerò tranſeat ad Monafterium toto tempore uitæ paternæ, ſicut quilibet alius uſufructus proſentis religionem, profeſſione non extinguitur, neque cum proprietate conſolidatur, ſed (ut *num. preced.* notatum eſt) tranſit ad Monafterium pro tempore uitæ proſeſſi religioſi. Qua in controuerſia triplex eſt ſententia.

Prima ſententia abſoluit, & indiſtincte tenet taleſ 42 uſufructum non tranſire ad Monafterium, etſi ſuccedendi capax, ſed ſtatim profeſſione ſequuta extingui, & ad proprietatem redire, ſicutque ad filium pertinere, ita Martin. Siliman, antiquus Doctor, Salicet, Iaſ. in *auth. ingreſſi, C. de Sacroſancti. Eccleſ.* Cynus, & Alberic. in *auth. idē eſt, C. de bonis qua liberis*, Hippolit. ſing. 668. quos reſert, & ſequitur Conar in d. c. 2. alleg. n. 8 in *prin.* dicens ex Saliceto in *d. auth. idē eſt*, eſſe communem ſententiam, quam amplexi ſunt Fachin. *contra iuris lib. 6 c. 12.* Caſtill. de *uſufructu* d. c. 64. n. 8. & ſeqq. & plurimi alij Iuriſperiti, Gutier. Greg. Lop. Mieres, Eman. Mendez, Cenallios, relati ab eodem Caſtillio, & nonnulli alij à Sanch. in *ſum. lib. 7. allegata* c. 13. n. 68. allegat. Probatur hæc ſententia, primo, quia per profeſſionem patris in religione, in patre Patria Potestas (ut *ſupra* n. 37. probatum eſt) extinguitur, & conſequenter in eo ceſſat cuſtodia, & adminiſtratio bonorum aduentitiorum filij, ut iam pater non poſſit (ut paterfamilias debet) bona filij adminiſtrare, & munera, atque actiones exercere pro cuſtodia bonorum filij propter quam adminiſtrationem, & non ſolum propter ipſam Patriam Potestatem præciſe ex legis diſpoſitione patri competit uſufructus aduentitiorum, ut videtur conſtare in l. cum oparetur C. de bonis qua liberis, & ſic ceſſante ratione, ſine cauſa conſeſſionis uſufructus à lege patri conſeſſi, nim ruti Patria Potestate, & bonorum adminiſtratione, debet uſufructus finiti, ac cum proprietate, conſolidari.

D 2 Neque

Neque infringitur ius huius argumenti (a Castill.) si dicatur administrationem non cessare cum ea bona recte, & bene per officiales, & alios Monasterij Ministris possint administrari, quia (subdit idem Castill.) lex patri tantum concessit administrationem, & usufructum ob illam, quod ob confidentiam, quam habet de patre magis, quam de quocunque alio, quoad administrationem bonorum filij, in eisdem filij vitari, quam non ita prestat Monasterij Ministris, sed potius Monasterij commodum in administratione respiciat. Quare iuxta Doctores huius sententiae, differentia est inter usufructum competentem patri ratione Patrie Potestatis, & alios usufructus. Quod hi ex hominis dispositione acquiritur usufructuario absque onere alicuius Ministerij, sed ut prudenter tantum finiantur, quod melius praestari potest in Religione, ille vero à lege conceditur ratione Patrie Potestatis, cum annexo onere administrationis peculij aduentitij, filij, quia administratione cessante, mirum non debet videri, si & usufructus finiat. Praeterea, virget Fachineo, quia pater effectus per professionem Monachus, non potest retinere usufructum, scilicet ius usufructus, cum non sit capax alicuius Domini acquirendi, vel retinendi siue in suum, siue in Monasterij, sed quod & Sanchez d.c. 13. n. 50. sentit) vitari, sed nec potest pater Monachus usufructum (sicut potest alia sua omnia bona, & iura propria) transferre in Monasterium, quia usufructus, quoad ius usufructus extraneo cedi non potest absque Domini proprietatis consensu, §. *finitur in ius de usufructu* (de quo plura in praecedenti meo tractatu de Dote c. 15.) & licet usufructus commoditas, seu ius percipiendorum fructuum vendi, locari, aut gratis concedi possit §. 1. *in finit. eod. tit.* & probatum est d.c. 15. in praesenti tamen calca nequit fieri, quia cum quis alteri concedit commoditatem, seu ius percipiendi fructus, retinet penes se Dominium, vt eod. c. 15. explicatur, sed Religiosis autem professus, etiam in Religione capax bonorum in communi, non est capax talis iuris, & domini §. *si quis aucto in auct. de Monach.* ac proinde non potest in Monasterium transferri, & sic extinguitur, ac proprietate reuertitur.

- 43 Secunda sententia existimat dimidiam partem usufructus transire ad Monasterium, reliquam partem spectare ad filium, sicut quando pater emancipat filium diuiditur usufructus inter patrem, & filium, vt supra n. 50. *versus finem* dictum est per textum ibid. allegatos, cum & in praesenti casu filius à Patria Potestate liberetur, & sui iuris efficiatur, factio ipsius patris, nempe per voluntariam professionem eiusdem patris; ita Bar. & Angel. in *alleg. auct. idem est C. de bonis quae liberis*, Gomez, Arias, Panormit. Mantie. Riminald. Cald. Ioan. Gutier. Laxius, Zeech, à Castill. d.c. 64. n. 7. & à Sanchez d.c. 13. n. 69. & etiam ab Ant. Gomez ad d.l. 48. *Tauri* n. 8. *versus verum tamen*, relati, & ex Summis Sylluester, Angelus, Armilla, Tabiena, verbo Religio, & verbo Religiosus.

- 44 Tertia sententia, hodie magis communis, & probabilior, & quae est Principis iuris ac *authentica ingressi* consensu, asserit per professionem patris in Religione usufructum non extingui, seu consolidari cum proprietate, neque diuidi inter Monasterium & filium, sed totam, & integrum transire ad Monasterium prototo tempore vitae naturalis patris, ita *Glossam d. auct. idem est C. de bonis quae liberis*, ibid. Bald. Paul. de Cast. Corn. Raphael. Cuman Fulgos. Cyn. & Alberic. ita etiam Ant. Gomez *alleg. n. 8. sine*, Pinell. i. p. l. 1. *C. de bon. materni* n. 47. & 50. Ant. Rol. in *auct. ingressi* n. 18. *C. de Sacrosancti. Ecclesie*, ibid. Carol. Tap. *versus* sua c. 17. n. 7. Dec. Aug. Beron. Guido Pap. Socin. Alex. Croit. Didac. Petez. Capella. Palac. Rub. Valsq. Spin. Tell. Ferdinand. Salzedo, ad Diaz, Matien. Na-

uar. relati à Conar. d. n. 8. Castill. d.c. 64. n. 5. & Sanchez d.c. 13. n. 70. & ex Theologis idem Sanchez. Lndon. Molin. de *iustitia* tom. 1. ar. 2. disp. 9. *versus* *Principia diffcultas*, & disp. 140. *versus* *vero usufructus*. Azor. p. 1. lib. 12. c. 8. q. 2. & p. 1. lib. 12. c. 12. q. 4. Rebell. de *oblig. iust. p.* 2. q. 8. *supra alleg. n. 64.* & p. 1. lib. 1. q. 7. n. 21. & etiam Leis. & Sayr. quos Sanchez refert. Probatur igitur haec sententia eodem iuris fundamentis, quos *supra* n. 41. *initio*, probatum est, quoniam quidem alium usufructum competentem alicui ex alia causa, quam causa Patrie Potestatis, per professionem usufructuarij in Religione, transire in Monasterium, seu Religionem cum persona ipsa proficente; nempe, quia in *alleg. auct. ingressi*, *C. de Sacrosancti. Ecclesie*, (quae etiam iure Canonico c. *ingredientibus* 19. q. 5. approbata est) deciditur absolute, & indistincte omnia bona, iura, actiones, quae sunt ingredientis in Religionem, & proficentis, per ipsam professionem cum ipso Monacho professo transire in Monasterium capax bonorum in communi, & sic succedendi in bonis Monachi, neque alibi in iure reperitur textus vllus excipiens usufructum quancumque ex causa competat Monacho proficenti. Confirmatur haec sententia, quia non solum est iuri in d. *auct. ingressi* consentaneior, favorabilis communi Religionis, & ipsi ingredientis Religionem, & proficenti, ne alioqui agnoscens se per professionem amissurum omnino suum usufructum, ab ingressu, & professione retrahatur, sed etiam cum assumptio status Religiosi sit actus maximè favorabilis, & meritorius ipsi ingressu, & proficenti, non debet in eius praedictum admitti interpretatio, vt recte Gomez. *ubi supra*.

Ad primam rationem primae sententiae respondetur, primo solam administrationem non esse causam concessionis usufructus, sed & fauorem paternum, qui non cessat, licet in patre cesset administratio: secundo fat est (vt supra n. 41. dictum est) quod bona aduentitia filij à Ministris Monasterij administrantur, quae administratio potest sufficienter per eos praestari licet forte non ita exacte, quam & pater ipse posset ea bona per alios, non per se immediate administrare.

Ad secundam rationem eiusdem primae sententiae ex Fachineo sumptam, ex notatis superius n. 41. respondetur potest, ius & substantiam usufructus remanere in patre effecto Monacho, & solam commoditatem, seu ius percipiendi fructus transferri in Monasterium, vt sentiunt plures iurisperiti, quos Gomez ad l. *Tauri* 48. n. 8. *versus sed his non obstantibus* recenset, & alij à Sanchez d. c. 13. n. 49. relati quasi Religiosis professis sit quidem incapax iuris cuiuscunque proprii retinendi, vt eius commoditate ipsemet fruatur, non autem si tantum in utilitatem Monasterij, quod solum usufructus commoditatem sit percipiturus. Secundo respondetur in Monasterium transire ius ipsum usufructus, & etiam illius commoditate (iuxta notata supra ex Sanchez d.c. 13. n. 50.) ex speciali iuris dispositione in d. *auct. ingressi*, iuxta quam omnia Monachi iura cum eius persona transferantur in Monasterium, & sic etiam ius usufructus, sicut ius hereditarium (licet sit personale) olim, filiofamilias adente hereditatem, cum viribus directis acquirerebatur patri, & apud filium remanebat solum nudum facti nomen *hunc filio ff. de leg. 1.* neque ex hoc, quod in Monasterium, quod non moritur, ius ipsum usufructus sit translatum, sequitur usufructum non finiri morte naturali Monachi, sed debere durare centum annis iuxta tradita in *allegato tract. de Dote* citato c. 15. Quia ius non transiit hunc usufructum, sed hoc ius usufructus directè in Monasterium, absque eius contemplatione, sed in consequentiam translationis personae Monachi, & eius intuitu, & ita ex consequenti ex eius vita dependet, vt idem Sanchez. post alios notat d. n. 50. *fin.*

47 Ad fundamentum secundæ sententiæ responde-
tur, intentionem principalem (quæ semper est at-
tendenda) non esse velle liberare filium à Patria
Potestate (sicut talem intentionem principalem ha-
bet pater emancipans filium) sed solum dedicandi
se Deo, & addigendi per professionem religioni,
& sic non conferendi beneficium filio, sed merendi
apud Deum, ideoque in hoc casu non habet lo-
cum dispositio *dist. leg. cum oportet* ut in præmium
emancipationis patri referatur dimidietas vñs-
fructus.

48 Circa tamen eandem tertiam sententiam commu-
nem advertendum est, quod cum inter Doctores
controntentatur (ut supra *num. 38. versu finem* nota-
tum est) an statim sequuta patris professione, legiti-
ma bonorum eius, quæ cum eius persona transfe-
runtur in Monasterium, debeatur à Monasterio dari
eiusdem patris profecti filio, seu filius, an verò so-
lum post mortem patris naturalis, iuxta sententiam
quod legitima statim sit filio tradenda; eadem ter-
tia sententia limitanda est quoad fructum eiusdem
legitimæ filio tradendam, debet enim (ea sententia
reverti) legitima filio tradi, vna cum eius fructu,
ne alias sit inutilis, cum tamen iuxta præfatam sen-
tentiam debeat filio tradi à Monasterio, ut alimen-
tis filij deserviat, ut post Vasquezum de *successionibus*
progreffa lib. 1. §. 1. num. 48. notat Sanchez *dist. cap. 13.*
num. 74. Intelligenda etiam est eadem tertia sen-
tentia de vñsfructu domtaxat eorum bonorum adven-
titiarum, quæ filius ante patris professionem habe-
bat, non de iis, quæ postea acquisit, cum tunc sit
extra Patriam Potestatem, & sui iuris, & ita ad eum-
dem filium spectat etiam eorum vñsfructus, ut no-
tauit etiam Molina *dist. disp. 9.* & Sanchez *d. cap. 13.*
num. 76.

49 Habebit autem eadem tertia sententia locum in di-
midietate vñsfructus bonorum adventitiorum filij,
patri cum emancipanti referenda, si post emancipa-
tionem efficiatur Monachus; transferretur enim in
Monasterium dimidietas illa vñsfructus per eius-
dem patris professionem, cum eadem sit ratio de hac
vñsfructus parte, ac de toto vñsfructu, ita etiam
Sanchez *d. cap. 13. num. 73. post* Iafonem *dist. ant. ingressi*
num. 48. In locis vero, in quibus speciali statuto per
matrimonium filius liberatur Patria Potestate, & pa-
ter debet ei restituere vñsfructum antea acquisitum
si filius, patre iam professo contra matrimonium in-
sum, & legitimum iuxta statutum, vñsfructus in
adventitiis filij, per professionem patris translati
in Monasterium, totus à die matrimonij contradici ad
filium pertinet, & non amplius ad Monasterium,
licet pater Monachus vivat, ut tradunt Molina *d.*
disp. 9. d. vers. præcipue difficultas. & Sanchez *d. c. 13. n.*
77. quia sicut statim eo statuto pater exisset in seculo,
statim sequuto matrimonio filij amitteretur vñs-
fructum & ad filium pertineret, ita eo professo Mo-
nasterium illum amitteret, cum non minus ius acqui-
rat, quam pater.

50 Extendit eandem tertiam sententiam Sanchez *d. c.*
13. n. 71. ut habeat locum pariter in bonis maiora-
tus, in quem ante ingressum patris in religionem,
& professionem, successerat filiusfamilias, quorum
pater, iuxta communem Doctorem, obinet vñs-
fructum quem propterea semel acquisitum, & in pa-
tre perfructum, & consummatum, idem pater (inquit
Sanchez) non amittit per professionem, sed transmit-
tet ad Monasterium pro vita eius naturalis, quod tra-
dit Tapia *in d. ant. ingressi allegat. c. 17. n. 8.* ex quo
idem Sanchez *n. 72.* infert quod si pater ingrediens in
Religionem possideat maiortatem, in quem succedere
Monasterium non potest, (qualis est, qui iurisdic-
tionem annexam habet, ut Marchionatus Comitatus,

D. Lo. Angel. Bossius, de Patria Potestate,

Ducatus, vel à quo Monachus ab institutore exclu-
ditur) emissa per eundem patrem professione, om-
nes illas maiortatis fructus statim ad sequentem vo-
catum, non ad Monasterium vñlo modo spectabunt;
quæ in patre nullus vñsfructus propriæ, & formalis,
sed solus casualis proprietati annexus, scilicet nullus
erat in patre prædictus, vñsfructus separatus à Do-
minio proprietatis, qui est propriæ vñsfructus for-
malis, sed vñsfructus precumens ex proprietate do-
minio, & dicitur casualis: eorum vñsfructus disti-
ctionem in precedenti *Tractatu de Dot. c. 15. ex* pli-
canti Quæ propter eum per professionem patris in eo
est proprietatis, seu dominium maiortatis, cessabit
eiusque vñsfructus ille casualis proprietatem com-
mittant. Quod è contra, si filius ante patris assump-
tum statim Religionem, in illum maiortatem suc-
cesserat, non amittitur (subdit idem Sanchez) per
subsequentem patris professionem, sed Monasterium
retinebit illum vñsfructum, durante vita patris natu-
rali, cum sit vñsfructus propriæ, & formalis dis-
tinctus, seu separatus à proprietate semel prædictus,
& consummatus in patre, ac proinde patris profes-
sione non amittitur, sed transibit ad Monasterium, & in
eo perseverat, perseverante maiortatis proprietate
in filio, quantum iurisdic-
tionis administratio transire
requirit, sed manet in filio. Qui si feceretur Re-
ligiosus, & proficeretur, cum tunc maiortatis sequuta
professione, transiret ad sequentem vocatum, & si
e vita decessisset, cessaret vñsfructus patris,
& ad sequentem successorem ab instanti vocatum
spectaret etiam successio in vñsfructu, & pote-
re casu, ut plene illi quædam omnia in maiortatem cesserat.
Quod non continetur, si talis esset maiortatis, cui
per professionem non amitteretur, sed maneret apud
Monasterium; nam ut c. pater ipse, dum v. noster, re-
tinetur illius vñsfructum, sicut retinet vñsfructum
aliorum bonorum adventitiorum filijfamilias professi
ante professionem sibi acquisitum, & patre mortuo
vñsfructus erit Monasterij, durante vita naturali ip-
sius filij Monachi. Prædicta Sanchez.

Utrum autem vñsfructus, quem pater habet in
bonis, ex prioribus ruptis, ex prioribus vocat
habitis, per eius transiitum ad secundas nuptias, quod pro-
prietatem filij primi matrimonij (provisi à Sanchez
lib. 7. de matrim. 89. ex n. 10. & ego in *tract. de contrah.*
matrim. c. 13. ex n. 32. referentis solo eorum vñs-
fructu apud patrem binubum remanentem, cum vñsfructu
iudem levis Sanchez, & ego si idem pater, vel filius
proficetur in Religione capaci bonorum in com-
muni cesset, & consoldetur cum proprietate. Res-
pondendum primum cum Sancio *d. lib. 7. fam. c. 12. n. 78.*
esset filio per professionem Religio, solum pro-
prietatem Monasterio acquirit, vñsfructum verò à
patre retinet, sicut retinet, filio in sacro reman-
ente, quod colligitur ex traditis in præcedentibus,
& post alios notat etiam Canalean *decis. 1. n. 3. p. 3.*
eodem autem filio Monacho è vita ante patrem de-
cedente, proprietate illa primario Monasterij, ut ibid.
Sanchez cum illi esset acquisita renouabiliter, scilicet si
filius Monachus ante patrem decesseret. An verò idem
pater binubus eandem proprietatem sibi absolute
acquirat, ut libere de ea possit disponere, aut debeat
illam referre aliis fratribus, ad quos pertinet Sanchez
d. c. 13. eod. n. 78. cum Canalean *dec. 1. n. 37.* sentit spe-
ciare absolute ad patrem per ea, quæ idem *d. disp. 89.*
n. 21. tradit. Ad iuxta ea, quæ ego *d. c. 11. n. 16.* &
Doctores ibid. allegatos, dicendum est spectare ad alios
fratres, illiusque ad patrem binubo referenda. Secundo cu
eodem Sanchez *eod. n. 78.* respondetur, patre ipso binubo
proficite in Religione, seu Monasterio capaci, ipsum
Monasterium habiturum vñsfructum à vita patris naturali
durante. Quod si filius patri præmoriatur, Sanchez addit,

D 3 quod

quod proprietas quoque absolute pertinebit ad Monasterium, sicut pertineret, inquit, ad patrem manentem in seculo, cum Monasterium succedat in omnia iura profecti; Verum iuxta tradita à me d. c. 11. eod. m. 362. mortuo eodem patre binbo monacho, illa proprietas foret restituenda aliis fratribus, quibus eam pater reservare debebat. Porro si religio, seu Monasterium sit incapax bonorum, & succedendi, & pater fuerit profectus, usufructus pertinebit à tempore professionis ad filium proprietarium, quia illa professio æquipatur morti naturali. Si vero filius ipse fuerit profectus, Sanchez dicit, quod proprietas consolidabitur cum usufructu paterno à die professionis. Quod dictum, si intelligatur, ut proprietatem pater manens propter suum usufructum percipiendum, reservata tamen post eius mortem reliquis defuncti fratribus ætatem est: si intelligatur, ut proprietatem absolute fiat patris obligatione illam aliis fratribus reservandi extincta, iuxta à me tradita d. n. 362. non esset dictum Sanchez admittendum.

*Usufructus hyemum aduentitiorum, qua filius familias natus in religione tempore natus ante professionem acquisit, spectat ad patrem, vel ad ipsum natus, uti usufructus bonorum quasi Castrensi-
sum eiusdem.*

Et supradicta de usufructu bonorum aduentitiorum filii familias, eodem filio vel patre proficiente, seu profecto in religione bonorum in communi capaci; sed quid si ingressus in religionem sit natus; (quem supra num. 37. dictum est, esse sub Patria Potestate pro toto tempore natus,) an eiusdem filii profecti bonorum aduentitiorum, quæ dum est iam natus, acquirit, usufructus spectet ad patrem, illum retinentem in sua potestate; an vero ea bona post natiuitatem filio acqui sita, censentur quasi Castrensia, & ita spectent ad filium quoad proprietatem, & usufructum Sanchez d. lib. 7. sum. cap. 13. num. 46. respondet esse quasi Castrensia, sicut eod. cap. 13. num. 31. omnia aduentitia filio familias Clerico post Clericatum acquisita, etiam non intuitu, & ratione Ordinis Clericalis, iuxta dispositionem, seu privilegium iuris tum in auct. Presbyteris, Cod. de Episcop. & Cleric. sumpta ex §. Presbyteris auct. de Sanctissimis Episcop. tum in d. Sacrosancta 32. eod. tit. de Episcop. & Cleric. tum in cap. quia nos de testam. tenet esse quasi Castrensia, & esse illorum usufructum non acquirit patri, sed pleno iure, & quoad proprietatem, & quoad usufructum acquirit filio, quod iuxta eadem iura, ait num. 33. procedere etiam in Clericis primæ tonsuræ, & probat suam responsum, eo quia Clericorum nomine in favorabilibus comprehendantur omnes, qui non sint laici iuxta Abbatem rub. de vita, & honestate Clericorum. num. 4. Rosellam, Sylvestrum, Angelum, Tabianam verbo Clericos. Natus autem conitit non esse laicos, & habent uti persone Ecclesiasticæ, unde iuxta Doctores communiter gaudent privilegio fori, & illos percutientes incurrit excommunicationem cap. si quis suadente. Verum præfatum fundamentum est satis dubium, nam & si plurimi Doctores, (quos Ant. Gomez. ad l. 48. Tauri num. 7. Sanchez d. c. 13. num. 33. & Angul. Barbosa Collect. ad auct. Presbyteris num. 1. & 6. referunt, & iidem Sanchez & Barbosa sequuntur) sentiant bonorum tantum filii familias Clerici aduentitiorum usufructum, à patre ante Clericatum acquisitum, patrem non amittere, propter Clericatum à filio assumptum, (quod asserunt omnes Doctores, quorum penè innumeros iidem Barbosa

Collect. ad d. l. Sacrosancta n. 1. & Sanchez d. cap. 13. n. 26. referunt,) & verò omnia bona, quæ in laico essent aduentitia; post Clericatum acquisita, esse quasi Castrensia, patrique non æquiri illorum usufructum, sed pleno iure quoad omnia filio Clerico acquiriti. Nihilominus plurimi pariter, (quos referunt Sanchez eod. cap. 13. n. 30. & Anton. Gomez. illos sequens d. m. 7. vers. sed hic non obstantibus,) tenent etiam bonorum aduentitiorum, quæ obveniunt ipsi filio iam Clerico, seu post Clericatum ex successione parentum, vel consanguineorum, aut amicum dono, vel ex aliquo artificio, aut ex contractu, nulla habita ratione Clericatus, aut Ecclesiæ, patrem usufructum habere, & filium de eis non posse disponere, sicut nec alius filius non Clericus possit disponere; & aiunt præallegata iura, dicentia filium Clericum posse disponere de bonis tibi obuentis, vel intelligi patre mortuo, vel de bonis in quibus pater non habet usufructum, puta de bonis Castrensiibus, vel quasi, sed de utraque sententia latius infra cap. 5. n. 177. & nonnullis sequentibus.

Per Clericatum, Militiam, & Doctrinam, an filius familias eximatut à Patria Potestate.

Et prosequentes modos, quibus ius Patrie Potestatis solvatur, necne; videamus, an filius Clericus inquirat tam minoribus, quam maioribus Ordinibus Subdiaconatu, Diaconatu, Presbyteratu, ob susceptum ordinem à Patria liberetur Potestate. Matia de iurisdic. part. 4. casu 27. num. 5. eximantur Clericos, tam in minoribus, quam in maioribus Ordinibus constitutos, esse à Patria Potestate liberos, & de iure Canonico omnes Clericos ultra tonsuram esse filii iuris, dixit etiam Iason. in l. filia licet, Cod. de collat. Gloss. in cap. cum voluntate de sententia excommunicat. verbo inferiorum gradum, & in cap. in decorem, verbo qui se ipsos de erat, & qualitate, (vbi nonnullis aliis ad id allegat.) Barr. Bald. & Guido Pap. ab Alesanio Clemente loco mox adducendo rehati, dixerunt, quod sacer ordo à Patria Potestate liberat filium familias, allegat Glossa iura in præcedentibus adducta, ad probandum per dignitatem Episcopalem filium eximi à Patria Potestate, quæ tamen expressè de Episcopo solo loquuntur, & sic contrarium potius probant.

Igitur communis sententia est, omnem Clericum, Episcopo inferiorum quamvis Sacerdotem non liberari per ordinem etiam sacrum à Patria Potestate, sed sub ea remanere, ita Innocentius, Hostiensis, Ioan. Andreas, Butrus, Cardinalis, Ancharanus, Abbas in d. cap. indecorum de etate, & qualitate, idem Abbas in d. cap. cum voluntate n. 8. de sent. excom. Covarruvias in cap. quia nos num. 5. initio, Ant. Gomez. ad l. 48. Tauri num. 7. Alesanus Clement. de Patr. Potest. cap. est. num. 63. Angul. Barbol. Collect. ad auct. Presbyteris num. 9. C. de Episcop. & Cleric. & apud eundem Perez, Paz, Caldas, Pereira, Gutierr. A. uarns Valasus, & Thomas Valasus, & alij iurisperiti à Sanchez lib. 4. sum. cap. 35. num. 37. relati, & ex Theologis ita Luden. Molina de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 219. vers. 6. Azor. p. 2. lib. 2. cap. 10. in fine, Rebelle de obligat. in p. 2. lib. 1. quest. 8. num. 61. Sanchez d. n. 37. & Summisæ communiter Sylvestr. Rosella, Tabiana verbo excommunicatio, & verbo peculium, & primo probant ab iisdem Doctoribus per textum in allegatam auct. Presbyteris, C. de Episcop. & Clericis, vbi quibuscunque Clericis etiam Presbyteris conceditur de bonis suis acquisitis aliunde, quam ratione Clericatus, posse testari, & disponere inter vivos, & addit (etiam si sub parentum sint potestate,) & quatenus dicit. auct. in, intelligeretur de bonis Castrensiibus

strensis, vel quasi, in quibus pater non habet iurisdictionem iuxta Gomez loco n. 47 allegato, & alios ab eodem relatos. Secundo probatur per textum in *amb. licet dignitas Episcopalis C. de Episcop. & Clericis*, & in cap. per Venerabilem qui filij sunt legitimi, ubi tanquam quid speciale statuitur, ut per dignitatem Episcopalem filiusfamilias a patria eximat potestate ob sublimem Episcopatus dignitatem, ut superius notatum est, unde etiam recte concluditur, quod eo ipso quod dignitatem Episcopali ob suam sublimitatem conceditur, ut a Patria Potestate eximat constat inferiores gradus non eximere, nec reperitur ins, quod Clericis Episcopo inferioribus concedat a Patria Potestate exemptionem propter ordinem, etiam sacrum, huiusmodi autem exemptio pendet a iure positivo, quod potuit, & voluit tam concedere aliquibus dignitatibus, & non aliis licet dignioribus. Advertunt tamen & bene Alcanus numero 64. post Iason. & Decium, ac Rebells dict. numero 61. quod Sacerdotes, & Clerici sunt in Patria Potestate, denique ex ad temporalia, secus quoad spiritualia, de quo dictum est supra cap. precedenti num. 13. Qui autem ratione substat patri quoad effectum correctionis Clerici sine minorum, sive maiorum ordinum (de qua re de cap. cum voluntate de sententia excom. ibid. scribentes, & Rebells d. num. 64.) explicatur infra, dum de effectibus Patrie Potestatis, & qua ratione pater possit filiumfamilias vebereare causa correctionis.

55 Militia quoque non eximit filium a Patria Potestate, ita Ioannes Harppectus in §. filiusfamilias num. 8. insit. quib. mod. & Suarez lib. 1. legum fore tit. 1. l. 9. vers. conclusio igitur. Ant. Gomez ad l. 47. Tituli num. 1. item etiam ad id allegans textum in l. maritum C. de Patr. Potest. addens Baldum ibi idem tenere, & communiter Doctores in l. 1. C. de bonis quae liberis, & in l. 1. cod. rit. Molina de inst. tom. 1. disp. 230. vers. licet filius Fagundes in Decalog. lib. 7. cap. 4. num. 1. & Sanchez in conf. moral lib. 1. cap. 1. dub. 14. num. 9. & constat ex amb. constitutio quae de dignitatibus, & l. fin. C. de decurionib. lib. 1. ubi enumerantur (ut supra n. 25. notatum est) dignitates, quae liberant filiumfamilias a Patria Potestate, & nulla fit mentio de simplici militia. Habetur etiam l. 3. C. de Castrensi peculio lib. 12. ubi expressè dicitur filiumfamilias effectum militem non liberari a Potestate patris, & idem dicitur §. filiusfamilias insit. quibus mod. ius Patr. Potest. soluit.

56 Num vero Doctores dignitas, seu iuriconsultus titulus liberet filiumfamilias a Patria Potestate valde controuersum est inter iuriconsultos. De qua controuersia praecipue Bart. in l. item in Potestate §. col. in fin. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iura, & in l. si maritum C. de Patr. Potest. ibid. Bald. & Iason in l. patre furioso, ff. de his, qui sunt sui & c. Et quod Doctores dignitas tollat Patriam Potestatem affirmat Myningerus in d. §. filiusfamilias in fin. insit. quibus mod. ius Patr. Potest. soluit. dicens esse communem iurisperitorum opinionem, & communiorum esse Doctorem sententiam testatur etiam Vultorius in d. §. filiusfamilias n. 6.

57 At longe verior est sententia negans, per Doctores dignitatem filium fieri a Patria Potestate liberum, quam sententiam tenent Baldus in d. l. si maritum, Gomez ubi supra Hering. de fideiussor. cap. 7. num. 614. Harppectus in d. §. filiusfamilias d. num. 8. Suarez, & Sanchez & plerumque alij Iurisperiti ab Heringio, & Harppecto allegati. Et probatur, nam in textibus numero praecedenti relatis, in quibus describuntur dignitates a Patria Potestate eximentes, non enumeratur dignitas Doctores, neque hac de

re aliud ius reperitur, & minime liberum est ius aliquod fingere, ubi deficit si dicatur veteribus Romanis Doctores dignitatem fuisse incognitam. Respondet Harppectus, quod cum mos creandi Doctores iuris successerit in locum facultatis de iure respondendi, ab Imperatoribus concessa, quae a Patria Potestate non liberabat; sequitur ut nec Doctores dignitas liberet, in iura regulam, quod subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur l. 1. §. hoc autem alio, ff. si quis testamento liber esse iussus erit, & l. si cum §. qui iniuriarum, ubi scribentes committit, ff. si quis cautionibus in iudicio sistendi causa falli non obtemperauerit.

§. VI.

Qua ratione per emancipationem tollatur Patria Potestas.

Vltimus modus, quo filius a Patria liberatur Potestate est emancipatio, de qua l. cum in adoptionis, vers. si vero in fine C. de adopt. & §. praeterea insit. quib. mod. ius Patr. Potest. soluit. ibidem Myningerus, Picchard. Harppectus, & alij scribentes, Alcanus Clement. de Patr. Potest. cap. ult. ex num. 79. & passim Iurisperiti, & ex Theologis Lud. Molina de iustitia tom. 1. tractat. 2. disp. 229. Azor part. 1. lib. 2. cap. 20. vers. nona species, Rebells de obligat. insit. p. 1. lib. 1. quass. 8. vers. septimo, Angelus, Syluester, & alij summunt verbo emancipatio. Dicta est autem emancipatio, quasi de manu traditio, vel quasi de manu, seu Potestate Patris dimissio, ut Myningerus, in d. §. praeterea verbo imaginariae venditiones, ibidem Harppectus num. 2. ex Aleiato in l. papillus 239. ff. de verb. significat. Angelus, & Syluester. d. verbo emancipatio, & colligitur ex d. §. praeterea, & ex l. non nudo, l. penult. & l. ult. C. de emancipat. Et si neminem emancipet dicitur marci pinus, vel seruus liberatus, ac proinde proprie (ut ex Hogo notat Syluester) pertinet ad captos in praedio, tamen ex vfu (ut idem Syluester) emancipatio liberis, & manumissio seruus conuenit, a Potestate patris, aut domini liberatis. Olini quoque & si emancipatio liberorum fiebat quibusdam vauis solemnitatibus, manumissionibus, & imaginariis venditionibus, iniuriis, & alapis, vel ex scripto Imperatoris, ut constat ex d. §. praeterea insit. quib. mod. ius Patr. Potest. soluit. l. 1. & 6. C. de emancipat. liber. de quibus Myningerus Harppectus, & Picchardus in d. §. praeterea, & Ioannes Bocherus de legitimis iuribus lib. 2. num. 3. Hodie tamen emancipatio debet fieri coram Iudice Ordinario, solemniter ordine, & cum ipsius decreto d. l. 6. C. de emancipat. & d. §. praeterea, Myningerus in d. §. praeterea verbo nostra autem, Harppectus num. 5. & Alcanus Clement. d. cap. ult. num. 79. & etiam, qui infra citantur. Neque necesse est prius adire Principem, ab eoque rescriptum pro emancipatione (nisi infantem, aut abentem filium pater velit emancipare, de quo infra) obtinere, ut d. l. 6. C. de emancipat. Quare si emancipatio fieret apud iudicem incompetentem, non valeret, ut post alios notat Alcanus in cap. vltimo num. 80. in fine; tamen ex Decio in cap. decernimus num. 210. de iudiciis Clerici emancipatio coram Iudice seculari fieri posset. Quod & tradunt Doctores communiter Cynus in l. si praedictum C. de praedijs, & alius reb. mmo. item Dec. conf. 150. num. 1. lib. 1. Rot. decis. 178. de iudiciis in nouis, & alij quos Fragol. illos approbans tom. 3. lib. 2. disp. 1. §. 2. n. 98. refert. Praeterea notata, quae alia, tanquam de forma, sunt in emancipatione seruanda, habentur d. l. 6. C.

de emancipat. & d. §. praterea, vers. infra autem proinde
denotat, & notantur ab Harpprechtio d. n. 1. & ab Aretino,
& aliis in d. §. praterea.

Qua definitio emancipationis? Quique illius precipui
effectus? Qua emancipatio tacita, & quando
presumatur?

59 Porro definitur emancipatio, solemnibus relaxatio
nexus patris, seu Patris Potestatis coram Iudice Ordinario,
seu competente, consensu patris emancipantis,
& filij emancipati interueniente, d. l. non modo, l. penult.
& l. ult. C. de emancipat. liberorum, Mynsingerius in d.
§. praterea in initio, Ioan. Harpprechtus ibid. non. 5.
Syluester, Angelus Molina, Azorius, & Rebelle loci
supra allegati, cuius definitionis perfecta intelligentia
ex sequentibus apparebit.

60 Imprimis igitur emancipatio dicitur Patria Potestatis
relaxatio, ad explicandum precipuum eius effectum.
Effectus enim emancipationis, vt Mynsingerius in d.
§. praterea verbo, & tunc, & verbo, qua tribuntur patrono,
& Ioan. Harpprechtus ibid. n. 6 in fit quib. mod.
ius Patria Potest. solu. notat) sunt potissimum tres.
Primus, solutio Patrie Potestatis, ita quod filius postea
suo nomine libere contrahere, testari, & omnia
agere possit, sicuti paerfamilias. Secundus, quod filius
acquirat plenum dominium, seu proprietatem,
& vtiuquum in bonis aduentitiis, excepta dimidia
parte vniuersitatis, quae ipsi patri veluti in praemium
emancipationis reuertitur, §. hoc quoque vers.
ideoque in fit. per quas personas cuique acquiritur, &c.
cum oportet, §. penult. C. de bonis qua liberis, & in praecedentibus
notatum est; posse tamen patrem emancipantem
expressis sibi reuocare totum vniuersum, quoad bona
aduentitia filij iam quae sita per textum in l. si vna
matre, C. de bon. matre, tradunt ibidem Scribentes
praesertim Paulus de Castro, vt illos approbans
notat Surd. de aliment. tit. 9. quae. 20. num. 4. & 1.
secus quoad bona quaerenda, de quo infra cap. 4. n. 8.
Tertius, quod eadem iura post emancipationem
praestent patri in bonis filij, quae tribuntur patrono
in bonis liberi, dist. §. praterea, vers. ex tunc ex edicto
in fit. quib. mod. ius Patr. Potest. solu. Ac proinde ex
patrio, quoad successionem, pater succedet filio
emancipato in totum ab intestato, liberis non
exstantibus, & ex testamento in tertia bonorum parte;
liberis autem exstantibus, nihil ex eius bonis
consequitur, l. 1. & tot. tit. ff. si a parente quis manifestus sit,
& praterea tutorem impuberis filij emancipati
nascitur pater d. vers. & tunc ex edicto, & in fit. de
legitima patr. tutela, l. 1. ff. de legitim. tutorib. & l. qui
tutela 7. ff. de regul. iur. vt ad quem spectat
commodum successionis, ad eundem totale onus
pertinet.

61 Per emancipationem autem non solum ipse filius
a Patria liberatur Potestate, sed etiam nepotes ex eo,
qui etiam ab aui potestate eximuntur, si pater
emancipatur, ita post Gloss. in d. §. praterea, ad id ibi
ponderantem dictionem liberi, quae comprehendit etiam
nepotes, Alcanius Clement. d. cap. ult. num. 7. vers. quod
distum, probans ex textu in princ. in fit. quib. mod. ius
Patr. Potest. solu. Per quem textum ibi Aretinus (vt
testatur idem Alcanius Clement. dictum approbans)
dixit generaliter, quod ex omnibus supra explicatis
modis, quibus soluitur Patria Potestas, resultat hic
effectus, quod non solum ex eo liberetur a Patria Potestate,
sed etiam filij mei ab aui potestate eximantur,
& in meam reuocantur potestatem: quod tamen ita
intelligendum, vt non contradicatur traditis supra num.
33. circa fin. vers. & sic hoc differt.

62 Certum est, quod sicut pater habens plures filios,
iure potest vnum, vel plures emancipare, ita liberum

arbitrium est habenti in sua potestate filium, & ex
eo nepotem, vel nepotem, & deinceps, quem velit ex
his, aut etiam plures emancipare, & alium, vel alios
in potestate retinere, ita Liberum, ff. de adoptionib. &
Infirmitatibus, §. admodum in fit. quib. mod. ius Patr.
Potest. solu. & ibi Scribentes, praesertim Mynsinger.
& Harpprechtus, rationem afferentes; tum quia
sicut quilibet de aliis rebus, quorum dominum
habet, potest libere disponere l. in re mandata, C. man.
data, l. sed etsi, §. consensu ff. de petis. hered. ita in emancipandis,
vel retinendis sub potestate liberis, plena datur
potestas, cum in ipsos ius, & dominium habeant,
l. in suis ff. de suis, & legitimis, & l. 3. & 4. ff. qui sunt sui,
vel alieni iuris; tum quia emancipatio est beneficium,
quia filius per eam multa acquirit, quae prius
non habebat, l. 1. ff. si quis a parente manifestus fuerit.
Se probant effectus emancipationis supra. n. 60. explicati.
Quare etiam ab Imperatore liberalitas dicitur,
l. inuenio, C. de emancipat. liberorum. non facit autem
in iuriam alicui, qui beneficium non confert, l. in iuriam
num. 1. §. si quis in honorib. ff. de iniuriis; Tum deum
quia parens in emancipando, vel non emancipando,
non cogitur afferre rationem, ob quam faciat, vel
non faciat, cum in illis, quae libere sunt voluntatis,
ratio non sit exquirenda, cur hoc, aut illud fiat, aut
minus, etiam si eos melius transigi posuisset, eo quod
nulla voluntas sufficit, arg. §. per traditionem in fit. de
ver. dis. l. vbi nulli iuribus ff. de usufructu, & l. Praedictum,
ff. de damno infecto.

Vtcrius hic aduertendum, effectus emancipationis
63 supra n. 60. & 61. explicatis fuit non solum
filios expressis a parente emancipatos, sed etiam
tacite emancipatos; quae tacita emancipatio, & con
tinet quorundam locorum consuetudinem, & con
sentientem, sicutum ab eodem patre deget, & pro
patriam familiam habeat, & de pane suo aliat si eun
dem patris consensu ab eodem patre separatis filij
soli negotietur, aut Matrimonio contracto sibi res
gerat. Per hanc enim, quavis contestatio iudicialis
non interuenit, haberi filium pro emancipato, &
sui iuris fieri, secundum consuetudinem aliquorum
locorum Germaniae, post plures alios tradunt Hering.
de fideiussor. cap. 7. num. 612. & Ioan. Harpprechtus
in d. §. praterea n. 7. in fit. quib. mod. ius Patr. Potest.
soluit.

Addendum, quod etsi in dubio emancipatio non
64 praesumitur, vt c. 1. num. 39. notatum est: tamen ubi
filius, & pater per multos annos, nempe per decennium,
separatim vixerunt, & bona possederunt; ex
huiusmodi diutina separatione, & possessione bono
rum praesumi emancipationem, filiumque effectum
sui iuris, tradunt Alciatus in tract. de praesumpt. reg. 2.
praesumpt. 2. Dec. in l. si emancipatus, Menoch. de praesumpt.
lib. 3. q. 48. num. 21. & conf. 451. num. 34. Afflict.
Alcanius Clement. & Theodorus Rubens loci cap.
praecedenti num. 40. allegati. Limitat Menoch. d. n. 34.
non procedere praesumptionem ex diutina separata
habitatione, & bonorum possessione, si conset de
alia causa antecedenti sic viuendi separatim, & pos
sidenti bona, qualis esset assignatio bonorum a
patre facta filio, causa solius ad iustitiam illor
um, nomine peculij. Subdit etiam tunc non
praesumi emancipationem, si cum super illis bonis,
a filio possessis, lis ipsi filio sit mota, ipse pater in
iudicio fuerit, & filio litiganti consenserit. Adde
idem Menoch. n. 35. actus in tali administratione ge
renda factos a filio, tanquam ab emancipato, non no
cere patri, sed eos adus quasi ab emancipato gestos,
probare tantum, inter ipsum filium, & eos, cum qui
bus contraxit, non autem contra patrem. Praeterea
ait Menoch. eos actus gestos tanquam ab emanci pa

non inducere emancipationem, si ad alij contrarij actus significantes Patriam Potestatem.

Advertendum, quod ob filij emancipationem expressam, vel tacitam, aut presumpcam, & filij habitationem seorsim a patre, non cessat immunitas ob duodecim liberos patri, & filijs concessa, ut post Rolan. conf. 1. n. 5. vol. 1. & plures alios Iurisperitos tradit Menoch. conf. 486. m. 6.

Ad filium infantem, scilicet qui nondum pervenit ad septennium, & filium septennio maiorem absentem emancipandum qua requiratur.

65 Quod in eadem emancipationis definitione posita dicitur, scilicet, coram Iudice Ordinario, intelligitur, quando emancipatio fit filij septennio maioris, & presentis, quem pater coram Iudice de manu sua dimittit, ut constat ex l. inebemus, & ex l. fin. C. de emancipat. & allegat. & praxera in suis quib. mod. ius Patr. Potest. solvit. constat etiam ex Myningerio d. 5. praxera verbo nostra autem, Harpprechtio ibidem n. 5. Sylvestro, & Angelo verbo emancipatio. Quare ad emancipandum filium septennio maiorem absentem, requiritur consensus illius, & etiam requiritur respectum Principis, quod pater Iudici ordinario ostendere debet d. l. inebemus, ibid. Bart. Molina d. disp. 2. 9. vers. Novum & Sylvestre d. verbo emancipatio. Etiam ad infantem, scilicet, qui ad septennium non pervenit, emancipandum, licet tunc eius consensus non requiratur, necessarium tamen est patris Principis respectum, quod pater Iudici Ordinario presentet ita d. l. inebemus, Corn. conf. 1. 75. n. 1. rob. 1. Alcanius Clement. d. Patr. Potest. d. cap. ult. n. 81. & præterea post elapsam infantiam, rectam coram Iudice Ordinario habere debet emancipationem, ut loco citato Molina. Eandem autem infantis emancipationem non solum per se, sed etiam per procuratorem posse patrem facere notat Bartolin. l. Gallus §. forsitan, ff. de lib. & potest. & post eum loco citato Sylvestre.

Emancipatio est actus voluntarius, & qua ratione in illius premium pater retinet ususfructum dimidiatum bonorum adventitiorum filij.

66 Additur in emancipationis definitione, consensu patris emancipantis, & filij emancipandi interveniente, quia emancipatio non est actus necessarius, sed voluntarius, ut pote quæ ex utroque & patris, & filij voluntate pendet l. inebemus C. de emancipationibus liberorum, unde (ut supra n. 62. dixi) est beneficium, & liberalitas patris, & ideo patri emancipanti filium, a iure quasi in premium emancipationis, permittitur retinere sibi ususfructum patris dimidiæ bonorum adventitiorum talis filij, & si possit illum dimittere, ut notatum est supra n. 60. iuxta l. cum oportet & cum autem C. de bon. qua liberis, & hoc autem iustus, per quas personas cuique acquiritur. Quod (ut in præcedentibus patet notatum est) intelligitur de bonis, quæ ad filium tempore emancipationis pertinebant, secus de iis, quæ post emancipationem acquiruntur, quorum bonorum totus ususfructus ad solum filium spectat, ut post Alexandrum, Gomez in l. 48. Tauri n. 6. vers. ex quibus, & Molina d. disp. 2. 9. vers. pater autem. Quia propter hoc ex dispositione legis esset inducitur filij emancipatio, seu filius esset emancipatus, pater nullam partem ususfructus bonorum adventitiorum filij retineret, ut affirmat Gomez d. n. 6. vers. item etiam, & ita dispositum est d. l. 48. Tauri, statuentis filium per contractum Matrimonij censeri emancipatum, illique totum bonorum adventitiorum usu fructum esse a patre restituendum, cum

talis emancipatio non sit actus voluntarius patris. Item pater emancipans non retinet, dimidiam ususfructus, quem habebat quando emancipat coactus, & iussus à Iudice, ut sit in casibus infra n. 68. enumeratis, quia illa medietas (ut dictum est) datur in præmium, & remunerationem emancipationis, premium autem non debetur patri, qui propter facilitatem, iniurias, vel aliud vitium cogitur emancipare, ita post Raphaëlem Cumanum conf. 8. n. 8. & apollam, Isaloniem, & Romanum, Surd. de alimentis tit. 9. §. 10. n. 43. & 44.

Neque pater emancipare filium, neque filius ut permittat se emancipari, cogi potest, exceptis certis casibus, qui explicantur.

Cum ergo emancipatio ex patris, & filij arbitrio pendeat, neque pater filium iniuriam, & reculantem potest emancipare, ex suaque Potestate dimittentes, generaliter autem quib. mod. natur. efficientur legitimi. Doctores qui infra allegantur, & alij quos Alcanius Clement. d. Patr. Potest. cap. ult. n. 93. recenset. Neque filius familias villo modo patrem iniuriam, & reculantem cogere potest, ut cum emancipat, sique iuris efficiat l. non potest, ff. de adoptionibus, & §. & quidem ultimum, ubi Myningerius, Ioannes Harpprechtus, & alij scribentes in suis quib. mod. ius Patr. Potest. Alcanius Clement. d. cap. ultimum n. 91. Sylvestre, & Angelus d. verbo emancipatio. Quin etiam nec Princeps respectu suo facere potest, ut pater, vel aus iniuriam emancipare cogatur l. nec ausi C. de emancipat. liber. Nemini enim ius suum detrahendum est l. 1. ff. de his qui sui, vel alieni iuris sunt. Quæ intelligenda sunt regulariter.

Nam iuxta iura, & Doctores Myningerius, 68 Harpprechtum in d. §. & quidem fin. Alcanium Clement. ubi supra alios Iurisperitos ab eodem relatos, Angelum, Sylvestrum, & Molinam locis supra allegatis, & Surdum de alimentis tit. 8. privileg. 65. ex n. 42. (ubi latè,) certi quidem sunt casus, in quibus pater filium emancipare cogitur; Primò si pater filium contra pietatem inhumane, & crudeliter male tractet; officia: ve verberibus, excedendo poenam, qua filius pro suis excessibus est dignus l. ultimum, ff. si a parente quis mancipius fuerit, quo casu, cum pater sua Potestate abutatur, eadem privari meretur §. 2. vers. sed & maior. in fin. de his, qui sui, vel alieni iuris sunt. Secundo si pater uti leno filias prostituat, adve peccata carnalia perpetranda petrahet, aliamve peccandi necessitatem eis imponat l. si tenues C. de Episcopali audien. & l. ultima C. de spei acendi lib. 11. & licet filia redeat ad honestam vitam pater non restituitur, ut post alios Surd. de alimentis tit. 8. privileg. 65. n. 47. & 48. Tertio si pater legatum sita ex conditione relictum, ut filium emancipet, acceptavit l. si cui legatum 92. ff. de condit. & demonstrat. Quoad si quis à prædione adoptatus, siue astrofatus minor 25. annis petat se restitui in integrum l. denique 3. §. si quis minor. & ff. de minorib. 25. annis; Harpprechtus ubi supra. Quinto si impubes, vel minor 25. annis arrogatus, postea pubes factus, vel intra tempus minorum concessum pro restitutione in integrum offendat arrogationem sibi non expedire, sequi in ea circumscriptum esse l. non nunquam 31. & l. sequenti ff. de adoption. In quibus tamen casibus licet pater cogi possit emancipare filium familias, ipso Nihilominus filium iniuriam non posse à patre emancipari. Lud. Molina dist. disp. 2. 9. vers. in sequent. notat ex Greg. Lop. in l. 18. tit. 12. part. 2. ad cum varijs Gloss. Bart. & alijs probante. Prædictis casibus additur, ex quibus casibus potest filius patrem exheredare, ex eisdem patrem cogi posse emancipare

notat

notat Afcianus Clement. d. cap. ult. n. 9. i. c. Raphaële Cumano conf. 81. & Ripa in l. Lucius n. 1. ff. de vulg. & pupillar. è diuerso quoque: ex quibus causis (que à Iustitiano in §. aliud quoque aut. vt cum de appellat. cognoscitur) emmerantur, & alibi à me patitur sunt declarate.) potest filius exheredari, ex iis ipse iniuitus, & repugnans iussu emancipari potest; ista enim duo requirantur *Liquidum cum filium* l. 1. 2. ibique Bart. & alij scribentes, Iason. Angelus, Mynsingerius, Harpprechus in d. §. fin. instit. quib. mod. ius Patr. potest sola. & Ludon. Molina d. disp. 129. versum sequentibus fin. Si etiam filius legatum acceperit, sibi sub conditione relicto, vt se emancipari permittat, potest iniuitus emancipari, vt loco citat. idem Molina, ne testatoris voluntas circumueniatur.

Emancipatio facta in fraudem non valet, & quando talis præsumitur?

- 69 Traditis in præcedentibus addendum, quod etsi pater possit liberè emancipare filium, si iam ve, ac nepotem concurrentibus aliis requisitis superius explicatis tamen si emancipatio filii sit facta in fraudem eius vel nepotis ex ea non valet vt Menoch. conf. 216. n. 19. Anchar. & alij mox allegandi.

- 70 Præsumitur verò emancipatio à patre facta in fraudem ac proinde non valet, si pater emancipauit filiam habentem infantem, quando ipsa filia in extremis laborabat; cum præsumatur facta à patre in præiudicium succedentium ipsi filie ab intestato, scilicet, vt eadem filia suo testamento condito scriptum heredem faceret; & primi matrimonij filios dote sua priuaret, cum aliqui absque emancipatione filia non potuissent patri relinquere, ita Menochius conf. 108. n. 19. & conf. 334. n. 49. ex Ancharam conf. 421. Crauet. conf. 82. n. 1. Ioanne de Anania conf. 23. Decio. & alios.

- 71 Præsumi quoque emancipationem fraudis plenam, si diu occultata fuit, ita idem Menoch. conf. 207. n. 21. & conf. 267. n. 27. ex Bald. in l. fin. n. 1. ff. de legib. Quomodo modum & testamentum falsum præsumi notat, d. n. 21. Menoch. ex Barbat. conf. 88. lib. 4.

An pater possit emancipare filium ad aliquem altum, & non quoad alium, vt sit pro parte in Potestate Patria, & pro parte non.

- 72 Sed namquid pater potest emancipare filium familias quoad vnum actum, puta vt possit testari, & non quoad alium actum, ita vt pro parte sit in Potestate Patria, & pro parte non. Communis sententia est non posse, ita Alexander in l. 1. §. hoc autem n. 8. ff. ad Trebell. num. 4. Paulus de Castro in l. qui in potestate n. 4. ff. de testam. Bald. in l. seruum, C. de iure deliberandi, & in l. seruum num. 6. ff. ad Trebell. Afcianus Clement, alios allegans de Patr. potest. c. ult. num. 99. Cassan. ad consuetud. Burgund. rub. 6. §. 6. in verbo emancipatio, (vbi dicit filium à patre ad vnum actum emancipatum censeri quoad omnes actus solum Patria Potestate, quod idem habet Theodofius Rubens loco supra cap. precedenti num. 40. sine allegato.) P. Barbola in l. Titia 25. num. 16. ad fin. ff. solui matrim. Fragol. de regim. Christian. Reipub. tom. 1. lib. 2. disp. 1. §. 3. num. 36. Ioan. Bapt. de Barbobus in tract. de filiis fam. quest. 6. per tot. & alij ab eod. num. 1. c. & 14. relati; Præcipuum fundamentum est, quia Patria Potestas est indiuia, nec potest quis esse in duplici statu iniuncto contrario, i. in principio, ver. quis enim patiatur. C. de Latina libertate tollenda, vbi expresse habetur non posse eodem tempore seruitem, & libertatem esse in eadem persona; & sic etiam non poterit filius pro parte esse in Potestate Patria, & pro parte ab-

solutus; Et quemadmodum seruus non potest liberari quoad quendam, & quoad quendam remanere seruus, vt expresse dicitur in l. si pariter. ff. de liberali causa, ibi: Minime autem Prator pati debet, vt pro parte quis seruus sit: ita incompatibile est, vt filius sit quoad quendam in potestate, & quoad quendam non, vt Bald. in d. l. seruum, & Alexander loco citato. Confirmatur hæc communis per textum in l. questum. ff. de adoption. vbi filius non potest per patrem dari in adoptionem hoc pacto, vel conditione, vt post certum tempus reuertatur in Potestatem Patris. Neque eidem communi obstat, si dicatur filium familias in peculio Castrensi, vel quasi Castrensi haberi loco patrisfamilias l. 2. ff. de Macedon. in ceteris vero remanere in potestate. Non enim lex facit filium patremfamilias in Castrensi peculio; sed tantum operatur, vt habeatur pro patrefamilias; aliud vero est esse tale, aliud haberi pro tali, Iamarius, §. legis Iulie, ff. de adulter. plura apud dictum de Barbobus d. q. 6. qui & nonnullis contra dictam communem ab eo adductis satisfact.

Quapropter, etsi potest pater emancipando, si filium familias, expresse sibi reseruare totum vsumfructum bonorum aduentitiorum filij, quoad bonam iam tunc filio quesita, vt supra num. 60. notatum est; non potest tamen sibi reseruare vsumfructum in bonis de cetero per filium acquirendis, vt expresse (licet videatur dubitasse Romanus sing. 309.) Oldrad. conf. 114. Alexander in d. l. 1. §. hoc autem ff. ad Trebell. Castrensi in l. si viua mater num. 1. C. de bon. matern. & in l. eam oportet, §. cum autem, Cod. de bonis qui liberis, nonnullis alios allegans, Surdus de aliment. rit. 9. quest. 20. num. 36. & Ioan. Baptista de Barbobus d. q. 6. n. 1. vt enim probatum est, pater non potest emancipare filium familias quoad quendam, & quoad quendam illum sub sua retinere potestate; quod tamen contingeret, si emancipando sibi reseruaret vsumfructum in bonis post emancipationem à filio acquirendis.

Filius emancipatus non potest renunciare emancipationi, & renunciando non reuincit in Patriam Potestatem.

Vtrum verò filius, qui passus est se emancipari, 74 possit postea expresse renunciare emancipationi, & renunciando reuincat in Patriam Potestatem. Non posse, & renunciando non reuincere in Patriam Potestatem affirmat Corneus conf. 218. n. 7. vol. 4. Alcan. Clem. de Patria potest. c. ult. n. 94. & Surd. de aliment. rit. 8. prim. leg. 6. §. num. 3. per text. in l. qui liberatus, ff. de adoption. Patria enim Potestas non causatur nisi natura, vel adoptione l. 1. in principio, ff. de adoptionib. & sicut quis non potest renunciando libertati sibi præiudicare, l. sciens, C. de ingen. & manumiss. & l. vlt. si volens, C. de liberali causa, ita renunciando existentie sui iuris sibi præiudicare non potest, cum emancipatio sit species libertatis iuxta Bald. in l. vlt. n. 1. C. de ingrat. filijs.

Filius aliquo casu, aliquave causa à Patria Potestate liberatur, eo casu, eave causa cessante, an in Patriam Potestatem reuincat?

Quid autem si filius aliquo casu, aliquave causa à Patria Potestate liberatus; an eo casu, eave causa cessante, in Patriam Potestatem reuincat? Affert Grammatic. decis. 14. num. 10. & conf. 86. num. 5. & post eum Afcianus Clement. d. cap. ult. num. 110. & idem oportet sentiant Cassianus Neapodanus, Boët. Sarr. supra cap. 1. num. 2. §. fin. relati, sentientes filiam per Matrimonium ex statuti dispositione, vel ex consuetudine

radine à Patria Potestate liberatam, marito mortuo, in Patria Potestate redire.

- 76 Contrarium tamen affirmandum, & ita abque dubio tenent Afflicti-Manusius, Tiraq. Gomez supra cap. 1. d. num. 25. allegati, affirmantes filiam ex dispositione legis, vel ex consuetudine per Matrimonium à Patria Potestate liberatam, effectum postea viduam, non reuocare in Patriam Potestatem. Ita etiam sentit Sord. de alimentis tit. 8. privilegio 65. initio, idque probant tradita ibidem ab eodem Sordo, scilicet, quia quod semel legitime constitutum est, non solet retractari, si ad eum casum perueniret, à quo non possit incipere cap. factum legitime de reg. iur. & quod semel est extinctum, non potest ex post reuocare. Latus qui, §. fin. ff. de iur. fidei. cum similibus, & doctoribus apud eundem Sordum.

Propter filij emancipati ingratitudinem erga patrem, quem verbi, vel facti iniuria offendi, emancipationem reuocari, & iterum redigi eundem in Patria Potestatem, & quid si emancipatio facta sit ex legis dispositione, vel ab auctore, vel contra iussu Iudicis.

- 77 Verum quidem est, quod filius à patre emancipatus, si patri ingratus sit praebeat, gramen iniuriam eidem patri verbis, aut factis irrogans, potest ad Patriam Potestatem reuocari, & redigi l. unica. C. de ingratu liberis, & Doctores communiter Baldus in d. l. unica, Alcanius Clemente de Patria Potestate. cap. 5. numero 65. vers. Quare, Sord. de aliment. tit. 8. privilegio. 65. numero 8. Molina tom. 1. de iustitia tractatu 2. dispositione 229. fin. vers. post emancipationem, Sanchez in consil. moral. lib. 1. cap. 1. dub. 18. num. 2. & alij apud Sordum. Qui enim recipit beneficium, priuatur beneficio propter ingratitudinem, vt contingit in donatario, à quo per similem ingratitudinem erga donantem potest reuocari donatio. Quare, cum filius à patre per emancipationem voluntariam maius acceperit beneficium, quam possit excogitari, cum Patria Potestas dicatur inextinguibilis, & ita non conueniens est, quod eo priuetur ob talem ingratitudinem. Quare Bald. in d. l. unica refert quod is, qui primum statuit filios ingratos esse in seruientem reponendus, sic loquebatur Elio seruus, quia liber esse nesciuit, filij ingrati, esse subditum, quia libertatis ei immeritus.

- 78 Quare si filius emancipatus patri egenti recuset alimenta prestare, potest in Patriam Potestatem redigi, vt alijs relatis, Alcanius Clemente de Patria Potestate. cap. ultimo num. 89. & Sord. d. priuileg. 65. num. 6. & segg. Denegare enim alimenta patri egestate laboranti, & illum deservire in magna necessitate constitutum, est gramen iniuriae illi inferre, quae equiparatur atrociori manui, vt post alios Sord. d. num. 6. & sic propter huiusmodi ingratitudinem potest in Patriam Potestatem reuocari, sicut & potest exheredari iuxta Insuperitos communiter quos Alcanius dicit num. 89. & Sord. d. num. 6. refertur. Et si pater impiè negans filios familias alimenta, amittit Patriam Potestatem, vt supra hoc cap. num. 19. notatum est, & latè alijs relatis probati in tractatu de alimentis cap. 9. n. 615. & 619. & cum alijs etiam probat Sord. d. tit. 8. priuileg. 63. initio; eodem modo filius, qui patrem egentem deserit, recusans illi prestare alimenta, emancipationis iura amittit, ex regula correlatiuorum, quorum eadem est disciplina l. 1. C. de Cupressis. Quae regula bene procedit hoc modo scilicet, vt si pater delinquens in filium, debet puniri, ita & filius in patrem delinquentis. Maximum enim vitium est ingratitudo, & legum auctoritate reprobanda, vt ex Decio cap. 685. num. 13. Alcanius Clemente d. cap. 5. num. 67. addens ex Alexandro Pico-

lominio Philosoph. moral. lib. 7. cap. 7. ingratitudinem tollere hominum conuersiones, ac viliissimam, & abiectionem animi fingunt esse aperitissimum, nec non concordiae, & amicitiae inimicam, veramque & Dei & naturae aduersariam; & ingratitudinem tollere debitum naturale dixit Bald. post Gloss. in l. fin. C. de dot. promiss. Limitat autem Sord. d. priuilegio 65. num. 22. praefatam traditionem communem, vt ob alimenta à filio patri denegata non possit emancipatio reuocari, & filius in Patriam Potestatem redigi in casibus, in quibus donatio non reuocatur ob ingratitudinem. Aduertendum praeterea emancipatum filium, qui ob ingratitudinem contra patrem commissam, reuocatur in Patriam Potestatem, haberi pro emancipato quoad ea, quae concernunt ipsius filij incommoda, vt post Ferdinandum Loaz in l. filius familias §. Dini num. 148. ff. de legat. 1. & Ripam in l. fin. num. 167. (de reuocand. donat.) notat Sord. d. priuileg. 65. fin. item filium emancipatum, ob ingratitudinem in patri Potestatem redactum, non potest postea pater illum emancipare sine speciali Principis scripto, ita Sordus d. priuilegio 65. numero 54.

Quod verò dictum est, vti verum, & indubitatum, scilicet, filium emancipatum, ob ingratitudinem erga patrem, & grauem iniuriam illi irrogatam reuocari in Patriam Potestatem, procedit, si emancipatio liberet, & spontanea patris voluntate facta est, vt Doctores numeris praecedentibus allegati. Quare si emancipatio ex legis dispositione fiat, ob filij ingratitudinem non reuocatur emancipatio, neque filius ingratus patris, in cuius Potestatem iterum redigitur. Ita Orosius in l. qui liberatus in fine ff. de adoptionibus. Menoch. conf. 807. num. 49. Sordus d. priuileg. 65. num. 146. Sanchez in consil. moral. lib. 1. cap. 2. dub. 18. num. 2. Molina d. disp. 22. vers. post emancipationem. Propter ingratitudinem enim quae priuatur beneficio accepto, filius autem ex dispositione legis emancipatus nihil habuit à patre cum ab ipso non promeretur emancipatio, sed à lege. Et sic actus emancipationis non tribuitur patri, sed legi ordinanti, & praecipienti, vt latè loco citato iuris allegatis Sordus.

Hinc etiam filius, qui ab auctore emancipatus, ob ingratitudinem contra patrem commissam verbis, vel factis iniuriis, vel alimentorum deuotione, non potest in Patriam Potestatem reuocari, vt tradunt Orosius, & Menochius locis allegatis, Bart. in l. qui liberatus, ff. de adoption. Sord. d. priuileg. 65. n. 19. & 22. & segg. Ratio est eadem, quae num. praecedenti, adducta scilicet, quia filius non accipit beneficium emancipationis à patre, sed ab auctore, à quo, si ei esset ingratus, reuocaretur in illius potestatem, cum poena priuationis sui iuris sit inducenda contra emancipatum, emancipanti, à quo beneficium accepit, ingratus. Et id vti certum, & indubitatum tenet Sordus d. n. 22. si pater emancipat ab auctore, non sit aui heres. At idem dicendum, & si pater sit aui heres, quod abique dubio sentiant Bart. Orosius, & Menoch. cum absolute dicant ob ingratitudinem filij ab auctore emancipati in patrem commissam, non reuocari in patri potestatem, cum ab eo nihil sit consequutum, sed ab auctore, licet enim heres representet personam defuncti cap. 1. de iure iur. à mortuo praestando & l. heredes, ff. de reg. iur. & sic ingratitudo contra heredem videatur esse etiam contra defunctum, & idem debere contra heredem operari, ac si contra defunctum fuisset commissa: nihilominus id non probat emancipationem vt pote factam ab auctore, & non à patre, esse reuocandam, tem quia, etiamsi pater sit heres, tamen filius non ab eo, sed ab auctore consequutus est beneficium emancipationis.

(111)

um quia hæres non verè, sed per fictionem eadem persona cum defuncto reputatur, vt colligitur ex dictione *quidammodo in d. cap. 1. postea*, quæ est nota impropietatis, vt per textum in suis. ff. de liber & posthum. notat idem Surdus, dispositio autem, seu lex (sive communis, siue municipalis) pœnalis loquens in casu vero non extenditur ad casum fictum, vt post Bartidum Surdus. Præterquam quod in pœnalis non datur extensio de casu ad casum, & multominus de persona ad personam, & etiam pœna non habet locum, nisi in casibus à iure expressis (de quibus latius idem Surdus) & in iure non reperitur expressum, quod filius pœnetur emancipatione ab ano facta, ob iniuriam, seu ingratitudinem contra patrem commissam.

81. Similiter filius à patre coactè, & in iussu Iudicis (vt in casibus supra num. 68. notatis) emancipatus, ob iniuriam, & ingratitudinem postea contra patrem commissam, nõ potest reuocari in patris Potestate; ita Doctores duobus numeris preceduntur, & probatur ratione eadem num. adducta, quia filius familias in præfatis casibus in iussu Iudicis emancipatus non recepit beneficium emancipationis à patre, à quo, cum coactè emancipet, emancipatio non prouenit, sed à lege, & à Iudice. Non enim reputatur velle, qui aliquid facit in iussu patris, vel domini *l. velle non creditur. ff. de reg. iur.* & adus non tribuitur cœquenti, sed legi, vel homini ordinanti, & præcipienti *l. item eorum §. si qui Decuriones, ff. quod cuiusque vniuer.* plura apud Surdum diff. privileg. 65. ex num. 47.

82. Igitur generaliter loquendo, filius, & filia semel, per emancipationem ex necessitate factam, liberati à Patria Potestate, non possunt propter ingratitudinem reuocari in potestatem patris, vt post Ioannem, de Platea in l. finali verbo *sed non quod filia C. de spectat. sen. & leuon. lib. 1. 1.* tradit Surdus de privileg. 65. num. 46. & sic ius Patrie Potestatis semel ex delicto, vel culpa patris (vt in casibus supra num. 68. enumeratis) amissum, nunquam potest recuperari, vt idem Surdus n. 47. quod & probant tradita supra n. 76. Quia propter patrem, qui Patria Potestate primatur, eo quod filium induxerit ad peccandum, eam non recuperat vt supra n. 68. est notatum,) licet eadem filia redeat ad honestam vitam, vt tradunt Ioannes de Platea vbi supra, & post eum Surdus d. privileg. 65. n. 48.

Quomodo pater filio emancipato, & filius emancipatus patri succedat, tam ab intestato quam ex testamento; & an quoad successionem paternam sit differentia inter filium in Potestate, & emancipatum.

83. Vtrum verò, & qua ratione pater filio emancipato, & è contra filius emancipatus patri succedat, non est huius loci explicare, & fortasse latius explicabitur infra, si agatur de iustate, quæ Patrie Potestatis effectus est, de qua suitate agentes Doctores pertrahant; quæ verò hodie inter filium in potestate, & emancipatum sit differentia, quoad successionem in bonis, seu hereditate numero sequenti parentum: Hic tantum noto, quod & si olim lege 12. tabularum (vt notant Myningerus in §. ad legitimam num. 1. institut. de agnator. successione, & Io. Baptista de Barbohus de filijs familias quæst. 10. num. 22. quando pater emancipabat filium, amittebat ius succedendi ipsi filio, & quoad successionem desinebat esse agnatus, nisi filius ipsemet pater ex pacto reseruasset huiusmodi ius succedendi, & tunc dicebatur emancipare contra fiduciam, vt idem Myningerus, & de Barbohus, & constat ex d. §. ad legitimam institut. de legitima agnatorum successione. Hodie nihilominus

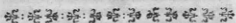
Pater succedit filio emancipato in totum ab intestato, liberis non extantibus, vt ex testamento in tertiam bonorum partem, vt supra n. 60. iuxta textum ibidem, & etiam ex §. si quis defunctus, descendentes, aut. de hered. ab intestat. veniens. & ex §. ad legitimam institut. de legitima agnator. success. constat, patrem, & ceteros ascendentes succedere filio emancipato ab intestato, quando eidem filio emancipato decedenti ab intestato, non supersunt liberi, de quo Myningerus in d. §. ad legitimam, & de Barbohus d. quæst. 10. n. 14.

Quo autem ad successionem filiorum in bonis patris, licet olim esset differentia inter filios in Potestate, & inter emancipatos: hodie pariter sublata est talis differentia, & æque emancipati, & in potestate existentes admittuntur ad successionem, vt constat ex §. nulla d. aut. de heredibus ab intest. venient. Afcianus Clement. de Patr. Potest. cap. ultimo num. 83. qui alios cumulat, qui propterea n. 83. cum aliis, notat filios emancipatos in fendis succedere, sicut succedunt alij filij, qui in potestate sunt, cum fenda in testamento non relinquuntur, sed ab intestato debeantur cap. 1. de success. fens. in vrb. feud. Quoad successionem verò ex testamento emancipatum filium differre à filiis, qui sunt in potestate, senserunt plures Iurisperiti ab Afciano Clementino, vbi supra relati, & prædictum Emanuel Suarez in sine thesauri recept. sentent. verbo emancipatus, num. 44. & verbo filius num. 227. Contrarium tamen, & iam quoad successionem ex testamento nullam esse indifferentiam inter filium in potestate, & emancipatum, affirmant Glossi in l. 1. ff. de conuog. cum emancipato liber. & Glossi in aut. in successione C. de suis, & legit. & alij Iurisperiti, quos refert Afcianus d. cap. ultimo num. 86. Qui n. 87. concordando oppositas opiniones ait, hanc esse differentiam, quoad successionem ex testamento inter filium in potestate, & emancipatum, quod si emancipatus sit præteritus sine causæ infertione, testamentum etiam de iure Civili est nullum; & sic procedit posterior, quæ vult non esse differentiam etiam quoad successionem ex testamento: si autem sit præteritus cum infertione causæ, valet testamentum mero iure, sed potest per bonorum possessionem contra tabulas impugnari, & in hoc (inquit Afcianus) est differentia, cum, si filius in potestate sit præteritus, siue cum infertione causæ, vel sine, semper dicatur nullum, iuxta communem Doctorem, & præfatam conciliationem, addit idem Afcianus esse communem approbatam à Glossi. singul. in §. hereditas verbo noluit, aut. de hered. & falsid. Clar. lib. 3. recept. §. testamentum q. 42. c. 1. & hac quidem, & plures alios Iurisperitos, quos ibidem recenset.

Per emancipationem, & alios modos Patria Potestatis tollenda, non aboletur reuerentia, & obseruantia patri debita.

Denique pro coronide huius capituli, advertendum, quod licet per emancipationem, & alios modos Patrie Potestatis tollendæ, soluitur Patria Potestas, non tamen aboletur, seu tollitur reuerentia, pietas, & obseruantia patri debita, vt notant præcipue Bart. Socin. in l. sicut num. 7. de in ius vocando, Afcianus Clement. de Patr. Potest. cap. 5. effectus 3. n. 4. & 19. Harprectus in §. finale num. 7. institut. quib. modis Patr. Potest. sola. Ins enim naturale non potest tolli per Civile §. prout instituit de iure natu. gent. & §. ult. de agnator. success. Additur alia ratio huius reuerentia patri à filio emancipato debita, scilicet propter reliquias præcedentis potestatis, vt notant Aretius in §. ius autem institut. de Patr. Potest. & post eum Afcianus

canus d'effellu i. eod. n. 4. Huiusmodi enim reuerentiam solent multi casus operari. Sic qui fuerunt in aliqua dignitate constituti, ea dissoluta non possunt ob reliquas precedentes dignitatis torqueri, vt qui fuit Decurio, seu Prior, & Consil aliusque Cinitas, vt post Gram. tot. primo, Alcanius d. 5. m. 5. sic preceptor, a quo quis in disciplinis instructus est, vt tradit Tirac. in tract. cessante causa limit. 15. & seq. affectus rationem, quod quoties reliquæ causæ priuilegiæ superant, licet cesset causa, effectus non cessat. Hinc quoque in tract. de Dot. c. 11. n. 15. cum aliis, probauit locum, qui pro filia promissit dotem, & constante Matrimonio non soluit, etiam soluto Matrimonio, vt priuilegio, vt per generum non conueniatur ultra quam facere potest; nisi dolus ex parte eiusdem foveri, (qui sciens se non habere bona sufficientia ad illius solutionem, dotem genero promiserit) interuenit, idque ab eam rationem, quia hoc priuilegium competit locero propter reuerentiam ei, vt loco parentis, respectu generis existentis debitam; Et etiam post mortem filix, quamuis non sit actualiter fover, quia fuit, adhuc eidem locero debetur reuerentia, cum affinitas, & obligationis reuerentialis reliquæ permaneant. Plurima alia exempla afferit Alcanius Clement. d'effellu i. ex numero, quæ apud eundem poterit curiosus Lector videre.

CAPVT III.

De Effectibus Patrie Potestatis quoad personam filij-familias, & eiusdem patris.

SUMMARIVM.

Olum lege Romuli pater iure Patrie Potestatis poterat absolvere, & nulla necessitate cogente filium, cui voluisset, ter vendere, quod explicatur. n. 1.

Hodie iuxta ius Casareum homo liber licet sit filius, absoluitur, & regulariter loquendo non potest vendi, nec donari, nec pignori obligari, neque etiam a patre. n. 1. Neque etiam si venditio fiat, dum homo liber est in tempus, quo fuerit servus. ibid.

Venditio hominis liberi inter scientes ipso iure est nulla, & qua ratione l. liberi hominis, ff. de contrahenda emptione, dicitur valere. ibid.

Pater vendens filium & quilibet alius vendens hominem liberum puniatur, & tenetur de emptione. ibid.

Qui sciens esse hominem liberum pro seruo illum vendidit emptori ignoranti, tenetur ad interesse, ultra restitutionem pretij accepti. n. 2. circa fin. Si ignorans esse servum vendidit emptori pariter ignoranti, repetit emptor solum pretium datum. ibid. Si venditor ignoravit esse liberum sed emptor sciebat, is pretium perdit. ibid. Si vicique novit esse liberum, emptor perdit pretium, & venditor parum quantitatem soluit & totum sibi acquiritur. ibid.

Iuxta ius nature, seu naturale quilibet potest se ipsum vendere in servum non solum validè sed & licite causa rationabilis interveniente. n. 3. Absque rationabili causa, est illicita talis venditio. ibid.

Homo non solum est Dominus bonorum externorum, & etiam fame, & honoris, sed & sua libertatis. ibid. Nisi sit contraria consuetudo patrie, qualis est apud Christianos, ubi aliqui infime conditionis se vendunt ad triem. ibid. Quid de venditione ad tempus. ibid. Libertas est inestimabilis. ibid. Illi tamen vita præfertur. ibid.

Iuxta ius Casareum valida est venditio hominis liberi in D. Io. Angel. Boslius, de Patria Potestate.

servum concurrentibus simul certis conditionibus, quæ explicantur, & qui effectus sequantur ex tali venditione. n. 4. sine quibus in locis iuri Casareo non subiectis valet venditio servatus conditionibus iuris naturalis, tamen si qui venditur sit iuri Casareo subiectus. ibid. circa finem, & etiam quando non subiectus iuri Casareo permittit se vendi in servum in loco eodem iuri subiecto. ibid.

Pater ob famis, & villius necessitatem potest vendere filium, & qua ratione filius venditus possit ab emptore redimi. n. 5.

Pater ad pinguorem fortunam deveniens cogitur filium venditum redimere, & eo negligente idem filius qua ratione possit se redimere. ibid.

Concessa alicui ex necessitate eatenus durat, quatenus durat necessitas. ibid.

Inter patrem, & filium regulariter non potest esse indicium. ibid. Id non procedit, quando agitur de persona, & libertate. ibid.

Eadem de causa potest esse lis inter Dominum, & servum. ibid.

Si emptor expendit vias in educando, & instruendo filio empti, ha. expensæ ultra pretium emptiois sunt ei reddende. ibid. hinc.

Permissio in d. l. 2. patri facta vendendi filium non habet locum in patre arrogante, vel adoptante. n. 6.

Habet locum respectu filiorum tam infantium, quam adultorum. n. 7. & 8.

Intellectus l. 2. C. de patr. b. qui distaxerunt, ibi sanguinolentus, & c. ibid.

Non procedit in filio Clerico constituto in sacris. n. 9. Neque in filio, & filia coniugatis. n. 10. neque in filio emancipato. n. 11.

Eadem permissio an habeat locum in pignoratione, & permutatione filij causa eiusdem necessitatis villius. n. 12. & 13.

Licentia alienandi extenditur ad omnem contractum alienationis. n. 13.

Permutatio est similis emptioni, illiusque vicez obtinet. ibid.

Patri ne fame pereat, nullomodo licitum est, filium interficere, & comedere. n. 14.

Ne fame pereat licitum est patri vendere bona filij sine iudicis decreto, & etiam alienare bona fideicommissi vinculata. n. 15. & 16.

Permissio a lege civili facta patri vendendi filium ob famis necessitatem, an procedat in quacunque simili, vel maiori ne. essitate approbatur affirmativa. n. 17. 18. 19.

Lex statuens exheredationem filij posse ob certas causas fieri extenditur ad similes causas. n. 18.

Lex taxativè loquens etiam in odiosis, & penalibus extenditur ad alios similes casus, in quibus est identitas rationis. ibid.

Filius an ob famis necessitatem, vel aliam urgentem, an possit a patre dari in obfidem. n. 17. fin. & n. 19.

Per concessionem, seu dationem alicuius in obfidem non alienatur, nec obligatur persona, neque aliquid ins transferretur, præterquam retentionis. n. 19.

Filius in sacris Ordinibus constitutus ob urgentem necessitatem famis, vel aliam non potest dari in obfidem. ibid.

Clericos solum S. Pontifex, & minime Episcopus potest dare in obfidem. ibid.

An, & qua ratione Abbas possit religionem subditum dare in obfidem ob commodum Monasterij. n. 19.

Si pater sine villa urgenti necessitate vendat filium venditio est nulla. n. 20.

Credulores, qui debitorum liberos retineant ad servile ministerium, quomodo puniuntur. ibid.

Filius iuxta permissionem iuris Civilis ob famis necessitatem, aut aliam similem venditus, an amittat libertatem, & efficiatur propriè servus approbatur negativamente. n. 21. & 22.

Si à filia ob famis necessitatem à patre iuxta præstatam permissionem vendita sit conceptus filius, an sit servus. n. 13. & quid si pater vendiderit filiam pregnantem, & ante filie redemptionem nascatur filius, an sit servus. n. 14.

An etiam avus paternus ex dispositione d. l. 2. ob famis necessitatem possit vendere nepotem ex filio, quem habet in sua potestate approbatur negativa. n. 25.

Necne filius ob similem necessitatem potest vendere patrem. n. 26.

An etiam mater iure Casareo in d. l. 1. infello ob eandem necessitatem possit filium vendere approbatur negativa communis. n. 27 & 28.

In dubio sensus sumendus est, qui ex verbis colligi potest. n. 27.

Permissio vendendi filios in d. l. 2. facta patribus procedit solum in locis, in quibus Casareum viget, non in aliis locis iuri Casareo non subiectis, in quibus standum est iuri naturali. n. 29.

Eadem lex 2. non est in usu apud populos Christianos. n. 30.

Iure naturali, & pater, & mater possunt liberos vendere ob extremam necessitatem victus, & aliam similem. n. 31, 32. & 34. Per talem tamen venditionem filius venditus non amittit libertatem, neque efficitur servus proprius, sed remanet ingenuus. n. 32. & an emptor teneatur illum dimittere ex oblatio in isto pretio, vel aquali servitute. ibid.

Eodem iure naturali ob similem necessitatem possunt vendere filium emancipatum. n. 34.

Apud Christianos non est in usu, ut parentes ob villam necessitatem vendant filios. n. 35.

De venditione, & commercio Alibi quoniam remissæ, & qui Doctores scribant de tali venditione. n. 36.

Apud Christianos an si quis pretio liberavit hominem à morte, vel mutilatione, vel alia necessitate, in qua veretur in periculo vite, possit illum redigere in servitutem, vel potius teneatur cum eo uti misericordia, & liberalitate ibidem remissæ, & qui Doctores hac de re agunt. eodem n. 36.

Olim permissum fuit patribus ius occidendi liberos, postea ademptum est. n. 37.

Quæ ratione iuxta ius civile filium probrum, & inobedientem possit corrigere, & castigare offendendo illum iudici. n. 38. An eadem castigatio per oblationem iudici, ut punitur, competat matri, & aliis propinquis. ibid.

Si pater filium etiam emancipatum criminis capitalis reum non commissi in personam eiusdem patris offerat sponte Iudici puniendum, an mortis pena filio non sit irroganda, sed alia mitior. n. 39. 40. 41. & 42.

L. Militis agrum, & desertorem, ff. de re militari intellectus. n. 40. & 41. an d. §. desertorem decisio extendatur ad alia de illa præter desertionem. ibid.

Si filius patrem nocentem, vel mater filium nocentem sponte offerat puniendum, an pena debeat iniungi mitior, quam ordinaria. n. 40.

Plurima de hac materia traduntur: Ex n. 39. ad 41. ibid. videnda.

An pater filium bannitum, & filius patrem bannitum sponte statuto quod bannti capitaliter possint occidi, immo possint occidere, affirmativa. n. 43. negativa, ubi non agitur de utilitate publica n. 44.

Iuxta leges Civiles permittitur patri iure Patrie Potestatis impune occidere filium adulterum in adulterio deprehensum simul cum adultero, & eadem leges referuntur. n. 46.

Præstatæ leges civiles non sunt usu abrogatæ, sed adhuc vigent. n. 46. & 47.

Potestas patri permissa occidendi filium adulterum, & adulterum, quæ ratione differat à potestate permissa marito occidendi uxorem adulteram, & adulterum, & ratio differentia. n. 47.

Martius in duobus casibus potest impune occidere uxoris suæ adulterum. ibidem.

Quæ sint requisita, ut pater possit impune occidere filium in adulterio deprehensum, & latè explicatur ex n. 48. cum pluribus sequentibus ad n. 77.

Primum requisitum, ut occisio fiat incontinenti, & quando dicatur facta incontinenti. n. 49.

Verbum incontinenti pluribus modis accipitur, qui explicantur. ibid.

Pater ex intervallo occidens filium in adulterio deprehensum punitur tantum poena extraordinaria. n. 49. fin.

Secundum requisitum quod pater occidat, filium adulterum, & simul adulterum, nec refert, an prius filium, aut adulterum. n. 50. Si tamen solam filium, vel solum adulterum, excusatur à pena ordinaria homicidij. ibid.

Tertium requisitum est, quod filia in adulterio deprehensa sit in patri potestate, & nemine patri intelligitur etiam adoptiva, & etiam naturalis tantum. n. 51. & sufficit esse in potestate tempore, in quo occiditur. n. 53.

Filius, si filiam in matrimonium in adulterio repositam non potest impune occidere, neque etiam ipse avus paternus illam habens in potestate, neque patruus, neque mater, neque frater, nisi sororem, aut matrem adulteram de mandato patris. Neque pater potest occidere filiam adulteram emancipatam. n. 51. & 52.

Frater sororem, & patruus nepotem repositam in flagranti in adulterio occidentes excusantur à pena ordinaria, & tantum extraordinaria puniuntur. n. 53.

Raptor femine nuptæ in ipso rapto inveniunt à quibus possit impune occidi. n. 54.

Quartum requisitum ad impunitatem est, ut pater filiam, & adulteram in adulterio inveniunt occidat in domo propria, vel generi, & quæ dicatur domus propria, & quid, si filiam aufugientem occidat extra domum in proprio territorio. n. 57.

Quintum requisitum impunitatis est, ut filia à patre in adulterio inuenta sit nupta secus, si vidua, vel virgo, etsi tunc excusaretur à pena ordinaria. n. 59.

Vi pater possit impune occidere filiam adulteram, & adulterum, an requiratur, ut sint inveniunt in ipso coitu, seu actu adulterij, an vero sufficiat esse repositi in prealudiis, & preparamentis adulterij, & quantum sint hæc prealudia, anque sufficiat repositi esse in osculis, vel amplexibus, vel in lecto, vel in loco secreto, & ibi moratos per tantum tempus, quod poterit compleri consummatio copulæ carnalis. n. 59. & pluribus loquor.

Copula carnalis, fornicatio, adulterium non potest directè probari. n. 62. Potest probari coniecturaliter per coniecturas, & præsumptiones ibidem, & quibus coniecturari. n. 68. vers. itaque.

In his, quæ sunt difficultis probationis præsumptiones, & coniecturæ violentæ, & urgentes inducunt plenam, & legitimam probationem. n. 63. & 73.

Quæ sint præsumptiones, & coniecturæ adulterij commissi. n. 64.

Quandomam, & quam præsumptionem copulæ, & adulterij inducant oscula, & amplexus. ibid. n. 65. & 68. an ob oscula, & amplexus debeant puniri, & quæ pena. n. 71.

Dilectum glossa quod Clericus osculanti, & amplexanti mulierem precipitur facere ad benedicendum reprobat. n. 64. & 70.

Reprobatur etiam dilectum Gabrielis consilij. 50. n. 29. de muliere reposita cum eius advocato in aliqua Camera secreta. ibid.

Propter oscula, & amplexus uxoris cum alieno, an possit illa priuari dote. n. 68. fine.

Vi oscula, & amplexus inducunt plenam probationem adulterij præsumptivam, quæ aliæ circumstantiæ, seu adminicula debeant concurrere. n. 69.

Probatio

*Probatio presumptiva adulterij indulta ex officiali, an ple-
xibus, & alius circumstantiis urgentibus, & violentis,
an sufficiat, ad irrogandum uxori omnes ordinarias
pœnas adulterij, sine agatur civiliter, sine criminaliter
etiam ad pœnam capitis n. 71. 72. 73. & 74.*

*Quando de delicto constat ex sola presumptione violenta,
vel violentissima, an rem possit, & debeat, ex toto ab-
solv. vel debeat condemnari ad pœnam licet minorem
ordinariam. n. 72. & an ad solam pœnam pecuniariam,
vel etiam ad corporalem ibid. sine.*

*Dispositio, qua requirit veram probationem verificatur in
presumpta. n. 73. sine.*

Suspicio quid significet. n. 74.

*Ex presumptionibus & quando Reus possit in causa cri-
minali condemnari ad pœnam ordinariam. n. 74. &
quando presumptiones non sufficiunt ad condemnatio-
nem in causa criminali, sed requirantur probationes
per testes idoneos, vel documenta apertissima, vel per
indicia indubitata & luce clariora. ibid.*

*In delictis quibuscunque occulte commissis an probatio
per presumptiones violentas, seu violentissimas, vel in-
dicia indubitata sufficiat ad imponendam pœnam de-
lictis ordinariam. n. 75.*

Indicia indubitata quæ dicantur, & sint. ibid.

Credulitas duplex. ibid.

*In quibus adulterij præludij filium repositum pater occi-
dens excusatur ab omni pœna ordinaria, & extraor-
dinaria? n. 77.*

*Quibus in casibus à lege non permittitur eandem filiam,
& adulterum pater occidens excusatur à pœna ordina-
ria ob instantem dolorem, & veniat puniendus sola
pœna extraordinaria? n. 76. & 77. & quid, si filia non
reposita in ætibus turpibus confessâ sit adulterum?
ibid.*

*Pater filiam & adulterum in adulterio repositos an possit
impune occidere, sine filia sit vilis, sine nobilis, aut
honestâ, & ipse vilis persona & etiam, si adulter sit
vir Nobilis, vel Iudex, vel Dominus ipsius patris?
n. 79. 80. & 81.*

*In hac materia quæ dicatur vilis persona remissine. n. 81.
Patri permittitur impune filiam, & adulterum in adul-
terio deprehensos verbali invidia, & contumeliis affe-
cere, & etiam carcerare non detinendo ultra viginti
horas. ibid.*

*An pater filiam, vel maritum uxorem in adulterio depra-
hensam pregnantem possit omnino impune occidere, vel
saltem pœna extraordinaria sit puniendus à Iudice?
n. 83.*

*An etiam iuxta ius Canonicum, & in terris S. Pontificis,
quoad iurisdictionem temporalem possit in foro exte-
riori occidere impune filiam, & adulterum in adulterio
inventos. n. 84.*

*Verum, si filia, vel uxor adultera, vel ipse adulter,
dum reperiuntur in adulterio patrem, vel maritum
conantem eos occidere, ubi idem adulter, vel filia, aut
uxor aliter non potest mortem evitare quæ ipsam pa-
trem, vel maritum impune, & absque peccato occidere,
& non contrahat, etiam irregularitatem ipse adulter,
vel potius debeat mortem pati. n. 85. & 86.*

*Pater, vel maritus filiam, vel uxorem, & adulterum in
adulterio deprehensos, an possit mandare filio, vel ex-
traneo, maxime seruo, ut illos occidat, ut mandataria
impune quoad forum exterius possit occidere. n. 87. ad
91. ubi an filius de mandato patris occidens matrem
adulteratam sit omnino puniendus uti impius, & quid,
si pater non possit occidere, quia sit senex, vel debilis.
n. 92.*

*Filius, & pater censentur una persona, & iniuria facta
patri censetur facta filio. n. 97.*

*Lex loquens in faciente comprehendit mandantem. n. 88.
In odio sit in iure extensio de persona ad personam. n. 89.*

*Pater, vel maritus filiam, vel uxorem adulterantem, &
D. Io. Angel. Bossius, de Patria Potestate.*

*adulterum in adulterio inventos occidens propria au-
thoritate an peccet mortaliter. n. 93. ad 101. & etiam si
pater, aut maritus esset Iudex. n. 99. & quid si pater,
vel maritus post sententiam adulterij condemnatorij
Iudex filium, vel uxorem condemnatam ream mortis
tradidisset occidendam. n. 100.*

*Leges Civiles an patri, ac marito solam permittant occi-
dere impune filiam uxorem, & adulterum in adulterio
inventos, an vero concedant facultatem, ac potestatem,
seu ius occidendi. n. 91. 94. 95. 96. 97. & 98.*

*Pater, vel maritus occidens filiam, vel uxorem adu-
lteram, vel adulterum in adulterio inventos, an ad resar-
cienda damna inde sequuta teneatur. n. 101.*

*Percutiens, & etiam occidens incontinenti, & non ex in-
teruallo Clericum repositum in adulterio cum filia, vel
uxore, vel sorore non incurrit excommunicationem illam,
& non reservatam, jureiurati cum animi deliberatione
percuterit, vel occiderit. n. 102. an excusetur ab irre-
gularitate. n. 104. Nominis uxoris an intelligatur etiam
spousa non solum de presenti, sed etiam de futuro.
n. 103. Nominis mariti, filia, & sororis intelligitur pro-
pria mater, filia, soror etiam illegitima non tamen adop-
tiva. ibid. Quod si maritus qui percussit, vel occidit
Clericum cum uxore in adulterio inventum, incurrat
per uxorem vocari ad adulterium, & quid si idem
maritus ex industria se abscondat deinde expellatur
Clericum venientem ad committenda adulterium. ibid.*

*Quando dici debeat Clericum fuisse in actu turpi cum
matre, filia, vel sorore inventa ad hoc, et occiso, vel
percutso non indicat excommunicationem. ibid.*

*Maritus, qui Clericum solum secretò absque alio turpi
cum uxore conversantem, & confabulantem inveni-
enter admonuit ne faceret, illum post admonitionem con-
sequendam sub superioris. n. 105. vel finem.*

*Occidens iniustum immiserem ad sui necessariam defec-
tionem non efficitur irregularis. n. 105.*

De adultera, adultero, & eius pœnis remissine. n. 106.

EVM iuxta iura, & Doctores, plures
sunt Patrie Potestatis effectus; nempe
respectu personæ, bonorum, contra-
ctuum, victimatum voluntatum, &
alii, qui infra explicantur, incipien-
dum potius videtur ab effectibus quoad personam,
quæ est præcipua, & à qua cætera bona, & actiones
filiorum dependent. Sit igitur:

S. I.

*An, & quando pater, iure Patrie
Potestatis, ob urgentem famis
necessitatem, quam patitur, &
cui ob nimiam paupertatem ne-
queat aliter consulere, filios
utriusque sexus vendere possit?*

EThi enim olim lege Romuli (ut testatur Dio-
nysius Halicarnæensis lib. 2. & tradunt Coarctum
variar. resolut. lib. 3. cap. 14. num. 4. vers. 2. Azorius
instit. mor. part. 2. lib. 2. cap. 19. vers. secundus effectus,
& alij ex Doctores qui infra allegantur.) Pater
iure Potestatis Patrie potestatem absolute, &
indistincte, nullaque necessitate coactus, filium,
cui voluisset ter vendere, ita quod à primo, &
secundo emptore manumissus, in patris Potestatem

E 2 iterum

iterum rediret, à tertio autem emptore non amplius in Patris Potestate reuertetur, vt ex eodem Halicarnasseo Azorius explicat. Qua lege maior potestas patri in filios concessa erat; quam heris, seu Dominis in suos seruis, cum seruis semel venditus, si à nono Domino manumittatur, sui iuris efficiantur.

Hodie tamen iuxta posteriores leges civiles, & constitutiones Imperatorum, seu iuxta ius Cæsareum homo liber præsertim Christianus; licet sit filius loquendo generaliter, ac regulariter non potest vendi. *Id est Celsus, l. si in emptione, §. liberum, ff. de contrahend. empt. l. liberis, §. si quis sciens, ff. de liberali causa, (vbi prohibetur ne quis sciens liberum hominem etiam volentem emat, conceditur que sic empto proclamatio in libertatem, & sic etiam prohibetur, ne quis liber se vendere, aut vendi possit.) l. aduocatio, C. de Pat. Potest. l. in Coad. (vbi quod pater non potest derogare liberati filij.) l. i. C. de patribus, qui filios disfraxerunt, (vbi ex Constantino, & Maximiliano Imperatoribus parentes liberos nec vendere, nec donare, aut pignori nexu creditoribus obligare possunt,) & idem quod liberi à parentibus creditoribus pignori non possunt, habetur l. ob as alienum, & autem, C. de obligationibus & actionibus, l. qui filius, C. qua res pignori obligari possunt. Ex quibus textibus constat hominis liberi venditionem, alienationem omnem, & obligationem interdictam esse iure Ciuili, etiam ipsi patri. Quod & tradunt communiter Iurisperiti Scribentes in d. l. i. C. de patribus, qui filios disfraxerunt, & in alios præallegatos textus Sordus de alimentis tit. 3. prinileg. §. 3. num. 1. & seqq. & alij Iurisperiti, quos late recenset August. Barbosa Collect. ad l. 1. num. 1. C. de patribus, & eadem ex Theologis Molina de iust. & iure disp. 3. vers. ad secundum, & disp. 340. num. 14. Azor. par. 3. lib. 8. cap. 6. initio, Fagundez de iust. & iure lib. 2. c. 1. num. 9. versus tamen Cæsareum, Rebells de obligat. iustit. part. 1. lib. 1. q. 9. num. 10. & Cautus Palans de iust. & iure tract. 1. diff. unica puncto 8. num. 1. vers. verum, eodem quoque iure Ciuili interdicta esse venditio hominis liberi, etiam si fiat, dum homo liber est in tempus, quo fuerit seruus, vt expresse habetur d. l. si in emptione cod. §. liberum hominem, ff. de contrahenda emptione, verba sunt (liberum hominem scientes emere non possumus, sed nec talis emptio, aut stipulatio admittenda est, cum seruus fuerit.) Quare contrarius venditio, & cuiusvis alienationis liberi hominis, iuxta eandem leges civiles, seu ius Cæsareum, est ipso facto nullus inter scientes, siue filiusfamilias sit, siue pater, qui venditus est, dist. §. liberum hominem, d. l. qui filius, Cod. qua res pignori, &c. & allegata l. aduocatio, C. de Pat. Potest. & venditor insuper puniatur d. autem, imò, C. de obligat. & actionibus, et si pater vendens filium tenetur de cunctione l. minor, §. pater sciens, ff. de cunctione, & etiam qui libet alius vendens hominem liberum, d. l. pater sciens & si sibi, C. de cunctione. Neque prædictis obstat l. liberi hominis, ff. de contrahenda emptione, vbi asseritur valere emptionem liberi hominis factam ab ignorante illum esse liberum; nam id intelligendum est, (vt expresse etiam habetur §. ultimo instit. de empt. & vendit.) solum ad effectum quod venditor, qui liberum esse sciebat, & pro seruo illum vendidit, emptori ignorantem esse liberum teneatur ei ad interesse locri cessantis, & damni emergentis, scilicet quatenus sua interest se à venditore non esse deceptum, seu hominem emptum esse mancipium; si autem venditor ignoranter vendidit emptori pariter ignorantem, reperiit emptor solum pretium, ita etiam Ant. Gomez var. resol. tom. 1. cap. 1. num. 1. c. l. i. Molin. d. disp. 390. num. 24. & Fagundez de iust. lib. 5. cap. 16. num. 2. & Myninget in d. §. ult. instit. de empt. & vendit. vbi etiam*

dicat, quod venditor ignorat hominem venditum esse liberum, & emptor nouit, & scienter emit, is pretium petit, & sic hoc casu meliorem esse conditionem possessoris, si verò, & venditor, & emptor sciebant esse hominem liberum, in pecuniam & emptor perdit pretium datum, & venditor soluit pecuniam quantitatē, atque vtrumque sic acquirunt iuxta l. ult. ff. de iurigijs, & ibid. Doctores.

Porro dicit hominem liberum non posse vendi iuxta ius Cæsareum; Nam inspecto solo iure naturali, quolibet posse se in seruum non solum valde, sed etiam licite vendere, est communis Theologorum sententia, vt Villalobos in sum. tom. 1. tract. 10. difficultate 9. n. 3. notat, ita præter eundem Villalob. Molin. de iust. tom. 1. disp. 3. vers. 3. tit. Rebells de obligat. iustit. part. 1. lib. 1. q. 9. num. 9. Lessius de iustit. lib. 2. cap. 1. num. 55. Azor. par. 3. lib. 8. c. 6. quest. 4. vers. ad secundum, Fagundez de iust. lib. 2. c. 1. num. 9. & Palans eod. tract. de iust. tract. 1. disp. unica puncto 8. num. 5. secundum quos ratio est, quia licet homo sit Dominus externorum suorum bonorum, & etiam proprij honoris, & fame (vt idem Doctores notant) ita etiam est Dominus sue libertatis, atque adeo, stando in solo iure naturali, potest eam alienare, & vendere valide, & etiam licite, si rationabilis intercedat causa, & confirmatur tum exemplo S. Paulini, qui ex egregia in Deum, & proximam charitate, se voluntarie in seruitutem dedit, tum ex illis Exod. 1. & Deuter. 15. vbi seruus Hebræus, qui post septem annos seruauit is, iuxta legem, erat dimittendus in libertatem, poterat voluntarie eligere esse seruum, seu remanere in seruitute, licet inberetur stigmatem notam; Neque obstat, quod libertas dicatur inextimabilis, l. liberi, ff. de reg. iur. §. si quis sit, quib. ex causis manum. nam licet, ideoque corpus liberum non recipere alienationem traditur, l. si ff. de his, qui deiecerunt, & effund. l. ex hac, ff. si quid drupes pauper. fecisse, adeo quod inuitam esse libertatis alienationem asseritur, l. non est si quis sit, §. infamia, ff. de reg. iur. unde illud Pronob. Non bene pro toto libertas venditor auro. Non obstat, inquam, quia etsi libertas est res pretiosissima, nihilominus homo habet sue libertatis dominium, & etiam magis pretiosa est vita, & ita pro illa conferenda potest eandem libertatem vendere, & se in seruitutem redigere. Conuincit autem obiectio, quod cum libertas sit maximum hominis bonum, non potest quis esse sue libertatis prodigus, ita quod illam absque rationabili causa vendens, vel donans peccat, sicut si diuitias, famam, & honorem prodigeret, imo grauius peccat, cum iisdem bonis libertas sit dignior, iuxta præallegatos Theologos. Et quidem Leuici 25. assignatur causa paupertatis, atque cum iis, qui libertatem eo paupertatem vendebant commiseratione vti precipiat Deus cum ipsis Hebræis, si de langvine Hebræorum essent: Si paupertate compulsi venderis tibi frater tuus, non enim opprimes seruitute seruum, sed quasi mercenarius, & coluus eris, usque ad annum libetis operaberis apud te, & postea egredietur cum liberis suis. Tradita tamen de potestate se vendendi procedunt, vbi non habet contrarium consuetudo loci; quia, si obstat patrie vltus, seu consuetudo contraria, qualis in Lusitania, Italia, & aliis in locis, & vniuersaliter apud Christianos, saltem extra articulum vigintiſimæ necessitatis, est recepta (vt Rebells, Azor. locis allegatis, & Fagundez de iust. lib. 2. c. 1. num. 9. fin. notant) venditio esset inuálida, vt idem Rebells, & Azorius, etsi apud Christianos quidam, tamen vltus, & infamæ conditionis, homines, (vt idem Azor. pariter notat, & constat ex praxi in multis locis maritimis) se ipsos vendant, ad seruendum in triennibus, & alicubi (addit idē Azor.) sit consuetudo, vt Respublica aliquibus pecuniā credat

eredat ad ludum, qua accepta, & ludo exposita, victores mutuo Reipublicae solvant, victi vero tanquam servi triremibus mancipentur ad tempus, itave ad certos menses, vel annos Respublica eorum operam in triremibus pecunia data tanquam mercede conducere videatur. Quae venditio, cum hat ad tempus, sit potius locatio operatum, & de se licita, ex accidenti tamen (subdit Azorius in huiusmodi venditione peccatum saepe admittitur, quia facile, & temere quis se ipsum vendit, praesertim in ludo, & ad servendum in triremibus, in quibus vita trahitur multorum periculum, & malorum plena. Praedicta solo iure naturali attentio.

Iuxta ius Caesareum valet venditio in servum certis conditionibus servatis.

Sed redeundo ad ius Caesareum, permixta & valida hominis liberi venditio duobus in casibus.

4. Primus casus iuxta Gloss. Azorem Gofredum, & Hostiensium à Sylvestro Molina, & Azorio allegatos, eundem Sylvestrum in *summa verbo servitus quest. 1. Angelum verbo eodem num. 1. vers. quarto, D. Antonium 1. p. tit. 2. §. 5. Nauarum in Manuali cap. 2. num. 96. Molinam de iustitia tom. 1. disp. 33. vers. tertius titulus, Lessium eodem tract. lib. 2. cap. 1. vers. adverte, Palam eod. tract. supra allegato puncto 901. 5. Rebellen de obligat. iustitia allegat. part. 1. lib. 1. quest. 9. num. 9. Azor part. 3. lib. 8. cap. 6. questio 4. & Villalobos in *summa tom. 2. tract. 10. diffinitio 9 num. 7.* (& ita sentit Doctores committere testantur Molina, & Rebellen.) Primus, inquam, casus secundum dictos Doctores, in quo iure Caesareo permittitur, & est valida venditio, & emptio alicuius hominis liberi est, si sequentes interveniant conditiones. Prima est, ut is, qui venditur, sit maior 20. annis. Secunda quod intendat participare pretium. Tertia quod pretium tenera participet. Quarta quod sciat se esse liberum, & ipse non vendat se ipsum, sed vendatur ab alio, & nomine alterius, cuius putetur servus & ita. Quinta conditio est, quod emptor exillimet, illum, quem emit, esse servum, sexta ut venditor sciat eum, quem vendit, esse liberum. Primam conditionem colligunt ex l. 1. §. 1. quibus ad libertatem proclamare non licet, & ex l. 1. §. 1. ministerium C. de liberali causa. Secundam ex l. non ideo C. eodem. Tertiam ex l. 1. Cod. quibus ad libertatem proclamare licet. Quartam ex l. 4. ff. eod. Quintam ex l. liberis §. si quis sciens ff. de liberali causa, ex qua lege volente emptorem debere existimare hominem venditum esse servum, praefati Doctores, praesertim Lessius, Villalobos ac Fagundez de iustitia lib. 2. cap. 2. num. 9. inferunt illud, quod qui venditur, non vendatur à se, sed ab alio nomine alterius, cuius esse servum putet emptor. Sextam probat Sylvestr ex d. l. 4. §. quibus ad libertatem. &c. quam tamen legem, vel aliam Fagundez. ubi supra negat id disponere, addens etiam Gloss. ad l. & servum verbo venire ff. de statu hominum, & §. perinde inferitur, de iure personarum, talis conditionis mentionem non fecisse, sed tantum alias quinque relatas enumerasse, & Rebellen quoque loco allegato dicit fortasse non omnes illas conditiones ex iure deduci. Quia tamen communis opinio ita interpretatur, eas omnes ait esse approbandas, & debere intervenire pro validitate venditionis hominis liberi. Quapropter & ipse, & alij Doctores praerelegati asserunt, quancumque illarum sex conditionum deficiente, venditionem esse iure Caesareo nullam, & concedi vendito proclamationem ad libertatem, iidem autem sex conditionibus simul concurrentibus tradunt ij Doctores adeo validam esse venditionem, eodem iure Caesareo, quod ita ille qui venditur ita efficitur emend. D. Jo. Angel. Bossius, de Patria Potestate.*

tis servus, ut esto ei postea pretium iustum pro illo offeratur, non teneatur manumittere, & quancumque de causa illum manumittat, manere illum non ingenuum, ut antea erat, sed libertinum, ut habetur *Libero liber, ff. de statu hominum.* Quod iuxta praefatos Doctores procedit solum in personis iuri Caesareo subiectis, & in locis, in quibus idem ius Caesareum viger, non in Aethyopia, & ceteris locis iuri eidem Romano minime subiectis, & ubi ius Caesareum non habet vim, in quibus satis est ad venditionem praefatam hominis liberi servare eas conditiones, quae iure naturali ad iustam rei venditionem exiguntur, etiam si is, qui permittit se vendi, sit eidem iuri Caesareo subiectus. Quin etiam si in locis iuri Caesareo subiectis, homo liber eidem iuri Caesareo non subiectus, permittat se vendi, absque illis conditionibus servatis, conditionibus à iure naturali requisitis valida erit emptio, eo quod praefatum ius Caesareum solum in favorem libertatis illorum, seu Romanorum, qui eidem iuri Caesareo subiectiuntur conditum videatur, ut locis citatis notant Molin. Fagund. & Castr. Palaus.

Pater ob famis necessitatem, & egestatem iuxta ius Caesareum potest vendere filium, & latè explicatur l. 1. Cod. de patribus, qui filios distraxerunt.

Alter casus (& concernit resolutionem difficultatis in titulo huius paragraphi propositae,) in quo ex dispositione iuris Caesari, hominis liberi venditio permittitur, est quod pater iure Patrie Potestatis filium, vel filiam in sua potestate existentem potest vendere ob nimiam famis, & victus, neve fame, quam patitur, pereat, cui necessitati alter consulere nequeat, ita disponitur l. 1. Cod. de patribus, qui filios distraxerunt, quae lex sic habet: Si quis propter nimiam paupertatem, egestatem victus causa filium, filiamve sanguinolentum (vel languinolentum, iuxta aliam lectionem) vendiderit: venditione in hoc tantummodo casu valente, emptor obtinendi eius servitij habeat facultatem: liceat autem ipsi, qui vendidit, vel qui alienatus est, aut cuiuslibet alij ad i-genitatem eum proprium repetere, modo si, aut pretium offerat, quod potest valere, aut mancipium pro eiusmodi praestare. Iuxta igitur hanc legem iuris Caesari, patris fame pereat, potest filium, vel filiam in sua potestate constitutos valide vendere, si eam necessitate aliter evadere non potest. (Quod & post alios tradit Benicafus de priuilegiis pauperum in contractibus quest. 7. specialis 5. & sentunt Iurisperiti, & Theologi committere, quos Ang. Barbosa Collegianus ad l. 1. Latissime refert, & ex inferius traditis constat;) si tamen emptori pro filio, vel filia venditis, siue ab ipso vendito, vel alio in eius gratiam iustum pretium offeratur, aut aliud aequale mancipium, filius ita venditus non solum manet liber, ut statim ab emptore debeat dimitti, sed etiam remanet ingenuus, ac si nunquam in servitutem incidisset, siue minime venditus fuisset, ut eius legis textus probat, Addunt Doctores, quod si pater venditor ad pinguiorem fortunam devenierit, posse filium venditum contra patrem agere, & eum vel se redimat, & liberet. cogere, ita poti plures alios Iurisperitos Benicafus dista specialis 5. num. 18. alios allegans, Alcanius Clement de Patria Potestate c. 6. effectum 1. num. 27. Comarrus var. res. fol. 3. cap. 1. 4. num. 4. vers. quinto, Soranus dist. privileg. 38. num. 24. & seq. & Paschalis de patr. potest. p. 1. cap. 1. num. 8. & ex Theologis Molina de iustitia tract. 2. allegat. disp. 33. vers. sciendum est. Fragosus tom. 3. lib. 2. disp. 1. §. 2. num. 42. & Sanchez conf. moral. lib. 1. cap. 1. dub. 13. num. 7. Esti enim regulariter non possit

esse iudicium inter patrem & filium *l. si nulla, ff. de iudiciis*, id tamen non procedit, quando agitur de persona, & de libertate, quo casu etiam inter dominum, & servum potest esse lis, licet non pro rebus *l. fin. C. de ordin. cognitionis*, & post Bald. in *ex. rescri. pro num. 11. de iur. iur.* Surd. d. *primus*, §. 2. n. 26. Facto enim patre idoneo ad redimendum filium, ob necessitatem victus venditum rescinditur venditio, ut loco citato Surd. iuxta regulam, quod alicui concessa ex causa necessitatis, eatenus durat, quatenus durat necessitas, & quod non necessitas *l. 9. §. 1. quoniam etiam*, si filius, habeat bona propria non quaesita a patre, potest se ipsum redimere ut ex *d. l. colligitur*, & ibidem notat Bald. & post eum Surd. d. *primus*, §. 2. n. 29. si enim potest patrem cogere ad se redimendum, multo magis debet de suo se redimere, nec potest emptor contradicere cuius nihil interest, an filius se redimat, vel a Patre redimatur, & nemo auditur excipiendo, vel agendo, nisi sua interstet *l. 1. de appellat. non recipi, & Lille, à quo §. si de testamento*, ubi Doctores, ff. ad *Tribellianum*. Neque etiam potest opponere, quod nihil gesserit cum filio, sed cum patre, quia filius non agit ex contractu. Porro idem Sanch. d. *dub. 1. nam. 6. ex l. 9. p. 4. tit. 17. Greg. Lop. Franc. Garzia, & Montalera* circa pretium, emptori pro redemptione filij ob famis necessitatem venditi, reddendum, addit quod si emptor docuit talem filium aliquam artem, fore illi restituendum non solum pretium, quo filius ab eo est emptus, sed etiam valorem quo pluris aestimatur ob artem acquisitam, vel saltem illi reddendas expensas, addiscendo consumptas, nisi forte inutiliter factae essent, quia erat tardioris ingenij ad discendum, & essent excesive, quo casu tantum solvendum esset, quantum propter artem utilior est effectus iuxta *l. sed an vltro §. 1. ff. de negotiis gestis*, praedicta carent omni dubio, & difficultate. At pro plena dict. l. 1. intelligenda, explicanda, sunt sequentia dubia.

Dispositio d. l. 1. non procedit in patre per adrogationem, vel adoptionem.

6 Dubium primum an dispositio d. l. 1. de venditione filij in Potestate Patris ob famis necessitatem permissa, cum loquatur absolute de patre, an habeat locum in patre, qui per arrogationem, vel adoptionem habet filium in potestate. Respondetur negative, ita expressè Molin. de *iustitia tract. 2. disp. 229. vers. secundo pater* & sentiunt absque dubio omnes Iurisperiti, & Theologi de dicta legis intellectu agentes, cuius dispositio fundatur: & in Potestate Patris in filios, & etiam in coniunctione sanguinis, quodque filius est pars quaedam patris, à quo habuit esse, & procedit in solo parte naturali. Et confirmatur, quia sicut nomine filij absolute, & proprie intelligitur filius naturalis, & legitimus ut supra cap. 1. n. 41. notatum est, ita nomine patris proprie intelligitur pater naturalis.

Dispositio d. l. 1. habet locum respectu filiorum infantium, & adultae aetatis.

7 Dubium secundum in d. l. 1. de venditione filij ob necessitatem famis patri permilla. An filij tantum infantes, an vero etiam adulti comprehendantur; Cuius dubij occasione, seu motu præbet duplex lectura, quæ d. l. 1. C. de parricis, &c. innotuit quoad verbum illud *sanguinolentus* in singulari, vel in plurali *sanguinolentes*. Aliqui enim codices habent *sanguinolentus*, & sic fit relatio ad patrem filium causa necessitatis famis vendentem, quam lectionem probatur Gloss. ibid. Alberic. in *distionario*, & alij Iurisperiti,

quos referunt Covarruvias allegato cap. 14. n. 4. vers. *primus*, & Pinell. in rub. n. 28. C. de bon. mat. & esse frequentiore, & magis communiter Iurisperitorum, ut notant idem Pinell. ibidem, & Surd. de *ali. mentis tit. 8. primus*, §. 2. n. 7. fine, iuxta quam tamen lectionem quem senium habent verbum *sanguinolentus* mox explicabitur. Alij vero Codices habent *sanguinolentes*, & sic fit relatio ad filios venditos, quam lectionem approbatur, & ampliè sunt Alciat. lib. 2. de *verbor. significat.* Tiraquell. lib. 1. de *restitu. §. 16. gloss. 1. num. 14.* & alij à Pinello dict. num. 12. relati, & non displicet Covarr. loco citato, & Azor in *summa p. 1. lib. 2. cap. 19. quæstio 6. vers. disputant*, & eidem Pinello, secundum quos filij venditi à patre in illa l. 1. non dicuntur sanguinolenti, quasi ipsa servitute necati, sed pro filiis sanguinolentis intelliguntur infantes recens nati, qui dicuntur sanguinolenti, quia (ut experientia constat) sanguine menstruo madentes, & alius maculis immundi aspersi à partu nascuntur, & quod pro filiis sanguinolentis in iure Civilis intelliguntur infantes recens nati, & adhuc sanguine menstruo imbuti, pluribus probant Tiraquell. Covarr. & Azor. admittit igitur hac posteriori lectione cum præfata interpretatione nominis *sanguinolentes* ad dubium.

Respondendum videtur (ut non obscure innotuit præfati Alciat. Tiraquell. locis allegatis, & etiam Bald. in d. l. 1. Pinello relatus) ius concessum patri in illa l. 1. vendendi filium ob famis necessitatem non procedere indistincte in omnibus filiis, sed tantum in tantis recens natis, & cur in his potius, quam in filiis maioris ætatis, lex voluerit habere locum permissionem factam patri vendendi filios ob necessitatem famis. Pinell. in *d. rub. n. 29* proponit differentiam rationem, scilicet, quia filij maioris ætatis possunt innare patrem ad pellendum famem, cum (inquirit) de iure in infante considerabiles sint operæ *l. ceterum ff. de rei vendit. ibi etiam impuberis aliqua opera esse possunt*, & *l. si infans ff. de usufr.* Addit Pinell. liberis adultis, & habentibus intellectum esse accubus servitutem, vel servitutis speciem subire, cum libertatis dulcedinem prius sensissent, quod in recens natis cessat.

Verum communis sententia Incipit totum, & Theologorum est quod permissio in d. l. 1. facta patri ob vigentem famis necessitatem vendendi liberis quos habet in potestate, procedat in omnibus liberis, etiam adultis, cum in omnibus eadem fit ratio, scilicet virgens famis, & victus necessitas, cui aliter consulere non potest, ita Gloss. & alij Iurisperiti non præced. allegati, sequenti lectionem d. l. 1. habentem *sanguinolentus* facta relatione ad patrem, Covarr. dict. lib. 5. var. *resol. alleg. c. 14. n. 4. citato vers. primus in fine*, Pinell. d. n. 29. & Surd. ubi supra n. 8. Alciat. Clement. de *Parr. Potest. c. 6. effectum primo*, ubi absolute, & indistincte ponit effectum Patris Potestatis esse, ut pater possit ob vigentem famis necessitatem vendere filium, quod & indistincte tradunt alij Iurisperiti, etiam Theologi Molin. d. *disp. 33. d. vers. sciendum*, & d. *disp. 229. vers. secundus effectus*, Sanch. *conf. moral. lib. 1. c. 1. dub. 13. n. 1.* Rebelle de *obligat. inf. p. lib. 19. q. m. 11.* Faugond. de *iust. lib. 2. c. 1. num. 9. vers. notat Lessius de iust. lib. 2. c. 5. n. 17. vers. autem*, Castr. Palanus de *iust. r. 1. disp. unica puncto 9. n. 6.* & alij ab Angust. Barbo. collect. ad d. l. 1. C. de parricis, qui filios disrinxerunt n. 2. & Sanch. d. n. 1. relati. Porro pater ob illam vigentem famis, & victus necessitatem vendens filios in illa l. 1. dicitur *sanguinolentus*, non quia sanguine, & capitaliter sit ob talem venditionem puniendus, ut nonnulli à Covarr. relati, sunt interpretati, huiusmodi enim sensus, seu interpretatio per Covarr. notatur, non convenit præfate legi, quæ patribus concedit liberam facultatem vendendi filios causa sui victus, cum aliunde

aliunde habere non possunt, & inest fit, quod lege permittente fit: sed dicitur *sanguinolentus*, quia & si filium distrahit lege permittente, sanguis tamen contradicatur necessitati famis, quae venditioni causam dat (vt loco citato intelligit Conarruius post Cynum, & Salycetum in d. l. 2.) vel (vt explicat Pinellus d. num. 18.) quia licet pater vendat filium ex legis permissione, nihilominus ipse sibi sanguinolentus videatur, quia in tali casu ista causa venditionis filij non tollit dolorem patris, qui vitens ea facultate legis, et ipsum foras inculcat quasi naturalem rationem, affectionemque transgressus fuerit, arg. l. isti quidem, ff. quod metus causa in fine, ibi (cum pro effectui parentes magis in liberis terreantur) & textus in §. fili ubi, (pater magis, quam filius, infit, de moralibus).

9 Limitatur autē praefata communis sententia, vt pater iuxta d. l. 2. non possit ob famis pressuram vendere filium facerdotum, licet per sacerdotium non extimetur a Patria Potestate, vt §. praedicti probatum est, ita post Hostiensem in caput *Iudeorum de etate, & qualitate*, & alios plures Benicatus allegato specialis §. num. 29. Afcianus Clement. de Patr. Potest. cap. 6. effectum §. num. 23. & mox allegandi Iurisperiti, & Theologi, imo nec filium in aliis factis ordinibus continentium, & si is ordinibus a Patria Potestate non liberatur, ita aliis Iurisperitis relatis Conarruius var. lib. 3. cap. 14. num. 4. vers. quarto, Sordus de alimentis tit. 8. privileg. 38. num. 16. Paschalis de viribus Patris Potest. p. 1. cap. 1. num. 15. Augusti. Barbosa collect. ad l. 2. num. 8. C. patribus, qui filios distraxerunt, Sanchez consular. lib. 1. cap. 1. dub. 13. num. 4. idem tradunt alij Theologi Molin. de iust. tract. 2. disp. 35. vers. sciendum, Azorius p. 1. lib. 2. cap. 19. quest. 6. vers. si iterum roget, Sayrus lib. 9. clau. cap. 6. num. 21. Fragolus de regim. Christi. Reipubl. tom. 3. lib. 1. disp. 3. §. 2. num. 42. vers. sequitur dubium, & Callius, Palau de iust. tract. 1. disp. unica puncto 9. num. 6. vers. at spectato. Hoc enim, iuxta eosdem Doctores, est privilegium constitutum in factis, vt nullo modo a patre vendi possit, quia talis venditio cederet in dedecus ordinis sacri.

10 Item limitatur eadem communis, vt vbi etiam per Matrimonium nec filius, nec filia soluitur Patria Potestate, pater non possit vendere filium, aut filiam coniugatos, quia id cederet in detrimentum alterius coniugis mariti, vel uxoris, ita Molina, Azorius, & Palauus locis allegatis.

11 Certum est etiam dispositionem iuris Caesaris in d. l. 2. de facultate patri concessa, ob nimiam famis necessitatem, vendendi liberos non habere locum in filiis emancipatis, eo quod praefata facultas patri in d. l. concessa, fit non ratione sanguinis solum, vel amoris paterni, sed & ratione Patriae Potestatis, à qua egreditur, & sui iuris efficitur filius per emancipationem, ita Pinellus in d. rub. p. 2. num. 24. C. de bon. matern. Sordus de privileg. 38. num. 15. Paschalis de virib. Patris Potest. p. 1. cap. 1. num. 13. & Iurisperiti scribentes in d. l. 2. & alij committunt dictam facultatem, ob nimiam egestatem, liberos vendendi, inter effectus Patriae Potestatis enumerat, & ex Theologis idē tradunt Molina Casirus Palauus locis supra allegatis, Azorius 3. p. lib. 8. cap. 6. vers. quare an talis, Fragolus d. vers. sequitur dubium, & Lellius de iustitia lib. 3. cap. 5. num. 17. An vero solo naturali inspecto, ob similem necessitatem victus, possit pater filium iam emancipatum vendere infra 34.

Dispositio d. l. 2. an procedat etiam in pignoratione, & permutatione filij.

11 Dubium tertium, an quod ius Caesarium in d. l.

1. C. de paribus & 6. disponit, de venditione filij patri permilla ad subueniendum suae grauiissime necessitati victus, procedat, & intelligatur de omni contractu alienationis, ita vt pater ob similem necessitatem possit filium pignorate, vel permutare cum aliquo, sibi necessario, ex quo possit se alere, & praesenti famis necessitati subuenire. Quoad pignorationem Gloss. in d. l. 2. in secunda opinione per eam relata videtur negare, & non amittunt Iason, in l. in num. 18. ff. de liber. & posth. & Molina de primog. lib. 4. cap. 5. num. 13. ob illam rationem, quod facilius induceretur pater ad pignorandum, quam ad vendendum filium. Non habere etiam dispositionem eiusdem l. 2. de venditione locum in permutatione filij cum aliqua re, ex qua pater possit se alere, vultuue necessitati subuenire, dixit Baldus in d. l. 2. num. 4. & tanquam eiusdem sententiae allegator Salycetus ibid. num. 3.

Communis tamen Iurisperitorum sententia est iuxta d. l. 2. licet potest pater vendere filium, ita etiam pignorate, vel permutare in aliam rem, vt inde possit praesenti suae necessitati victus subuenire, cui aliter non possit consulere, ita alij allegatis Conarruius d. lib. 3. var. cap. 14. num. 4. vers. secundo eadem, Benicatus de privileg. pauperum in contrahendis quest. 7. specialis 4. num. 15. Pinellus in d. rub. num. 26. C. de bon. matern. Sordus allegato tit. 8. citato privileg. 38. num. 9. 12. & 13. & Paschalis de viribus Patriae Potestatis p. 1. allegat. 1. num. 10. & 11. & ex Theologis Fragolus d. num. 42. & Molina allegata disp. 1. vers. sciendum Eadem enim omnino ratio (vt Pinellus, & Sordus notat) est in pignoratione, & permutatione, quae in venditione tam respectu filij, quam respectu patris, non enim minus per pignorationem, aut permutationem subuenitur patri quam per venditionem. Nec est deterior conditio filij, concessa pignoratione, aut permutatione. Nec obstat, quod d. l. loquatur de venditione, quia cum ibi agatur de causa famis, & necessitatis, non debet ius patris restringi, cum eadem necessitati succurratur pariter per pignorationem, aut permutationem, & forsitan non occurrerit emptor, non deficiet verò accipiens in pignus, vel permutans, & etiam alia alienatio, quam per venditionem, scilicet per permutationem, possit esse vitior. Additur, quod vbi licentia alienandi conceditur, fit extensio ad omnem contractum alienationis, vt notant Sordus d. n. 9. & alij à Pinello relati, & permutatio fit similis emptioni, & illius vices obtineat, vt idem Sordus, n. 10. tradit per textum in l. 2. ff. de ver. pmutat. & l. 1. C. eod. tit. & in l. Titia, ff. de iure dot. Qui etiam eod. n. 10. dicit Salycetum in d. l. 2. non negare patri omnem permutationem, sed permutationem filij cum fundo, seu praedio, ex cuius fructibus postea pater alatur, quam permutationem idem Sordus ait non esse permissam cum in tali casu (inquit) nec esset licita venditio, eo quia eo solo casu venditio permittitur, quando viget famis, & non de iure dilatio, vbi autem, subdit, necessitas non est praesens, non est licita venditio, & consequenter nec permutatio. Quare admittit ibidem Sordus solum permutationem, quae fieret pro instanti & praesenti necessitate, puta cum pane, vel alio necessario ad vitae sustentationem. At cum patris necessitas foret probabiliter diuturna, cui aliter pater non posset succurrere, quam permutando filium cum fundo, ex cuius fructibus se aleret, non videtur esse in tali causa neganda patri (attenta dispositione d. l. 2. C. de paribus, permittente venditione filij ob famis necessitatem) permutationem filij cum fundo duraturam pro tempore illius necessitatis, & ita Paschalis loco citato expressè ait ob necessitatem famis patri licere permutare filium cum aliquo fundo, ex quo se alere

posse, & idem dicunt alij scribentes in d.l. 2. c. de patribus.

- 14 Quod autem habet lex *Castella* §. *tit. 17. p. 4.* & ait: *Padilla in aub. res qua* §. 2. c. *communis de legat. tit. Petrus Caballus resolut. crim. 194. num. 193. c. 1. & Gregor. Lopez in d. l. 8. scilicet licitum esse patri in obsequio Caltri, sibi à Rege commissi, interficere filium, & ipsum comedere, si tanta esset necessitas, ut alioqui ob ipsum famem necessarij victus, Caltrum foret ab hostibus capiendum, & ipse fame periturus, nullo modo esset attendendum, cum sit intrinsecè malum, & pugnans cum naturali iure, quinque decalogi precepto, & mala non sint inquam facienda, vt damna preteritum temporalia vitentur, aut vt eueniant bona.*

- 15 Ex traditis inferitur, quod ex prætata inris *Cæsarei*, patri ob necessitatem vigentem victus, licet filium vendere; multo magis eadem de causa erit licitum vendere bona filij familias, & si iudicis decreto, cum etiam pater ex causa artis alieni ea probata possit sine decreto vendere bona filij, vt late tradit Faber in suo *Codice lib. 6. tit. 16. definit. 3.* de quo infra, cum de tutela, & administratione bonorum filij familias, quam habet pater.

- 16 Ex eo quoque, quod iuxta d. l. 2. c. de patribus qui filios distraxerunt ob famis, victualque vigentem necessitatem potest filium vendere, posset ob eandem causam fideicommissum, si illo sit grauius & ex fructibus non possit se alere) alienare, & euertere tradit *Padilla loco supra n. 14. allegato*, & quod pater, vel annis grauius resisteret, possit alienare bona fideicommissi pro suis alimentis vbi fructus ei non sufficiunt, late probant in *tract. de aliment. c. 13. §. 13.* & Doctores alios communis probat etiam idem *Padilla vbi supra n. 78. & seqq.*

Dispositio d. l. 1. de permisso patri venditione filij ob famis necessitatem, an procedat in quacunque alia simili, vel maiori necessitate.

- 17 Dubium quartum: An dispositio d. l. 2. c. de patribus qui filios distraxerunt, permittens patri venditionem filij ex causa nimie famis necessitatisque victus vigentis, procedat in quacunque alia causa simili, vel maiori, vt scilicet pater ob aliam similem necessitatem possit filium vendere, siante identitate rationis in vitroque casu. Multorum sententia est non competere patri iuxta d. l. 2. facultatem, vendendi filium ob aliam quancunque similem causam, quam ob famis necessitatem, ita ex iurisperitis post *Gloss. Bald.* & alios in d. l. 2. *Dynum*, *Alciat.* & alios, *Benicasius allegato speciali §. 16. Conar. var. lib. 3. cap. 14. num. 4. vers. iterio etiam si*, *Alcanius Clement de Patria Potestate cap. 6. effectus 1. num. 6. & 7. Surd de alimentis tit. 8. allegato prius §. 8. n. 14. P. Barbosa in l. si constante in princ. num. 95. fine. ff. soluto matrimonio*, *Palchalis de iuribus Patria Potestatis p. 1. cap. 1. num. 14. & Aug. Barbosa ad d. l. 2. num. 7. C. de patribus qui filios distraxerunt*, ex Theologis ita Angelus in summo verbo *Seruitus*, *Taberna verbo emptio*, *Sanch. conf. moral. lib. 1. c. 1. dub. 13. num. 4. Lessius de iustitia lib. 2. cap. 5. n. 17. Azor. part. 3. lib. 3. cap. 6. vers. secundo queritur*, & *Casti. Palanus de iustitia tract. 1. disp. unica puellio 9. num. 6. vers. al speculatio fine*. Probatur hæc sententia, quia dispositio d. l. 2. licet sit fauorabilis patribus, est tamen odiosa respectu filiorum, quorum libertatis præiudicat, & præterea concessio, quod lex obdita ob similitudinem, identitatem, vel maioriorem rationis extendant ad aliam similem causam vt tradit *P. Barbosa d. num. 94. id tamen non procedit*, quando lex continet taxatam tantum, vt locis citatis *Alcanius Clement.* & alios allegans, *P. Barbosa d. n. 95. & 96.*

dicta autem l. 2. vitium dictione taxatiua tantummodo Addit *Surd. in fine diti num. 14.* neque etiam partem alioqui ab hostibus occidendam, iuxta d. l. 2. ob identitatem rationis, posse vendere filium, vt mortem euadat, negans in hoc casu esse eandem rationem, quia non adeo turpe sit gladio, vt fame perire, ac proinde concediur (inquit) filij venditio, vt euitet secundum genus mortis non item vt primum, Ex quibus *Alciatus* (quem in hoc sequitur *Conar. loco citato de verbor. significat. lib. 2. col. 48.* infert non licere patri etiam Principi filium iniunctum obidem hosti dare, vt se redimat.

Aliorum tamen etiam plurium est sententia contraria, assentientium ob causam similem famis necessitatis, vel maiorem (vt si pater ab hostibus captus, sit in seruicium redigendus, vel occidendus, vel mutilandus, nisi eorum pretium dederit) posse vendere filium, licet, ne fame pereat ita *Solycetus in d. l. 1. Pinell. in d. rub. n. 127.* & *Franciscus Maria Pratus in annotationibus ad Paschaletum de virib. Patr. Potest. p. 1. c. 1. vers. restringitur secundo*, & ex *Theolog. Molin. de iustit. tract. 2. alleg. disp. 33. vers. sciendum*, *Azorius p. 2. lib. 2. cap. 19. quest. 6. vers. duo hic*, *Rebellus de obligat. iust. p. 1. lib. 1. quest. 9. num. 12.* & *Fagundez de iustitia lib. 2. cap. 1. num. 9. vers. notat autem*. Probat *Pinell.* quia lex extendatur etiam in materia non fauorabili, vbi militat eadem ratio, vel grauior, vel maior, quæ magis quam legis verba attendi debet, vt per *Bald.* & alios ex textu in cap. 1. §. *porro ff. que sit prima causa heres amittit*, & *Salon in l. cum quidam ex num. 20. ff. de liber. & post & in l. fin. ff. de in ius vocando*, & alia iura, quæ ibid. allegat, probat idem *Pinell.* Et confirmatur ex eo, quod quomais lex exprimat solum certas causas exheredationis filiorum, tamen plurimi Doctores, à *Pinello ibid. relati*, & alij, quos refero, & sequor in *tract. de contract. matrim. cap. 11. n. 165.* sentiunt legem esse extendendam, vt ob similes, vel grauiiores causas à patre possit exheredari, tamen eadem lex loquatur taxatiue vt *dicit cap. 1. num. 166.* notari, eo quod nec dictio taxatiua in penalibus, & odiosis excludat casus similes, vt ibidem scripsi, & tenuit *Surd. de alimentis tit. 7. quest. 1. num. 9.* & tradunt Doctores per text. ibi in l. 1. c. de honor. possess. contra tabulas & *Gloss. ac Doctores in l. ob as, C. de prelat. minor.* propt quod *dicit num. 166.* notari, & latius alios allegantes probant *Angust.* *Barbol. de distinctionibus, distictione tantum 4. c. 1. & loco citato*, *Francisc.* *Maria Pratus.* Additur quod hæc non est propriè legis extensio, sed potius interpretatio per epicheiam, vt legislator in his casibus, in quibus est æqualis, aut maior ratio, respectu patris, noluerit eos excludere, sed imo illos voluerit esse comprehensos, licet non expresserit, eisdem tamen expressus, si menti occurrerit. Denum probat *Fagundez* ea ratione, quod d. l. non continet penam, quæ debeat restringi, sed potius continet æquitatem naturalem, cum Potestas Patria fundetur in æquitate naturali, quæ filij durante iure naturæ tenentur inuenerit parentibus, à quibus totum esse, & substantiam acceperunt, quæ tamen ratio probare videtur, etiam matrem ob famis necessitatem, aut aliam similem posse iuxta, *dist. leg. 2. Cod. de patribus, qui filios distraxerunt*, quod tamen negant communiter Iurisperiti, quidquid sit solo iure naturali inspecto, de quo infra num. 14.

Et hæc posterior sententia mihi videtur probabili. 19 licet, secundum quam pater, tam in seruicium ab hostibus redactus, ad se ab ea seruitutē perpetua redimendum, potest filium vendere, & pretio venditionis se redimere, vt eiusdem sententia Doctores, & multo magis potest patri dare hosti filium iniunctum obidem, vt se à seruitutē redimat, quod eadem patri

patri licet, etiam admissa priori sententia, vt (quid-
quid fecus dixerit Alciatus) sentiant Baldus in d. l. 2.
num. 9. C. de paribus, & Sordus d. privileg. 38. n. 9.
& 10. quia filij dati obides non dicuntur venditi, aut
pignoriati, licet iure possint retineri, quia per ratio-
nem, seu concessionem in obidem non alienatur,
neque obligatur persona filij, nec aliquid ius trans-
fertur, præterquam retentionis. Excipitur autem fi-
lius Clericus in sacris constitutus, quem licet sit
sub Patria Potestate, pater scit ob famis necessita-
tem non potest vendere (vt supra probatum est) sic
etiam non potest dare obidem. Cum solus summus
Pontifex dare possit Clericos in obides, vt nec pos-
sit Episcopus, vt notat Paschalis d. cap. 1. num. 16.
asserens ita tenete communiter Doctores in cap. ex
rescripto, præsertim Panormitanum n. 8. & ita etiam
Cortellus in singulari verbo obides, ac P. Barbosa in l. l. 2.
§. eleganter n. 4. vbi non idem in Clerico, ff. solut. ma-
trim. vbi dicunt Episcopum non posse dare in obide-
m Clericum inuitum, neque etiam propter solam
retentionem. Neque obstat, quod Abbas pro de-
bitio Monasterij soluendo possit Monachum inui-
tum dare creditori obidem, vt ab eo retineatur pro
tempore statuto d. cap. ex rescripto. Nam respondent
istdem Doctores, Episcopum non habere tantam po-
testatem in Clerico, quantum habet Abbas in Mo-
nacho, qui nõ habet nec velle, nec nolle, sed eius vo-
luntas in totum à sui Abbatis voluntate dependet. Sed
an ex causa æris alieni, seu debiti Monasterij, Mona-
chus inuitus possit ab Abbate, præsertim de Mona-
sterij consensu, dare in obidem, latè tradunt Do-
ctores in d. cap. ex rescripto, & August. Barb. collectan.
ad idem cap. ex rescripto num. 6. & 7. Paschalis vbi su-
pra, & Sanchez in sum. tom. 2. lib. 6. cap. 1. num. 63. &
inuitum posse dari negant Gloss. Baldus, Cardinalis
in d. cap. ex rescripto, & nonnulli alij à Paschali, Bar-
bosa, & Sanchez relati. Affirmant autem Felin. Ale-
xander de Neuo, & nonnulli scribentes in d. cap. ex
rescripto, P. Barbosa loco citato, Paschalis d. cap. 1. num.
19. Sordus de aliment. tit. 8. d. privileg. 38. num. 16.
& alij ab August. Barbosa, & Sanchez allegati, ob eam
rationem, quod Monachi voluntas ab Abbatis vo-
luntate dependet, cui non possit propriè, resistere,
ipsi verò Barbosa, & Sanchez approbant dis-
tinctionem Panormitani in d. cap. ex rescripto num. 8.
& Socini reg. 167. num. 1. & 2. nempe quod si sit ser-
mo de propria obidum natura, quæ est dari pro pa-
ce, aut simili causa Reipublicæ, à solo S. Pontifice
Monachi possunt sic dari in obides: si verò non
dantur, vt sint proprij obides, sed vt in certo loco
stent ad tempus, potest Abbas Monachos, seu reli-
giosos sibi subditos ad id compellere pro vtilitate,
seu debito Monasterij; Monachus verò sic datus in
obidem pro debito Monasterij, quando Monaste-
rium efficitur soluendo, potest aduersus Abbatem
agere, vt se liberet, vt post. Baldum in d. cap. ex
rescripto allegato num. 11. Sordus d. privileg. 38. num. 16.
& probat ratio supra num. 5. tradita, scilicet quod
tunc cessat necessitas.

10 Ex prædictis inferitur, quod si sine vlla vrgenti
necessitate filium pater vendat, venditio erit nulla,
vt pote cessante causa, quæ quàm à iure in d. l. 2. con-
cessa est venditio. Sciendum etiam contra credito-
res, qui debitorum liberos retinere audent, vel cau-
sa pignoris, vel ad seruile ministerium, vel ad elo-
cationem pro mercede, iure Ciuili statum esse, vt
non solum ipso debito cadant, sed & in alteram tan-
tam summam condemnentur, quæ homini retento,
vel parentibus eius detur, & præterea corporali pec-
na plectantur, ita Nonella 134. cap. 7. & ibi Cuias-
cius, & etiam in l. 3. ff. quod iur. caus. & Leotardus
de vsuris q. 10. n. 22.

*Filius à patre ob famis, vel aliam similem necessitatem,
iuxta d. l. venditus, an amittat libertatem, & efficiat-
ur propriè seruus.*

Dubium Quintum, An filius à patre ob præfa-
tam famis, & victus necessitatem, aliamve similem
venditus, iuxta dictam iuris cunctis dispositionem,
seu permissionem in d. l. 2. C. de paribus & c. amittat
libertatem, & ex ea venditione propriè seruus effi-
ciatur. Gloss. in d. l. 2. dixit effici, & esse propriè
seruum, sub spe tamen ingenuitatis recuperandæ
per redemptionem, quæ in d. l. 2. iubetur ab empto-
re sibi pretio emptionis, vel æquali mancipio obla-
to, admittendam, & ita concordat, seu conciliat
contrarietatem, quæ videtur esse inter d. l. 2. & l. 1.
finalem C. de Parr. Potest. vbi habetur, quod pater
non potest derogare libertati filij; nam per præfa-
tam venditionem filij conditio, & libertas non de-
terior fit, vt contingit in illis seruis, quorum do-
mini non possunt cogi, vt illos manumittant, vel
vendant, aut reuendant, nisi ob nimiam seruitutem
§. sed & maior. institui. de iure natur. gent. &
Ciuili.

Communis tamen sententia est; quod filius sic
venditus non amittat libertatem, nec efficiatur pro-
priè seruus, sed seruientis ad instar famuli, ita quod
emptor per venditionem acquirat, & habeat solum
eius seruitutis ius ita Baldus, & Palanus de Castro in d.
l. 2. Benicassus d. quest. 7. n. 5. specialiter num. 27. Alcanus
Cleurent. de Parr. Potest. cap. 6. effectus 1. num. 9. Stud
de aliment. tit. 8. privileg. 38. num. 1. Paschalis de virib. Parr.
Potest. allegato cap. 1. num. 20. Ioannes Harprectus
in §. ius autem num. 21. insitum de Parr. Potest. August.
Barbosa collect. ad d. l. 2. num. 1. ex Theologis Sanch.
in consensual lib. 1. cap. 1. dub. 12. num. 6. Potest probari
ex d. l. fin. C. de Parr. Potest. vbi quod pater non potest
derogare libertati filij, vt vna lex debeat intelligi, vt
non sit alteri contraria, seu alterius correctoria, quan-
do id fieri potest. Præterea, cum illa venditio, patri
permissa ob necessitatem famis sit exorbitans, debet
intelligi, vt fiat cum quanto minori damno filij po-
test, dummodo per illam patris necessitati satisfiat.
Tertio probatur à Sordo, & hic certum ius modi, qui-
bus amittitur libertas, & quia non reperitur inter illos
enumeratos. Addit idem Sordus aliam rationem, scilicet
quod pater vendendo filium nõ potest plus pote-
statis, seu iuris transferre in alium, quam ipse in fi-
lium ipsum habeat, iuxta regulam *Lex non plus iuris,
ff. de reg. iuris* quæ regula est §. 8. de reg. iur. in 6. At
filius & si patris potestati sit subiectus, non tamen
ei est seruus, sed cum inuare, & illi seruire tenetur.
Neque pater habet potestatem, & ius in filium in
bonum proprium, propriam ve vtilitatem, vt habet
Dominus in seruum, sed in bonum, & vtilitatem
filij. Sed posset quis dicere hanc rationem contine-
re solum iure naturali inspecto, secus tamen illa l. 2.
aut consuetudine permittente patri vendere filium
ob illam famis necessitatem, aliamve similem; nõ pe-
talem legem, vel consuetudinem videtur concessum
patri ius dandi, seu distrahendi filium in seruum, &
hoc videtur sentire Rebellus de obligat. iustit. tract.
p. 1. quest. 9. lib. 1. n. 12. fine. & Castus Palanus de iustit.
tract. 1. disp. unica par. 6. §. 9. num. 6. vers. qualiter, ibi ca-
ceterum inuito vers. ad speculato iure Casarzo, dum di-
cunt, quod, vbi non esset lex vel consuetudo vim
legis habens, concedens absolutam vendendi filium
potestatem, non posset pater in filium venditum em-
ptori plus iuris conferre, quam ipse iure nature ha-
beret, iuxta d. reg. 78. secundum quod nature ius filius
non est subiectus patri, seu sub eius dominio, vt
seruus, sed solum vt eidem patri seruitutem præ-
stare

præstare teneatur. Verum etiam ius Civile patri Patriam in filium Potestatem concessit non ut concessa est Domino in seruum, sed tantum ut filius debeat illi exhibere suum seruitutem, iuxta patris necessitatem, & sic dum in d.l.2. permittit patri vendere filium rectè intelligitur, ut per eam venditionem emptor eiusdem filij seruitutij habendi ius obtineat.

- 23 Ex traditis inferri potest resolutio ad dubium, de quo Sanchez de *matrim.* lib. 7. disp. 24. num. 15. an si à patre ob famis necessitatem, iuxta patris permissionem d.l.1. vendita, post venditionem sit conceptus filius, & ante redemptionem eiusdem filie, natus, is filius sit seruus; licet enim Sanchez ibidem dicat esse seruum, quia ex matre vetè ancilla, ratione legitimæ venditionis, effectus, sit conceptus, ad id allegans Gloss. & Salycetum in d.l.2. nihilominus iuxta tradita, & Doctores præ allegatis respondendum est non esse seruum, quia non natus ex matre in seruutem redacta, & que amiserit libertatem, sed ex adhuc libera, & ad cuius seruitutem dumtaxat emptor habebat ius.

- 24 Si verò pater ob eandem necessitatem vendidisset filiam prægnantem, bidem Sanchez contra nonnullos alios ead. disp. 24. num. 16. dicit factum non esse seruum, & multo magis non fore seruum, si filia sit prægnans ob similem necessitatem fuisset vendita à matre, quia iuxta d.l.2. nec mater filiam, vel filium, nec etiam auus paternus potest nepotem vendere ob eandem famis, vel aliam similem necessitatem, sed tantum pater iterum, etiam si admittatur & matrem filiam, & auum paternum nepotem posse ob talem necessitatem vendere, cum per eam venditionem non inducatur seruitus propriè, sed tantum seruitutis obligatio, iuxta dispositionem d.l.2. ut probatum est, & communiter Doctores tenent, scietis ille licet fuisset venditus vna cum matre, per venditionem non efficitur propriè seruus. Vtrum verò facultas in d.l.2. concessa patri vendendi liberos ex causa necessitatis famis, seu victus, extendatur ad matrem quoad filios, & ad auum paternum erga nepotes, quos habet in potestate, restat examinandum. Sit igitur.

Sicut patri filium, an etiam auo paternum, iuxta ius civile, sit permittum ob famis necessitatem vendere nepotem, quem habet in Potestate.

- 24 Dubium sextum: An facultas vendendi filium ob famis necessitatem, concessa patri in d.l.2. C. de patribus, competat etiam aui paterno respectu nepotum, quos ex filiofamilias progenitus habet in sua Potestate. Negant Baldus, & Salycetus in d.l.2. Surdus prælegato privilegio § 8. num. 20. & 21. Augusti Barboſa collectan. ad d.l.2. n. 10. Sanchez allegat. disp. 24. citat. num. 16. sine, & in cons. moral. lib. 1. cap. 1. dub. 13. num. 3. & apud eundem Montarellum. Probat Baldus, quia dispositio d.l.2. permittit patri venditionem filij est contra ius naturale secundum quod liberam personam non licet vendere, atque adeo cum lex illa 2. loquatur de patre (ut constat ex tit. qui est de patribus, qui filios distraxerunt) extendi ad auum paternum; et si in potestate habentem nepotem ex filiofamilias, non debet, arg. si verò §. de viro ff. sol. matrim. Confirmat Surdus ex eo quod præfata dispositio est rigorosissima, ac proinde quoad fieri potest restringenda.

- 25 Contrarium, & præfata dispositionem procedere in aui paterno respectu nepotis, quem ex suo filio sub eiusdem aui potestate existente, natum, sub sua pariter potestate habet iuxta tradita cap. 1. n. 22. & iura ibidem allegata; contrarium, inquam, tenet

Alcanius Clement de *Patr. Potest.* cap. 6. effectus 1. num. 20. & 21. Probat primo, quia illa permissio, seu facultas vendendi filium ob famis necessitatem patri in d.l.2. est concessa, ratione, seu causa Patrie Potestatis, cum ab omnibus Iurisperitis sententibus in §. ius autem insitit de *Patria Potestate* inter effectus Patrie Potestatis enumeretur, & pariter à Iurisperitis, & Theologis in precedentibus allegatis, ergo etiam ad auum paternum habentem in sua potestate nepotem, spectare debet; ubi enim eadem est ratio, idem ius esse debet Lillud. ff. ad legem l. Aquilia. Confirmat Alcanius quia patris appellatio etiam auus continetur l. infra interpretatione, ff. de verbor. significatione. ubi Gloss. dicit, quod quoties in corpore iuris fit mentio de patre, idem de aui intelligendum, ut in rub. tam insitit. quam C. de *Patr. Potest.* ubi etiam auus comprehenditur, & idem in statutis in quibus propriè & strictè sunt verba intelligenda l. 3. §. hac verba ff. de negat. gesti. patris appellatio continetur etiam dixit Baldus in l. scimus num. 12. C. de infestis. testam. & plura alia ad id comprobandum idem Alcanius adducit. Per quod illius opinio satis probabilis redditur. Non ideo tamen à priori, & communi sententia iusto recedendum, nam illa dispositio d.l.2. loquens de patribus non fundatur solum in Patria Potestate, sed etiam in illa strictissima, & immediata coniunctione sanguinis, & participatione sui esse quam filius habet à patre, cuius propterea pars dicitur filius, & vna persona cum patre.

Ex qua tamen coniunctione, & ex eo; quod pater, & filius censeantur una res, & persona, & sunt correlatiua, non potest inferri (ut post Cynum in l. isti quidem, ff. quod mater. caus. & M. Mant. sing. 77. tradit) quod etiam filius ob similem famis necessitatem possit vendere patrem, tum quia in filio deficit Patria Potestas, à qua etiam promittit illa dicitur legis permissio patri facta, tum quia pater suum esse non habet à filio, sed ab eo filius esse proprium & sic non est eadem, sed diuersa ratio patris, & filij, ac proinde non idem ius.

An iuxta ius Civile mater ob necessitatem famis, seu victus possit vendere filium.

Dubium septimum: An dispositio eiusdem l. 2. C. de patribus &c. concedens patri facultatem vendendi liberos, procedat etiam in matre ad succurrendum sibi in viginti familia victus, seu ciborum necessitate: Affirmant Benicinus de *pauertate in allegata quest. 7. in speciali §. num. 17. cum pluribus sequentibus*, & argumenta pro hac affirmatiua non carere probabilitate innunt Pinellus in rub. p. 2. num. 21. & Surdus de alimentis tit. 8. citato privilegio 38. num. 17. sine, & seqq. & imprimis hæc affirmatiua probatur ex verbis lege 1. & d.l.2. C. de patribus, qui filios distraxerunt, nam in l. 1. in qua prohibetur filiorum venditio, adhibetur verbum parentes, quod comprehendit etiam matrem, & in l. 2. permittente liberos venditionem ob victus vigentem necessitatem, adhibetur dictio si quis, quæ tamen feminas, quam masculos comprehendit l. 1. ff. de verbor. significat. & l. quisque C. ad l. iul. Maiest. in dubio autem omnis effectus, & sensus sumendus est, qui ex verbis colligi potest l. Gallus §. 1. ff. de liber. & post. Neque etiam in dictis duabus legibus fit aliqua mentio Patrie Potestatis, & causa illa in l. 2. allegata necessitatis victus, & ratio sanguinis, & naturalis charitatis, & amoris filiorum, æque, ac in patre, militat in matre, à qua quoque filius recipit esse, & erga quam eadem esse debet pietas, & reuerentia, materque non minores, sed potius maiores labores in filiorum

procreatione, & educatione sustineat, de quibus omnibus supra cap. 1. num. 14. Cum ergo eadem ratio d.l. 2. & æquitas naturalis, à qua videtur processisse dispositio in eisdem l. 2. non dependeat à Patria Potestate (cuius ibi nulla fit mentio,) & eadem omnino sit ratio in matre, que in patre, ex rationis identitate, debet esse idem ius, neque prohibita est extensio, quando eadem est ratio, etiam in materia correctoria, & exorbitanti, iuxta notata supra hoc capite num. 18. & post alios locis allegatis tradunt Benicafius, & Sordus.

28 At prædictis non obstantibus, communis Iuris peritotum, & Theologorum sententia negat præfatam dispositionem d.l. 2. de permissa filiorum venditione, ex illa famis necessitate, habere locum in matre, sed tantum in patre, ita ex Iurisperitis Gloss. in principio in fine de Parr. Potest. Gloss. Albericus, Baldus, Salycetus, & alij in d.l. 2. Azorius in summa Cde Parr. Potest. Alcanus Clement. allegato cap. 6. effectus 1. num. 20. Pinellus in d.p. 2. non. 20 & 21. Sordus d. privileg. 38. num. 19. fine. Augustinus Barbosa collect. ad d. l. 2. num. 9. & alij ab iisdem relati & ex Theologis Molin. tract. 2. disp. 33. vers. sciendum, Sanchez conf. moral. lib. 1. cap. 1. dñb. 13. num. 2. & de matrim. lib. 7. disp. 24. num. 16. Azor. 3. p. lib. 8. cap. 6. vers. quæres an mater, Rebellus de obligat. in fine. p. 1. lib. 1. quest. 9. num. 12. Lessius de in ius. lib. 2. cap. 7. num. 17. vers. ius tamen, & alij ab Augustino Barbosa, & Sanchez relati. Nuntur omnes præfati Doctores ea ratione, quod mater non habet in potestate filios, sicut pater, & facultas illi vendendi liberos ad evitandam virginissimam victus necessitatem, concessa patribus, est ratione Patrie in liberos Potestatis, que propterea à Iurisperitis, & Theologis communiter censetur unus, & præcipuus Patrie Potestatis effectus, ut supra dictum est. Quare sicut quavis eadem, que in patre, fit in matre erga filios sanguinis coniunctio, naturalis caritas, & amor, & ac pietas, æqualique reverentia debita; nihilominus à iure Patria Potestas in filiorum vitilitatem introducta, non est concessa matri ob sexus mulieris fragilitatem, atque imbecillitatem, & inconstantiam iudicij, & defectum boni, & tui Consilij, tam respectu vitilitatis filiorum, quam proprij commodi, ut cap. 1. num. 15. notatum est: ita propter eandem fragilitatem, imbecillitatem, inconstantiam, & parum tutum consilium in d.l. 2. matri non est concessa, à iure ea vendendi liberos facultas, quæ est permissa patri, unde non valet illud argumentum in patre, & matre eadem est ratio sanguinis, & charitatis, ac amoris naturalis, que in patre, ergo idem ius etiam in matre locum habet, quia est in matre eadem est ratio sanguinis, non est tamen idem consilium, quod in patre, propter quod in re tam grani filiorum præiudicij, ius debuit concedi, & concessum est solum patribus qui maturius, & maiori cum consideratione in negotio venditionis filiorum procedunt, neque facile movebuntur, aut falluntur, ut possent contingere in matribus, quod latius Pinellus prosequitur, iure igitur Civili in d.l. 2. matri non competit facultas vendendi filios ob victus necessitatem, aut aliam similem causam. Ad vero iure iustitiae patri, & matri competit, mox infra num. 31 & 34.

29 Hic pro totali intelligentia præfate l. 2. permittentis patribus facultatem liberos vendendi ob illam famis virginissimam, vel aliam similem necessitatem, à iure iustitiam, eandem legem solum habere vim in locis, in quibus ius Civile, seu Civile viget, secus verò in aliis locis iure Civile non subiectis, iuxta notata supra num. 4. fine, & Doctores ibidem allegatos, & præsertim Molin. d. disp. 33. vers. sciendum, vers. finem. Unde in Æthiopia, & ca-

teris similibus locis iuri Romano, seu Civili minime subiectis (ut ibid. addit Molina, & supra cod. num. 42 cum aliis dictum est) standum erit iuri naturali, nisi in iisdem locis contrarium habeat visus, seu consuetudo, vel aliqua lex particularis.

Advertunt etiam Azorius 3. p. lib. 8. d. cap. 6. vers. 30 quæres an talis venditio, Fagundes de in ius. lib. 1. cap. 1. num. 9. fine, vers. ea tamen, & Villalobos in summa part. 2. tract. 10. difficultate 9. num. 7. legem præfatam 1. de permissa liberorum venditione, & alias similes hodie apud Christianos communiter non esse in usu, & talem liberorum venditionem propterea non esse Christianis permissam ob famis necessitatem, quam patiuntur, patribus, quibus (ut bene inquit Azorius) etiam extrema fame, & egestate laborantibus potest facili, & commodè filius alius remediis succurrere, cum satis esset, si patres filij operas mercede, seu pretio debito locarent.

Iure naturali parentes, tam mater, quam pater possunt liberos vendere ad succurrendum extrema necessitati victus, vel alteri simili.

Remanet explicandum, an iure naturali permissum, licitumque sit parentibus, victus necessitatis causa, filium vendere. Et affirmant communiter Iurisperiti & Theologi, ita ex Iurisperitis, & Tiraqueo retroque tractu §. 2. 6. gloss. 1. m. 17. Conar. var. lib. 3. c. 11. n. 4. initio, Alcan. Clem. de Parr. Potest. c. 6. effectus 1. m. 2. Paschalis de viribus Parr. Potest. p. 3. cap. 1. num. 9. & alij ex scribentibus in d. 2. C. de patrib. qui filios distraxerunt, ex Theologis, scilicet Sotus in 4. dist. 29. quest. 1. art. 4. Angelus O. servitus num. 1. Sylvestrius P. emptio num. 6. Rosella cod. num. 26. Tabiena cod. n. 7. Arconila V. homo num. 1. Azorius p. 2. lib. 2. cap. 19. quest. 6. vers. alterum est & p. 3. lib. 8. cap. 6. vers. dubie quaeritur, Molina de in ius. tem. 1. disp. 33. vers. sciendum initio, Less. de in ius. lib. 2. c. 1. n. 17. Fragoli. tom. 1. lib. 1. disp. 31. §. 1. n. 42. vers. sciendum tamen, Rebell. de oblig. in fine p. 1. lib. 1. q. 9. n. 1. Villalob. loco n. præced. allegato, Fagundes de in ius. lib. 2. c. 1. n. 9. vers. notat autem, Pinell. & Caltus Palas de in ius. tr. 1. disp. unic. puncto 9. n. 6. id colligitur ex 21. Exodi & 15. Deuteronomij quorum verba, n. seg. referuntur, & ex 1. Nehemia cap. 1. vbi populus fame pressus in hæc proripit verba, *Filij nostri, & filia nostra multa sunt, nimis, accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & vivamus, & exempla nonnullorum patrum, qui huiusmodi potestatem vendendi filios ob famis necessitatem vti fuerunt, refert Tiraqueus idque evincisse tempore Maximiani Imperatoris testatur Eusebius Cæsariensis lib. Historia Ecclesiastica cap. 8. de quo etiam Alcanus, Clement. & Paschalis locis allegatis. Probat etiam ratione, quia filij sunt fructus parentum, ab eisque esse, & vitam accipiunt, ac proinde iidem parentes possunt eorum vita vti, & frui, sicut ipsi filijque filij, si sint sui iuris, possunt se ipsos vendere etiam in sermos, ergo poterunt & parentes illos vendere Confirmat Azorius, quia post Deum (inquit) parentibus filius maxime est obligatus, atque adeo parentum vitam suæ libertati anteponeat iure naturali cogitur, cum vita sit dignior libertate, ne ergo parens fame pereat, additur filij parentis vitæ consulere propria posthabita libertate.*

Id tamen debet intelligi, iuxta notata supra n. 21. scilicet ut pater non possit, filium ob talem necessitatem vendere in seruum propriæ, & cum amissionem libertatis, sed tantum vti in famulos, & ut emptor per venditionem filij eius famulij tantum ius acquirat, ut probat ratio tradita eodem num. 21. vers. addit idem Sord. & locis præallegatis expressè tradunt, Rebell. & Palas, & innuit etiam Azorius. d.

e. 19. *quasito 6. vers. ubi vero, ubi ex illo exodi 21. ibi si quis vendiderit filium in famulum non egredietur, sicut ancilla exire consueverunt* & ex illo Deuteronomio 15. *ibi (cum tibi vendideris fueris frater tuus Hebraeus, aut Hebraea) aut non inferri (ut aliqui putant) etiam praeferri inopiam si alia gravis necessitas parentes premat, ius esse absolue, & simplicitas filios vendere in sermos, quia apud Hebraeos, is qui erat Hebraeus, non simpliciter, & absolute, ac in perpetuum vendebatur, sed ad tempus, nam anno septimum liber fiebat, si volebat, ut supra n. 3. notatum est, & si minus ad quinquagesimum annum servire quidem cogebatur, ac ipso anno quinquagesimo in libertatem pristina redibat, ac provide, (ait idem Azorius,) Hebraeus pretio quidem locabatur alteri, non tamen vendebatur proprie in serum, & in perpetuum, & sic emptor per venditionem acquirere tantum ius servitij obtinendi. Ex quibus etiam Molina d. vers. sciendum circa finem dicit parentem, qui ob necessitatem famis vendidit filium sola iuris naturalis potestate, non posse (quemadmodum iuxta ius Civile in l. 1. Cod. de patribus, qui filios distraxerunt, & supra n. 5. notatum est) reddito emptori pretio accepto, aut aequali mancipio, cogere emptorem filium venditum dimittere, libertatque restituere, neque etiam per talem restitutionem filium esse, nec remanere ingenuum, ac si nunquam fuisset venditus eo quod hoc sit privilegium solo iure Civili concessum. Nihilominus cum per talem venditionem filius etiam, iure naturali inspecto, non amittat libertatem, neque efficiatur proprie servus, sed solum servilis, & emptori acquiritur solum ius ad eius servitium obtinendum, non definit per talem venditionem esse ingenuus, & potest sui privilegii libertatis, & ingenuitatis. Esto quod non possit cogere emptorem ad illius dimissionem. Quamvis cum in huiusmodi casu parens videatur potius locare operas filij, quam illum vendere proprie, saltem, ex equitate naturali videretur teneri emptor, iusto pretio, vel aequali serviente, & ei a parente venditore, vel ab ipso filio vendito oblato, eundem filium dimittere.*

33 Ceterum parentes non solum ob penuriam vi-
ctus ad vitae conservationem, sed etiam ob aliam
similem, vel maiorem necessitatem, ob quam in
periculo vitae, vel status versarentur, possunt iure
eodem naturali, filium vendere, si aliter praesenti
necessitati non possent succurrere, cum eadem sit
ratio in utroque casu, scilicet vitae parentum con-
servatio, idque etiam probat ratio num. 31. tradita,
& innunt. Theologi ibidem relati, & confirmant
etiam tradita hoc eodem capite n. 18.

34 Ex traditis quoque colligitur, primo, iure natu-
rali inspecto, non solum patrem, sed etiam matrem
ob victus necessarii penuriam, & ob quancumque
altam gravem necessitatem posse filium vendere, ut
sentunt Theologi num. 3. alleg. loquentes de paren-
tibus in plurali, & de matre expressè loquuntur, &
sentunt Azor. allegat. c. 6. vers. quare: an mater, Re-
bell. d. quæst. 9. num. 15. & Palanus alleg. num. 6. id enim
probat ratio eod. num. 11. adducta, non enim minus a
matre, quam a patre filius esse, & vitam accipit, ac
proinde utrique eadem potestas iuris naturalis in fi-
lium competit, ac ut utrique filius obsequium, &
officium pietatis debet prestare, colligitur praeterea,
eodem iure naturali atrento, patri, & matri inopia,
& fame, aut alia gravi necessitate oppressis licitum
esse vendere etiam filium emancipatum, quia cum
emancipatio sit tantum iuris Civilis, iure autem natu-
rali eadem sit ratio emancipati, & non emanci-
pati cum utroque a parentibus trahat originem, &

vitam, ratio n. 31. adducta de omnibus filiis probat,
& ita expressè Azor. p. 2. lib. 8. citato c. 6. vers. quare:
an talis, & tacite alij Theologi eod. num. 31. al.
legati.

Apud Christianos venditio filiorum, tam iure Cz-
sareo, quam iure naturali parentibus permilla, non
est usu recepta, & foret inualida saltem extra urgen-
tissimam necessitatem, ut supra hoc capite num. 3.
& 30. notatum est, & tradunt Doctores ibid. al-
legati.

Et haecenus de materia huius paragraphi. De ven-
ditione, & emptione Aethiopum, & Provinciarum
Indiae, latè agunt Molina. tom. 1. disp. 34. & 35. Re-
bell. de obligat. in fin. p. 1. lib. 1. q. 10. Azor. p. 3. lib. 8. c. 6.
questio 5. Fagund. de iust. lib. 2. c. 2. & 3. Sot. lib. 4. de
iust. q. 2. art. 1. Ledem. in 2. q. 18. art. 1. dub. 11. &
Navar. in man. c. 17. n. 96. De illis vero, qui apud infi-
deles a suis essent interficendi vel mutilandi, nisi
quis oblato pretio eos redimeret, & universaliter
de quibuscumque qui extrema, aut gravi necessitate
compelluntur se vendere, an si quis eos pecunia
data volentibus interficere, vel ipsi necessitati pre-
fatis a morte, vel mutilatione, vel gravi necessitate
eximat, possit eos emptos servituti perpetue subii-
cere, an potius ex charitate, & misericordia eis in
tali necessitate succurrere, maxime apud Christia-
nos, agunt Scot. in 4. d. 15. q. 1. 5. 2. Navar. in man. c. 24.
n. 17. Molina. tom. 1. de iust. disp. 13. vers. ceterum. Fa-
gund. d. lib. 2. c. 1. n. 10. & Caltr. Palanus de iust. tract. 1.
disp. unic. punct. 9. n. 7. Ad praefatos igitur Doctores
quoad eas difficultates recurrit lector, de illis enim
non est hic proprius locus.

S. II.

An & quando liceat patri occidere filium familias.

Olim patri permittum erat, ut posset filium
occidere, ut ex plethrice legibus apparet l. 2.
C. de patribus qui filios distraxerunt, in finis in fine, ff. de
liber & post. lib. fin. C. de Patr. Potest. & l. 2. ff. ad leg.
Cornel. de sicariis, Mynfinger. in rub. n. 4. insit. de Patr.
Potest. Alcan. Clement. de Patr. Potest. c. 4. n. 1. & c. 6.
effellu. n. 10. & 19. Sebastian. Monticul. in tit. insit.
de Patr. Potest. §. patri ergo tantum n. 32. P. Gregorius
in syntagmate iuris p. 1. de personis c. 8. n. 3. Fragor. de
regim. Christ. Reipubl. tom. 3. lib. 2. disp. 5. §. 1. n. 47. Azor.
p. 2. lib. 2. c. 19. §. 1. effellu. vsque ad §. 4. effellu. Pascha-
lis de viribus Patr. Potest. p. 2. c. 4. n. 1. Quod potius ad
terrorem sanctum fuisse putant Monticulus, P. Gre-
gor. Fragor. & Azor. quam quod antiqui illi legi-
slatores existimarent patrem tantum immanem exiturum,
qui sua manu filium trucidaret, & id notat Alcanis
d. c. 4. eod. n. 1. dicens ut patres filios in terrore tene-
rent, inueniuntque libidinem furemarent illis filios
occidendi potestatem legislatores dedecunt, quia ta-
men non defuit pater, qui filium immaniter nece-
uerit, ut constat ex l. Diuisi. ff. ad l. Pompeiam de par-
ricid. & illarum legum auctoritate saepe tyrannidem
in filios exercebant, & Baldwin. in legibus Romuli ad
l. 1. in principio, dicit apud Perfas Patrem Potesta-
tem in tyrannidem esse convertere, qui liberis suis
non aliter utuntur atque servis (de quibus, & aliis
populis, quibus erat licitum filios occidere post alios
Fragor. ubi supra n. 48) ideo cum Patris Potestas in
pietate non in atrocitate consistere debeat d. l. Diuisi,
ff. ad l. Pompeiam de parricid. Imperium, seu ius illud
tam rigidum, & acerbum in filios ab Imperatori-
bus, ac legislatoribus fuit ademptum, & coarctata
potestas

Potestas Patria, quoad hoc, ne filij à parentibus amplius possent occidi, vt dicitur in *l. qui filius, C. de rei pignori oblig. poss. §. si. infirmit. de noxal. d. l. Diuus, ff. ad l. Pomponiam de par. id. l. vnica sine, C. de emendatione propinquorum, & l. vnica, C. de his qui parentes vel liberos occiderunt, & reliquerunt solum parentibus quandam decentem, & honestam emendationem, ac potestatem corrigendi liberos d. l. vnica, Cod. de emendatione propinquorum, vbi etiam senioribus propinquis iure paterno minores simili modo corrigere, & castigare permiffum est, de qua emendatione, & in quibus contineatur infra §. sequenti.*

38 Quod si filio probro, & in obediens illa moderata, & domestica castigatio non profuerit, sed contumeliosus, & inobediens perseueret in sua perniciacia, ita quod egeat seueriori coëctione, potest eundem filium inobedientem, & contumeliosum facere incarcerari, & Iudici puniendum offerre, qui Iudex debet imponere illi penam, quam ipse pater dixerit, leg. si filius 3. Cod. de Patria Potestate. Baldus ibidem, Menochius de presumptione lib. 5. presumptione 14. numero secundo, Monticulus vbi supra, num. 26. Alcanius Clement. dicto cap. 6. effectus 1. num. 18. sine. Pinellus in rub. part. 2. num. 30. Cod. de bon. matrem. Faber lib. 8. Cod. tit. 33. definit. 1. Paschal. d. cap. 4. num. 1. & Iurisperiti communiter apud eundem Pinellum. Quod tamen Alcanius, Menochius, Paschalis, & ab Alcanio relati declarant non procedere, quando pater non esset persona honesta, & discreta; nam tunc non debet Iudex ad iussu patris detinere filium Adhuc etiam Baldus in d. l. si filius 3. ibi, Quem tu quoque diu valueris, & post eum latius Pinellus probans d. part. 2. num. 31. vers. alter, etiam voluntatem patris in filio puniendo debere moderari, ita quod illud verbum valueris in d. l. 3. positum non potest extendi ad penam excessiuam. Quamvis autem in d. l. vnica, C. de emendatione propinquorum, illud ins castigandi, & consilium, vt durante iniquitate filij, ducatur ad præsidem, videatur concedi etiam propinquis, & consequenter etiam matri, & sic dicit l. 3. C. de Patr. Potest. quoad hoc non videatur continere speciale effectum Patrie Potestatis, iuxta aliquos Doctores à Pinello d. num. 30. & 31. relatos, tamen (vt notat idem Pinellus post Baldum in d. l. 3. & alios) cum dicta lex 3. in principio, clarè loquatur de patre, & filiofamilias, quoad acquisitionem rerum, & etiam in sequentibus concedens patri potestatem castigandi filium inobedientem, & eum perseuerantem offerendi Præsidi ad maiorem penam, quam sit domesticè castigare, intelligitur de patre, & filio in potestate, & minime de matre, & aliis propinquis, vel filio emancipato; sicut etiam textus in l. 1. & 2. Cod. de Patr. Potest. loquuntur de patre, & filiofamilias. Quare idem Pinellus num. 31. & 33. sine, dicit d. l. 3. agi de filio in potestate, non ob ius castigandi tantum, sed ob aliud speciale, scilicet vt patre ducente filium ad Præsidentem propter irreuerentiam, vel similem culpam, in ipsum patrem commissam debeat Præsides damnare filium, vt pater ipse dictauerit, quod d. l. vnica, C. de emendat. vne propinquorum, non conceditur aliis propinquis: vnde cum decisio d. l. 3. in hoc specialis sit, idem Pinellus subdit eam non esse extendendam ad alios casus, eo quod loquitur tantum, vbi pater offert prædici filium sibi inobedientem, & contumacem, quo casu in pena irroganda iudex debet sequi patris arbitrium, cum tamen limitationibus scilicet, vt non procedat, quando pater non est persona honesta, nec quoad penam excessiuam. Quo i si post oblatum Iudici filium in ma-

D. Joan. Angel. Bossius, de Patria Potestate.

lis moribus, & perniciacia perseuerantem, vt puniretur, pietate paterna motus filio eidem proxime condemnando, pena ab eo patre designata parere omnino velit Faber allegata definitione prima, ait non esse audiendum, si tam atrox iniuria, & impietas fuerit, vt publici exempli occasionem admitti non oporteat, eo quod publica utilitas præferenda sit pietati patris, vt in praxi à suo Senatu seruatum fuisse testatur ibidem, idem Faber in solutio num. 4. Dicit etiam idem Faber, patris querelam aduersus filium impiam apud Iudicem esse audiendam, licet nullas in promptu haberet querelæ probationes, cuius ratio potest assignari paternus amor, propter quem non videtur venisimile patrem velle filium per Iudicem incarcerari, & puniti abque sufficienti causa, ex quibus quod dicitur de propinquis in d. l. vnica, Cod. de emendatione propinquorum, iuxta Pinellum, vbi supra, & Paschal. d. l. cap. 4. num. 4. intelligi debet de modica quadam castigatione, non autem cum ea potestate, vt teneatur Iudex sequi eorum arbitrium in castigando filium.

Occasione prædictorum, disputant Iurisperiti, 39 an, si pater filium criminis capitalis reum, non commissum in personam eiusdem patris sponte Iudici offert puniendum, pena mortis filio non sit à Iudice irroganda, sed debeat conneri in aliam mitiorem, de qua materia scribunt Doctores in leg. miles agrum, §. desertorem, ff. de re militari, cuius verba sunt. Desertorem, qui à patre suo fuerat oblatum in deteriorem militiam, Diuus Prius dari iussit, ne videatur, (inquit,) pater ad supplicium obulisse: Item Diuus Seneius, & Antoninus eum, qui post quinquennium desertionis se obtulit, deportati iussit, quod exemplum, & in ceteris sequi nos debere Menander scripsit. Ex quo textu planè constat, quod etsi militie desertor pena mortis plecti soleat, tamen quia filius desertor fuit à patre oblatum, vt puniretur, non pena mortis ei fuit irrogata, sed mitior, scilicet in deteriorem tantum militiam datus, & affertur ratio, nempe ne videretur pater ad supplicium filium obtulisse. Difficilis ergo est, an decisio d. l. legi miles agrum, in d. l. §. desertorem, restringatur ad crimen desertionis militie tantum, vel solum in eodem casu desertionis militie, si pater filium desertorem Iudici puniendum offert, non mortis pena, sed mitior filio sit irroganda, an verò eadem decisio extendatur generaliter ad omnia crimina, vt si pater filium nocentem, & ob quodlibet delictum, ob quod mereatur mortis penam, vel aliam grauem, si pater sponte illum Iudici offert, debeat Iudex illum mitiori pena, quam sit delicto imposita, punire. Pinellus ergo, nonnullos alios Iurisperitos sequutus, dicta parte secunda, numero 35. sentit decisionem præfati textus in §. desertorem, non extendi ad omnia alia crimina, sed tantum ad similia desertionis, ita quod Imperator illis verbis, & in ceteris intelligi debeat sic scilicet in aliis personis, in quibus occurrerit eadem causa, non diuersa, & probat idem Pinellus ex eo quod longe diuersa sit ratio de crimine desertionis ad alia, tum quia desertor grauius punitur ob culpam in omittendo contra regulam iuris in l. 2. Cod. aduersus delictum, ac proinde cum pena desertoris sit ex maximo rigore, facilius potuit moderari, tum quia in desertore potuit esse culpa ex pusillanimitate, nec ex directà ad incommodum, vel offensam ceteræ personæ, idè potuit facilius remitti, & moderari, tum demum

F. quia

quia non erat iudicium indistinctum ad iure, ut patens, vel filius posset eludere penam à iure delictis statutam, ostendens filium, vel patrem, ex quo Legi quotidie frans fieret contra publicam utilitatem, quæ vertitur in maleficiis puniendis. *congruit, ff. de officio Praefidis cum aliis similibus allegatis ab eodem Pinel propterea conclusit ex decisione d. s. de feneratorum non posse fieri regulam generalem, nec illam extendi ad alia crimina, in quibus fit diversa ratio.*

40 Communis nihilominus interdictorum sententia est, decisionem in d. s. de feneratorum procedere generaliter in omni delicto, ut quod cum delictum commiserit filius, ob quod deberet puniri pena mortis, vel alia gravi, si pater illum sponte offerat Iudici puniendum, idem filius mitiori pena debeat à Iudice puniri, ita Salycetus in l. propter infidias C. de iis, qui accusant non possunt, Paulus de Castro ibidem, Cepolla cautela 1. Felinus in cap. accusasti num. 13. Alciatus tract. de praesumpt. reg. 1. praesumpt. 4. Tiraquellus tract. de pen. legum causa 18. Gigas in tract. de crimine Maiestatis lib. 3. tit. fin. quest. 6. Crancet. conf. 309. num. 2. Alphonsus de Castro in 2. lib. de iusta heretic. punit cap. ult. Symancas in comment. Cathol. institut. tit. 26. num. 60. Menoch. de arbit. cas. 247. & de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 14. num. 8. & 9. Paschalis de iuribus Patr. Potest. part. 3. cap. 3. num. 1. & pluribus segg. Faber. lib. 9. Codicis tit. 13. definit. 6. in scholio num. 5. & plerumque alij ab iisdem, & à Pinello relati, & hæc communis probatur ex generali eiusdem textus in d. s. de feneratorum ratione ibi, ne videatur ad supplicium obtulisse, & etiam ex illis verbis & in ceteris. Quare decisionem eius textus in d. s. de feneratorum habere locum etiam in crimine læsæ Maiestatis tradunt Castrensis, Salycetus Cepolla, Gigas, Alciatus, Tiraquellus, Paschalis, Menochius d. s. praesumpt. 14. num. 9. & alij & de facto Castrensis testatur le quemdam filiumfamilias criminis læsæ Maiestatis reum ab ordinaria pena mortis liberasse & stante spontanea patris presentatione per decennium tantum, viso praefato textu, relegatum fuisse. Procedere quoque in crimine hæresis, ut filius hereticus Inquisitori à patre oblatum, mitius sit puniendus, tradunt Alphonsus de Castro, Simancas Paschalis, & Menochius d. s. praesumpt. 14. num. 8. qui num. 9. dicit procedere etiam in patre, & filio Hebræi, ut si pater Hebræus filium criminis obtulit Iudici, mitius adhuc ille filius puniendus sit. Quin etiam Crancet dixit, filium nocentem à patre Iudici oblatum, non esse aliquam penam puniendum, quod tamen dictum videtur repugnare textui in d. s. de feneratorum, ut notavit Menochius d. s. casu 347. num. 1. Eandem decisionem d. s. de feneratorum, & conuerso procedere etiam in filio, qui in simili casu patrem nocentem, qui obnoxius esset graviori penæ, offerat Iudici, ut idem pater à filio presentatus sit mitiori pena puniendus, tradunt post Angelum in l. si adulterium & liberis in fine, ff. de adulter. & plures alios à legatis Pinellus d. s. part. 2. num. 33. Menoch. d. s. cas. 347. num. 4. & Paschalis d. s. cap. 3. num. 3. Idem pariter procedere in matre presentante filium criminis, tradunt Salycetus, Cepolla, Felinus locis allegatis, ex quibus, ut notat Pinellus d. s. num. 33. inferitur textum in d. s. de feneratorum iuxta eisdem Doctores non procedere ratione Patris Potestatis sed ex ratione naturalis amoris, & sanguinis, ideoque habet locum in patre etiam quoad filium emancipatum, & in filio quoque emancipato respectu patris criminis, & etiam in matre, quod & suadet præfata ratio eiusdem textus ibi ne videatur ad supplicium obtulisse.

Et quantumvis Iulius Clarus in *practica criminali* quest. 60. num. 26. fine, vers. solet etiam, post Carcerum in *practica criminali* in §. uno numero 16. affirmet, (quidquid de iure sit) hodie in practica non seruari, nec proponi præfatum cautelam, ut si pater filium criminis Iudici offerat, mitius puniatur, quod & notat Faber. loco supra allegato nihilominus Paschalis d. cap. 3. numero 8. cum Farinacio maximo Practico in tit. de penis temper. quest. 98. caut. 18. num. 172. fine, dicit, quod stante præfata communissima sententia, & tot doctrissimorum & gravissimorum Doctorum, male faceret Index, qui si casus occurreret, saltem consulto Principe, ordinariam penam non minueret. Verum non videtur contemnendum consilium Francisci Marix Prati in annotat. prima ad d. s. cap. 3. Paschalis, scilicet securus esse, quod nec quis se ipsum ratione delicti obnoxius penæ supremæ supplicij, nec pater filium reum criminis capitalis Iudici præsentet, quia cum iudicium tunc pendeat ex arbitrio indicantis, (ut notat Menochius d. s. cas. 147), qui moneri solet ex pluribus circumstantiis, & descriptis in leg. aut fallat, ff. de penis, & etiam ex aliis, secundum quæ animus mouetur, & si in penis inferendis debet Index ordinarius mitiores inungere leg. 1. ff. ad Turpil. eas tamen pro velle anget, & minuit ex causa, ex qua ipse mouetur leg. & si severior, Cod. ex quib. caus. infam. irrogat. Pegner. decis. 7. & 24. Guido Pap. decis. 206. & alij in d. s. an notat. à Prato allegati. Non omnitem tamen etiam in causis criminalibus capitalibus, oblationem spontaneam patris de filio criminoso Iudici factam, de facto profuisse filio, ut mitius puniretur, ut testatur Castrensis vbi supra, & Corneus lib. 2. cap. 13. ac Balduinus ad leges Roman. l. 17. referunt in eisdem causis criminalibus de facto concessum fuisse patri, ut arbitrio suo filios damnaret.

41 Ultra tradita circa præfatum communem sententiam, advertendum, eam non procedere in crimine filij, commissio in personam patris; nam tunc, (ut supra num. 38. notatum est) pena debet irrogari filio arbitrio patris, idque tantum in filio in potestate, ut etiam Faber. definit. supra eod. num. 38. allegata in scholio num. 3. Præterea videtur satis probabile, (quod & notat Pinellus d. s. part. 2. num. 34.) eam intelligendam, quando pater offert filium reum, quando Index faciliè capere non posset, secus verò vbi Index cum quærebatur, & non poterat cum euadere, quia tunc pater non diceretur cum offerre, ut videtur colligi ex textu in leg. edicto 13. vers. id autem, ff. de iure fisci ibi, id quod latet non quod fisci, & idem dicendum videtur, vbi pater à filio prosequitur contra eum suam causam, ut privilegium patri concessum non veniat intelligendum cum præiudicio tertij.

An pater filium proscriptum, & filius patrem proscriptum, ac banitum impune occidere possit.

43 Vtrum verò Pater filium proscriptum, seu banitum, aut rebellem patriæ possit impune, & in foro etiam conscientie licite occidere, & è conuerso filius patrem pariter banitum, vel patriæ rebellem. Aliqui, quos Clarus in sua *practica criminali* §. homicidium, vers. sed hic quero, & Alcanius Clement. de Patria Potestate cap. 6. efficit. 1. numero 19. referunt, absolute disjungunt patrem

patrem posse occidere filium capitaliter bannitum, stante statuto, quod banniti capitaliter possint impune occidi, (cum tamen de iure communi bannitus capitaliter non possit impune occidi, iuxta communem Doctorum, vt idem Clarus d. §. homicidium vers. Plernaque etiam, tradit, addens hanc communem sententiam habere maximam æquitatem, ne homines ea ex causa inter se ipsos læverent.) Qui Doctores fundantur in eo, quod filius, vel pater capitaliter bannitus iure dicti statuti censetur effusus hostis patriæ, seu ciuitatis, à qua est bannitus iuxta communem opinionem, (vt idem Clarus iuxta d. §. homicidium, vers. stante hoc statuto notat;) atque adeò, stante eo statuto, videtur merito licere patri filium, & filio patrem proscriptum capitaliter occidere.

44 Et etiam stante statuto, quod bannitus possit impune occidi, & non agatur de conservanda publica vilitate, neque patris filium, neque filium patrem bannitum impune occidere posse, longè verior est sententia, & tenenda, vt notari in tract. de alimentis cap. 1. num. 109. & est communis Iuris peritorum, ita Clarus d. §. homicidium, vers. sed hic queritur, Decianus lib. 9. cap. 1. num. 21. Menoch. de arbit. cap. 3. §. 6. num. 2. & in addit. num. 19. Surd. de alimentis tit. 1. quest. 2. num. 9. & 10. Palchalis de viribus Patrie Potestatis part. 2. cap. 3. num. 9. & 10. Dynus, Angelus, Brunus, Nellus, Capolla, Cephalus, Cachernus, & plures alij à Surdo, & Palchali relati, & ex Theologis Bonacina de contractibus disp. 2. quest. vltim. punct. 2. Fagundes in Decalog. lib. 5. cap. 16. num. 12. & Diana part. 5. tract. 4. resolut. 25. sine, & alij Iuris periti, & Theologi à me relati disp. cap. 5. num. 108. & 109. aferentes patrem teneri alimenta præbere filio bannito, & etiam adesse statutum penale prohibens bannitis alimenta præstari. Ratio est, quia neque bannum, neque statutum, seu lex ciuilibus intelligitur præiure his, qui sunt iuris naturalis, & gentium, & ita non tollitur per bannum, & præstatum statutum, obligatio naturalis patris erga filium, & filij erga patrem, qualis est mutua obligatio alimentorum sibi vicicium in necessitate præstandorum, & pietatis, vitæque tuendæ, (vt ex cap. citato num. 108. notari,) licet enim pater, vel filius sit bannitus, non definit esse pater, & filius, neque iuxta naturalia amittit. Quare Clarus ubi supra contrariam sententiam dicit esse crudelitatem, & impietatis plenam, & quod filio occidenti patrem bannitum, ipse censuisset caput amputandum; additque non obflare illud, quod virtute præfati statuti pater, vel filius bannitus censetur effusus hostis patriæ, nam id est propter fictionem, quæ in re tam enormi non debet veritatem Patrie Potestatis, & mutam pietatem naturalem adumbrare.

45 Tunc ergo solum pater filium, & filius patrem possit, imò & deberet occidere, quando alter eorum esset bannitus, tanquam vetè hostis patriæ, & adu venient contra propriam patriam; tunc enim filius, aut pater bannitus, tanquam publicus hostis, & rebellis patriæ potest, & debet à patre, vel filio occidi, vbi alio modo non potest consili vilitati publicæ patriæ, vt est expressus textus in l. minime, ff. de religio. & sumptibus funer. & notari in eodem tract. de alimentis citato cap. 5. num. 11. atque tra. hunc Clar. d. vers. sed hic queritur, Tiraquellus tract. de pœn. temper. caus. 30. num. 12. Surd. d. quest. 2. num. 10. Palchalis d. c. 1. num. 12. Gaspar. Hurtadus de iussu & iure disp. 11. d. 1. §. 1. toan. Dica. still de iussu & iure lib. 2. ar. 11. disp. 10. dub. 1. num. 15. Diana part. 8. tract. 7. resolut. 42. Fagundes d. disp. cap. 6. num. 13. vers. nec refert, & alij à me relati, d. disp. cap. 5. num. 112. & communiter Iuris

D. Tr. Angel. Bossius, de Patria Potestate,

periti, quos Tiraquellus, & Surdus referunt, & ratio adducta est, quam ex iure ipso, & Theologis, ac Iuris peritis adduxi d. disp. cap. 5. allegato num. 112. scilicet quod patriæ plus debeamus, quam parentibus, & nos primum patriæ debeamus, eique potius, quam parentibus obediendum, atque ordo charitatis est primo erga Deum, secundo erga patriam, tertio erga parentes, vt latius d. disp. num. 112. Quapropter vbi pater, vel filius bannitus esset nimis nocuus Reipublicæ, & communitati, & illi inuocamento non posset aliter obuiari, nisi vel filius patrem, vel pater filium occideret filius patrem, & pater filium ad auerendum damnum commune, & ratione publicæ vilitatis patriæ posset, & deberet occidere, ita etiam præfati Theologi.

46 An, & quando permittitur sit iure Casero patri occidere filium-familias in adulterio deprehensum vna cum adultero.

Cæterum quoque estis patribus adempta est, (vt 46 superius num. 37. dictum,) ampla illa antiqua potestas liberis, seu filios-familias occidendi, tamen vno in casu adhuc durat, quod iure Patrie Potestatis patri permittitur, impune occidere filium adulterum in adulterio deprehensum simul cum adultero, vt expressè habetur l. patri, & l. necesse, ff. ad l. Iuliam de adulteris, & l. Gracianus, C. eodem, de qua re scribunt Ibris Interpretes ibidem, & præter eosdem præcipue Iulius Clar. sententiarum lib. 5. homicidium, Pinell in rubr. p. 2. n. 19. C. de bon. matern. Covarr. in Epitom. postulat. p. 2. c. 7. §. 7. Tiberius Decian. postulat. crimin. lib. 9. cap. 15. n. 14 & 15. Farinac. tom. 4. prax. crimin. quest. 121. Petr. Caball. resolut. crimin. cap. 300. Sebastianus Monticulus de patr. potest. §. patri ergo, n. 26. Angelus de Maleficiis, & Carceribus in præf. tract. 2. de homicid. & assas. §. ostens. excusatur Gomez. ad l. 81. Tauri n. 5. & alij apud eosdem, ex Theologis Azorius 1. p. lib. 5. c. 20. vers. sunt etiam leges vsque ad finem capitis, Sotus lib. 5. de iust. quest. 5. art. 3. ad primum, Ioannes Medina C. de re iust. quest. 5. caus. 2. ad 2. P. Nauarrus de re iust. lib. 2. cap. 3. num. 221. vers. ult. Sayrus lib. 7. Clauis Regiæ cap. 10. num. 11. Lessius de iussu lib. 2. cap. 9. dub. 1. Trullench in Decalog. tom. 1. lib. 5. cap. 4. dub. 3. Fagundes in Decalog. tom. 1. lib. 5. in quintum præceptum Decalogi cap. 10. ex num. 10. Passus verbo homicidium v. num. 4. & alij, qui in §. allegantur, Citæ quem casum, si verum esset, quod soli Medina, P. Nauarrus, & Sayrus dicunt, simpliciter præfatas leges ciuiles permittentes patri occidere filium in adulterio deprehensum vñ abrogatas esse, ac proinde hodie patri neque iuxta leges ciuiles, neque iuxta ius naturale, ac diuinum permitti occidere filium in adulterio deprehensum, & in Patria Potestate constitutam, nil aliud superesset de huiusmodi materiâ scribendum; at quia Doctores præallegati communiter, & alij non faciunt vllam mentionem de abrogatione præfatarum legum Ciuiliū, imò supponunt etiam hodie, for externo inspecto, patrem impune posse occidere filium adulterum, concurrentibus conditionibus in iisdem legibus præscriptis, non omittam explicare, quid iuxta leges ciuiles præallegatas, & alias, & quid iuxta forum conscientie permittatur patri in vitam filii adulteræ, Igitur,

Certum est, iuxta leges ciuiles in præallegatis textibus, permitti patri filium in sua potestate constitutam, in adulterio reperimentum, vna cum adultero, quicumque ille sit, sematis conditionibus in præfatis legibus notatis, mox explicandis; in quo potestas in hoc genere

F 2 patri

patri permiffa differt à potestate pecunia marito occidendi uxorem adulteram, & adulterum in adulterio deprehensum, quæ limitata est ad adulterum, qui sit vilis persona, aut infamis, cuiusque domus cum vxore deprehensum, vt habetur l. marito quoque, ff. ad l. Iulianam de adulteriis, & in l. nec in ea, §. finali, ff. eodem, assignatur ratio, cur maritis non idem conceffum fuerit, quod patri, scilicet quod plerumque pietas paterni nominis consilium pro liberis capit, mariti vero & calor, & impetus facit fruentis, refrenandus fuit; et si etiam marito athenisiorum, & constitutionum Nouellarum iure, permiffum est quemcumque adulterum occidere, si eum in suspecto loco cum vxore colloquentem deprehenderit, cum prius eundem ob suspicionem ter per scripta admonuerit, ne cum vxore in secreto, aut suspecto loco confabularetur: ita aut. vt liceat mariti, & auia, & his quoque, & auis qui ei, Cod. de adulteriis.

48. Conditiones autem, seu requisita secundum leges, & Doctores, vt impune filiam adulteram queat occidere, sunt, Primum, quod in continenti, quo ipsam filiam adulterantem reperit, statim occidat, Secundum quod eodem impetu occidat filiam, & adulterum, si possit, Tertium quod filia sit in eisdem patris potestate; Quartum quod eandem filiam, & adulterum occidat in domo propria, vel generi, Quintum quod filia sit nupta, Sextum quod innerit filiam, & adulterum in opere turpi, seu in actu adulterij. Prædicta requisita notatur Clarus, Covarruias, Farinacius, Caballus, & Decianus.

49. Quo igitur ad primam requisitam de occidendo incontinenti, illud habetur in l. quod ait lex §. ultimo ff. ad l. Iulianam de adulteriis, & ibidem notatur Angelus, & Albericus, & post eos Farinacius dist. quæst. 121. num. 22. ad 25. & Paschalis dist. cap. 5. num. 5. Quomodo autem sit intelligendum patrem occidisse incontinenti cum hoc verbum incontinenti, non significet semper idem tempus, sed modo maius, modo minus interuallum, vt Bellonus de his qui sunt incontinenti, Menochius de rectoris possess. remed. 1. num. 53. ad 19. & de arbitrio, cap. 12. & 30. Quandoque enim significat, longam vel breuius interuallum, iuxta subiectam materiam, vt Menochius cum aliis d. remed. 1. num. 159. Aliquando intelligitur de spatio temporis indicis arbitrio, habita ratione negotij, seu causæ, & qualitatibus personæ, vt idem Menochius dist. cap. 12. num. 4. & dist. cap. 30. num. 3. & Bellonus dist. tract. cap. 6. num. 5. cap. 117. num. 2. & cap. 166. n. 5. Aliquando intelligitur intra vnam diem, & antequam ad extraneos actus diuertatur l. continuus in principio, ff. de verborum obligat. & Menochius d. remed. 1. n. 157. Aliquando intra triduum, vt idem Menochius eod. remed. 1. num. 255. & Tusch littera l. conclus. 80. num. 7. & 8. Aliquando significat vnum mensem ad textum in l. diuorij, ff. solut. matrim. Aliquando sex menses, inspecta personarum qualitate, Tusch dist. conclus. 80. num. 11. & Decianus conf. 3. num. 121. lib. 4. & quandoque decennium Gloss. in l. ab eo, Cod. quomodo & quando iudex, Decianus eod. conf. 3. n. 121. & 13. num. 102. in præsentia materia, seu specie, Angelus, Fulgosius, Albericus in d. l. quod ait lex, ff. ad l. Iulianam de adulteriis, Farinacius num. 24. & post eos Paschal. d. c. 3. n. 3. & Fagund. l. 10. n. 1. atque patrem dist. incontinenti filiam adulteram occidisse, etiam si pluribus horis interpositis, eam semper prosequendo, extra domum occidat, dummodo tamen ad extraneos actus non diuertat, quod & expresse notatur in dist. l. quod ait lex in fine, illis verbis: Quod ait lex incontinenti filiam occidas, si eris accipiens, dum

ne occiso hodie adultero, referret, & post dies filiam occidas, vel è contra, debet enim propè vno istu, & vno impetu vtrumque occidere aequali ira aduersus vtrumque sumpta, quod si non esset ista, sed dum adulterum occidas, prosequi filia, & interpositis horis deprehensa est à patre, à quo persequatur, incontinenti videtur occidisse; quin imò iuxta Farinacium dist. quæst. 121. num. 25. & Paschalem dist. cap. 5. num. 3. alios allegantes, tametsi filia aufugeret ad aliquod Castrum, & pater per sex menses stillet ad se præparandum, vt ibi eam interficeret, & denum illam interficiat, si prius non potuit Castrum ingredi, incontinenti eam occidisse dicitur. At, et si occiderit ex interuallo pœna tantum extraordinaria erit pater puniendus, vt dicitur infra n. 77.

Secundum requisitum quod pater filiam simul, & 50 adulterum occidat, habetur expresse in d. l. patri initio, ibi, (Ius occidendi adulterum cum filia,) & dist. l. quod ait lex in fine, ibi, (Pro istu, & vno impetu vtrumque occidere,) & in l. nihil interest initio, cuius verba sunt, (Nihil interest adulteram filiam prius pater occiderit, an non, dum vtrumque occidas,) ff. ad l. Iulianam de adulteriis, & idem constat ex d. l. Gracchus, C. eod. tit. & tradunt Bellapertus in d. l. Gracchus, Decianus dist. c. 15. num. 17. Farinacius d. c. 121. n. 29. Gomez ad l. 82. Tauri num. 51. Caballus d. cap. 300. num. 27. Paschalis d. cap. 5. num. 13. & Fagundez d. n. 15. Rationem autem huius legalis dispositionis Bellapertus, & Paschalis esse aiunt, quia si pater posset impune adulterum occidere, & filiam dimittere propter paternam pietatem, facile etiam posset se abstinere ab homicidio adulteri. Quare pater non esset impunis, si adulterum occideret, & filia parceret, vel eam non lethaliter vulneraret d. l. nihil interest, ff. ad l. Iulianam de adulteriis, Decianus d. num. 17. & Farinacius dist. quæst. 121. num. 29. Quod si filiam vulnerasset ad mortem, occiso adultero, reus homicidij non foret dist. l. nihil interest, etiam si post tam graui vulnera, & lethalia (scilicet, ex quibus probabiliter credebatur mortem sequuturam) quæ pater ei infuisset, superueniret, quasi tunc magis fato, quam voluntate patris seruata sit, vt habetur ead. l. nihil interest, & notatur Caball. & Decianus loc. cit. Porro etiam in casu, in quo pater occidisset solam filiam, & non adulterum, vel adulterum, & non filiam, eum non fore puniendum pœna homicidij, scilicet ultimi supplicij, sed tantum extraordinaria miciori sensu Gomez ad l. 82. Tauri num. 51. vers. & idem est si pater, eo quod difficillimum sit istum dolorem temperare; Nec obitare, ait idem Gomez, text. in d. l. nihil interest, ibi, (Nam si alterum occidit lege Cornelia reus erit,) quia licet (respondet idem Gomez) pater occideret alterum tantum, teneatur lege Cornelia, non tamen debet puniri eadem pœna, sed miciori 219. text. in l. 1. §. Diuus Adrianus fine & §. finali ff. ad legem Cornelianam de Sicariis. Aduertendum verò circa hoc secundum requisitum, non attendi ordinem in occidendo, vt scilicet primo occidatur filia, & postea adulter, sufficit enim, quod pater vtrumque occidat, nec requiritur, quod ab vno potius, quam ab alio incipiat, vt est expresse textus in dist. l. nihil interest, in principio, ff. ad l. Iul. de adulteriis.

Tertium requisitum, quod filia adultera sit in patris potestate, habetur in dist. l. patri, & in l. nec ea lege, ff. ad l. Iul. de adulteriis, & tradunt, præter ibi Scribenes, Pinellus d. p. 1. num. 19 in rub. C. de bon. matern. Covarruias dist. §. 7. num. 1. vers. secundo est notandum, Decianus d. cap. 15. num. 14. Gomez d. num. 51. Paschal. dist. cap. 1. num. 4. Fagundez dist. cap. 10. num. 14. & Farinacius dist. quæst. 121. num. 34. & nomine patris habentis filiam in potestate, intelligitur

non solum pater naturalis, sed legitimus, sed etiam adoptivus, habens filium adoptivum in sua potestate, vt expresse dicitur in *d. nec in ea lege*, cuius verba sunt (*Nec in ea lege naturalis pater ab adoptivo separatur*, & tradit etiam Glossa in *d. patri* vers. *item non est ius*, & Farinac. *d. g. 12 n. 3*. imo etiam patri naturali tantum licitum est occidere filium in adulterio deprehensum, & ipsum adulterum post Angelum, & Carcerium, tradit Farinac. *n. 1*.

52 Ex prædicto autem requisito inferitur, patrem non posse occidere filium emancipatum, in adulterio deprehensum, vt etiam notat Farinac. loco citato. Item inferitur, filium familias patrem non posse impunè filium nuptum in adulterio innotatum occidere, quia cum ipse sit in potestate aui paterni, non habet eam in potestate, ex quo enim ipse est in potestate alterius, in potestate filiam non habet, vt superius *c. 1. n. 12*. notatum est. & ita expresse habetur *d. patri*, cuius verba sunt, (*Pater datur ius occidendi adulterum cum filia, quam in potestate habet*, itaque nemo alius ex patris idem ius facit, sed nec filius familias pater), & idem tra litur in sequenti *l. sic enuener in principio ff. ad l. Iulianum de adulter.* & tradit etiam Farinac. cum aliis *d. g. 12 n. 35*.

53 Verum neque ipse aui paterno neptem in potestate habenti, competit ius illam in adulterio deprehensam, & adulterum ipsum occidendi, ita expresse *d. sic enuener initio*, & tradunt Bart. in *d. patri* in *1. notabili*, Angel. de malefic. vers. *che mi hai adulterato n. 13*. Decian. *d. b. g. cap. 5 n. 18*. P. Caball. alios allegans *d. cap. 300 n. 78*. Farinac. cum aliis *d. g. 12 n. 45*. & Palchal. *d. c. 5 n. 19*. & ratio est, quia etsi amicus habet neptem ex filio in potestate, tamen non est pater, & ius illud occidendi filiam in potestate, & eius adulterum, à iure patri, quia pater est, concessum est, & sic personale est, & ultra eius personam non extenditur, vt constat ex *d. patri*, & *d. sic enuener*. Quapropter nec filius absque mandato patris, pro vindicanda propria iniuria, potest matrem adulteram, vel adulterum, impunè occidere, vt post plures alios Insperitios Decian. *d. num. 18*. Caballus *d. cap. 303 num. 77*. Farinac. *d. g. 12 num. 46*. & Palchal. *d. cap. 5, num. 18*. Neque etiam matri competit illud ius patri concessum, occidendi filiam adulteram, vel adulterum, vt Angel. *ubi supra*, Decian. *d. num. 18*. Farinac. *d. quest. 121 num. 50*. Caball. *d. cap. 300 n. 78*. notat, Neque etiam fratri sororem, neque patrui neptem in adulterio ab eis innotatas, licet occidere, nec adulterum ipsum, vt post alios, Decian. *d. n. 18*. Caballus *d. ibi num. 78*. Farinac. *d. quest. 121 num. 48*. Sanfelicius *de cis. 164 num. 1*. & Palchal. *d. c. 5 n. 20*. Quamvis ratione iusti doloris, fratrem, si sororem in flagranti repperit cum amasio occideret, non ordinaria, sed tantum extraordinaria poena fore puniendum, sentiant Farinac. *d. num. 48. vers. nec si frater*. Gamba *cap. 87*. Tapia in *repet. constitut. Regni*. si maritus sub iur. de poena uxoris *num. 23*. Sanfelicius *d. num. 3*, & Palchal. *d. cap. 5 num. 21*. pro quo adducitur textus in *l. Gracchus in fin.* (ubi est sermo de marito occidente uxoris adulterum in casu in lege non permisso,) *Cad l. Iulianum de adulter. ibi 3* (Sed si legis auctoritate cessante in consilio dolore adulterum interuenit, quamvis homicidium perpetratum sit, tamen quia & noxia, & dolor iustus, scilicet eius reuelat, potest in exilium dari sine die, & consule,) & idem in patrui, si neptem in flagranti cum amasio innotatam occideret, scilicet non ordinaria, sed mitiori, & extraordinaria poena esse puniendum sensit Tobias Monius *cap. 109*. & post eum Palchal. *d. ibi num. 21*.

54 Tradita autem duobus numeris præcedentibus non procedunt, quando femina est rapta, & in raptu *D. Ioan. Angel. Bosius, de Patria Potestate.*

innotata in flagranti, nam tunc raptores, & qui eis auxilium præstiterunt, non solum ab eius parentibus, verum etiam ab aliis consanguineis, tutoribus, curatoribus, patronis, vel dominis impunè interficere possunt, *l. 1. §. ne igitur C. de rapt. Virg.* & post Albericum, Cynum & alios Farinac. *d. g. 12 n. 52*. & Farinac. *d. c. 10 n. 11*.

Ceterum circa præfactum tertium requisitum, aduertendum, sufficere filiam esse in potestate patris tempore, quo occiditur, etiam quod non sic esset, tempore, quo eam pater in matrimonio collocauit, quia postea in potestate redacta est, vt expresse habetur *d. l. quod ait lex §. 1 ff. ad l. Iul. de adulter.* & post Angelum, & Carcerium notat Farinacius *d. ibi n. 3*.

56 Quantum requisitum, quod pater filiam, & adulterum in adulterio innotatos in domo propria, vel generi occidat, probatur in *d. nec in ea lege*, ibi, (*Ius occidendi patri conceditur domui suæ*), licet ibi filia non habiteret, vel in domo generi, & in *l. quod ait lex*, ibi, (*Quare non ubicunque deprehenderit pater, permittitur ei occidere. sed domi suæ, generique sui, tantum*, ff. ad *l. Iul. de adulter.* & *d. l. quod ait lex*, à Iureconsulto redditur ratio, scilicet quod maior iniuria fit, dum in patris, vel mariti domum filia ausa fessit adulterum inducere, quam in alienam, idem tradunt Clarus *d. §. homicidium citato vers. dixi etiam*, Decian. *d. lib. 9 cap. 15 num. 14*. Farinac. *d. quest. 121 num. 36*. Caball. *d. cap. 300 num. 28*. Conar. *d. 67 num. 1*. Palchal. *d. cap. 5, num. 6*. & alij Insperitios communiter, quos Farinacius, & Caballus referunt. Hoc idem Theologi superius allegati præsertim Farinac. *allegato lib. 3 in præceptum 4 decalogi citat. c. 10 n. 1*. Aduertendum porro est, dum in prædictis textibus dicitur, domi suæ, intelligitur domus, in qua pater habuit, domiciliumve habebat, siue sit propria, siue conducta, vt colligitur ex *d. nec in ea lege*, ibi, (*sed domus, & pro domicilio habenda, est.*) vt in *l. Cornelia ff. de iniuriis*. Quare si pater in domo conducta habebat, habebat autem aliam domum propriam, & ibi filiam in adulterio deprehendat, non poterit illam ibi impunè interficere, si tamen occiderit ob istum dolorem, non puniatur ordinaria mortis poena, sed alia mitiori extraordinaria, iuxta notata supra *n. 50 fin.* & *n. 53. fine*.

Quod si filia è domo patris, in qua in adulterio inuenta fuit, aufugiens extra domum, à patre occisa fuerit, adhuc in ipsa domo occisa dicitur, moraliter loquendo, ad effectum imposititæ patris, si incontinenti persequendo, nec ad alios actus diceretendo pater eandem filiam aufugientem occiderit modo supra *num. 49*. explicato, ita Angelus in *d. l. quod ait lex num. 4. ibidem*, §. *finali*. Cumanus, & plurimos alios allegans Farinacius *d. ibi quest. 121 num. 24*. & 28. vt enim Cumanus loco citato, & Salicetus in *l. Gracchus num. 11. Cod. ad l. Iul. de adulter.* aiunt, (& notat etiam Farinacius *d. ibi num. 28*.) ad effectum, de quo hic agitur, non attenditur locus, ubi adulter occiditur, sed ubi deprehenditur, & sic satis dicitur deprehensus domi, qui ibi visus est, licet ibi capi non poterit. Declarat verò Angelus, Cumanus, & Farinacius, filiam adulteram aufugientem extra domum patris, dici in ipsa domo, in qua inuenta est in adulterio, si tamen occidatur in eodem districtu, & territorio, secus forsan si in alio.

57 Ut pater impune possit filiam, & adulterum occidere, debet ipsa filia esse nupta.

Quantum requisitum, quod filia in adulterio repperita, debeat esse nupta, vt pater impune eam possit

F 3 sit

fit occidere, ita quod si fuerit vidua, eam & si in adulterio inuentam impune occidere pater non possit, ita Clarus *dist. 8. homicid. citato vers. dixi etiam in quarto requisito*, Decianus, *dist. lib. 9. c. 15. n. 19. Caball. resol. crimin. cas. 300. n. 89. Farinac. d. q. 121. n. 37. Pachal. de viribus Patri. Potest. p. 1. d. c. 3. n. 7. & plures alij à Farinac. relati, qui probant per text. in *d. nec in ea lege §. in accusatione*, ff. ad l. *lul. de adulter.* vbi patri ius querelandi filie stuprum non conceditur, verba sunt, *(in accusatione vidua filia non habet pater ius præcipuum)* ac proinde à fortiori nec ius præcipuum accendi habet, quod est quid maius, quam ius occidendi; unde si patri denegatur ius præcipuum in accusando (vt scilicet præferatur pater aliis extraneis) quod est minus, vtique non conceditur ius occidendi, quod est maius quasi quod occidendi ius à iure præcipuo accusandi oratur, vt qui habet ius præcipuum accusandi, is possit occidere, vt per textum in *l. marito in fine*, ff. ad l. *lul. de adulter.* Decian. d. n. 19. fin. & tradunt Angel. de malef. *vers. chemi huius adulterum n. 15. Cabell. Farinac. locis allegatis*, & alij ab eodem allegati.*

58 Extenditur, vt neque filiam Virginem in adulterio pater possit impune occidere, vt expressè Cumanus in *d. nec in ea lege §. in accusatione*, & alios allegans Farinac. d. q. 121. n. 38. addens ita ceteros omnes Doctores præallegatos, & alios, expressè requirentes, quod mulier fit nupta, ad hoc vt pater possit eam impune occidere; Pater tamen filiam viduam, vel Virginem in adulterio inuentam occidens, non punietur, ob istum dolorem, pena mortis ordinaria, sed extra ordinaria, & mitiori, arbitrio Iudicis, iuxta notata in præcedentibus, vt pater impune possit filiam, & adulteram occidere, debeant esse inuenti in ipso coitu, seu actu adulterij, & non sufficere in præliis, latè explicatur.

59 Sextum denique requisitum, quod vt pater impune possit filiam adulteram vna cum adultero occidere debeant deprehendi in ipso opere turpi, actu adulterij, expressè habetur in *d. l. quod ait lex, initio*, ff. ad l. *lul. de adulter. verba sunt. Quod ait lex, cum filia adulterum deprehenderit, non totum videtur; voluit enim ita denum hanc Potestatem Patri competere, si in ipsa turpitudine filiam de adultero deprehendat. Iubeo quoque ita probat, & Pomponius scribit in ipsis rebus venereis deprehensum occidi. De quo requisito latè, post alios à se relatos, Decian. d. c. 15. n. 15. epitom. de spons. p. 2. alleg. c. 7. §. 7. n. 1. Farinac. *dist. q. 121. n. 41 & 42. Caball. resol. crimin. cent. 5. alleg. cas. 300. n. 29. Pachal. d. c. n. 8. §. 9. & 10. & plures alij interspersi ab eisdem relati, & quidem, ex præfatis verbis d. l. quod ait lex, clarè colligitur idem esse turpitudinem, & rem veneream, vt notatur Glof. in l. *Gracchus verbo, occidi patrem*, & Angel. & Cumanus, in *d. l. quod ait lex*, quos, & alios plurimos Farinac. idem laudans, refert d. n. 41.**

60 Controuertitur autem inter Iurisperitos, an iusta dictam *l. quod ait lex*, vt pater possit, impune occidere filiam, debeat filia esse repta in ipso coitu, & exercitio, seu actu adulterij, an verò ad impunitatem occisionis satis fit filiam deprehensam esse à patre in præliis adulterij, qualia sunt omnia antecedentia, & præparata ad ipsum scelus vt sunt colloquia, oscula, tactus veneris, & si etiam si vir à patre inuentus sit in lecto cum filia, vel etiam extra lectum, eam decolando, possit impune virum, & filiam impune occidere, tamquam adulteros.

Et prima sententia est, debere omnino filium, & virum à patre reperi in ipso coitu, & actu adulterij, vt impune possit, illos occidere, ita Couarruias d. epitom. de sponsalib. p. 2. c. 7. §. 7. num. 3. Decianus *dist. lib. 9. c. 15. num. 15. Farinacius dist. quest. 121.*

num. 43. P. Barbosa in l. 2. part. 1. in principio num. 71. *vers. non obstat secundum*, & nonnulli alij ab eodem, & Couarruias & Farinac. relati, qui id probant per eundem textum d. l. quod ait lex, vbi Vulpianus, vt pater possit filiam familias impune occidere, clare, & expressè requirit, quod eam pater deprehendat in ipsa turpitudine, & in ipsis rebus venereis, scilicet in ipsa coitus turpitudine, seu in ipso opere turpi obscena in obscenis habendo, vt ibi Budeus, & Bellonus in rub. num. 91. Alciatus lib. 4. de verbis, significat. & alij apud Couarruiam, & Farinacium, qui pariter eundem lecturam approbant. Confirmat Decianus, ipsa verba textus in ipsis rebus venereis, intelligi in ipso actu adulterij, non de præliis, ponderando illud relatum ipsi. Nam, inquit, licet oscula, & tactus sint res venereæ, non sunt tamen ipsæ res venereæ, quia relatum ipsi habet emphasim & denotat rem perfectam, & non ceptam tantum, vt ibidem probat, & approbat quoque Farinacius. Hac tamen sententia flante, & si pater filiam familias deprehensam tantum in præliis adulterij inuentam occidat, non est pœna mortis ordinaria, sed mitiori extraordinaria punienda arbitrio Iudicis, vt idem Decianus, & Farinacius concludunt.

Altera nihilominus sententia asserit satis esse si filia, & vir in præliis adulterij inuentum à patre, vt possit eos impune omnino occidere, ita Glof. in *dist. l. quod ait lex, verbum in ipsi rebus venereis*, (quæ explicans, ait, id est osculando, & amplexando) & in l. patri verba patri *vers. & ille demum adulter*, ff. ad l. *lul. de adulter.* (vbi ponit exemplum, quando vir fuit inuentus in lecto cum filia, vel extra lectum, eam decolando) Bartolus, & Cumanus in *d. l. quod ait lex*, Salycetus in l. *Gracchus num. 9. C. ad Iodochus in practica crimin. cap. 89. rubr. de adulter. num. 18. Caballus, d. cas. 300. num. 19. Pachal. d. c. 5. num. 8. & 9. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 12. n. 47. vers. non obstat*, vbi dicit, d. l. quod ait lex, permitti patri impune occidere filiam repletam in rebus venereis, scilicet in actibus impudicis, osculis, & amplexibus, sicut inuentam in adulterio, ac proinde per illum textum non probari, quod ex illis actibus impudicis solis adulterium commineatur.

Hac tamen sententia supposita, explicare oportet, quoniam sit, aut debeant esse præliis adulterij, in quibus si pater inueniat filiam, & virum, iuxta d. l. quod ait lex possit impune protius occidere & nullam pœnam neque ordinariam homicidij, neque extraordinariam incurtere. Et quidem Glof. locis citatis, videtur sentire, vt pater possit impune occidere filiam satis esse reperiit filiam, & virum se osculantes, & amplexantes. Cuman. & Caballus, locis allegatis volunt requiri, & sufficere præliis talia in quibus si femina, & vir reperiantur, sufficiunt ad probationem adulterij, seu copulæ carnalis præsumptum. Pote enim adulterium probari per coniecturas, & præsumptiones, quæ sint videntes, & violentæ, tradunt. Menoch. de præsumptionib. lib. 3. præsumpt. 41. P. Barbosa in l. 2. p. 1. in princip. n. 69. & plurimis sequentibus, Mascaros de probat. concl. 57. & seq. Clarus lib. 5. §. adulterium Sanchez d. disp. 12. & Doctores committunt, quos idem referunt; & ratio est, quia, cum adulterium, & fornicatio sit ex illis criminibus, quæ in secreto loco, & omnino occulte perpetrantur, *l. consensu C. de repudiis* suapte natura sunt difficillimæ probationis, nec directæ (vt quilibet copula Carnalis) hoc est concludenter, & perneceffe per testes de viro probari possunt cum tale opus vilis sensui non patitur, vt tradunt, alios conculantes, Mascardus d. concl. 57. à num. 3. & P. Bar-

boia